

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Regionalny Program Operacyjny

Warmia i Mazury
na lata 2007-2013

CCI 2007PL161PO020

Projekt zmian – czerwiec 2011 r.

Spis treści

ROZDZIAŁ 1	4
WSTĘP	4
ROZDZIAŁ 2	6
DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ	6
2.1. Uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze, ludnościowe	7
2.2. Uwarunkowania ekonomiczne	13
2.3. Sytuacja społeczna	23
2.4. Infrastruktura komunikacyjna	31
2.5. Obszary wiejskie i rolnictwo	42
2.6. Turystyka	44
2.7. Analiza SWOT	47
ROZDZIAŁ 3	51
POMOC ZAGRANICZNA I KRAJOWA DLA REGIONU	51
3.1. Pomoc przedakcesyjna	51
3.2. Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – PAOW.	53
3.3. Fundusze strukturalne	53
3.4. Program Sąsiedztwa Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INTERREG III A / TACIS CBC 2004 - 2006).	55
3.5. Krajowa pomoc dla województwa warmińsko – mazurskiego.	55
ROZDZIAŁ 4	57
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	57
4.1. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020	57
4.2. Strategia RPO	59
4.3. Podstawowe zasady	70
4.4. Spójność RPO WiM 2007-2013 z innymi dokumentami strategicznymi	72
ROZDZIAŁ 5	76
OSIE PRIORYTETOWE I DZIAŁANIA PROGRAMU	76
5.1. Przedsiębiorczość.	76
5.2. Turystyka.	83
5.3. Infrastruktura społeczna.	88
5.4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast.	93
5.5. Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna.	98
5.6. Środowisko przyrodnicze.	104
5.7. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego.	110
5.8. Pomoc techniczna.	114
ROZDZIAŁ 6	118
PLAN FINANSOWY	118
ROZDZIAŁ 7	125
SYSTEM ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA PROGRAMU	125
PRZEPISY WYKONAWCZE	125
7.1. Kompetencje instytucji zaangażowanych w zarządzanie regionalnego programu operacyjnego	125
7.2. Ocena	142
7.3. Kontrola	145
7.4. Monitorowanie	145

7.5.	Krajowy System Informatyczny na okres 2007 – 2013 (SIMIK) -----	146
7.6.	Opis procedur przewidzianych dla zapewnienia niezawodności komputerowych systemów raportowania księgowego, monitoringu i finansowego. -----	149
7.7.	Informacje dotyczące wewnętrznego obiegu informacji pomiędzy „podmiotem centralnym (MS Liaison)” oraz podmiotami zgłaszającymi zapotrzebowanie na dostęp/modyfikację praw dostępu do SFC2007 -----	149
7.8.	Procedura wyboru projektów w ramach RPO WiM 2007 – 2013 -----	150
	ROZDZIAŁ 8 -----	151
	EWALUACJA PROGRAMU -----	151
8.1.	Sposób realizacji oceny ex- ante -----	151
8.2.	Cel badań -----	151
8.3.	Przedmiot i zakres oceny ex- ante -----	151
8.4.	Proces przygotowywania i konsultacji oceny ex- ante -----	152
8.5.	Kluczowe wnioski i rekomendacje dla Programu wynikające z oceny ex- ante Programu (wersja Programu z dn. 19 czerwca 2006 r) -----	152
8.6.	Rekomendacje ewaluatorów uwzględnione w ostatecznej wersji Programu -----	155
	ROZDZIAŁ 9 -----	156
	OCENA ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO -----	156
9.1.	Podstawy prawne. -----	156
9.2.	Przebieg postępowania. -----	156
9.3.	Procedura konsultacyjna. -----	157
9.4.	Krótkie streszczenie <i>Prognozy</i> . -----	158
9.5.	Wnioski do Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury na lata 2007-2013, wynikające z <i>Prognozy</i> i sposób ich uwzględnienia. -----	161
	ROZDZIAŁ 10 -----	164
	SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ----	164
	ROZDZIAŁ 11 -----	169
	PRZEGLĄD I RENEGOCJACJE PROGRAMU -----	169
11.1.	Podstawy prawne i formalne -----	169
11.2.	Zgodność z następującymi dokumentami strategicznymi -----	170
11.3.	Streszczenie – krótki opis wprowadzonych zmian -----	171
	ZAŁĄCZNIKI -----	173
12.1.	Indykatorywny wykaz dużych projektów. -----	173
12.2.	Lista wskaźników kontekstowych Programu. -----	173
12.3.	Mapy koncentracji przemysłu w województwie. -----	173
12.4.	Mapa koncentracji turystyki w województwie. -----	173
12.5.	Bibliografia. -----	173

ROZDZIAŁ 1

WSTĘP

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013 (RPO WiM 2007-2013) jest dokumentem planistycznym o charakterze wykonawczym, którego cel główny „*Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych*” oraz cele szczegółowe wynikają wprost z podstawowego planu rozwojowego, jakim jest *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*, stanowiąc kolejny już instrument jej wdrażania. Z drugiej strony służy osiągnięciu celów Polityki Spójności Unii Europejskiej na poziomie regionalnym, a zatem uwzględnia kierunki rozwoju i cele strategiczne określone m.in. w dokumencie „*Polityka Spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013*”, założeniach odnowionej *Strategii Lizbońskiej, Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie*, projekcie *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015*.

Przy formułowaniu celu głównego i celów szczegółowych *RPO WiM 2007-2013*, jak również obszarów interwencji niniejszego programu operacyjnego, uwzględniono Rozporządzenie Rady (WE) NR 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 (z późn. zm.) ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

Cele *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013* osiągane będą poprzez realizację działań w ramach siedmiu „merytorycznych” osi priorytetowych, wspartą środkami pomocy technicznej. Z uwagi na przyjętą przez Komisję Europejską w nowym okresie programowym zasadę monofunduszowości programów operacyjnych, współfinansowanie przedsięwzięć środkami unijnymi pochodziło będzie wyłącznie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – na podstawie regulacji europejskich (m.in. Rozporządzenia Rady UE wprowadzającego przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS i Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 oraz przepisów krajowych.

Struktura i zakres *RPO WiM 2007-2013* wynikają nie tylko z przywołanych powyżej dokumentów europejskich, ale także z opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, jako instytucji koordynującej w Rzeczypospolitej Polskiej całość procesu programowania rozwoju na lata 2007-2013, *Procedur przygotowania programów operacyjnych na lata 2007-2013 w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia*.

W pierwszej części *RPO WiM 2007-2013* przedstawiona została kompleksowa, wyczerpująca charakterystyka województwa warmińsko-mazurskiego obejmująca diagnozę sytuacji województwa, analizę SWOT oraz informację o pomocy publicznej dla regionu wraz z efektami tej pomocy poczynając od 1994 r. Sytuacja województwa w diagnozie zobrazowana została co do zasady na przestrzeni lat 1999-2005 z kilkoma wyjątkami od reguły. Dotyczą one: danych statystycznych dostępnych jedynie w wyniku przeprowadzonego w 2002 r. Narodowego Spisu Powszechnego, danych odnośnie Produktu Krajowego Brutto, które ukazują się w oficjalnych publikacjach statystycznych z ponad dwuletnim opóźnieniem, danych co do poziomu bezrobocia najszybciej dostępnych w czasie i dlatego pokazanych na

koniec 2005 r. Analiza SWOT jest z punktu widzenia zawartości nieco szersza od diagnozy i koncentruje się na tych mocnych i słabych stronach województwa, szansach rozwojowych i zagrożeniach, z których wywiedziona została strategia programu. Opiera się ona nie tylko o diagnozę Programu ale także analizy *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 roku i Regionalnej Strategii Innowacyjności*.

Na część strategiczną *RPO WiM 2007-2013* składa się przedstawienie logiki strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, logiki strategii programu, opis osi priorytetowych wraz z uzasadnieniem ich wyboru, proponowane do mierzenia stopnia osiągnięcia celów programu wskaźniki, ramy finansowe programu i system jego realizacji.

Samorząd województwa warmińsko-mazurskiego jest po raz pierwszy w pełni odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie regionalnego programu operacyjnego finansowanego ze środków strukturalnych. Jest to efekt przyjęcia zasady decentralizacji programowania rozwoju województw w latach 2007-2013 i przekazania im przez Rząd kompetencji w tym zakresie. Organem wykonawczym samorządu województwa jest Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i to na nim spoczywa funkcja gospodarza województwa, odpowiedzialnego za zadania operacyjne, w tym za opracowanie niniejszego programu oraz zapewnienie jego prawidłowej realizacji. Prace rozpoczęły się w 2005 r. i od samego początku programowania stosowana jest zasada partnerstwa. Powołana została bowiem Grupa Robocza, w której skład weszli nie tylko przedstawiciele samorządu województwa ale także powiatów i gmin oraz inni partnerzy społeczni reprezentujący biznes regionu, instytucje finansowe, uczelnie wyższe, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, jednostki polityki społecznej, administrację rządową i środowisko przyrodnicze. Zadaniem Grupy była identyfikacja celów, priorytetów i działań programu, rekomendacja wielkości środków finansowych na ich realizację, rozpatrzenie uwag do projektu RPO zgłoszonych w trakcie konsultacji społecznych oraz opiniowanie kolejnych wersji projektu *RPO WiM 2007-2013*. Odbłyły się konsultacje projektu poprzez konferencje, spotkania środowiskowe i internet. Wyniki konsultacji społecznych podlegają opublikowaniu na stronie internetowej województwa warmińsko-mazurskiego. Ponadto na każdy wniosek złożony na piśmie udzielona będzie pisemna odpowiedź.

ROZDZIAŁ 2**DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ****Województwo warmińsko – mazurskie na tle kraju i Unii Europejskiej w 2005 r.**

Lp.	Wyszczególnienie	Województwo	Polska	UE-27
1.	Powierzchnia (tys. km ²)	24,2	312,7	4 300,4
2.	Ludność (tys. osób)	1 428,6	38 157,1	490 898,3
3.	Ludność (%) w wieku			
	• przedprodukcyjnym	22,5	20,6	16,4 ^c
	• produkcyjnym	64,1	64,0	67,1 ^c
	• poprodukcyjnym	13,4	15,4	16,5 ^c
4.	Gęstość zaludnienia na 1 km ² powierzchni (osoba)	59	122	114
5.	Przyrost naturalny na 1 000 ludności (‰)	1,6	-0,1	0,6
6.	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców (osoba)	-2,2	-0,3	3,6
	Przeciętne trwanie życia osób w wieku 0 lat (lata)			
	• mężczyźni	70,0	70,8	75,8 ^c
	• kobiety	79,4	79,4	81,9 ^c
8.	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców (osoba)	396,4	508	375 ^{a,c}
9.	Pracujący wg sektorów (%)			
	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo	17,0	17,0	6,2
	przemysł i budownictwo	28,9	27,9	27,7
	usługi	54,1	55,1	66,1
10.	Wskaźnik zatrudnienia ogółem (%) wg BAEL	41,6	45,2	63,4
11.	Współczynnik aktywności zawodowej (%) wg BAEL	52,3	54,9	69,7 ^c
12.	Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem (%)	27,2	17,7	8,7
13.	Długookresowa stopa bezrobocia ogółem (%)	18,3	10,2	4,0
14.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w PPS (euro)	8 468,7 ^a	10 908,4 ^a	21 502,9 ^a
15.	Udział w wartości dodanej brutto (w %)			
	rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	9,3 ^a	5,0 ^a	2,0 ^a
	przemysł i budownictwo	27,3 ^a	30,2 ^a	26,3 ^a
	usługi	63,4 ^a	64,7 ^a	71,7 ^a
16.	Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w relacji do PKB (w %)	0,21 ^a	0,56 ^a	1,84 ^a
17.	Udział budżetu państwa w nakładach na działalność badawczo-rozwojową (%)	68,8	57,7	34,8
18.	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach samochodowych na 100 tys. mieszkańców	20	14	9
19.	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu (%)	17,8	22,5	49,0
20.	Użytkownicy Internetu (%)	14,9 ^b	22,0 ^a	38,0 ^{a,c}
21.	Poziom rozwoju e – usług publicznych (%)	23 ^a	34 ^a	67 ^{a,c}
22.	Zebrane odpady komunalne na 1 mieszkańca (kg)	219	245	518
23.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania ogółem (obiekt) na 100 km ²	1,46	2,15	4,83

Źródło danych:

Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2006, US w Olsztynie,
Rocznik Statystyczny Województw 2006, GUS Warszawa,
Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope – Ministerstwo Nauki i Informatyzacji,
Strategia informatyzacji województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2006,
Growing Regions, growing Europe – Fourth report on economic and social cohesion, Komisja Europejska,
Strona internetowa GUS : www.stat.gov.pl
Strona internetowa EUROSTAT: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

a) Dane za 2004r.
b) Dane za 2003r.
c) Dane dla UE25

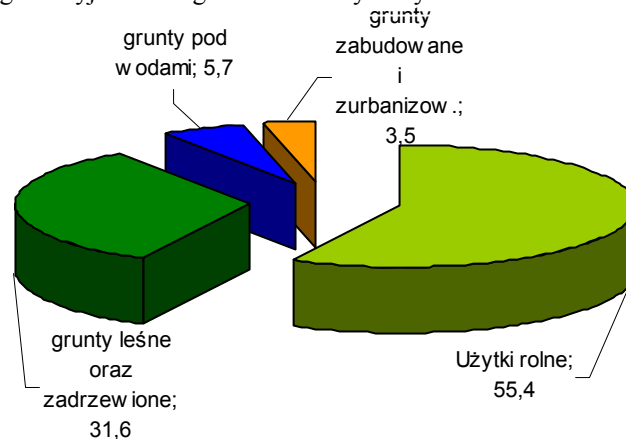
2.1. Uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze, ludnościowe

2.1.1. Położenie, podział administracyjny

Województwo warmińsko – mazurskie jest czwartym pod względem powierzchni regionem Polski oraz 77 regionem Unii Europejskiej (UE-27), zajmując według danych Eurostat 24,2 tys. km² (7,7% powierzchni kraju oraz 0,6% powierzchni Unii Europejskiej). Graniczy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, województwem podlaskim, mazowieckim, kujawsko – pomorskim i pomorskim, poprzez Zalew Wiślany łączy się z Morzem Bałtyckim.

Powierzchnia geodezyjna użytków rolnych w regionie stanowi 55% powierzchni województwa (kraj 61%), pozostałą część zajmują: grunty leśne i zadrzewione – 32%, wody – 6%, grunty zabudowane – 3,5% i pozostałe grunty – 3,5%. Tereny wiejskie zajmują 97,5 % powierzchni województwa, co oznacza najwyższy udział w kraju.

Rycina nr 1: Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania w 2005 r.

W granicach województwa warmińsko – mazurskiego znajduje się 116 gmin (w tym 16 miejskich, 33 miejsko-wiejskie i 67 wiejskich). Na obszarze regionu utworzone jest 19 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu – Olsztyn i Elbląg). W województwie wyodrębnione są trzy podregiony (NUTS III) – elbląski (31% powierzchni, 37% ludności województwa), olsztyński (43% zarówno powierzchni, jak i ludności) oraz ełcki (26% powierzchni i 20% ludności regionu).

W regionie znajduje się 49 miast i 3865 miejscowości wiejskich. Tylko 2 miasta – Olsztyn i Elbląg przekraczają 100 000 mieszkańców. Województwo nie należy do wysoko zurbanizowanych. Udział ludności miejskiej utrzymuje się od lat na poziomie 60%, aktualnie jest to o 1,5 punktu procentowego poniżej średniej krajowej. Ludność miejska województwa skoncentrowana jest w 3 największych ośrodkach – Olsztynie, Elblągu i Ełku, gdzie mieszka łącznie ponad 40% mieszkańców miast. Na 1 miejscowość wiejską przypada średnio 147 mieszkańców, przeciętnie w kraju – 259.

Miasta województwa warmińsko-mazurskiego cechuje znaczna rozpiętość wielkości, z przewagą miast małych i najmniejszych. W miastach do 20 tys. mieszkańców mieszka w województwie 33% ludności miejskiej, w kraju – 21%. Liczący 173 tys. mieszkańców Olsztyn jest na 22 miejscu wśród największych miast Polski, a Elbląg (128 tys.) – na 31.

Olsztyn jest największym ośrodkiem miejskim na północno-wschodnim obszarze Polski pomiędzy Gdańskiem a Białymstokiem. Sieć osadnicza wykazuje cechy trwałości, a rysujące się tendencje społeczno-gospodarcze i prognozy demograficzne nie pozwalają na oczekiwanie istotnych zmian w tym obszarze.

Miasta mają istotne znaczenie dla otaczających je układów lokalnych i dysponują w większości wysokimi walorami turystycznymi. Wymagają one wsparcia rozwoju infrastruktury komunalnej, rozwoju przedsiębiorczości oraz rewitalizacji, zwłaszcza terenów powojсковych i przemysłowych. Niezbędne jest także porządkowanie zagospodarowania i wyposażenia terenów bloków zabudowy mieszkaniowej i działania na rzecz poprawy stanu technicznego budynków.

Powierzchnia terenów powojсковych w województwie przekazana przez Agencję Mienia Wojskowego na rzecz jednostek samorządu terytorialnego to ok. 235,23 ha (w tym 249 budynków o łącznej powierzchni 118 844 m²), a największa koncentracja obszaru przekazanego wystąpiła w gminach: Braniewo 58,38 ha, Orzysz 52,21 ha (w tym 64 budynki o łącznej powierzchni 13 138 m²), Mrągowo 36,58 ha (w tym 54 budynki o łącznej powierzchni 26 127 m²). Duża część obszarów powojсковych w województwie warmińsko – mazurskim pozostaje nadal w zasobach Agencji (ok. 675,7 ha - w tym w Szymanach, gmina Szczytno ponad 464 ha). Natomiast łączna liczba budynków nadal pozostających we władaniu Agencji to 205 obiektów (o powierzchni całkowitej 55 741 m²). Najsilniejsze skoncentrowanie tych zabudowań występuje w mieście Olsztyn (41 budynków o łącznej powierzchni 16 835 m²).

Ogółem największe skupiska terenów powojсковych w województwie warmińsko – mazurskim obserwuje się w powiecie szczycieńskim, ostródzkim, piskim, mrągowskim i lidzbarskim oraz w mieście Olsztyn.

Likwidacja garnizonów i jednostek wojskowych negatywnie wpływa na sytuację społeczno-gospodarczą w regionie, szczególnie w mniejszych gminach, gdzie z powodu utraty podatków od nieruchomości, jak również opłat za usługi komunalne mniejsze są dochody samorządów terytorialnych, a likwidacja miejsc pracy żołnierzy zawodowych i pracowników wojska przyczynia się pośrednio do zmniejszenia popytu na towary i usługi dostarczane przez lokalnych przedsiębiorców i okolicznych rolników.

Proces rewitalizacji terenów (w tym powojсковych) rozpoczął się dzięki wsparciu finansowemu z UE w latach 2004-2006. Rozpoczęto rewitalizację obszaru powoj科夫ego o powierzchni 2,03 ha na cele edukacyjne, sportowe i rekreacyjne oraz kulturowe. Projekty są ciągle w trakcie realizacji, jednakże spodziewanymi efektami ich wdrożenia jest ożywienie gospodarcze i społeczne takich miejscowości jak: Gołdap, Mrągowo i Olsztyn.

2.1.2. Środowisko przyrodnicze

Region Warmii i Mazur wyróżnia się w skali kraju i Europy różnorodnością i bogactwem środowiska przyrodniczego, na które składają się: urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora (około 2600), zwarte kompleksy leśne – wskaźnik lesistości wynosi 30,0% przy średniej w kraju 28,6% (6 miejsce), czyste powietrze (stężenie średnich rocznych badanych zanieczyszczeń nie przekracza wartości dopuszczalnych). Przez południową część województwa przebiega jeden z głównych korytarzy ekologicznych Polski – Korytarz Północny, łączący puszcze północnej Polski. Ten korytarz jest jednym z ważniejszych ogniw łączności ekologicznej w skali Europy. Stanowi on przedłużenie ciągłości wschodnio-europejskich obszarów przyrodniczych aż do zachodnich granic Polski oraz wschodnich Niemiec. Umożliwia on migrację zwierząt w skali kontynentalnej.

46,2% obszaru województwa stanowią obszary objęte prawną ochroną przyrody, w tym o międzynarodowej randze. Na 1 mieszkańca regionu przypada największa w kraju powierzchnia obszarów prawnie chronionych (7,8 tys. m², średnio w kraju – 2,7 tys. m²). Na terenie województwa wyróżnione są znaczne obszary ostoi przyrody o znaczeniu europejskim (NATURA 2000, CORINE). W ramach sieci Natura 2000 w 2005r. ustanowiono 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 8 obszarów ochrony siedlisk, których łączna powierzchnia stanowi ponad 20% powierzchni województwa. Całe województwo znajduje się w obrębie obszaru funkcjonalnego *Zielone Płuca Polski*. Region należy do najbogatszych pod względem bioróżnorodności w Polsce. Występują tu gatunki rzadkie, chronione i zagrożone, wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin i Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Rezerваты przyrody zajmują 1,23% powierzchni województwa (ponad 2,5 krotnie więcej niż średnio w kraju), a parki krajobrazowe 6,01% powierzchni województwa (kraj średnio ok. 8%). Największe powierzchnie zajmują obszary chronionego krajobrazu – 39,3% powierzchni województwa (znacznie więcej niż średnio w kraju - 22,8%).

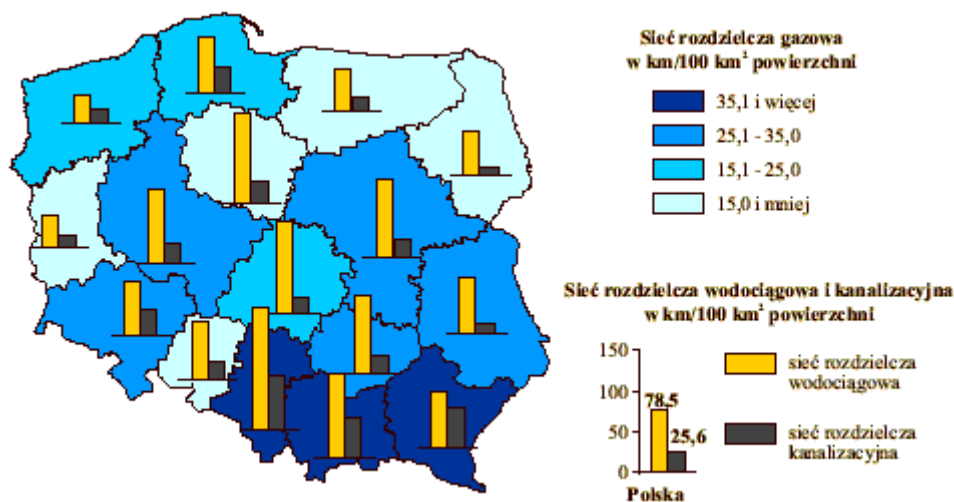
Region dysponuje dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych składającą się z licznych jezior, oczek wodnych, rzek, kanałów oraz części Zalewu Wiślanego (5,7% powierzchni województwa), które stanowią istotny czynnik i jednocześnie walor sprzyjający rozwojowi turystyki i wpływający na atrakcyjność zamieszkania.

Obszary problemowe w dziedzinie ochrony środowiska to przede wszystkim ochrona powierzchni ziemi poprzez zastosowanie nowoczesnych form gospodarowania odpadami (zwłaszcza komunalnymi) oraz dalsza poprawa stanu czystości wód powierzchniowych poprzez likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń, rozbudowę systemów kanalizacyjnych, ograniczanie zanieczyszczeń rolniczych.

Sytuacja w zakresie dostępności wodociągów i kanalizacji jest w województwie warmińsko-mazurskim lepsza niż średnio w kraju, zwłaszcza w miastach. Z wodociągu korzysta prawie 88% ludności (w miastach – 97,3%), z kanalizacji – 64% (w miastach – 91,9%). Wszystkie miasta w regionie obsługiwane są przez oczyszczalnie ścieków, wymagające jednak w wielu przypadkach modernizacji i rozbudowy.

W przeliczeniu na 100 km² długość sieci wodociągowej w województwie wynosi 50,1 km (14 miejsce w kraju, kraj – 78,6 km), kanalizacyjnej – 16,6 km (13 miejsce w kraju, kraj – 25,6), gazowej – 6,8 km (15 miejsce w kraju, kraj – 33,2 km).

Rycina nr 2: Sieć rozdzielcza wodociągowa i kanalizacyjna oraz sieć gazowa wg województw w 2005 r. (stan w dniu 31 XII)

Szczególnie ważną kwestią jest polepszenie dystrybucji i jakości wody do picia, zapewnienie pełnej sprawności systemu wodociągowo - kanalizacyjnego i oczyszczalni ścieków. Problem ten dotyczy całego województwa, co potwierdza fakt, iż na projekty wodno – kanalizacyjne w okresie programowym 2004-2006 wydatkowano ogółem ponad 200 mln zł (z uzyskanym na ten cel dofinansowaniem z EFRR w wysokości ponad 140 mln zł). Dostępne w tym okresie środki z EFRR nie pokryły w pełni zgłaszanego na ten cel zapotrzebowania.

Dla Warmii i Mazur problem gospodarki wodno - ściekowej w rejonie Wielkich Jezior Mazurskich jest sprawą kluczową w aspekcie zarówno ochrony środowiska jak i bezpiecznego lokowania inwestycji w sektorze turystyki. Od 1993r. trwa kompleksowe rozwiązywanie przez gminy problemów gospodarki wodno – ściekowej w ramach tzw. Masterplanu dla Wielkich Jezior Mazurskich. Fundusze przedakcesyjne na przełomie wieku oraz fundusze strukturalne z okresu 2004-2006 finansowały szereg inwestycji w tym zakresie, co umożliwiło stworzenie w znacznej części podstawowej infrastruktury ochrony środowiska na tym terenie.

Specyficznym problemem województwa warmińsko-mazurskiego jest odbiór odpadów stałych i płynnych z jednostek pływających. Obserwowany od kilku lat pogarszający się stan środowiska przyrodniczego na szlakach komunikacyjnych jezior mazurskich wymusza poprawę bezpieczeństwa ekologicznego. Rozwiązanie problemu ścieków jachtowych i dewastacji linii brzegowej jezior wymaga budowy i modernizacji przystani żeglarskich, które będą posiadały odpowiednią infrastrukturę do odbioru odpadów. Obecnie brak jest zorganizowanego systemu odbierania tych odpadów, turyści mogą zostawiać odpady z łodzi w ogólnodostępnych pojemnikach i kontenerach znajdujących się w marinach lub pozostawiają je w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

Ilość odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, zebranych w latach 2001-2005 systematycznie malała z 320 kg do 219 kg (kraj – z 288 kg do 245 kg). Według danych Eurostat wskaźnik ten jest ponad dwukrotnie większy na terenie 27 państw Unii Europejskiej i wynosi 518 kg. Spadek ilości odpadów trafiających na składowiska spowodowany jest m.in. obowiązywaniem od 2002 r. ustaw regulujących gospodarkę odpadami. Zobowiązują one przedsiębiorców do osiągnięcia określonych poziomów odzysku i recyklingu dla odpadów opakowaniowych. Ponadto duża ilość odpadów szczególnie biodegradowalnych nie trafia na składowiska, gdyż jest zagospodarowywana we własnym zakresie przez mieszkańców do kompostowania, skarmiania zwierząt oraz spalana w paleniskach domowych. W województwie funkcjonują dwie kompostownie odpadów, dzięki którym zmalała ilość odpadów dotychczas trafiających na składowiska.

Odpady składowane są na 66 składowiskach, w większości wymagających modernizacji i dostosowania do obowiązujących norm. Poziom recyklingu odpadów jest w regionie wyższy niż średnio w kraju – recyklingowi podlega 96% zebranego papieru (kraj – 57%) i 60% opakowań z tworzyw sztucznych (kraj – 22%).

Największym wyzwaniem są turystycznie i przyrodniczo cenne dla Polski i Europy - Wielkie Jeziora Mazurskie. Tymczasem brakuje w ich rejonie zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, który umożliwi osiągnięcie międzynarodowych poziomów zapobiegania powstawaniu odpadów, ich odzysku i ponownego wykorzystania.

Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe umożliwiają rozwój różnych form rekreacji i lecznictwa uzdrowiskowego, przemysłu czystych technologii oraz rolnictwa

wytwarzającego produkty najwyższej jakości. Z drugiej strony ścisłe reżimy ochrony przyrody utrudniają niekiedy lokalizację inwestycji i tworzenie nowych miejsc pracy.

Zasoby naturalne regionu są raczej skromne. Z epoką postglacjalną wiążą się złoża kopalin znajdujących głównie zastosowanie w rolnictwie – kredy jeziornej i torfu, a także w lecznictwie – borowiny. W województwie udokumentowano występowanie 20 złóż torfu, z których trzy – zlokalizowane na północy województwa – mają znaczenie lecznicze. W lecznictwie mogą być przydatne także wody mineralne zalegające w starszych strukturach geologicznych na znacznej głębokości (0,7 – 1,5 km).

Kopaliny występujące na obszarze województwa to przede wszystkim złoża przydatne głównie w budownictwie, tj.: kruszywa naturalne, piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej i betonów komórkowych, surowce ilaste ceramiki budowlanej i do produkcji kruszywa lekkiego.

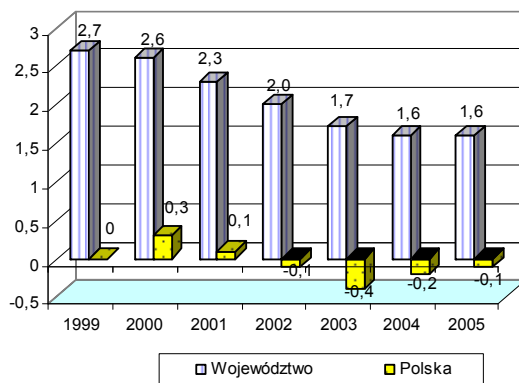
2.1.3. Ludność

Na koniec grudnia 2005 roku Warmię i Mazury zamieszkiwało 1.428.601 osób, co stanowiło 3,7% ludności kraju oraz 0,3% ludności Unii Europejskiej. Od 1999 roku utrzymuje się 12 lokata w kraju, a wśród regionów UE-27 województwo plasuje się na 159 miejscu. Województwo cechuje się dużym zróżnicowaniem poziomu gęstości zaludnienia przy średnim wskaźniku 59 osób/km² (według danych Eurostat), który jest najniższy w kraju (średnia dla Polski 122 osoby/km²) i jednym z najniższych wśród regionów Unii Europejskiej (114 osoby/km² średnia dla UE-27), a na obszarach wiejskich spada nawet do 11 osób/km².

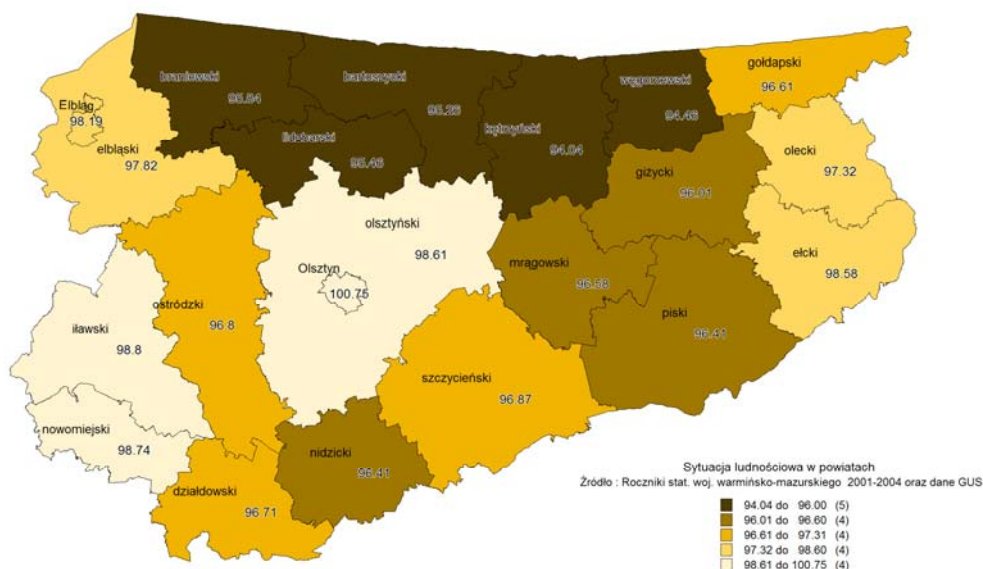
Liczba ludności w 2005 r. była o 2,5% niższa od stanu w 1999 r. (w kraju - o 1,2%). Ubytek ludności spowodowany jest przede wszystkim migracjami – saldo migracji jest od lat ujemne i – w przeliczeniu na 1000 ludności - wielokrotnie wyższe niż w kraju (kraj – minus 0,3, województwo – minus 2,2), zaś na terytorium UE-27 saldo migracji jest dodatnie i wynosi 3,6. Przyrost naturalny na 1000 ludności wykazuje także stałą tendencję spadkową, ale wciąż należy do najwyższych w kraju (w roku 1999 województwo – 2,7; kraj – 0,0, pierwsza lokata w Polsce, w roku 2005 województwo – 1,6; kraj – minus 0,1, drugie miejsce w Polsce). Jest on również wyższy od średniej 27 państw Unii Europejskiej, gdzie wynosi on 0,6%. W konsekwencji malejącego przyrostu naturalnego i procesów migracyjnych w województwie rysują się obszary depopulacji, co stanowić może w przyszłości źródło napięć i trudności społecznych i gospodarczych. Niekorzystne zjawiska ludnościowe, przede wszystkim w powiatach północnych – o największym udziale gruntów popegeerowskich (od 36,2% w powiecie węgorzewskim do 47,6% w powiecie kętrzyńskim), wzmacniane są przez zapóźnienia w infrastrukturze oraz wysoką stopę bezrobocia, co istotnie zmniejsza konkurencyjność tych obszarów i grozi ich marginalizacją.

Wyjazdy z tych terenów (przykładowo: powiat kętrzyński: 1035 osób, bartoszycki: 1049 osób, braniewski 739 osób), głównie do miasta Olsztyn i powiatu olsztyńskiego oraz do krajów Unii Europejskiej, dotyczą przede wszystkim ludzi młodych i mają charakter zarobkowy.

Rycina nr 3: Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie warmińsko – mazurskim i w Polsce w latach 1999 – 2005

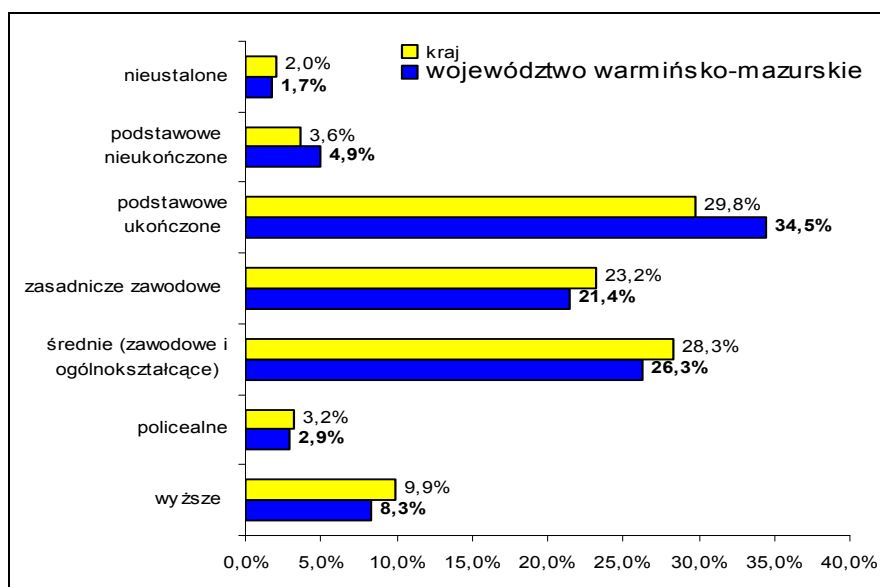
Rycina nr 4: Sytuacja ludnościowa w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2004 (dynamika: ubytek ludności<100, przyrost ludności>100)

Konsekwencją wysokiej stopy przyrostu naturalnego jest wyższy niż średnio w kraju i Unii Europejskiej udział dzieci i młodzieży (kraj – 20,6%, województwo – 22,5%, UE-25 – 16,4%) oraz niższy – ludności w wieku poprodukcyjnym (kraj – 15,4%, województwo – 13,4%, UE-25 – 16,5%) w strukturze wieku ludności. Udział ludności w wieku produkcyjnym kształtuje się na poziomie średniej krajowej, ale jest niższy od wskaźnika Unii Europejskiej (kraj – 64,0%, województwo – 64,1%, UE-25 – 67,1%), co przy niższym stopniu rozwoju przedsiębiorczości skutkuje wysokim bezrobociem.

Przewidywane zmiany w strukturze płci i wieku ludności skutkują prognozowanym zmniejszeniem się liczby ludności województwa do 2020 roku. Liczba ludności w regionie zmniejszy się o niespełna 2%, podczas gdy w kraju o prawie 3%, a np. w województwie lubelskim – o 4%, podczas gdy dla Unii Europejskiej – 25 prognozowany jest wzrost o ponad 2%. Ludność województwa warmińsko-mazurskiego należy do najslabiej wykształconych w kraju.

Rycina nr 5: Struktura ludności według wykształcenia w województwie warmińsko – mazurskim i w Polsce wg NSP 2002

Zarysowały się istotne różnice w poziomie wykształcenia pomiędzy miastem a wsią. Generalnie ludność w miastach legitymuje się wyższym poziomem wykształcenia.

Osoby z wykształceniem podstawowym stanowią blisko połowę w pasie gmin południowej i wschodniej części województwa. Udział osób z wykształceniem zasadniczym jest relatywnie wysoki w zachodniej części regionu, w tym głównie w powiatach elbląskim, braniewskim, lidzbarskim, mrągowskim, nowomiejskim i iławskim. Największe skupiska osób z wykształceniem średnim znajdują się w gminach położonych w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich i kształtują się na poziomie około 30% mieszkańców (w ośrodkach miejskich - około 40%). Rozkład udziału osób z wykształceniem wyższym jest porównywalny jak ze średnim, jednak wartości są znacznie niższe (do 10% w gminach sąsiadujących z dużymi ośrodkami, w miastach: 10%-20%). Jedynie w okolicach miasta Olsztyn są wyższe wartości (w Olsztynie znajduje się Uniwersytet Warmińsko-Mazurski).

Osobom z terenów wiejskich dostęp do edukacji ograniczają słaba komunikacja, koszty dojazdów, ewentualne koszty związane z zakwaterowaniem.

2.2. Uwarunkowania ekonomiczne

Procesy rozwojowe, zachodzące od 1989r. w warunkach gospodarki rynkowej, nie były w stanie zmniejszyć dystansu województwa warmińsko-mazurskiego w stosunku do innych województw. Sytuacja ekonomiczna regionu jest bowiem bardzo silnie uwarunkowana historycznie ukształtowanymi czynnikami, takimi przede wszystkim jak:

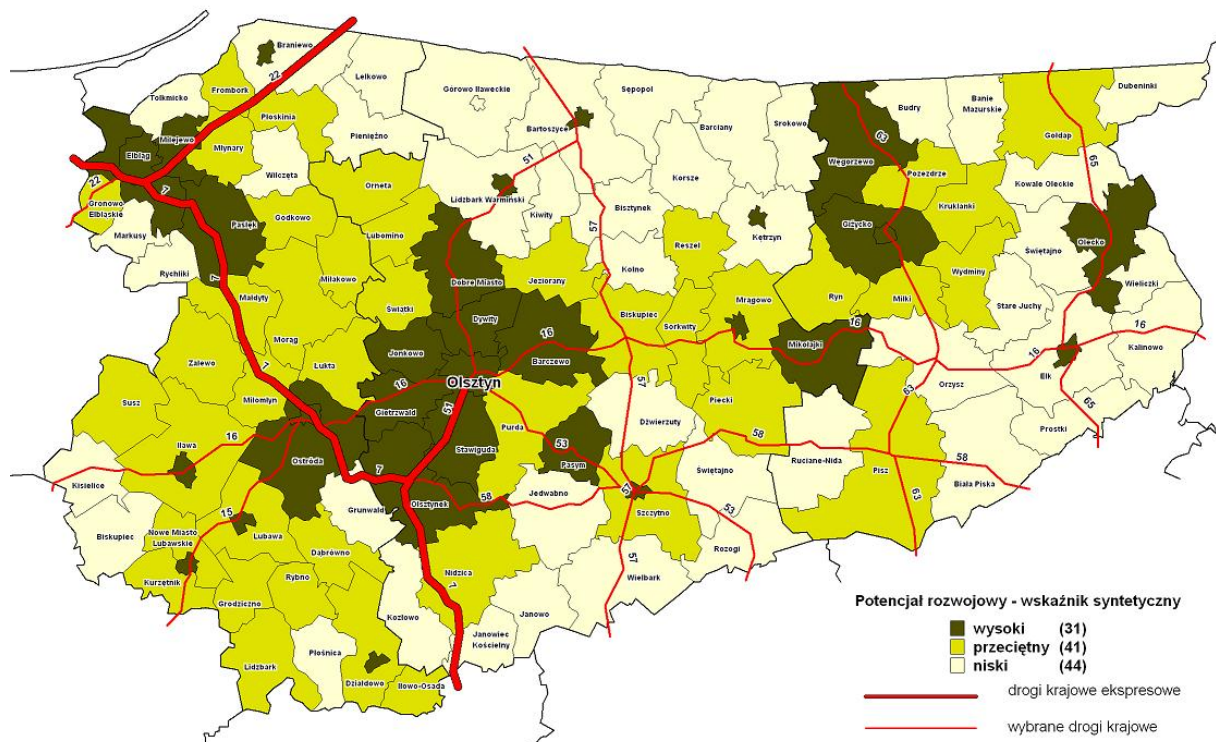
- peryferyjne położenie i słaba dostępność komunikacyjna, a jednocześnie wymagające ochrony środowisko naturalne,
- bardzo niska gęstość zaludnienia i rozproszenie sieci osadniczej,
- wysoki poziom bezrobocia oraz znaczne grupy ludności powiązanej z dawnymi państwowymi gospodarstwami rolnymi,
- niski poziom uprzemysłowienia regionu i dominacja przemysłów związanych z rolnictwem,

- niski poziom przedsiębiorczości,
- niskie dochody własne mieszkańców,
- niewysoka atrakcyjność inwestycyjna regionu,
- liczne obiekty i tereny powojkowe, wymagające rekultywacji i wprowadzenia nowych funkcji.

Ze względu na większe odległości i utrudnienia w procesach budowlanych (lasy, jeziora, niestabilne grunty polodowcowe, wymagania ochrony przyrody) wyższe niż w innych regionach są koszty budowy nowej infrastruktury technicznej. Jednocześnie słabsza jest konkurencyjność prowadzenia działalności gospodarczej, co jest spowodowane oddaleniem od ponadlokalnych rynków zbytu oraz źródeł energii i większości surowców pozarolniczych.

Istotną cechą województwa jest silne zróżnicowanie wewnątrzwojewódzkie na poziomie gmin. Analiza podstawowych wskaźników w sferze ekonomicznej i społecznej pozwoliła na wyodrębnienie gmin i powiatów, które charakteryzują się wyższym potencjałem rozwojowym, mierzonym poziomem zamożności gmin, ich nowoczesnością i konkurencyjnością.

Rycina nr 6: Potencjał rozwojowy gmin województwa warmińsko – mazurskiego (wg danych za 2004 rok)

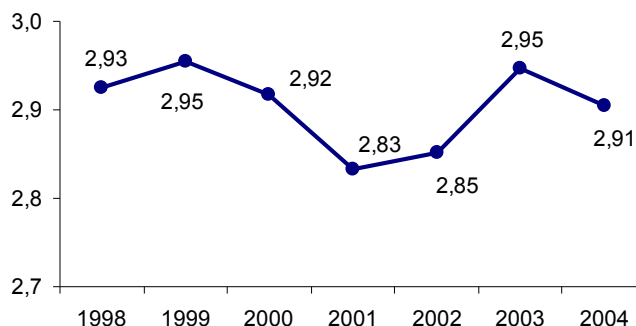
Sytuacja społeczno-ekonomiczna ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich jest gorsza niż w miastach. Stopa bezrobocia jest wyższa, a współczynnik aktywności zawodowej – niższy niż w mieście. Mieszkania są bardziej zagęszczone, trudniejszy jest dostęp do świadczeń zdrowotnych i szkół.

2.2.1. Produkt Krajowy Brutto

Zgodnie z opracowaniem GUS z października 2006 r. „Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne 2004” Produkt Krajowy Brutto wytworzony w województwie w 2004 r. wynosił 26,8 mld zł, co stanowiło 2,9 % wartości PKB w kraju (12 lokata).

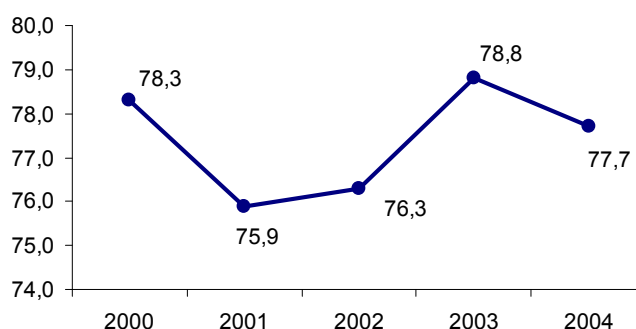
Od 1998 r. województwo utrzymuje się w grupie 5 województw o mniejszym niż 3 % udziale w tworzeniu PKB.

Rycina nr 7: Procentowy udział PKB wytworzonego w województwie warmińsko-mazurskim w PKB wytworzonym w Polsce w latach 1998 – 2004

Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca województwa jest znacznie niższy niż średnio w Polsce i plasuje województwo na 12 miejscu w kraju, wobec 14 miejsca w latach 2001-2002 i 13 miejsca w 2000 r.

Rycina nr 8: Udział procentowy PKB na 1 mieszkańca województwa warmińsko – mazurskiego w stosunku do średniego w kraju w latach 2000 – 2004.

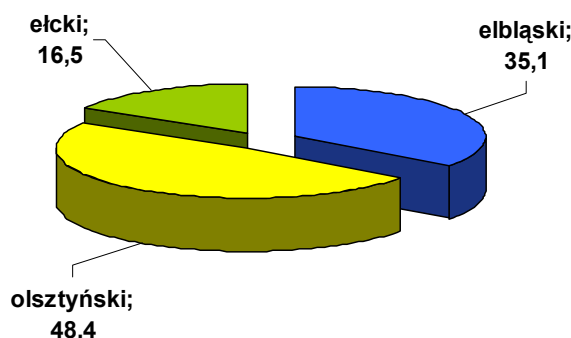

Według danych Eurostat województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. Wskaźnik PKB na mieszkańca (wg parytetu siły nabywczej) w roku 2004 wyniósł w województwie 8 468,7 euro, w kraju 10 908,4 euro, zaś w 27 krajach Unii Europejskiej wskaźnik ten jest 2,5 krotnie większy i wynosi 21 502,9 euro.

Procentowy udział podregionów w tworzeniu PKB jest zróżnicowany. Na tle regionu wybija się stolica województwa wraz z okolicznymi obszarami. Produkt krajowy brutto per capita wytwarzany w podregionie olsztyńskim – 21 231 zł - jest wyraźnie wyższy niż w pozostałych podregionach (elbląskim 17 649 zł i ełckim 15 610 zł). Różnica w

wysokości PKB per capita między najbogatszym i najbiedniejszym podregionem województwa pogłębiła się i wzrosła z 4 389 zł w roku 2000 do 5 621 zł w 2004 roku.

Rycina nr 9: Udział procentowy podregionów w PKB w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r.

2.2.2. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności; przemysł

Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności w roku 2004 wskazuje na większe niż średnio w kraju znaczenie rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa (w województwie – 9% wartości dodanej brutto, średnio w kraju – 5%) oraz usług nierynkowych (w województwie – 18,6 %, średnio w kraju – 14,8 %). Niższy od średniej jest udział przemysłu (województwo – 22,5%, kraj – 24,9%) oraz usług rynkowych (województwo – 44,8 %, kraj – 49,9%). Z danych Eurostat wynika, że znaczenie rolnictwa leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa w tworzeniu wartości dodanej brutto jest znacznie mniejsze w Unii Europejskiej (średnio w UE-27 wynosi 2%) kosztem wzrostu znaczenia usług ogółem (w województwie 63,4%, średnio w UE-27 71,7%) przy porównywalnym znaczeniu przemysłu i budownictwa (w województwie 27,3%, średnio w UE-27 26,3%).

Takie kształtowanie się struktury gospodarki stanowi o mniejszej niż w innych regionach konkurencyjności i innowacyjności, bowiem przemysł i usługi rynkowe są dziedzinami najłatwiej absorbującymi nowoczesne technologie.

Zmiany struktury wartości dodanej brutto są kierunkowo zgodne ze zmianami krajowymi. Mimo pewnych odchyłeń od tendencji krajowych są one w województwie zbyt nikłe, by wnioskować o przełamaniu ukształtowanej struktury gospodarki.

Wartość dodana brutto na 1 pracującego w regionie była w latach 1999-2004 najwyższa w usługach rynkowych, najniższa zaś – w rolnictwie. W roku 2004 wartość dodana brutto na 1 pracującego stanowiła 95% średniej krajowej, 10 miejsce wśród 16 województw.

W wolumenie wartości dodanej brutto, generowanej przez przemysł, stosunkowo wysoki jest udział przetwórstwa przemysłowego.

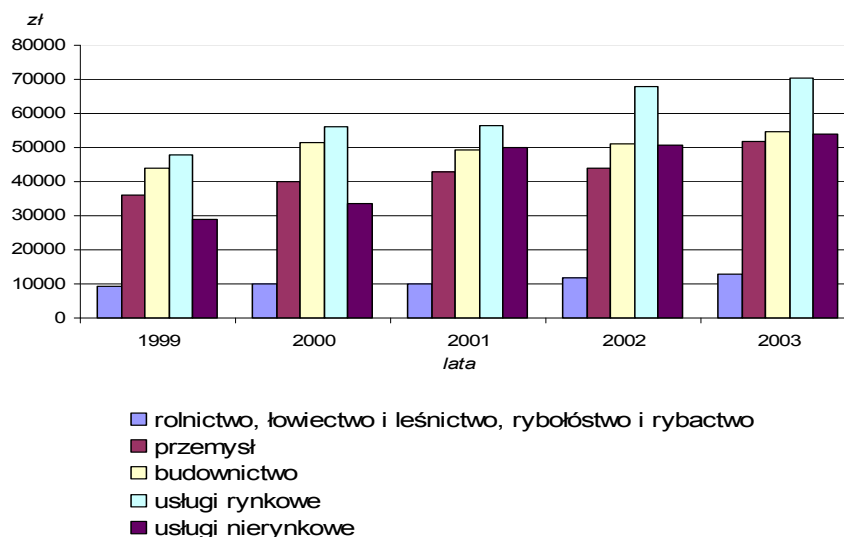
Województwo warmińsko-mazurskie należy do grupy regionów uznawanych za słabo uprzemysłowione. Jego udział w krajowym wolumenie produkcji sprzedanej przemysłu, kształtował się w latach ubiegłych na poziomie 2,4 – 2,6%, a w 2004 r. obniżył się do 2,3%. Produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się w latach 1999 – 2004 poniżej średniej krajowej, zwiększając się z 64% tej średniej w roku 1999 do

69% w roku 2002 i 2003. W 2004 r. osiągnięto tylko 62% średniej krajowej (14 miejsce wśród 16 regionów).

W województwie największe znaczenie w sekcji „Przetwórstwo przemysłowe” ma produkcja artykułów żywnościowych i napojów. Jej wartość stanowi ok. 1/3 wartości produkcji sprzedanej w regionie. Przetwórstwo spożywcze oparte jest przede wszystkim na surowcach lokalnych wysokiej jakości, produkowanych w warunkach czystego środowiska przyrodniczego. Wyroby przemysłu spożywczego liczą się w skali kraju, są też w znacznym stopniu eksportowane. Znaczący jest udział województwa w krajowej produkcji opon, tarcicy, maszyn do obróbki plastycznej metali. Ważne znaczenie ma produkcja wyrobów z drewna, a przede wszystkim mebli. Przemysł znajduje się w zainteresowaniu inwestorów zagranicznych głównie kapitału francuskiego, holenderskiego, niemieckiego, szwedzkiego.

Rozmieszczenie zakładów przemysłowych jest w województwie nierównomierne, z rysującymi się obszarami koncentracji, co ilustruje załącznik nr 11.3 do programu.

Rycina nr 10 : Struktura wartości dodanej brutto na 1 pracującego wg rodzajów działalności w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999 – 2003

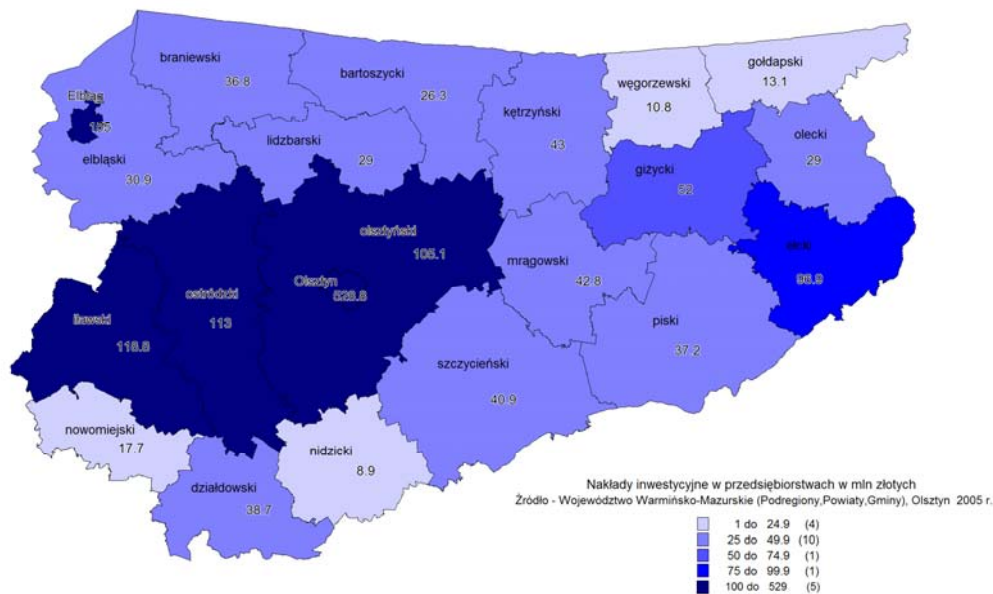
2.2.3. Inwestycje, innowacyjność

Poziom inwestycji w województwie warmińsko-mazurskim kształtuje się w ostatnich latach na poziomie 2-3 % inwestycji krajowych. Największe znaczenie mają inwestycje w przemyśle, stanowiące, podobnie jak w kraju, ponad 1/3 nakładów inwestycyjnych.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość inwestycji w gospodarce narodowej plasowała województwo na końcowych miejscach wśród 16 regionów i kształtowała się na poziomie od 53% średniej krajowej w 1999 r. do 69% w 2003 i 2004 r. Poziom inwestycji w roku 2005 osiągnął 79% średniej krajowej (10 lokata).

Poziom inwestycji w przedsiębiorstwach jest jednym z ważnych czynników zarówno wzrostu ich konkurencyjności, jak i rozwoju całego obszaru. W województwie warmińsko-mazurskim rysują się obszary wyraźnej koncentracji inwestycji w niektórych powiatach, przy znacznym niedoinwestowaniu w innych.

Rycina nr 11 : Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w roku 2004 wg powiatów

Wprowadzaniu nowych technologii i innowacyjności w przedsiębiorstwach nie sprzyja spadający poziom nakładów inwestycyjnych na środki trwałe. W roku 2004 nakłady te (liczone w cenach bieżących) były o 45% niższe niż w roku 2000, w tym nakłady na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (a więc nośniki nowoczesnych technologii) zmniejszyły się o 42%.

W województwie znajdują się 22 jednostki badawczo – rozwojowe (1,6% krajowej ich liczby), zatrudniające 1221,2 osób (1,6% krajowej liczby), z tego 226,6 w jednostkach naukowo – badawczych.

Potencjał naukowo – badawczy w regionie koncentruje się głównie w Uniwersytecie Warmińsko - Mazurskim w Olsztynie. Ma on jedno z największych w kraju osiągnięcia w pracach badawczo – rozwojowych i we wdrażaniu wynalazków, przede wszystkim w takich dziedzinach jak:

- mleczarstwo (nowe technologie serów dojrzewających, twarogów, śmietanki, kazeiny),
- przemysł mięsny, przetwórstwo owocowo – warzywne.

O słabości sektora badawczo-rozwojowego świadczą końcowe lokaty województwa w rankingach krajowych w zakresie wskaźników charakteryzujących stan sektora B+R.

Nakłady finansowe na działalność badawczą i rozwojową były jednymi z najniższych w kraju, w przeliczeniu na 1 mieszkańca ponad trzykrotnie niższe niż w kraju, plasując region na 12 pozycji.

W związku z budową gospodarki opartej na wiedzy, zgodnie z Krajowym Programem Reform główne wyzwania wiążą się z rozwojem działalności B+R w sektorze prywatnym. Ważnym instrumentem wykorzystywanym w tym procesie są fundusze strukturalne UE, które przyczyniają się m.in. do zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw oraz wzrostu nakładów na B+R. Opracowana w kontekście realizacji tego celu „Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego” ukierunkowuje nasz region na rozwój innowacyjności. W województwie dopiero w ostatnich latach (2004-2006), dzięki wsparciu z funduszy strukturalnych, V i VI Programu Ramowego Unii Europejskiej, rozpoczęto działania pobudzające badania i innowacje w regionie, co w dłuższym okresie

czasu przełoży się na wzrost konkurencyjności gospodarki regionu, a tym samym wzrost gospodarczy i zwiększenie zatrudnienia, zgodnie z założeniami celów lizbońskich. Zainicjowane w ostatnim czasie działania będą kontynuowane i rozwijane w kolejnych latach, m.in. dzięki wsparciu finansowemu z UE. Dotychczasowe działania nie mają jednak jeszcze przedłożenia we wskaźnikach makroekonomicznych, co potwierdza konieczność intensyfikacji nakładów w tym zakresie. Statystyka publiczna wykazuje jedynie roczny wzrost o 6,09 % w 2004r. i 17,53% w 2005r. nakładów na działalność badawczo – rozwojową w województwie, przy czym od 2000 roku następował ciągły spadek nakładów na B+R w regionie.

Struktura nakładów w 2005 r. na działalność B+R kształtowała się następująco: w sektorze przedsiębiorstw 7,3% (kraj 32 %), w sektorze rządowym 52,7 % (kraj 36,4%), szkolnictwa wyższego 40,2% (kraj 31,6%).

Odnosząc się do wskaźników Krajowego Programu Reform na lata 2005-2008¹, wpisujących się w priorytet 3 – Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw należy zauważyć, że relacja nakładów na działalność B+R do Produktu Krajowego Brutto wynosiła w regionie 0,3% we wszystkich latach 1999-2003, obniżając się w 2004 r. do 0,21%. Wskaźnik ten jest prawie trzykrotnie niższy niż w kraju, natomiast aż prawie 9 krotnie niższy niż w Unii Europejskiej (według danych Eurostat wynosi on w kraju – 0,56%, w UE-27 – 1,84%). Zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej stanowi ok. 1,6% zatrudnienia krajowego, a na 1000 osób aktywnych zawodowo jest ponad dwukrotnie mniejsze niż średnio w kraju (województwo – 2 osoby, kraj – 4,5 os.).

Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle zwiększyły się z 1,3% nakładów krajowych w 2000 r. do 1,8% w roku 2005, co plasuje województwo na 15 miejscu wśród 16 województw, zarówno w r. 2000, jak i w 2005. Udział przedsiębiorstw, prowadzących działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych województwa zwiększył się z 33,1% w 2000r. do 34,3% w 2005 r., (1,2 pkt. procentowego), w kraju zaś – z 35,1% do 38,2% (3,1 pkt. procentowego).

Liczba zarejestrowanych patentów na 1 mln mieszkańców w 2003 r. w województwie wynosiło 0,75 (kraj 1,88) – 12 lokata w kraju.

2.2.4. Dochody ludności

Region generuje stosunkowo niski popyt konsumpcyjny głównie ze względu na trwale utrzymujący się niski poziom przeciętnych wynagrodzeń (w 2005 r. 85,4 % średniej krajowej – 15 lokata) oraz emerytur i rent z pozarolniczego systemu ubezpieczeń (87% średniej – 12 lokata). Dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wynosił w roku 2005 – 92% średniej krajowej (11 miejsce w kraju).

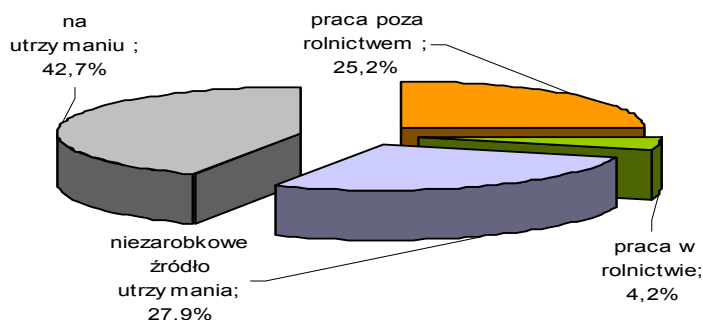
Na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w roku 2006 z pomocy społecznej skorzystały 18,92 % mieszkańców. Powiaty o największym udziale ludności objętej pomocą społeczną to jednocześnie powiaty o największym udziale terenów popegeerowskich: elbląski – 27,1 % , bartoszycki – 26,7 % , nowomiejski – 26,1 % , kętrzyński – 25,6 % (16 963 osoby). Dominującym czynnikiem przyznania pomocy społecznej w 2006 roku było bezrobocie – 12% mieszkańców województwa, a następnie ubóstwo – 9,2% ludności, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i

¹ Raport z 2006 r. z wdrażania Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej (po pierwszym roku realizacji); dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 października 2006 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006 r.

prowadzenie gospodarstwa domowego – 4,9% mieszkańców, niepełnosprawność – 3,8% ludności.

Zgodnie z danymi NSP 2002 własne źródło dochodu posiadało 57,4% ludności województwa, w tym z pracy utrzymywało się 29,4% mieszkańców regionu (średnio w kraju – 32,3%). Na utrzymaniu, a więc bez własnych dochodów, pozostawało aż 42,7% mieszkańców regionu (w kraju – 38%). Liczba osób utrzymywanych przypadających na 1000 osób posiadających własne źródło utrzymania w 2002 r. wyniosła w województwie 719 (kraj 630). Omawianą sytuację obrazuje poniższy wykres.

Rycina nr 12: Struktura ludności wg źródeł utrzymania w województwie w 2002 r. (wg NSP)

2.2.5. Przedsiębiorczość

Na koniec 2005 r. w województwie zarejestrowanych było 110,1 tysięcy podmiotów gospodarczych (12 miejsce w Polsce, 3% krajowej liczby podmiotów), co w stosunku do roku 1999 stanowiło wzrost o 14%. Tempo przyrostu liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie warmińsko-mazurskim było w latach 1999-2004 wyraźnie niższe od średniej krajowej, w roku 2005 ukształtowało się na poziomie średniej. Porównanie tempa przyrostu podmiotów w przemyśle, budownictwie i usługach rynkowych w kraju i województwie wskazuje, że w latach 1999-2005 zostały zakonserwowane podstawowe cechy struktury gospodarczej regionu – relatywnie niski udział przemysłu i budownictwa – 18,1% (kraj 20,5%) – 14 lokata w kraju oraz stosunkowo duże znaczenie usług nierynkowych -9,8% (kraj 7,6%), opartych głównie na finansowaniu budżetowym, niższy udział usług rynkowych – 67,6% (kraj – 69,4%).

Do sektora prywatnego zaliczało się w 2005r. 93,9% podmiotów (kraj ponad 96 %).

Wśród podmiotów dominują trwale firmy z sekcji handel i naprawy (30%) oraz obsługa nieruchomości i firm (17%). Udział podmiotów przemysłowych i budowlanych kształtuje się na poziomie ponad 18 %.

Osoby fizyczne prowadziły w 2005 r. – 75% podmiotów (kraj – 77%), spółki handlowe stanowią 4,6% podmiotów (kraj – 6,4%), spółdzielnie – 0,7% (kraj – 0,5%).

Wśród spółek handlowych 16,8% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego (średnio w kraju – 23,6%).

Po roku 1989 przekształcenia przedsiębiorstw sektora publicznego obejmowały zmianę formy własności, formy prawnej, struktury organizacyjnej i kapitałowej, często również zmianę struktury działalności. Województwo warmińsko – mazurskie zaliczane jest do regionów słabo uprzemysłowionych. Wynika z tego, iż liczba przedsiębiorstw

państwowych, które podlegały transformacji systemowej w Polsce (poza rolnictwem) była stosunkowo mała.

W efekcie przekształceń własnościowych liczba przedsiębiorstw państwowych zmniejszyła się ze 197 w 1995 roku do 41 w pierwszej połowie 2005 roku (dane GUS 2005). Tak więc zachowało się zaledwie około 21 % stanu wyjściowego. Zbliżenie struktury własnościowej gospodarki do struktury krajów UE, zgodnie z Krajowym Programem Reform skutkuje podniesieniem efektywności gospodarowania i konkurencyjności podmiotów gospodarczych na rynku wewnętrznym UE, jak i na rynkach zewnętrznych.

Nasylenie podmiotami gospodarczymi na 10 tys. ludności było na tle kraju zdecydowanie niekorzystne. W 2005r. na 10 tys. ludności przypadało 771 podmiotów gospodarczych przy średniej krajowej 948 podmiotów - 13 lokata w kraju. Wskaźnik w województwie stanowił tylko 81,3% średniego poziomu krajowego i 63,1% poziomu najlepszego województwa w kraju.

Liczba podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne na 10 tys. ludności wzrosła z 520 w roku 1999 do 577 w 2005 r. (14 lokata w kraju); średnio w kraju wskaźnik ten wyniósł w roku 2005 – 728.

Relacje wskaźnika liczby podmiotów na 10 tys. ludności uzyskanego w województwie do średniego poziomu w kraju uległa obniżeniu z 83,9% w 1999r. do 81,3% w 2005r. W odniesieniu do osób fizycznych relacja wskaźnika na 10 tys. ludności w województwie uległa obniżeniu z 83% w 1999r. do 79,2% w 2005r.

Zróznicowania w nasyceniu podmiotami gospodarczymi według powiatów pokazano na rycinie nr 13.

Rycina nr 13: Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2005r. w powiatach

Źródło: „Zmiany strukturalne podmiotów gospodarczych w gospodarce narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2005 roku” Urząd Statystyczny w Olsztynie

Rozpiętość wskaźnika nasycenia podmiotami na 10 tys. mieszkańców między powiatami ziemskimi wahała się od 544 w działdowskim do 924 w giżyckim. Wyższy poziom nasycenia podmiotami dotyczył wschodniej i środkowej części województwa w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich, szczególnie powiatu mrągowskiego i giżyckiego, co w znacznym stopniu wynika z rozwiniętych funkcji turystyki na tym obszarze. Rozpiętość między najwyższym wskaźnikiem (m. Olsztyn- 1203) a najniższym wskaźnikiem była ponad dwukrotna (powiat działdowski - 544).

Przedsiębiorczość mieszkańców, mierzona liczbą aktywnych przedsiębiorstw na 100 mieszkańców według informacji Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w 2004 roku wyniosła na Warmii i Mazurach 3,4 - wobec średniego wskaźnika w kraju 4,4 co plasuje województwo na 12 lokacie w kraju.

Wskaźnik spółek MSP z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców wyniósł 1,8 wobec średniego wskaźnika w kraju 3,9 co plasuje województwo na 13 lokacie w kraju.

Istniejący system funduszy pożyczkowych jest zbyt słaby i niekompletny. W 2005 r. w regionie działało 9 funduszy pożyczkowych z łącznym kapitałem ponad 26,7 mln zł (w porównaniu z rokiem 2004 nastąpił wzrost o 2,9 mln zł), który stanowi 4,8 % ogólnego kapitału w kraju (w kraju istniało 74 funduszy z łącznym kapitałem ponad 558 mln zł) oraz 7 funduszy poręczeń kredytowych z łącznym kapitałem ponad 20,1 mln zł (w kraju istniały 54 fundusze poręczeń kredytowych z łącznym kapitałem ponad 355 mln zł). Ułatwienie dostępu MŚP do zewnętrznych źródeł finansowania jest jednym z celów Krajowego Programu Reform. Głównym instrumentem realizującym ten cel w okresie programowym 2004-2006 był Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (działanie 1.2 ukierunkowane na dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych, poręczeń kredytowych oraz funduszu kapitału zalążkowego typu seed capital). W województwie warmińsko-mazurskim do końca 2005r. podpisano 6 umów w ramach działania 1.2 SPO – WKP na łączną kwotę 35 mln zł.

Warunki sprzyjające do podejmowania działalności gospodarczej oraz tworzenia nowych miejsc pracy zapewnia funkcjonowanie w regionie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (WM SSE) z 13 podstrefami (Bartoszyce, Elbląg, Dobrze Miasto, Lidzbark Warmiński, Iława, Morąg, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Olsztyn, Ostróda, Pasłęk i Szczytno) oraz dwóch podstref Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE) –Ełk i Gołdap. WMSSE zajmuje obszar 524,07 ha, natomiast SSSE (dot. tylko Ełku i Gołdapi) obszar 155,8 ha. Powyższe podstrefy stwarzają inwestorom przyjazne otoczenie biznesowe, o które dbają władze samorządowe, jak i liczne organizacje i instytucje ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej. Usługi około biznesowe świadczą w tych miastach firmy consultingowe, oddziały i filie różnych banków, biura projektowe, firmy ubezpieczeniowe oraz kancelarie prawne.

W bezpośrednim sąsiedztwie WMSSE funkcjonują 3 przejścia graniczne: drogowe w Bezledach oraz kolejowe w Bartoszycach (Głomnie) i Skandawie. WMSSE w ogólnopolskim rankingu specjalnych stref ekonomicznych na 14 funkcjonujących w Polsce zajęła drugie miejsce za Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną. Natomiast pierwsze miejsce zajęła w zakresie pozyskiwania inwestorów, których wartość inwestycji przekroczyła 1,5 mld zł, a wysokie trzecie miejsce w zakresie zagospodarowania terenu (56,3%). Obecnie w strefie działają 24 firmy, głównie małe i średnie. Podjęte zostały dalsze starania o poszerzenie obszaru strefy w Wielbarku, Iławie, Pasłęku i Elblągu. Największe firmy, które zainwestowały to LG w Mławie i Michelin w Olsztynie.

Dla przyciągania inwestycji ważne znaczenie ma przygotowanie ofert inwestycyjnych, lokalizacji gotowych do przyjęcia inwestycji. Według informacji Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych województwo warmińsko-mazurskie z liczbą 62 ofert terenów atrakcyjnych inwestycyjnie (wg stanu na wrzesień 2006r.) plasuje się na trzecim miejscu w kraju po województwie dolnośląskim i mazowieckim.

W rankingu atrakcyjności inwestycyjnej dokonanym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową pod względem atrakcyjności województwo plasowało się na 12 miejscu w kraju. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej dokonana została w oparciu o 6 grup wskaźników cząstkowych: tj. zasoby i koszty pracy, aktywność województw wobec

inwestorów, wielkość rynku zbytu, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej oraz poziom rozwoju infrastruktury społecznej i poziom bezpieczeństwa.

Największym potencjałem innowacyjnym charakteryzuje się przemysł meblarski, przetwórstwo rolno-spożywcze, turystyka i budownictwo.

W regionie zidentyfikowano 85 instytucji i organizacji wspierających przedsiębiorczość w różnej formie. Niedobór instytucji świadczących usługi dla biznesu odnotowano zwłaszcza we wschodniej części województwa. Dopiero od niedawna obserwuje się wzrost zainteresowania tematyką transferu technologii, klastrów lub innych form upowszechniających innowacyjność.

W województwie realizowana jest „Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego”, przyjęta przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego 31 sierpnia 2004r. Projekty wpisujące się w cele tej Strategii wdrażane są w regionie m.in. przez Warmińsko-Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. (WMARR S.A.), która uzyskała dofinansowanie z EFRR na realizację projektów związanych z sieciami współpracy w zakresie innowacji pomiędzy sektorem badawczo – rozwojowym, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami oraz badaniem poziomu i zmian innowacyjności w regionie. Jednym z efektów wdrażania tych projektów jest utworzenie i prowadzenie Regionalnego Systemu Wspierania Innowacji z siecią punktów w miastach i powiatach całego województwa, w celu edukacji i wzmocnienia świadomości proinnowacyjnej przedsiębiorców oraz transferu technologii. Po uruchomieniu systemu zwiększył się znacznie dostęp ludności województwa do informacji i doradztwa z zakresu zastosowania innowacji w przedsiębiorstwach. Samorząd województwa warmińsko-mazurskiego oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski także aktywnie uczestniczą w realizacji przedsięwzięć i projektów dotyczących badania konkurencyjności i innowacyjności w regionie, jak również kreowania postaw proinnowacyjnych w województwie, o czym świadczy np. projekt zrealizowany w 2006 roku w partnerstwie z Uniwersytetem Warszawskim w ramach ZPORR pn.: „Badanie przedsiębiorstw Warmii i Mazur w zakresie konkurencyjności i innowacyjności”, którego wyniki posłużyły m.in. do określenia dalszej polityki rozwoju gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego.

W poprzednim okresie programowania realizowany był, dzięki wsparciu EFRR, projekt pilotażowy w zakresie określenia obszarów rozwoju klastrów w województwie. W wyniku realizacji tego projektu powołano w województwie klaster „Mazurskie Okna”. Utworzenie klastrów planują: grupa producentów przetworów mlecznych, grupa producentów mebli i grupa producentów drzwi. W czerwcu 2007 r. z inicjatywy samorządów województw: warmińsko-mazurskiego i pomorskiego podpisana została umowa o stworzeniu Konsorcjum Bałtycki Klaster Eko-Energetyczny oraz podpisane zostało porozumienie o współpracy na rzecz klasteru browarniczego.

2.3. Sytuacja społeczna

Generalnie można stwierdzić, że sytuacja społeczna w regionie kształtuje się niekorzystnie. Podstawowe wskaźniki w tym zakresie są niższe od średniej krajowej, a fizyczną dostępność do usług, zwłaszcza na poziomie ponadlokalnym, utrudnia mieszkańcom fakt rozproszenia sieci osadniczej i niedostatki komunikacji publicznej.

Sytuacja społeczna w regionie charakteryzuje się:

- wysoką stopą bezrobocia, niskim poziomem zatrudnienia i małą mobilnością siły roboczej
- gorszą jakością edukacji
- ograniczoną dostępnością do infrastruktury edukacyjnej

- gorszą dostępnością do usług medycznych, zarówno w opiece podstawowej jak i specjalistycznej
- znaczącymi niedoborami w opiece paliatywnej i terapii uzależnień
- trudniejszymi warunkami mieszkaniowymi
- znacznym udziałem mieszkań starych i zbudowanych w przestarzałych technologiach (blokowiska z wielkiej płyty).

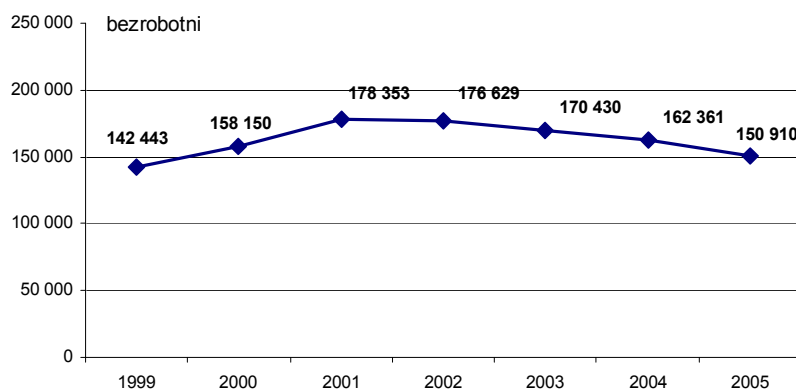
2.3.1. Rynek pracy

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (opracowane metodą BAEL) w 2005 r. 607 tys. mieszkańców województwa w wieku ponad 15 lat uważanych było za aktywnych zawodowo (przeciętna roczna). Wśród nich 483 tys. pracowało, a 124 tys. poszukiwało pracy jako osoby bezrobotne. Od 2001 r. liczba bezrobotnych wykazuje spadek o 15,4 % (wykres nr 7). Ponad pół miliona osób było biernych zawodowo - z racji wieku lub niespełnienia warunków do uznania ich za bezrobotnych. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 52,3% i jest niższy niż średnia w kraju (54,9%).

Odnosząc się do wskaźników Krajowego Programu Reform na lata 2005-2008 wpisujących się w priorytet 5 – Tworzenie i utrzymanie nowych miejsc pracy oraz zmniejszanie bezrobocia należy zauważyć, że w województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik zatrudnienia (osób w wieku 15-64 lata) przyjmuje wartość niższą do wartości średniej krajowej (w regionie 48,7%, średnia dla kraju 52,8% - wg danych Eurostat). Jednocześnie jest ona o 7,3 pkt niższa od prognozowanej dla kraju w 2008 roku. W regionie, podobnie jak w kraju wskaźnik zatrudnienia kobiet jest niższy od wartości wskaźnika dla mężczyzn i wynoszą one odpowiednio 42,4% i 55,1% dla województwa oraz 46,8 i 58,9 dla kraju. Jednocześnie wskaźnik zatrudnienia kobiet jest o 6 pkt niższy od prognozowanej dla kraju w 2008 roku (wg Krajowego Programu Reform).

W krajach Unii Europejskiej zarówno wartości współczynnika aktywności zawodowej (średnio 69,7% dla UE-25), jak i wskaźnika zatrudnienia (średnio 63,4% dla UE-27) znacznie przewyższają wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego (odpowiednio o 17,4 pkt i 21,8 pkt).

Rycina nr 14: Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999-2005 (stan na koniec roku)

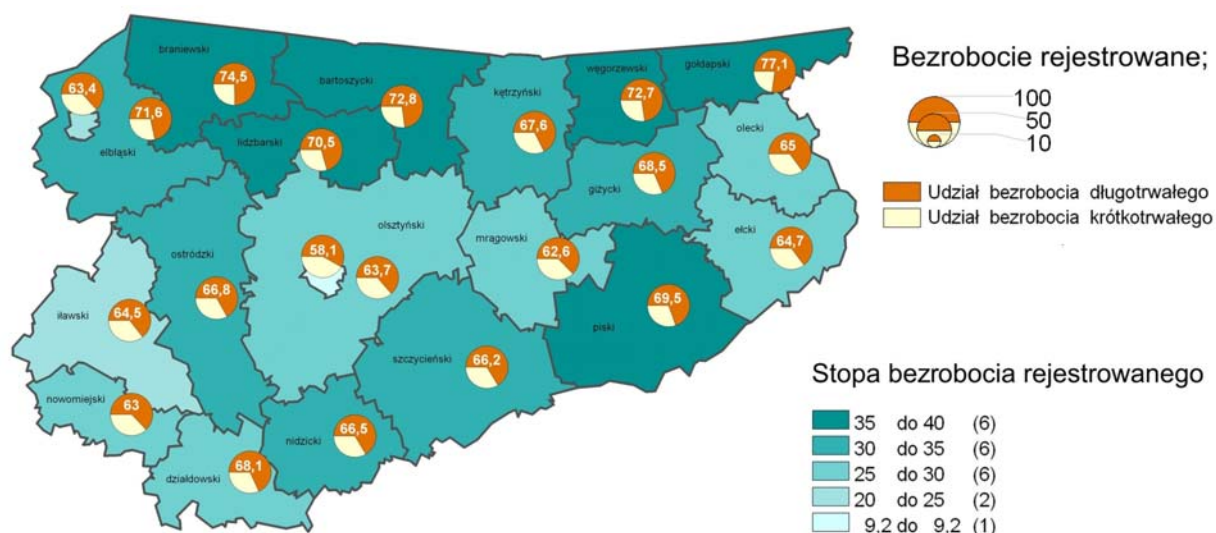
2.3.2. Stopa bezrobocia

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko – mazurskim na koniec grudnia 2005 roku wyniosła 27,2%, w kraju – 17,7%, a w UE-27 – 8,7 %. Stopa bezrobocia w regionie jest najwyższa w Polsce. Od 2000 roku nastąpił wzrost stopy bezrobocia w województwie o 3,4 pkt (kraj 3,9 pkt). Według danych Eurostat stopa bezrobocia (wg BAEL) wyniosła w województwie 20,4%. Również poziom długookresowej stopy bezrobocia w województwie znacznie przewyższa średnią dla kraju i Unii Europejskiej i wynosi on: w województwie 18,3%, w kraju 10,2%, dla UE-27 natomiast 4%.

Biorąc pod uwagę dane Krajowego Programu Reform dotyczące rynku pracy należy stwierdzić, że wskaźnik stopy bezrobocia w województwie jest o 12,6 pkt większy od prognozowanej dla kraju w roku 2008. Stopa bezrobocia wśród kobiet natomiast jest o 6,6 pkt wyższa od prognozowanej w kraju w roku 2008 (obecnie wynosi ona: w województwie - 22,6%, w kraju – 19,1%).

W województwie warmińsko-mazurskim odnotowuje się duże zróżnicowanie przestrzenne w natężeniu bezrobocia, co pokazuje ryc. nr 15.

Rycina nr 15: Stopa bezrobocia oraz udział bezrobocia długotrwałego w województwie warmińsko – mazurskim (stan na 31.XII.2005 r).

Problemy rynku pracy w województwie pogłębiane są przez niską mobilność zawodową i przestrzenną pracowników (dalekie i kosztowne dojazdy do pracy) oraz wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (ponad połowa bezrobotnych pozostaje bez pracy powyżej 12 miesięcy). Największy udział bezrobotnych długotrwale w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych jest w powiatach północnej części województwa, czyli na obszarach popegeerowskich (sięga 77% bezrobotnych). Skutkuje to pogłębiającą się biedą i postępującą marginalizacją całych obszarów województwa. Ogólnie niskie kwalifikacje osób bezrobotnych oraz nieelastyczność rynku pracy może w przyszłości zaowocować zniechęceniem inwestorów do inwestowania w województwie.

Oczekiwania pracodawców województwa odnośnie kwalifikacji potencjalnych pracowników są różne i zależą od stanowiska pracy. Najbardziej poszukiwani pracownicy to specjaliści z wykształceniem wyższym i technicznym. Wynika stąd potrzeba rozszerzenia oferty edukacyjnej w województwie o kierunki poszukiwane przez pracodawców, jak również

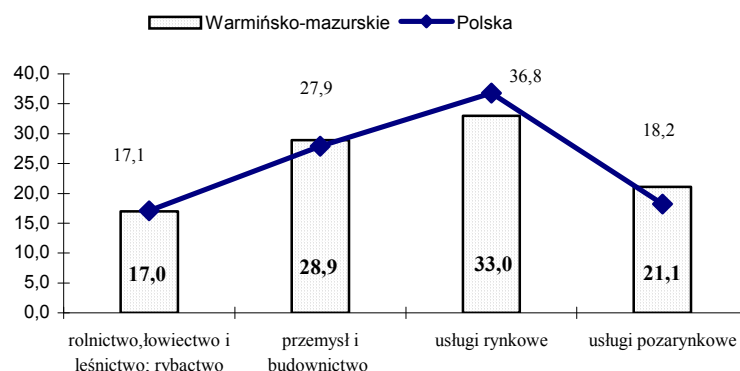
dalsze zwiększanie dostępności do oferty edukacyjnej i szkoleniowej, zwłaszcza ludności zagrożonej różnego typu wykluczeniami społecznymi i zawodowymi.

W województwie warmińsko – mazurskim od lat realizowane są projekty mające na celu aktywizację osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, odchodzących z rolnictwa, osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi, integrację społeczną i zawodową kobiet oraz osób niepełnosprawnych, które ukierunkowane są na ich reorientację zawodową, podniesienie lub zmianę kwalifikacji. Wsparcie kierowane było także do osób chcących założyć własną działalność gospodarczą. Projekty te były współfinansowane przez środki PHARE (ok. 25 mln zł) oraz Europejski Fundusz Społeczny (ok. 140 mln zł). W ramach funduszy przedakcesyjnych oraz funduszy strukturalnych w woj. warmińsko-mazurskim zrealizowano ponad 200 projektów odpowiadających potrzebom regionalnego rynku pracy. Projekty te dotychczas objęły wsparciem ok. 50 tys. osób.

2.3.3. Zatrudnienie

Liczba pracujących w regionie zmniejszyła się w latach 1998-2005 o 13%. W 1998 r. pracowało w regionie 454 tys. osób, w 2005 r. 396,9 tys. Na 1000 ludności w województwie pracowało w 2005 r. 278 osób (kraj 330; najgorsza sytuacja wśród 16 województw).

Rycina nr 16: Struktura pracujących w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2005 r. (%)

Struktura pracujących w regionie w 2005 r. różni się stosunkowo nieznacznie od krajowej. Udział pracujących w rolnictwie, w przemyśle i budownictwie kształtował się praktycznie na tym samym poziomie, natomiast w usługach rynkowych był niższy niż w kraju, a w nierynkowych - wyższy. Struktura ta różni się za to od struktury pracujących w Unii Europejskiej, w której udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie jest znacznie mniejszy (województwo 17,0%, UE-27 6,2%), natomiast udział pracujących w usługach łącznie jest znacznie większy (województwo 54,1%, UE-27 66,1%), przy udziale pracujących w przemyśle, budownictwie pozostającym na podobnym poziomie (województwo 28,9%, UE-27 27,7%). W porównaniu do 2000 roku wzrósł udział pracujących głównie w usługach rynkowych o 3,9 punkty (kraj 6,5) i usługach nierynkowych o 3,1 punkty (kraj 3 punkty) przy wydatnym obniżeniu w rolnictwie (o 9,6 pkt.).

2.3.4. Edukacja

W roku szkolnym 2005/2006 w regionie funkcjonowały 573 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (uczyło się w nich 107,3 tys. dzieci) oraz 266 gimnazjów (66,4 tys. uczniów), z czego na wsi 113 (43%). W szkołach na poziomie średnim uczyło się 82 tys. osób, o ponad 20 tys. mniej niż w 2000 r.

Z ogólnej liczby 1425 szkół dla dzieci i młodzieży 1268 szkół prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego. Gminy regionu ponoszą wydatki na oświatę na poziomie 60% średniej krajowej, co skutkuje m.in. wyraźnie gorszymi niż w innych rejonach kraju wynikami egzaminów, mniejszą liczbą uczestników i laureatów olimpiad itp.

Najbardziej ograniczony dostęp do edukacji (szkół podstawowych, gimnazjów oraz ponadgimnazjalnych) mają mieszkańcy terenów wiejskich i małych miejscowości, dlatego w okresie programowym 2004 – 2006 pomoc z funduszy strukturalnych (blisko 15 mln zł) kierowana była głównie na wyrównanie szans w dostępie do edukacji pomiędzy uczniami z obszarów wiejskich i miejskich. Budowa, modernizacja obiektów edukacyjnych (z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych) oraz podstawowej infrastruktury sportowej przyczyniła się do zwiększenia dostępu dzieci i młodzieży z 7 gmin województwa do edukacji i sportu. Potrzeby w tym zakresie nie zostały jednak jeszcze zaspokojone. Wciąż na Warmii i Mazurach są gminy wymagające rozwiązania tego problemu.

W ostatnim okresie rysuje się w województwie warmińsko-mazurskim wzrost zapotrzebowania na kadry z konkretnymi umiejętnościami zawodowymi. Ponadgimnazjalne szkolnictwo zawodowe nie dysponuje jednak nowoczesnymi placówkami do praktycznej nauki zawodu, a także odpowiednim zapleczem socjalno-bytowym dla uczniów. W roku szkolnym 2004/2005 w województwie funkcjonowało 106 ponadpodstawowych szkół średnich zawodowych (8% liczby krajowej) oraz 216 szkół ponadgimnazjalnych (5% liczby krajowej). Łącznie uczyło się w nich 35 tys. uczniów (4% liczby krajowej).

Zgodnie ze strategią rozwoju województwa warmińsko – mazurskiego niezbędna jest budowa, rozbudowa i unowocześnienie bazy szkolnictwa zawodowego, w tym gastronomiczno – hotelarskiego. Region bowiem priorytetowo traktuje branżę turystyczną, która ma za zadanie przyspieszyć rozwój gospodarczo – społeczny województwa.

Niekorzystne wskaźniki w zakresie edukacji utrzymują się także na poziomie szkół wyższych, mimo iż w porównaniu do 2000 r. nastąpił wzrost liczby studentów o 36 % (kraj 22 %). Na 10 tys. mieszkańców przypada o 100 studentów mniej niż średnio w kraju (województwo – 393 osoby, kraj – 493), co plasuje województwo warmińsko-mazurskie na 13 miejscu w Polsce, za województwami: lubuskim, podkarpackim i opolskim. Wskaźnik ten jest nieznacznie większy od średniej Unii Europejskiej, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypada 375 studentów (o 18 mniej niż na Warmii i Mazurach). W roku akademickim 2004/2005 funkcjonowało w województwie warmińsko-mazurskim 9 szkół wyższych oraz 5 filii. Studiowało w nich 61,4 tys. studentów, w tym ponad 50% na studiach dziennych (kraj 48 %). Tylko Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu są uczelniami państwowymi. Największą uczelnią w regionie jest olsztyński uniwersytet – 36,4 tys. studentów, w tym 24,6 tys. – na studiach dziennych. Uczelnie wymagają dalszego rozwoju bazy materialnej i wyposażenia w nowoczesny sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia. Sukcesywnie uczelnie wyższe realizują projekty, wspierane przez środki krajowe i unijne, w celu polepszenia infrastruktury społeczno – edukacyjnej służącej prowadzeniu działalności dydaktycznej na wyższym poziomie oraz działalności rozwojowej, naukowo – badawczej powiązanej z dydaktyką. W ramach ZPORR

2004-2006 6 projektów mających na celu wzmocnienie roli szkół wyższych i przygotowanie ich do odegrania kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionu uzyskało dofinansowanie z EFRR w wysokości ok. 22,6 mln zł, co już w chwili obecnej bezpośrednio przełożyło się na wzrost jakości ich oferty dydaktycznej i pobudziło tworzenie nowych miejsc pracy w sferze badań i rozwoju oraz dydaktyki, a także umożliwiło wprowadzenie do oferty edukacyjnej nowych kierunków kształcenia zgodnych z aktualnymi trendami na rynku pracy. Prace nad oceną oddziaływania działania 2.2. „Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy” Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich” zarządzanego na poziomie krajowym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej dopiero zostały rozpoczęte. W związku z czym szczegółowe informacje nt. skonsolidowanych rezultatów wdrażania EFS w poszczególnych województwach będą dostępne po przeprowadzeniu badania ewaluacyjnego (zakończenie badania planowane jest na styczeń 2008r.). W wyniku tej oceny województwo warmińsko-mazurskie uzyska dokładną informację w jakim stopniu nastąpiło podniesienie jakości edukacji w regionie w wyniku interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego.

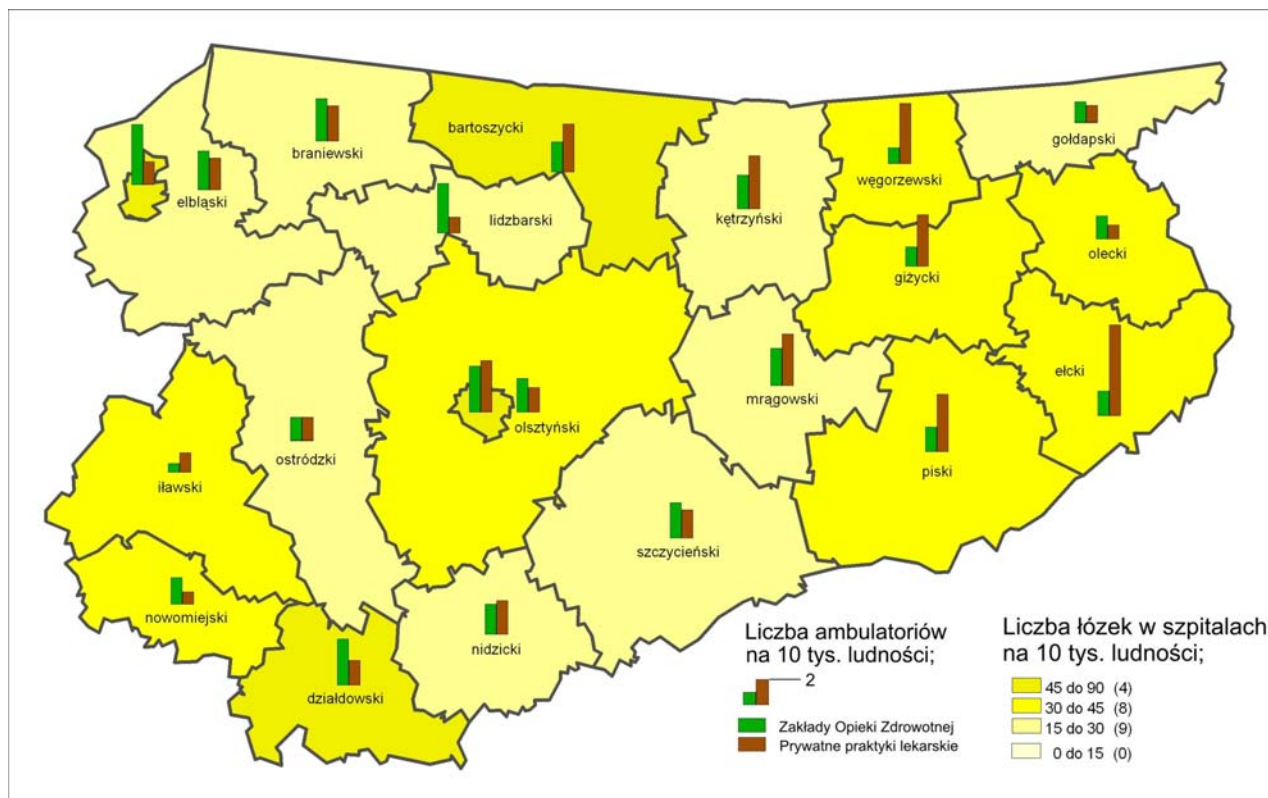
Dotychczasowe działania inwestycyjne w szkolnictwo wyższe, zgodnie z celami strategii lizbońskiej, spowodowały wzrost liczby studentów w regionie (wykwalifikowanej kadry), wciąż niezbędnej na regionalnym rynku pracy. Konieczne są jednak dalsze inwestycje w tym zakresie.

2.3.5. Ochrona zdrowia

Stacjonarną opiekę zdrowotną w roku 2005 świadczyło w województwie 38 szpitali, dysponujących 6 tys. łóżek, oraz 2 zakłady opiekuńczo-lecznicze (84 łóżka), 6 zakładów pielęgnacyjno - opiekuńczych (233 łóżka) i 2 hospicja (41 łóżek). Dostęp do leczenia szpitalnego jest gorszy niż średnio w kraju i Unii Europejskiej - na 10 tys. mieszkańców przypadają w szpitalach 42 łóżka (kraj – 47,0; UE-27 – 59 łóżek), najczęściej na oddziałach chirurgicznych i chorób wewnętrznych. Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w województwie przypadało 237 osób (kraj 213; UE-27 – 169 osób), co plasuje województwo na 14 miejscu w kraju. Największa dostępność do opieki medycznej pod względem liczby łóżek w szpitalach na 10 tys. ludności jest w powiatach: bartoszyckim, działdowskim oraz w powiatach grodzkich m. Elbląg i m. Olsztyn. Natomiast pod względem opieki ambulatoryjnej najlepszy dostęp mają miasta na prawach powiatu Elbląg i Olsztyn oraz powiat ełcki.

Mimo środków z EFRR w wysokości ok. 34 mln zł z poprzedniego okresu programowania przeznaczonych na podniesienie standardu świadczonych usług medycznych przez wyspecjalizowane zakłady opieki zdrowotnej oraz na podstawowym poziomie przez lokalne ośrodki zdrowia sieć szpitali i zakres świadczonych przez nie usług wymaga dalszej restrukturyzacji, a baza materialna – podwyższenia standardów. W latach 2004-2006 tylko 25% projektów dotyczących infrastruktury ochrony zdrowia zgłoszonych do realizacji w ramach ZPORR mogło uzyskać dofinansowanie z uwagi na ograniczone środki w stosunku do potrzeb w tym zakresie.

Rycina nr 17 : Dostępność do opieki medycznej w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Województwo Warmińsko - Mazurskie 2006, US w Olsztynie.

W 2005 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały tylko 2 zakłady opiekuńczo-lecznicze z 83 łózkami (0,6% krajowej liczby łóżek, najmniej w kraju), 7 zakładów pielęgnacyjno - opiekuńczych z 263 łózkami (5% krajowej liczby łóżek) oraz 2 hospicja z 41 łózkami.

Zgodnie z prognozami demograficznymi w najbliższych latach znacznie wzrośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym. Wyłoni się silniejszy popyt na specyficzne usługi zdrowotne, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne i bytowe. Rozwój usług tego typu powinien stać się jednym z ważnych czynników konkurencyjności regionu.

2.3.6. Kultura

Kultura jest istotnym elementem rozwoju społeczeństwa, a jej odpowiednie wykorzystanie może być także ważnym czynnikiem ekonomicznym. Silniejszego wsparcia wymaga baza materialna instytucji kultury, zwłaszcza o zasięgu ponadlokalnym.

W regionie funkcjonują 3 teatry (Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie ma status placówki narodowej) oraz Warmińsko-Mazurska Filharmonia nie dysponująca własną siedzibą.

W 2005 r. w 23 placówkach muzealnych zgromadzone było 154,4 tys. muzealiów. Zorganizowano 88 wystaw własnych 39 obcych, które odwiedziło 436 tys. osób (ok. 2,5% liczby krajowej). Muzealnictwo w regionie wymaga wsparcia, zwłaszcza w zakresie bazy lokalowej, wyposażenia i kadry merytorycznej.

Region dysponuje licznymi zabytkami architektury świeckiej i sakralnej (zwłaszcza gotyckiej i barokowej) znajdują się tu też ciekawe stanowiska archeologiczne i miejsca wydarzeń historycznych. Ochrona dziedzictwa kulturowego nie odpowiada standardom nowoczesności; konieczne są inwestycje w tym zakresie, łącznie z rewitalizacją centrów miast, mających niejednokrotnie średniowieczny układ urbanistyczny.

2.3.7. Mieszkalnictwo

Warunki mieszkaniowe ludności województwa są gorsze niż przeciętnie w kraju. W regionie w 2004 r. znajdowało się 458 tys. mieszkań, 3,7% ogólnej liczby mieszkań w kraju. Na 1000 ludności przypadało w regionie 320 mieszkań, przeciętnie w kraju – 335. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w UE-25 jest o 97 większa niż w województwie warmińsko-mazurskim i wynosi 417 mieszkań. Powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę to 20,8 m², o ponad dwa metry mniej niż przeciętnie w kraju. Wartość tego wskaźnika jest najniższa wśród 16 województw. Prawie 1/3 mieszkań wybudowana została w latach 1979-2004, a 34% mieszkań pochodzi sprzed 1945 r. Mieszkania są na ogół lepiej niż przeciętnie wyposażone w podstawowe instalacje (z wyjątkiem gazu sieciowego). Ponad połowa (54%) mieszkań w regionie jest własnością osób fizycznych, 26% należy do spółdzielni mieszkaniowych, a 13% - do gmin.

Struktura jakościowa i wiekowa zasobów mieszkaniowych wskazuje na konieczność pilnej rewaloryzacji i rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie humanizacji zabudowy z wielkiej płyty oraz modernizacji (z zachowaniem walorów historyczno-architektonicznych) najstarszych budynków.

2.3.8. Równość szans

Zagadnienia równości szans kobiet i mężczyzn są w województwie warmińsko-mazurskim dostrzegane, jednakże podejmowane działania nie przyniosły jeszcze istotnej poprawy.

Wskaźnik zatrudnienia wynosił w 2005 r. dla kobiet 34,8%, podczas gdy dla mężczyzn – 49,3%, czyli o 14,5 pp. więcej niż dla kobiet. Porównywalna jest różnica pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn (70,8%) i kobiet (56,2%) w Unii Europejskiej, która wynosi 14,6 pp.

Kobiety częściej niż mężczyźni kontynuują edukację na poziomie wyższym – prawie 60% studentów to kobiety. Mimo to w 2004 r. stopa bezrobocia (wg BAEL) wśród kobiet w wieku 15 i więcej lat wynosiła 24,4%, wśród mężczyzn – 20,5%. Według danych Eurostat w UE-27 stopa bezrobocia wśród kobiet wynosiła 9,7%, natomiast wśród mężczyzn 7,9%. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie wyniósł dla kobiet 46,0%, dla mężczyzn – 61,8%.

Osoby niepełnosprawne w województwie warmińsko-mazurskim stanowią 15% mieszkańców regionu (211,6 tys.). Kobiety stanowią 55%, mężczyźni 45% ogółu niepełnosprawnych. W miastach regionu mieszka 58%, a na obszarach wiejskich 42% niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne mają ograniczony dostęp do edukacji przede wszystkim trudnościami w dojazdach do miejsca kształcenia oraz infrastrukturą edukacyjną w zbyt małym stopniu dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Z powodu tych i innych barier wykształcenie ponadpodstawowe posiada jedynie 42% osób niepełnosprawnych (na

wsi 25%), a wykształceniem wyższym legitymuje się 3,7% osób niepełnosprawnych (na wsi 1,1%).

Techniczne bariery w dostępie oraz niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest przyczyną zbyt małej aktywności zawodowej tych osób na rynku pracy. Osoby aktywne zawodowo to 17% ogółu niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim (w UE jest to 40-50%), a osoby pracujące to ok. 12% niepełnosprawnych. W powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych jest 4 tys. niepełnosprawnych, z czego 31% to osoby bezrobotne przez ponad 2 lata. Oferty pracy dla niepełnosprawnych stanowią 3% wszystkich ofert pracy na rynku pracy województwa.

Inne narodowości niż polską deklarowało podczas narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań przeprowadzonego w 2002r. ponad 17 tys. mieszkańców województwa, tj. 1,2 % ludności Warmii i Mazur. Najliczniejszą mniejszością narodową w województwie jest mniejszość ukraińska, która stanowi 69,73 % ogółu mniejszości narodowych Warmii i Mazur. W województwie jest blisko połowa ludności ukraińskiej zamieszkującej w Polsce. Oprócz mniejszości ukraińskiej na Warmii i Mazurach występują narodowości: niemiecka (0,3% ludności województwa), romska, białoruska, rosyjska i litewska. W województwie nie obserwuje się problemów związanych z dostępem do edukacji oraz rynku pracy przez osoby reprezentujące mniejszości narodowe. W Górowie Iławeckim funkcjonuje szkoła, w której językiem nauczania jest jęz. ukraiński.

2.4. Infrastruktura komunikacyjna

Województwo warmińsko-mazurskie, poprzez swoje położenie w Europie Środkowej na osi wschód-zachód, położenie w regionie Bałtyku oraz bezpośrednie sąsiedztwo z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej jest ważnym obszarem w europejskich powiązaniach komunikacyjnych. Istniejąca infrastruktura komunikacyjna nie pozwala jednak na pełne wykorzystanie tego położenia jako czynnika rozwoju, wpływając niekorzystnie na dostępność komunikacyjną i atrakcyjność inwestycyjną regionu. Zwiększenie spójności systemu transportowego z systemem europejskim jest jednym z celów Krajowego Programu Reform. Istotnym instrumentem wsparcia tego celu są środki z funduszy unijnych. Opracowane w kontekście realizacji celów KPR: „Program rozwoju sieci dróg wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2001-2015” oraz „Założenia planu rozwoju infrastruktury komunikacji lotniczej w województwie warmińsko-mazurskim” ukierunkowują region na rozwój infrastruktury komunikacyjnej.

Województwo jest położone peryferyjnie w stosunku do europejskich i krajowych centrów aktywności, a w skali europejskiej należy do grupy regionów o najsłabszej dostępności komunikacyjnej i niskim potencjale wynikającym z posiadanej infrastruktury komunikacyjnej (według raportów ESPON).

2.4.1. Połączenia transportowe

Przez obszar Warmii i Mazur przebiegają następujące korytarze transportowe (TEN-T):

- **Korytarz VI Gdańsk-Katowice-Żilina**, w którym znajdują się:
 - droga ekspresowa S7 Gdańsk-Olsztynek-Warszawa-Kraków-Budapeszt /E-77/
 - linia kolejowa magistralna Gdynia-Iława-Warszawa-Zebrzydowice-Żilina /E-65/
- **Korytarz IA Ryga-Kaliningrad-Elbląg-Gdańsk**, który jest odgałęzieniem korytarza I

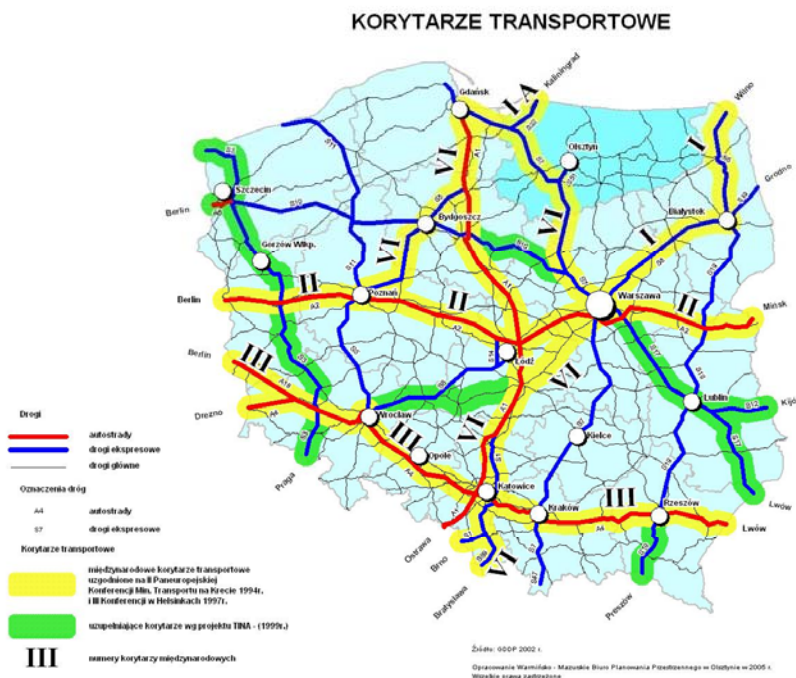
W korytarzu IA znajdują się:

- droga ekspresowa S 22 Elbląg-Grzechotki (Kaliningrad)
- linia kolejowa I-rzędna Malbork-Braniewo (Kaliningrad-Ryga)
- trasa wodna śródlądowa (Berlin) Bydgoszcz-Elbląg (Kaliningrad) /E-70/

W bezpośrednim sąsiedztwie województwa znajdują się:

- **Korytarz I Helsinki-Ryga-Kowno-Warszawa(Via Baltica)**, w którym przebiegają :
 - droga ekspresowa S8 Warszawa-Białystok-Helsinki /E-67/
 - linia kolejowa magistralna Warszawa-Białystok-Trakiszki (Ryga-Tallin-Helsinki /E-67/)
- **Korytarz VI Gdańsk-Katowice-Żilina**, w którym znajduje się projektowana autostrada A-1 Gdańsk-Żilina

Rycina nr 28 : Województwo warmińsko-mazurskie na tle układu korytarzy transportowych w Polsce

Z pobieżnego spojrzenia na układ korytarzy transportowych widać, że przebiegają one po obrzeżach regionu warmińsko-mazurskiego lub poza jego obszarem. Jednocześnie realizacja odpowiednich rozwiązań planistycznych może mieć duże znaczenie dla właściwego powiązania europejskich korytarzy transportowych nr I i VI.

Powiązania międzynarodowe stanowią również:

- międzynarodowy port lotniczy w Szymanach k. Szczytna,
- międzynarodowy port morski w Elblągu,

- międzynarodowe przejścia graniczne (drogowe w Bezledach, Gronowie i Gołdapi, kolejowe w Braniewie, Skandawie i Głomnie, morskie w Elblągu i Fromborku, lotnicze w Szymanach).

2.4.2. Transport drogowy

Podstawowa sieć dróg ukształtowana jest prawidłowo, zapewniając możliwości powiązań wewnątrzregionalnych. Sieć dróg o twardej nawierzchni w województwie liczy 12.352 km, z czego sieć dróg krajowych liczy 1324 km, wojewódzkich - 1914 km, powiatowych – 7122 km i gminnych – 1992 km. Problem stanowi zły stan techniczny dróg, brak obwodnic miejscowości i duża liczba obiektów nienormatywnych (mostów, wiaduktów – 1337 sztuk w 2005 r.) w ciągach dróg.

Drogi Warmii i Mazur są w większości kręte i wąskie, z drzewami w skrajni, bez utwardzonych poboczy, ze zdewastowaną nawierzchnią. Na 100 km² przypada tylko 51,5 km dróg publicznych o twardej nawierzchni, przy średniej w kraju – 81,2 km. Drogi publiczne o twardej nawierzchni stanowią 5% sieci krajowej. Tzw. nawierzchnię ulepszoną (w różnym stanie technicznym) ma 93% dróg w województwie (kraj – 89,5%), w tym praktycznie wszystkie drogi wojewódzkie, 92% dróg powiatowych oraz 84% dróg gminnych.

Na pogorszenie się sytuacji w drogownictwie wpływ miało w ostatnich latach:

- najwyższe w Polsce zwiększenie natężenia ruchu samochodów wysokotonażowych – 97,9% w 2005 r. (kraj – 47,3%)
- zużycie nawierzchni spowodowane procesem starzenia się, znaczna część dróg krajowych w województwie - ok. 40% wymaga zabiegu wyrównania, a ok. 27% - wzmocnienia,
- wieloletnie zaniedbania inwestycyjne na drogach (nieliczne miasta posiadają obwodnice i tylko 34% nie wymaga prac modernizacyjnych, nienormatywne łuki poziome i pionowe, zbyt wąskie jezdnie w stosunku do natężenia ruchu itp.) – w 2005r. tylko 0,3% ogólnej powierzchni dróg stanowiły drogi dwujezdniowe (kraj – 1,4%),
- destrukcyjne działanie warunków atmosferycznych.

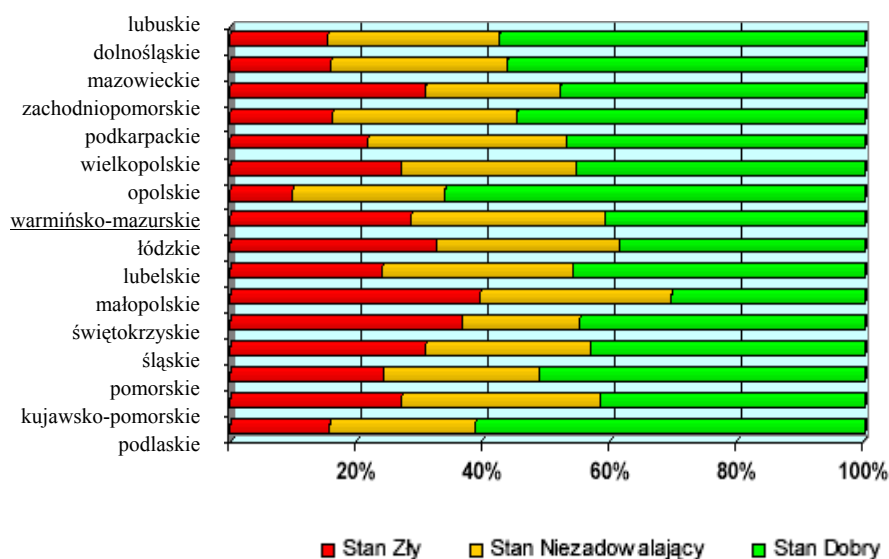
Problemy te występują zarówno na drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych, jak i gminnych. Skutkiem powyższych zjawisk są: utrudnienia w transporcie towarów i osób polegające m.in. na braku możliwości osiągnięcia pożądanego czasu podróży.

Najbardziej obciążone oraz wymagające pilnej modernizacji odcinki dróg i jednocześnie strategiczne dla rozwoju regionu i komunikacji z innymi regionami to drogi krajowe:

- nr 16 Grudziądz – Olsztyn – Augustów – 31,6% długości w złym stanie
- międzynarodowa E 77 relacji Gdańsk – Olsztynek – Nidzica - Warszawa – Kraków – Budapeszt (jako droga krajowa oznaczona nr 7),
- nr 51 relacji Olsztynek – Olsztyn – Bezledy.

Władze regionalne stale rekomendują rządowi polskiemu udoskonalenie tych połączeń jako priorytetowych.

Rycina nr 19: Ocena nawierzchni dróg krajowych w województwach w 2005 r.

Średni dobowy ruch na sieci dróg krajowych w województwie wyniósł w 2005 r. 5016 pojazdów na dobę (wskaźnik wzrostu w stosunku do 2000 r. wyniósł 1,25).

Przy narastającej liczbie osób odwiedzających województwo w celach turystycznych, rekreacyjnych, biznesowych i zdrowotnych, zwiększeniu się liczby samochodów i częstotliwości przejazdów mieszkańców województwa zły stan dróg wpływa na wzrost liczby wypadków drogowych – województwo zajmuje 1 miejsce w kraju pod względem liczby ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych – 20 osób na 100 tys. ludności w 2005 r. (kraj – 14, UE27 - 9) i 53 osoby w przeliczeniu na 100 tys. pojazdów samochodowych zarejestrowanych (kraj – 32). Według danych Eurostat, w 2005 roku w województwie zginęło 279 osób, rannych było 2598 osób. Liczba ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności jest w Unii Europejskiej ponad dwukrotnie mniejsza niż w województwie (w województwie 20 osób, w UE-27 9 osób). Zwiększone zagrożenie wypadkami drogowymi wpływa niekorzystnie na decyzje przyjazdowe turystów i decyzje o lokalizacji firm.

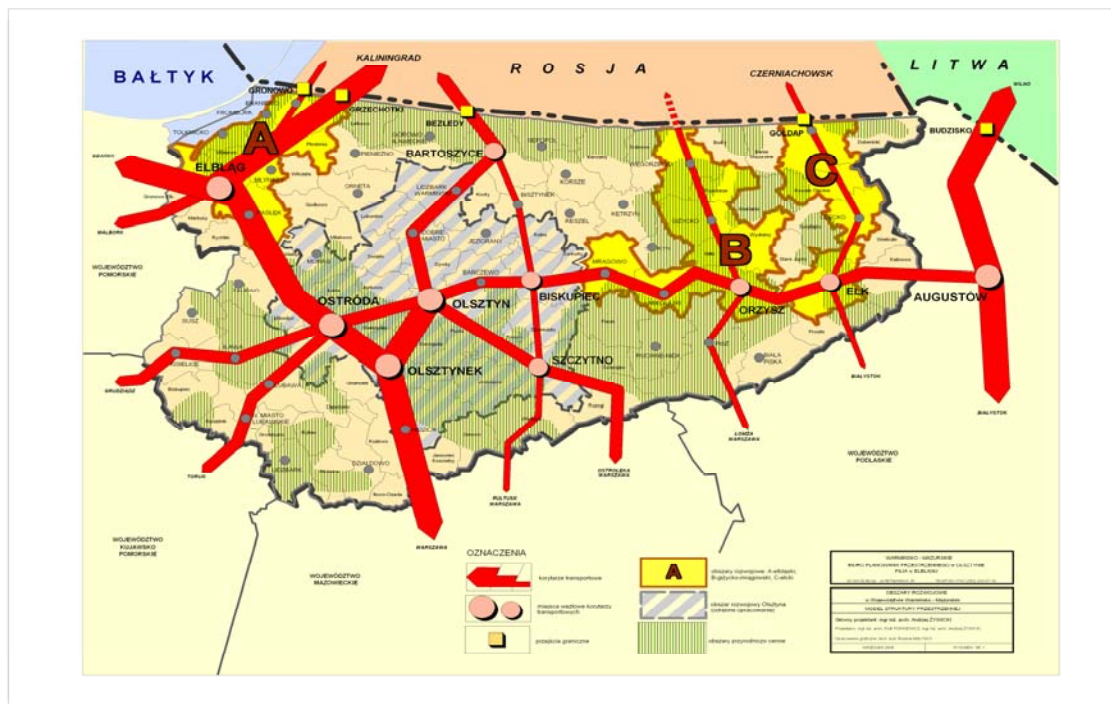
Rycina nr 20: Istniejący układ komunikacyjny w województwie warmińsko –mazurskim

Sieć osadnicza województwa z centralnie położonym ośrodkiem regionalnym Olsztynem i dwoma dużymi ośrodkami – Elblągiem na zachodzie i Ełkiem na wschodzie oraz równomiernie rozmieszczonymi miastami powiatowymi uzupełnionymi siecią małych ośrodków pozwala na prawidłowe zarządzanie obszarem i sprawną obsługę ludności. Średniodobowy potok podróżnych między ośrodkami miejskimi w obu kierunkach wynosi: na liniach autobusowych ok. 80 tysięcy, na liniach kolejowych ok. 30 tysięcy osób. Widoczne zróżnicowanie pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego między północno-zachodnią i południowo-wschodnią częścią województwa przekłada się na sytuację komunikacyjną. Podregiony olsztyński i elbląski wykazują się większą migracją ludności w ciągu doby, w rejonach Elbląga i Olsztyna działa większa niż w innych rejonach liczba pasażerskich przewoźników samochodowych, co powoduje zróżnicowaną ofertę przewozową i cenową. W południowo-wschodniej części województwa zgłaszane są mniejsze potrzeby komunikacyjne, obsługiwane są głównie: szczyt poranny i popołudniowy.

Obserwując rozkład korytarzy transportowych można wyróżnić cztery obszary rozwojowe w województwie: olsztyński, elbląski, giżycko – mławowski, ełcki (rycina nr 20).

Rycina nr 21: Obszary rozwojowe w województwie warmińsko –mazurskim

W ramach funduszy przedakcesyjnych, na projekty związane z infrastrukturą komunikacyjną (głównie infrastrukturą drogową), województwo otrzymało ponad 120 mln zł w ramach PHARE, dzięki czemu nastąpiła dość znaczna poprawa dostępności komunikacyjnej głównych miast regionu: Elbląga (oprócz projektów drogowych zmodernizowano także Port Morski w Elblągu), Olsztyna, Ełku oraz Iławy. W okresie programowym 2004-2006 w ramach funduszy strukturalnych na Warmii i Mazurach objęto dofinansowaniem 14 projektów drogowych o znaczeniu regionalnym (w celu zwiększenia dostępności do sieci dróg krajowych i korytarzy transeuropejskich oraz poprawę bezpieczeństwa i skrócenie czasu przejazdu między ośrodkami centralnymi województwa i kraju) i 3 projekty dotyczące infrastruktury transportu publicznego (modernizacja infrastruktury transportu publicznego wraz z rozbudową i modernizacją systemu transportu publicznego w głównych ośrodkach miejskich województwa: Olsztyn, Elbląg i Ełk). Łączna wartość tych inwestycji to ponad 310 mln zł (w tym środki z EFRR w wysokości ponad 209 mln zł). Projekty drogowe o znaczeniu regionalnym, realizowane głównie w Olsztynie, Ełku, Elblągu, Kętrzynie, Ostródzie, Giżycku oraz w powiatach: olsztyńskim, lidzbarskim, kętrzyńskim, giżyckim, przyczyniły się do poprawy dostępności komunikacyjnej Warmii i Mazur. W ramach środków z EFRR z poprzedniego okresu programowania sfinansowano także 21 projektów związanych z budową i modernizacją dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym (wartość dofinansowania z funduszy strukturalnych w wysokości ponad 50 mln zł), w celu poprawy atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszarów objętych projektem (głównie terenów wiejskich i małych miast). Potrzeby w zakresie modernizacji rozbudowy regionalnego układu transportowego są jednak wciąż niezaspokojone, o czym świadczy chociażby fakt, że w ramach ZPORR jedynie 53% zgłoszonych do realizacji inwestycji drogowych mogło otrzymać dofinansowanie z uwagi na ograniczone środki, jakie oferował ten program. Z EFRR dofinansowano również przebudowę drogi krajowej nr 7 na odcinku Jazowa-Elbląg. Po całkowitym zakończeniu inwestycji (tj. w roku 2008) nastąpi

znaczna poprawa przepustowości jednej z najważniejszych arterii komunikacyjnych w układzie południkowym Polski i poprawa bezpieczeństwa ruchu na tej drodze. Projekt jest realizowany na obszarze dwóch województw: pomorskiego i warmińsko – mazurskiego. Na terenie Warmii i Mazur obejmuje roboty remontowe w powiecie elbląskim na terenie gminy Elbląg oraz miasta Elbląg na długości nieco ponad 14 km. Dzięki tej inwestycji nastąpi poprawa warunków ruchu drogowego dla tranzytu do Obwodu Kaliningradzkiego, dla tranzytu w korytarzu Trójmiasto - Elbląg - Warszawa - Kraków – Chyżne - południe Europy, a także poprawa dostępu do portów morskich w Gdańsku i Gdyni.

2.4.3. Infrastruktura transportowa – kolejowa

Województwo warmińsko – mazurskie posiada stosunkowo gęstą sieć linii kolejowych, jednak w latach 1999 – 2004 nastąpił spadek długości linii eksploatowanych o prawie 20 % (kraj o 12 %). Długość linii kolejowych wg danych Eurostat w 2005 r. wynosiła 1.209 km, z tego zelektryfikowanych było 490 km linii, natomiast dwu- i więcej torowych 301 km.

Wskaźnik linii kolejowych eksploatowanych na 100 km² w województwie warmińsko mazurskim zmalał z 6,2 km w roku 1999 do 5,0 km w roku 2005 (kraj z 7,0 do 6,4), a więc dwukrotnie więcej niż średnio w kraju. W dobrym stanie technicznym jest ok. 80% linii o znaczeniu krajowym i tylko 50% - lokalnym.

Zły stan techniczny obiektów inżynierskich, długoletnie zaległości w naprawach głównych podtorza, brak nowoczesnych urządzeń sterowania ruchem, brak zabezpieczeń na przejazdach kolejowych w poziomie szyn, wpływa na jakość świadczonych usług przewozowych i bezpieczeństwo w przewozach pasażerów. Pociągi kursują z niską prędkością (do 30 i 50 km/h), co wydłuża czas podróży i przewozu towarów. Najgorsza sytuacja odnosi się do połączeń komunikacyjnych wschodniej części województwa z Olsztynem. Funkcjonujące linie kolejowe między Ełkiem i Olsztynem nie są zelektryfikowane i w złym stanie technicznym, a czas przejazdu na tych liniach jest bardzo niekonkurencyjny w stosunku do transportu drogowego.

Modernizacji i napraw wymagają także połączenia pomiędzy Warmią i Mazurami, a głównymi ośrodkami miejskimi w kraju. Dotychczas w celu usprawnienia transportu pasażerskiego w relacjach pomiędzy aglomeracjami i ośrodkami regionalnymi oraz podniesienia konkurencyjności usług kolejowych na rynku dalekobieżnego zbiorowego transportu pasażerskiego, realizowano na terenie województwa warmińsko – mazurskiego projekt współfinansowany z EFRR dotyczący modernizacji wagonów osobowych z miejscami do siedzenia. Beneficjentem projektu są PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. Projekt swym zakresem obejmuje obszar województw: śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko – mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Dodatkowo samorząd województwa warmińsko – mazurskiego uzyskał dofinansowanie z EFRR w wysokości 2,7 mln na zakup autobusu szynowego, co usprawniło regionalne kolejowe przewozy pasażerskie w województwie na odcinku Olsztyn – Braniewo.

2.4.4. Infrastruktura transportowa – wodna

Ogólna długość dróg wodnych śródlądowych wynosi 352 km. Najważniejsze drogi śródlądowe to: Kanał Elbląski, Jezioro Jeziorak oraz Miłomłyn – Szelaąg, rzeka Pisa, szlak Wielkich Jezior Mazurskich.

Na obszarze województwa, na Zalewie Wiślanym, który posiada połączenie z Morzem Bałtyckim oraz portami morskimi nad Zatoką Gdańską – Gdańskiem i Gdynią, znajdują się wewnętrzne drogi morskie.

Węzeł dróg wodnych morskich i śródlądowych stanowi Elbląg. Port w Elblągu posiada dobrą infrastrukturę portową (nabrzeża wyposażone są w urządzenia cumownicze, można dokonywać przeładunków towarów sypkich, są tory podźwigowe, oraz jest bocznica kolejowa).

Ruch statków na Zalewie odbywa się wyznaczonymi torami wodnymi. Główny tor wodny prowadzi przez środek Zalewu z Elbląga do granicy z Rosją, od niego prowadzą odgańlenia do portów i przystani. Tory wodne wymagają pogłębienia. Dotyczy to zarówno toru głównego jak i torów doprowadzających statki do portów i przystani.

W części Zalewu należącej do województwa warmińsko - mazurskiego znajdują się 3 porty: Tolkmicko, Frombork, Nowa Pasłęka, 2 przystanie Suchacz, Kamienica Elbląska oraz 4 porty rybackie (Suchacz, Tolkmicko, Frombork, Nowa Pasłęka).

2.4.5. Infrastruktura transportowa – lotnicza

Obszar województwa jest w znacznym stopniu wyłączony z dostępu do krajowej infrastruktury lotniczej. Przy jednocześnie słabej sieci drogowej, zwłaszcza dróg szybkiego ruchu, obszar ten powinien stać się rejonem lokalizacji lokalnych portów lotniczych. Układ lokalnych portów lotniczych z połączeniami realizowanymi samolotami o oferowanej liczbie pasażerów 30-50 osób mógłby przyczynić się do skomunikowania województwa z resztą kraju i Europą.

Na terenie województwa zlokalizowany jest port lotniczy drugorzędny – regionalny port w Szymanach k/Szczytna, na którym odprawiany jest ruch międzynarodowy osobowy (dotychczas tylko loty czarterowe) oraz lotniska lokalne w Olsztynie – Dajtkach, Kętrzynie i Elblągu. Brak szybkiego połączenia komunikacyjnego (drogowego i kolejowego) z Olsztynem powoduje m. in., że ruch lotniczy w porcie w Szymanach maleje (w 2005 r. na lotnisku było 151 startów krajowych i 152 lądowania oraz 1 start i lądowanie międzynarodowe). Coraz większego znaczenia nabierają również lotniska lokalne w Olsztynie i Kętrzynie. Także w Elblągu (mimo małej skali ruchu) notuje się wzrost liczby operacji lotniczych.

Tabela nr 1: Operacje startów i lądowań w ruchu komunikacyjnym na zarejestrowanych lotniskach województwa warmińsko – mazurskiego.

Port/Lata	1999	2000	2001	2003	2003	2004
Szymany	238	788	928	516	418	346
Olsztyn	235	343	385	423	430	550
Kętrzyn	140	180	209	297	312	.
Elbląg	21	24	26	25	31	.

Lotniska nie są wyposażone w urządzenia umożliwiające lądowanie samolotów w trudnych warunkach atmosferycznych. Ponadto ich stan i rodzaj nawierzchni jest w dużej mierze niezadowolający, niedostosowany do pełnej obsługi ruchu lotniczego.

2.4.6. Zasilanie w energię elektryczną

Województwo warmińsko-mazurskie zasilane jest w energię elektryczną ze źródeł zewnętrznych sieciami wysokiego napięcia relacji Gdańsk Błonie – Olsztyn Mątki (400kV) oraz Ostrołęka – Olsztyn 1, Włocławek – Olsztyn 1 i Ostrołęka – Elk (220 kV) oraz linią napowietrzną 110 kV Gdańsk-Elbląg. Za pomocą węzłowych stacji transformatorowych łączy się one z siecią wewnętrzną województwa.

W części wschodniej oraz północno-zachodniej województwa występuje znaczny stopień niepewności zasilania energetycznego, głównie wynikający z nieprawidłowego układu linii energetycznych zasilających. Sieć energetyczna wewnątrz regionu jest w znacznym stopniu zdekapitalizowana, zarówno jeśli chodzi o linie średniego i niskiego napięcia, jak i stacje transformatorowe.

Zainstalowana moc elektryczna województwa w 2005 roku wynosiła 89,8 MW, w tym z elektrowni ciepłych 74,5 MW (tj. 82,96%), elektrowni wodnych 13,7 MW (tj. 15,26%) oraz innych źródeł odnawialnych 1,6 MW (tj. 1,78%).

Zużycie energii elektrycznej zarówno przeliczeniu na 1 mieszkańca, jak i na 1 ha użytków rolnych jest niższe od średniej krajowej (odpowiednio 11 i 12 lokata w kraju). Jednak systematycznie wzrasta zapotrzebowanie na energię elektryczną ze strony podmiotów gospodarczych, gospodarstw rolnych i ludności. W 2005 roku liczba osób korzystających z energii elektrycznej wynosiła 462,1 tys., czyli zwiększyła się o 46,7 tys. w porównaniu do roku poprzedniego.

Infrastrukturę ogrzewania w województwie warmińsko-mazurskim w 2005 roku stanowiły 605 kotłowni oraz 502,9 km przesyłowych sieci ciepłych (w tym tylko 53,3 km w miejscowościach wiejskich). W ostatnich latach modernizacja kotłowni polegała głównie na zwiększeniu ich sprawności poprzez zastąpienie stosowanych nośników energii (węgla na olej opałowy lub gaz). Odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie jest wysoki i wynosi 78,1% (średnia w Polsce to 77,4 %), w tym w miastach 87,9%, a na terenach wiejskich 60,5%. W ostatnich latach w województwie nastąpiło znaczne zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło. W roku 2005 sprzedano 9 820 446 GJ energii cieplnej (tj. o 863 177 mniej niż w roku poprzednim).

Energia pochodząca z miejscowych źródeł odnawialnych nie stanowi w województwie znaczącej wielkości w bilansie energetycznym. Łączna produkcja energii z odnawialnych źródeł w roku 2005 stanowiła 3,1 % ogółu energii wyprodukowanej na terenie województwa (w porównaniu do roku 2000 zanotowano wzrost o 1,6 %). Biorąc pod uwagę wskaźniki realizacji priorytetów i działań Krajowego Programu Reform należy stwierdzić, iż województwo warmińsko-mazurskie w roku 2005 charakteryzowało się prawie dwukrotnie mniejszym udziałem tego wskaźnika od wartości prognozowanej dla Polski w roku 2008 (5%), a według danych Eurostat udział produkcji energii z odnawialnych źródeł w ogóle energii wyprodukowanej na terenie 27 państw Unii Europejskiej jest prawie pięciokrotnie większy niż w województwie warmińsko-mazurskim i wynosi 14%. Największa wartość energii zużywanej w województwie pochodzi z węgla kamiennego (49,96 %), istotną pozycję w bilansie stanowią również paliwa silnikowe (20,30 %). Wartość zużycia energii odnawialnej wynosi 5,19 %. Dotychczas wykorzystywano przede wszystkim energię biomasy oraz w dużo mniejszym stopniu energię rzek.

W województwie wykorzystuje się obecnie biomasę w postaci drewna i jego odpadów z gospodarki leśnej i przemysłu drzewnego oraz odpadów z rolnictwa (w postaci słomy). Dzięki odpowiednim warunkom (dużej powierzchni gruntów rolniczych odłogowanych)

coraz więcej uwagi poświęca się lignino-celulozowej biomase z plantacji roślin energetycznych. Aktualnie w znikomy sposób wykorzystywany jest potencjał energetyczny biogazu, pozyskiwanego z oczyszczalni ścieków komunalnych i wysypisk odpadów komunalnych oraz w żadnym stopniu nie jest wykorzystywany potencjał energetyczny biopaliw.

Zdecydowanie najwyższy potencjał w stosunku do innych odnawialnych źródeł energii w województwie posiada energia geotermalna (o kilka rzędów wielkości przekraczający prognozowane zapotrzebowanie na energię w województwie w roku 2010). Województwo warmińsko-mazurskie leży w obszarze dwóch okręgów geotermalnych. Na zachodzie i południu jest to okręg grudziądzko-warszawski, natomiast na północy jest to okręg przybałtycki. Do tej pory energia geotermalna nie była wykorzystywana, jednak istnieje coraz większe zainteresowanie jej pozyskaniem, ze względu na możliwość pozyskiwania taniej energii w sposób ciągły, bez względu na porę dnia i roku oraz warunki klimatyczne.

W małym stopniu wykorzystywana jest energia słoneczna. Roczne promieniowanie całkowite na obszarze całego województwa rozkłada się równomiernie, a 80% całkowitego rocznego nasłonecznienia przypada na okres 6 wiosenno-letnich miesięcy. Suma usłonecznienia rzeczywistego kształtuje się na poziomie 1500 – 1600 godzin. Wykorzystywanie energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej, zasilania oznakowania drogowego oraz ogrzewanie pomieszczeń staje się w województwie coraz powszechniejsze.

Tabela nr 2: Zestawienie potencjału energetycznego i zużycia składników (w 2003 r.) energii odnawialnej w województwie

Odnawialne źródło energii	Potencjał energetyczny województwa (TJ)	Aktualne zużycie energii (TJ)
Energia słoneczna	132 595	0,976
Hydroenergetyka	1 442	222,000
Energia geotermalna	87 000 000	0,000
Biomasa	64 708	3 946,000
Pompy ciepła	1 300 000	0,039
Razem	88 498 745	4 169,015

Zródło: „Program ekoenergetyczny województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2005-2010”

Opracowany w kontekście celów Strategii Lizbońskiej „Program ekoenergetyczny województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2005-2010” ukierunkowuje region na zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym województwa, co według Krajowego Programu Reform stanowi cel priorytetowy rządu przyczyniający się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów energetycznych, poprawy stanu środowiska oraz do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa energetycznego regionów Polski.

2.4.7. Łączność

Ze względu na dużą powierzchnię regionu, niską gęstość zaludnienia i znaczne rozproszenie sieci osadniczej rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej w województwie był ograniczony, zwłaszcza na terenach wiejskich. Brak jest w województwie regionalnej sieci szerokopasmowej, a istniejąca ma ograniczony zasięg oraz jest niewystarczająca od strony technicznej do realizacji usług dostępu do szerokopasmowego Internetu. Jednakże na terenie

województwa obserwuje się podwyższony popyt na szerokopasmowy dostęp do Internetu, głównie ze strony sektora biznesowego, ośrodków administracji lokalnej, placówek edukacyjnych oraz ośrodków naukowych.

Na terenie województwa znajduje się ponad 80 węzłów ADSL, które umożliwiają świadczenie usług szerokopasmowego dostępu do Internetu w ponad połowie gmin. Nie oznacza to jednak, iż na terenie całej gminy klienci mogą skorzystać z usługi ADSL, ponieważ najczęściej węzeł znajduje się w miejscowości będącej siedzibą władz gminy, a dostęp posiadają wyłącznie klienci znajdujący się w promieniu 5-6 km od centrali. Według danych Telekomunikacji Polskiej 51% gospodarstw domowych leży w zasięgu węzłów usługowych ADSL.

Zarówno pod względem stopnia komputeryzacji gospodarstw domowych, jak i dostępu do Internetu sytuacja w regionie przedstawia się poniżej średniej krajowej. Komputer osobisty znajduje się w 35,3% gospodarstw domowych (w kraju 38,6%), a dostęp do Internetu posiada 17,8% gospodarstw (w kraju 22,5%). W porównaniu z krajami Unii Europejskiej jeszcze bardziej niekorzystnie przedstawia się sytuacja dostępu do Internetu. Według danych Eurostat 49% gospodarstw domowych UE-27 posiada dostęp do Internetu (prawie trzykrotnie więcej niż w województwie), natomiast za użytkowników Internetu uznawanych jest 38% ludności Unii Europejskiej, w województwie 14,9% ludności. Do najczęściej stosowanych technologii dostępu do Internetu wśród gospodarstw domowych należy dostęp dial-up (75% gospodarstw), natomiast z szerokopasmowego dostępu do Internetu korzysta tylko 7% gospodarstw (wg danych Telekomunikacji Polskiej). Jest to spowodowane przede wszystkim wysokim poziomem cen dostępu do Internetu, co świadczy o rzadkim korzystaniu z Internetu, gdyż dostęp dial-up jest tańszy od innych technologii tylko w przypadku krótkich i rzadkich połączeń z siecią. Należy jednak oczekiwać, że sytuacja ta będzie się zmieniać, przede wszystkim poprzez istotne rozszerzenie możliwości bezprzewodowego dostępu do Internetu przez operatorów komercyjnych, przy jednoczesnym obniżeniu cen. Po drugie, możliwości korzystania z konkurencyjnych technologii szerokopasmowego dostępu do Internetu są ograniczone do największych miast.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego 14,9% mieszkańców można zakwalifikować do grupy osób korzystających z Internetu co najmniej raz w miesiącu (przedostatnie miejsce w Polsce).

W regionie występuje niski poziom informatyzacji szkół (tylko 51% szkół posiada salę komputerową). Z ponad 12 tys. komputerów przeznaczonych dla użytku dla uczniów prawie 83% to komputery z dostępem do Internetu, natomiast na 1 komputer z dostępem do Internetu przypada 25 uczniów.

Pod względem odsetka mikroprzedsiębiorstw korzystających z Internetu (29,03%) województwo znajduje się na przedostatnim miejscu w kraju daleko odbiegając od pozostałych województw.

Województwo warmińsko-mazurskie ma najslabiej rozwinięte e-usługi publiczne w Polsce. Osiągnięty wskaźnik poziomu rozwoju e-usług (23% wg raportu „Rozwój eGovernment w Polsce – 3 edycja badań eEurope”) jest o 11 punktów niższy od średniego w kraju oraz aż o 44 punkty niższy od średniej UE-25 - 67%), co wskazuje na znaczące opóźnienia regionu. W zasadzie wszystkie publiczne e-usługi w gminach, powiatach i urzędzie marszałkowskim świadczone są wyłącznie na poziomie informacyjnym i interakcyjnym, tj. umożliwiającym pobranie wniosków i formularzy. Poziom wykorzystania dostępnych publicznych e-usług również jest bardzo niski. Świadczą o tym bardzo statystyki odwiedzalności witryn internetowych urzędów, szczególnie w przypadku gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, z czego wynika iż większość mieszkańców nie wie jakie usługi na swoich

stronach internetowych oferuje administracja samorządowa. Również przedsiębiorcy realizują większość swoich zadań z pominięciem Internetu jako narzędzia sprzedaży lub dystrybucji usług, co powoduje, że podaż tego rodzaju usług jest niezadowalająca.

Województwo zajmuje 11 miejsce w kraju pod względem liczby telefonicznych łącz głównych operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznych. Telefon stacjonarny posiada około 82% gospodarstw domowych (powyżej średniej w kraju).

Główne zadania do wykonania w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego zostały określone w „Strategii informatyzacji województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2006” oraz aktualizacji tej strategii na lata 2007-2015 opracowywanej w kontekście realizacji Krajowego Programu Reform. Dotychczas realizację zadań związanych z infrastrukturą społeczeństwa informacyjnego wspomagały głównie środki ZPORR 2004-2006. Ich celem było wspieranie rozwoju województwa poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informatycznego, a także wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu oraz innych Technologii Informacyjnych i Komunikacyjnych (ICT) pomiędzy regionami w Polsce i UE oraz wewnątrz województwa. Dofinansowanie z EFRR w wysokości ok. 24 mln zł otrzymało 8 projektów, tj. niespełna 24% zgłaszanego na ten cel zapotrzebowania. Wybrane projekty dotyczyły: rozwoju e-usług w administracji publicznej, policji oraz służbie zdrowia, budowy sieci komputerowych oraz uruchomienia punktów PIAPów. Projekt „Wrota Warmii i Mazur - elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej oraz świadczenia usług publicznych” jest największym obecnie realizowanym w województwie. Spodziewane efekty realizacji tego projektu to utworzenie portalu umożliwiającego kontakt on-line obywatela z urzędem i wdrożenie kompleksowych systemów zarządzania i elektronicznego obiegu dokumentów w jednostkach publicznych, co w efekcie doprowadzi do sprawniejszej obsługi interesantów.

Rozpoczęte w poprzednim okresie programowania działania w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego będą kontynuowane w znacznie szerszym zakresie (dzięki znacznym środkom Unii Europejskiej przeznaczonym na ten cel), co zgodnie z założeniami celów Strategii Lizbońskiej przyczyni się do wzrostu konkurencyjności regionu poprzez szybsze niż dotychczas przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy.

2.5. Obszary wiejskie i rolnictwo

Ludność wiejska liczyła na koniec 2005 r. 570,8 tys. osób, tj. ok. 40 % mieszkańców województwa. Gęstość zaludnienia obszarów wiejskich należy do najniższych w kraju – 24 osoby/1 km² (analogiczny wskaźnik występuje jedynie w województwie zachodniopomorskim), średni wskaźnik krajowy wynosi 51 osób, najwyższy występuje w województwie małopolskim 122 osób/1 km². Bezrobotni na wsi (75,6 tys. osób) stanowią 50,1% ogółu bezrobotnych w województwie (w kraju 42,6 %).

Procentowy udział mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, łazienkę, ustęp jest wyższy niż średnio w kraju, nieco niższy w centralne ogrzewanie. W województwie tylko 2,5 % mieszkań wyposażonych jest w gaz sieciowy, w kraju 17,6 %.

Wskaźnik telefonii przewodowej na 1000 ludności w województwie wynosi 131 (kraj 138). Liczba ludności przypadających na 1 aptekę wynosi 15,8 tys. osób; w kraju 8,5 tys. osób. Na terenach wiejskich zarejestrowanych jest 26,4 tys. podmiotów gospodarczych, tj 24% ogółu podmiotów w województwie.

Nawiązując do Krajowego Programu Reform, równego traktowania projektów wiejskich i miejskich, zwrócenia szczególnej uwagi wymaga istniejąca luka między

obszarami wiejskimi i miejskimi w nasyceniu podmiotami gospodarczymi. Na obszarach wiejskich zarejestrowanych było 26,4 tys. podmiotów tj. 24% ogółu podmiotów w województwie, wobec udziału potencjału ludnościowego 40%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności wskaźniki na wsi były ponad dwukrotnie niższe niż w mieście. Także wskaźnik podmiotów osób fizycznych na 10 tys. mieszkańców był dwukrotnie niższy na wsi (około 362) niż w mieście (720).

Warmińsko-mazurskie należy do grupy województw Polski Północnej o największym udziale terenów popegeerowskich, zajmuje pierwszą lokatę w kraju. Obszarami szczególnie wysokiej koncentracji PGR były gminy położone wzdłuż granicy państwa w północnej części województwa poprzez Wielkie Jeziora Mazurskie aż do Gołdapi. Terenowa Agencja Nieruchomości Rolnych w Olsztynie przejęła na obszarze województwa najwyższą ilość gruntów w kraju; według stanu na 31 maja 2007 roku – 933,2 tys. ha (ok. 18 % ogółu zasobów kraju). Łącznie przez Agencję Nieruchomości Rolnej przejęte zostało 270 przedsiębiorstw gospodarki rolnej. Dotychczas rozdysponowano i zagospodarowano ok. 95 % przejętych przez Agencję gruntów, w tym głównie poprzez sprzedaż i dzierżawę (ponad 80% przejętego mienia). W wyniku transformacji ustrojowych jedynie 35% byłych pracowników PGR to obecni pracownicy gospodarstw rolnych powstałych na bazie majątku byłych PGR-ów. Część byłych pracowników tych gospodarstw przeszła na emeryturę lub rentę, część znalazła zatrudnienie w innej sferze, natomiast znaczna ilość osób miała i wciąż ma trudności w znalezieniu pracy. Przebieg i skutki transformacji sprawiły, że obszary te wymagały interwencji państwa ze środków publicznych i środków pomocowych.

Obszary wiejskie stanowią alternatywne miejsca pracy, na obszarze województwa istnieją dogodne warunki dla rozwoju turystyki, szczególnie agroturystyki. Rozwój przedsiębiorczości na wsi, w tym funkcji turystycznych, wymaga wzmocnienia lokalnej i regionalnej infrastruktury transportowej, gdyż obecnie dostępność komunikacyjna tych obszarów jest często bardzo ograniczona.

Rolnictwo odgrywa istotną rolę w strukturze gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego, wytwarzając 9,3 % wartości dodanej brutto (kraj 5%). Na koniec 2005 r. w rolnictwie i leśnictwie pracowało 67,3 tys. osób tj. około 17% ogółu pracujących.

Na obszarze województwa położone są Żuławy wymagające odrębnego potraktowania w sprawach zagrożenia przeciwpowodziowego, melioracji, wyposażenia w środki trwałe. Żuławy Wiślane zajmują obszar 31,7 tys. ha, tj. część obejmującą Żuławy Elbląskie. Jest to obszar chroniony wałami przeciwpowodziowymi i odwadniany mechanicznie za pomocą pomp, jednakże jest to obszar o najwyższej skali zagrożenia przeciwpowodziowego.

Warunki przyrodnicze takie jak krótki okres wegetacji, ukształtowanie terenu i zróżnicowanie jakościowe gleb stawiają przed rolnictwem województwa wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego; powodują, że jednostkowe koszty produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast mniejsza niż w innych regionach kraju.

Mimo tych trudnych warunków rolnictwo jest jedną z głównych gałęzi gospodarki regionu, czemu sprzyja znaczny areał użytków rolnych oraz korzystna struktura wielkościowa gospodarstw. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego w województwie jest ponad dwukrotnie wyższa jak w kraju (województwo 19,1 ha – 1 lokata w kraju; kraj 8,6 ha). W 2004 r. województwo warmińsko-mazurskie wytworzyło 5,2% krajowej produkcji globalnej rolnictwa i 5,6% towarowej produkcji rolniczej.

Realizację zadań na obszarach wiejskich i w rolnictwie wspomagały środki przedakcesyjne w ramach programu SAPARD w wysokości ponad 220 mln zł (z czego około

50% przeznaczono na poprawę przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych, a 33% na rozwój i poprawę infrastruktury obszarów wiejskich) oraz środki z funduszy strukturalnych w okresie programowym 2004-2006 w wysokości ponad 430 mln zł (z czego blisko 65 % przeznaczono na inwestycje w gospodarstwa rolne oraz przetwórstwo i marketing artykułów rolnych, ponad 26 % na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, a ok. 10% na doradztwo rolnicze i szkolenia).

2.6. Turystyka

Warmia i Mazury dysponują znaczącymi w skali europejskiej walorami turystyczno-przyrodniczymi. Atrakcją tych terenów jest krajobraz, lasy, jeziora, czyste środowisko przyrodnicze, a także liczne zabytki architektury i kultury, stanowiska archeologiczne i miejsca historyczne. Region jest predestynowany przede wszystkim do rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystyki kwalifikowanej – żeglarstwa, hippiki, turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej.

W ramach województwa można wyodrębnić kilka obszarów turystycznych, wyróżniających się odmiennymi uwarunkowaniami, indywidualnymi cechami oraz specyficzną ofertą turystyczną, zarówno istniejącą jak i potencjalną. Obrazuje to mapa, stanowiąca załącznik nr 11.4 do programu.

Obok morza i gór mazurskie jeziora traktowane są jako trzeci główny cel wyjazdów wypoczynkowych w Polsce. Oczywiście nie całe województwo uchodzi za atrakcyjnie turystycznie, czy to ze względu na brak walorów środowiska czy brak bazy usługowej turystyki i rekreacji.

Do dyspozycji osób odwiedzających w 2005r. nasze województwo było 353 obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania, które zapewniały 37,4 tys. miejsc noclegowych (8 lokata w kraju), w tym całorocznych 18,3 tys., tj. 48% całej bazy. Według danych Eurostat województwo przedstawia się niekorzystnie zarówno na tle kraju jak i Unii Europejskiej pod względem liczby turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania przypadających na 100 km² (województwo – 1,46, kraj – 2,15, UE-27 – 4,83).

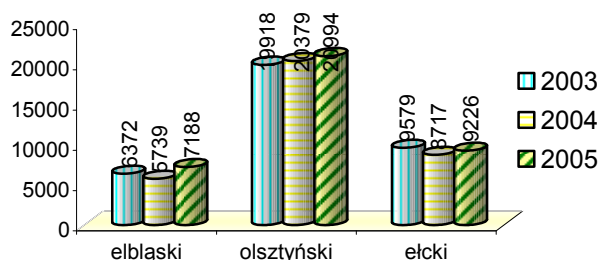
W strukturze miejsc noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg rodzajów zarejestrowanych przez Urząd Statystyczny, w 2005r. największy udział mają: hotele – 8.683 miejsca; ośrodki wczasowe – 6.381 miejsc; ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe – 3200 miejsc. Warmia i Mazury stają się coraz atrakcyjniejszym miejscem dla organizowania przez cały rok szkoleń, konferencji, imprez firmowych i korporacyjnych.

Baza noclegowa w ciągu ostatnich lat przeszła znaczne zmiany jakościowe oraz własnościowe. Znaczna liczba należących do dużych zakładów pracy sezonowych ośrodków wczasowych została zlikwidowana lub sprywatyzowana. Istotnie wzrosła liczba hoteli (w latach 2000-2005 o 30%). Jednakże w województwie znajdują się tylko cztery hotele wysokiej klasy, tj. w standardzie czterech gwiazdek i nie ma żadnego hotelu najwyższej jakości. Coraz większego znaczenia nabierają obiekty noclegowe na obszarach wiejskich – liczbę gospodarstw, zajmujących się tą działalnością, określa się na ok. 2,3 tys.

Specyficzną formą zakwaterowania są jachty i łodzie. Szacuje się, że w sezonie na jeziorach pływa od 12 do 14 tys. jednostek, które dysponują ok. 40 tys. miejsc noclegowych. Taka sytuacja stwarza określone potrzeby w zakresie obsługi oraz infrastruktury. Bardzo ważnym elementem bazy noclegowej są domy letniskowe. Szacuje się, że obsługują one ponad 30% indywidualnego ruchu turystycznego w województwie.

Baza noclegowa turystyki jest zróżnicowana przestrzennie w podregionach. Wśród powiatów zdecydowanym liderem jest powiat mrągowski (podregion olsztyński), na którego obszarze zlokalizowanych jest 5,7 tys. miejsc noclegowych oraz powiat olsztyński – 4,9 tys. miejsc. W powiecie giżyckim (podregion elcki) zlokalizowanych jest 50 % miejsc noclegowych podregionu elckiego. W 2005 r. odnotowano duży przyrost miejsc noclegowych w podregionie elbląskim - 1449 miejsc, dotyczy to szczególnie powiatu ostródzkiego (582 miejsca).

Rycina nr 22: Miejsca noclegowe w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w podregionach województwa w latach 2003 – 2005

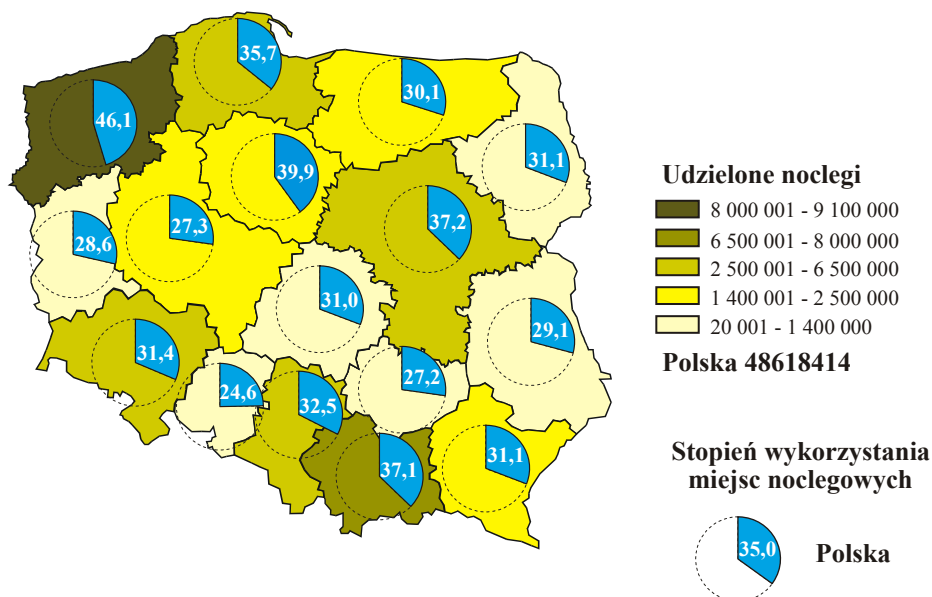

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych netto w obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2005r. wynosił 30,1%, wobec 35,0% przeciętnie w kraju. W 10 powiatach był on wyższy od średniej wojewódzkiej.

W 2005r. z noclegów w bazie zbiorowego zakwaterowania skorzystało 758 tys. turystów, z tego 28,9 % stanowili turyści zagraniczni. Blisko 90% osób to korzystający z obiektów całorocznych. Podobnie, jak w latach poprzednich najpopularniejszymi obiektami były hotele.

Dużym ograniczeniem w rozwoju turystyki międzynarodowej jest brak w regionie lotniska, które byłoby w stanie obsługiwać m.in. ruch pasażerski krajowy i międzynarodowy.

Rycina nr 23: Udzielone noclegi w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz stopień wykorzystania miejsc noclegowych według województw w 2005 r.

Turystyka jest nadal obszarem wielkiej, ale ciągle niewykorzystanej szansy rozwojowej dla regionu. Istotnym utrudnieniem jest niska dostępność komunikacyjna

regionu, ale też niewystarczająca oferta usług towarzyszących i całorocznych. Zbyt słabo wykorzystywane są możliwości wzmocnienia usług sanatoryjnych i odnowy biologicznej.

W ramach wsparcia ze środków pomocowych UE w okresie programowym 2004-2006 wsparcie z zakresu rozwoju turystyki i kultury w celu wzmocnienia konkurencyjności regionu uzyskało 13 projektów (dofinansowanie z EFRR w wysokości ponad 41 mln zł). Projekty te miały charakter zarówno inwestycyjny (tj. dotyczyły modernizacji i budowy infrastruktury oraz obiektów turystycznych i kulturalnych), jak i charakter promocyjny (tj. dotyczyły promocji poszczególnych obszarów województwa, bądź produktów turystycznych – np. kampania promocyjna Wielkich Jezior Mazurskich oraz Mazur Zachodnich). Działania te realizowane są na terenie Olsztyna, Elbląga, Ostródy, Iławy, Mrągowa, Szczytna, Braniewa oraz na terenie powiatów: iławskiego oraz giżyckiego. Środki z poprzedniego okresu programowania pokryły jedynie 32% zgłaszanego na ten cel zapotrzebowania. Spodziewane bezpośrednie efekty po zakończeniu wdrażania tych projektów to wzrost zainteresowania ze strony turystów miejscami na Warmii i Mazurach promowanymi przez te projekty. Do dofinansowania z EFRR zakwalifikowano także projekty o oddziaływaniu lokalnym w celu przeciwdziałania marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast województwa (8 projektów, wartość dofinansowania ponad 6,5 mln zł).

Istotne znaczenie dla rozwoju turystyki na terenie województwa warmińsko – mazurskiego ma także realizacja projektów w ramach współpracy przygranicznej (inicjatywa wspólnotowa INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006). Z EFRR na „*Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej przyczyniający się do rozwoju obszaru przygranicznego, jak również zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym*” przyznanych zostało ponad 1 700 tys. euro. Projekty realizowane są w gminach Gołdap, Iława, miasta Elbląg, Giżycko, Miłki, a jako przykłady można wymienić projekty dotyczące Mazurskiego Traktu Rowerowego wokół jeziora Niegocin, czy Centrum Współpracy Transgranicznej z Punktem Obsługi Turystyki Żeglarskiej w Elblągu.

Z uwagi na walory przyrodnicze oraz znaczny udział terenów wiejskich w powierzchni województwa region Warmii Mazur stanowi także atrakcyjny teren do rozwoju agroturystyki. W ramach funduszy przedakcesyjnych (SAPARD) realizowano w województwie m.in. projekty związane z organizacją gospodarstw agroturystycznych w celu pobudzenia i zróżnicowania działalności gospodarczej na terenach wiejskich.

2.7. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron regionu oraz jego szans i zagrożeń wynika z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, przy założeniu że mocne i słabe strony stanowią potencjał województwa a szanse i zagrożenia to uwarunkowania zewnętrzne mające swoje źródło w dalszym otoczeniu m.in. makroekonomicznym, politycznym, które mają bądź mogą mieć znaczący wpływ na rozwój Warmii i Mazur, a nie zależą od aktorów regionalnych.

Mocne strony i szanse rozwoju stanowią pozytywne czynniki rozwoju a słabe strony i zagrożenia to negatywne w kontekście ich wpływu na zdolność województwa do realizacji celów „*Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 r.*”

W analizie znajdują się sformułowania, które nie znajdują odzwierciedlenia w treści diagnozy Programu, ale które wynikają z szeregu innych analiz, będących podstawą zidentyfikowania ich w analizach SWOT „*Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 r.*” i „*Regionalnej Strategii Innowacyjności*” i które były także weryfikowane i uzupełniane przez ekspertów na warsztatach, przede wszystkim w zakresie czynników jakościowych, które są trudne do identyfikacji podczas analizy danych statystycznych. Dotyczy to zwłaszcza uwarunkowań zewnętrznych, które w oczywisty sposób nie wynikają z opisu społeczno-gospodarczego województwa.

Przedmiotowa analiza SWOT tworzy podstawę dla określenia celów rozwoju, osi priorytetowych i działań w RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013.

2.7.1 Sytuacja makroekonomiczna, innowacyjność i inne podstawowe uwarunkowania

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Stosunkowo wysoki udział przetwórstwa przemysłowego w wartości dodanej brutto - Zróżnicowany branżowo przemysł - Dziedziny o silnym potencjale innowacyjnym (przemysł meblarski, produkcja żywności, działalność związana z turystyką), - Obecność dużych firm krajowych i zagranicznych - Wyodrębniające się obszary o wyższym potencjale rozwojowym - Średnioroczny wzrost PKB powyżej średniej europejskiej	- Niska konkurencyjność regionu w skali UE i Polski, wynikająca m.in. z oddalenia od ponadlokalnych zbytu, źródeł energii i większości surowców pozarolniczych - Zbyt niski udział sektorów działalności pozarolniczej i usług rynkowych w strukturze wartości dodanej brutto oraz w strukturze pracujących - Niskie zasoby kapitału wewnętrznego i słaby napływ kapitału zewnętrznego - Słaby popyt wewnętrzny – niskie dochody mieszkańców - Niskie dochody gmin - Niskie nakłady inwestycyjne i na działalność badawczo rozwojową i innowacyjną - Słabo rozwinięty przemysł, - Słaba oferta i jakość usług turystycznych - Słabo rozwinięta przedsiębiorczość; niskie tempo przyrostu podmiotów gospodarczych - Niewystarczający potencjał instytucji otoczenia biznesu - Nie w pełni wdrożony regionalny system wspierania innowacji, rozwoju i transferu technologii do sektora MSP - Nieliczne powiązania między nauką a przedsiębiorstwami - Niska skłonność do budowania więzi między samymi przedsiębiorcami - Niewysoka atrakcyjność inwestycyjna regionu - Słaba promocja zagraniczna regionu - Nieliczne marki rozpoznawalne na rynkach
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Ożywienie gospodarcze poprzez wzrost zainteresowania kapitału zewnętrznego - Wzrost popytu zewnętrznego na ofertę turystyczno-wypoczynkową regionu w ciągu całego roku - Stworzenie i promocja produktu turystycznego i marki - Rozwój turystyki biznesowej - Wykorzystanie współpracy z zagranicznymi ośrodkami partnerskimi dla rozwoju gospodarczego - Moda na produkty wytwarzane na bazie naturalnych surowców - Rozwój usług rynkowych o swobodnej lokalizacji i nowoczesnych technologiach - Wzrastająca świadomość konsumpcji bezpiecznej żywności wysokiej jakości - Polityka państwa odnośnie wspierania MŚP - Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego - Skuteczny lobbying polityczny w Warszawie i Brukseli	- Załamanie się koniunktury gospodarczej w kraju - Kryzys gospodarczy w krajach sąsiednich. - Niespójny i niestabilny system prawny - Brak stabilnej polityki rządu wspierającej sektor MSP - Brak preferencji prawnych oraz ekonomiczno-finansowych dla turystyki - Nadmierny fiskalizm - Ucieczka firm zagranicznych oraz brak zainteresowania regionem nowych - Brak zainteresowania firm zewnętrznych tworzeniem miejsc pracy w województwie - Brak systemowych rozwiązań finansowania rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów - Pogarszająca się sytuacja finansów publicznych - Utrudnienia w kontaktach gospodarczych z państwami spoza UE (Rosja, Ukraina, Białoruś) - Niewykorzystywanie dostępnej puli funduszy europejskich

2.7.2 Rozwój zasobów ludzkich, zagadnienia społeczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Znaczne zasoby siły roboczej - Bogactwo kulturowe i etniczne - Potencjał naukowo-badawczy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego; rozwój innych uczelni - Warunki dla edukacji ekologicznej	- Wysoki poziom bezrobocia, bezrobocie długotrwałe, niska aktywność i mobilność siły roboczej - Wzrastający wskaźnik osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i patologiami - Nieodpowiedni i nieadekwatny do potrzeb poziom wykształcenia mieszkańców - Różnice w wykształceniu (miasto – wieś) - Gorsza jakość edukacji i utrudniony dostęp do infrastruktury edukacyjnej - Niedoinwestowanie szkolnictwa zawodowego - Niewystarczająca dostępność do usług zdrowotnych , zwłaszcza rehabilitacyjnych , opieki paliatywnej i długoterminowej - Niezakończona restrukturyzacja szpitali - Niedoinwestowanie sfery społecznej, niska jakość usług - Niekorzystna struktura jakościowa i wiekowa zasobów mieszkaniowych - Niewystarczająca baza materialna ponadlokalnych instytucji kultury
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Napływ wysoko kwalifikowanej kadry naukowej do uczelni wyższych - Wykorzystanie łączności mniejszości narodowych z ich ojczyznami - Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego i specjalistycznego - Rozwój usług społecznych, świadczonych przez organizacje pozarządowe - Wykorzystanie inicjatyw i wydarzeń kulturalnych do promocji regionu i rozwoju turystyki - Uregulowania prawne sprzyjające rozwojowi organizacji pozarządowych.	- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa , nasilające się procesy migracyjne powodujące odpływ młodych, wykształconych ludzi - Utrzymywanie się wysokiego poziomu bezrobocia - Pogłębianie się niekorzystnych postaw społecznych i szersze dziedziczenie biedy - Postępujące ubożenie ludności wiejskiej - Powiększanie się obszarów wykluczenia społecznego

2.7.3. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowisko przyrodnicze.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Przygraniczne położenie - granica zewnętrzna Unii Europejskiej - Położenie w obszarze Morza Bałtyckiego - Korzystne warunki przyrodnicze dla rozwijania turystyki, agroturystyki, rekreacji, uzdrowisk oraz tzw., „czystego” przemysłu - Znaczny udział wód w powierzchni województwa - Wolne tereny pod inwestycje - Równomierne rozmieszczenie sieci miast o funkcjach ponadlokalnych - Bliskość projektowanych tras A1 i Via Baltica, powiązanych równoleżnikowo drogą nr 16 - Równomierna i wystarczająca sieć dróg - Istniejąca infrastruktura dla ruchu lotniczego	- Słaba dostępność komunikacyjna regionu – jeden z obszarów o najniższej dostępności w skali UE - Położenie peryferyjne w stosunku do krajowych centrów aktywności - Wymagające ochrony środowisko przyrodnicze - Znaczne zróżnicowanie przestrzenne w regionie – przyrodnicze, komunikacyjne, gospodarcze - Znaczne rozproszenie sieci osadniczej, niskie zaludnienie na obszarach wiejskich, rysujące się obszary depopulacji - Zły stan techniczny dróg o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym - Niewystarczające i nieodpowiednie parametry drogi nr 16 - Niski stan bezpieczeństwa ruchu drogowego - Zły stan techniczny infrastruktury kolejowej - Słaba komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna województwa - Niewykorzystane źródłowe drogi wodne oraz drogi wodne na Zalewie Wiślanym - Brak właściwie funkcjonującego lotniska regionalnego - Słaba infrastruktura techniczna na terenach wiejskich i małych miast - Problemy z gospodarką odpadami - Niewystarczający stan infrastruktury dla turystyki - Zagrożenie powodziowe Żuław, zaniedbanie systemów melioracyjnych i przeciwpowodziowych - Słaby rozwój sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu - Wykluczenie cyfrowe województwa - Niski udział energii ze źródeł odnawialnych - Zdekaptalizowane lokalne sieci elektroenergetyczne - Znaczny stopień niepewności zasilania energetycznego - Niska podaż uzbrojonych terenów inwestycyjnych - Niedorozwój miast jako ośrodków usług dla otaczających terenów. - Obszary miejskie, powojenne, przemysłowe wymagające rewitalizacji - Silna koncentracja ludności miejskiej w 3 największych ośrodkach
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Połączenie projektowanych tras Via Baltica z A1 (drogą nr 16) - Rozwój tanich linii lotniczych - Uzyskanie bezpośredniego dostępu do morza poprzez otwarcie Cieśniny Piławskiej - Większe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju turystyki - Wzmocnienie pozycji Olsztyna na arenie krajowej - Wzrost nakładów budżetowych, w tym z funduszy UE, na infrastrukturę - Rozwój funkcji rezydencjalnej na terenach wiejskich otaczających duże miasta - Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	- Pomińnięcie województwa w planowaniu krajowych i międzynarodowych korytarzy komunikacyjnych - Niewykorzystanie możliwości, stwarzanych przez przygraniczne położenie

ROZDZIAŁ 3

POMOC ZAGRANICZNA I KRAJOWA DLA REGIONU

3.1. Pomoc przedakcesyjna

3.1.1. Programy pomocowe PHARE

Już począwszy od 1994 roku, Warmia i Mazury jako jeden z regionów o największych problemach społeczno-gospodarczych, były beneficjentem pomocy europejskiej w ramach programów PHARE (m.in. STRUDER I i II, RAPID, PHARE 99, CROSSBORDER, CREDO, Program Współpracy Przygranicznej Polska w Regionie Morza Bałtyckiego, INRED). W większości projekty te skierowane były na rozwój infrastruktury lokalnej, warunkującej rozwój miast i gmin. Część środków przeznaczona była także na doskonalenie administracji i przystosowanie jej do działania w warunkach unijnych oraz na rozwój zasobów ludzkich. Środki europejskie wsparły opracowanie pierwszych dokumentów strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego; przeszkolono przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych w zakresie strategicznego i operacyjnego programowania rozwoju regionalnego. Szeroki zakres miały szkolenia potencjalnych beneficjentów w zakresie zarządzania projektami współfinansowanymi ze środków unijnych oraz eksperckie doradztwo dotyczące sporządzania dokumentacji projektów. Z dofinansowania korzystały również małe i średnie przedsiębiorstwa. Szacuje się, że w ramach pierwszych programów PHARE teren obecnego województwa warmińsko-mazurskiego zasilila kwota ok. 23 mln Euro.

3.1.2. Przedakcesyjny instrument Polityki Strukturalnej ISPA.

Podstawowym celem funduszu ISPA było wsparcie krajów kandydujących do członkostwa w UE w zakresie społecznej i gospodarczej spójności poprzez współfinansowanie dużych projektów inwestycyjnych w sektorze środowiska i transportu. W województwie warmińsko – mazurskim zrealizowane zostały dwa projekty z zakresu ochrony środowiska na ogólną wartość dofinansowania z funduszu ISPA w kwocie 31,09 mln EUR. Prawie 22 mln Euro uzyskał Olsztyn na modernizację miejskiej oczyszczalni ścieków, a ponad 9 mln – Elbląg na modernizację i rozbudowę systemu zaopatrzenia w wodę pitną. Pośrednio województwo warmińsko-mazurskie skorzystało z funduszu ISPA w wyniku modernizacji linii kolejowej E65 Warszawa – Działdowo – Gdynia, która częściowo przebiega przez zachodnią część regionu.

3.1.3. Program Operacyjny SAPARD.

Środki przedakcesyjne przyznane dla województwa warmińsko – mazurskiego w ramach Programu SAPARD zostały przeznaczone na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Program SAPARD został uruchomiony w 2002 r. i objął następujące działania:

- Działanie 1. *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych*
- Działanie 2. *Inwestycje w gospodarstwach rolnych*
- Działanie 3. *Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich*
- Działanie 4. *Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*

W województwie warmińsko-mazurskim podpisano łącznie 908 umów w ramach programu SAPARD na łączną kwotę ponad 228 mln PLN. Jedną trzecią środków SAPARD (76,3 mln PLN) przeznaczono na realizację 148 umów zawartych przez gminy na rozwój i poprawę infrastruktury obszarów wiejskich. Na działanie 1 przeznaczone zostało 107,6 mln środków SAPARD (80 umów, głównie o obszarze produkcji mięsa i mleka)

3.1.4. Program PHARE Spójność Społeczna i Gospodarcza.

Kluczowe znaczenie dla realizacji polityki rozwoju regionalnego pełniły przed uruchomieniem funduszy strukturalnych kolejne edycje programów Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza. Podstawowym zadaniem programu Phare SSG było zmniejszenie opóźnień i wyrównanie nierówności w poziomie rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, programowanie tworzenia nowych miejsc pracy, rozwiązywanie problemów społecznych, a także rozwój infrastruktury działalności gospodarczej.

Województwo warmińsko-mazurskie było beneficjentem wszystkich edycji programu PHARE Spójność Społeczna i Gospodarcza. Podstawowe kierunki, na jakie przeznaczone były środki europejskie i uzupełniające je środki budżetu państwa, przedstawiają się następująco:

Mln EUR				
Rodzaj projektu	Program Phare	Środki UE (mln EUR)	Środki budżetu Państwa (mln EUR)	Razem (mln EUR)
Rozwój zasobów ludzkich	2000	3,30	1,15	4,45
	2001	2,18	0,73	2,91
	2002	0,91	0,30	1,21
	2003	0,00	0,00	0,00
	Razem RZL	6,39	2,18	8,57
Duże Projekty Infrastrukturalne	2000	11,32	12,85	24,17
	2001	9,14	3,14	12,28
	2002	7,25	5,93	13,18
	2003	8,96	4,19	13,15
	Razem DPI	36,67	26,11	62,78
Małe Projekty Infrastrukturalne	2000	2,7	0,9	3,6
Małe i Średnie Przedsięwzięcia	2000	3,40	14,50	17,90
	2001	3,18	13,40	16,58
	2002	1,60	2,66	4,26
	2003	1,82	3,02	4,84
	Razem MŚP	10,00	33,58	43,58

Jak wynika z powyższego zestawienia, w ramach PHARE SSG Warmia i Mazury zasilone zostały kwotą 118,53 mln Euro pomocy publicznej, w tym środki europejskie stanowiły 55,76 mln Euro (47%).

Podstawowym kierunkiem wydatkowania środków PHARE SSG był rozwój infrastruktury, na który z Unii Europejskiej i budżetu państwa przeznaczono łącznie ponad 66 mln. Euro Województwo warmińsko-mazurskie gros środków przeznaczyło na inwestycje drogowe, wspierając modernizację drogi nr 16 w okolicach Olsztyna, Ełku i Iławy, a także budowę przeprawy mostowej przez rzekę Elbląg i przebudowę węzła transportowego Elbląg –

Wschód. Wsparcie uzyskały projekty, przygotowujące infrastrukturę i udostępniające tereny dla powstawania małych i średnich przedsiębiorstw (Olsztyn, Iława); w Elblągu wykonano prace mające na celu rozwój portu morskiego, budowany jest także w tym mieście inkubator nowoczesnych technologii informatycznych. Ważnym dla rozwoju turystyki i ochrony środowiska na Wielkich Jeziorach Mazurskich był projekt infrastrukturalny (Phare 2000), przewidujący budowę kanalizacji i oczyszczalni ścieków w kilkunastu punktach na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich (realizacja kolejnego etapu programu ochrony środowiska *Masterplan dla Wielkich Jezior Mazurskich*).

W segmencie Rozwoju Zasobów Ludzkich w ramach programu PHARE Spójność Społeczna i Gospodarcza 2000 -2002 zrealizowano trzyetapowy „Warmińsko-Mazurski Program Doskonalenia Kadr”, na który przeznaczono prawie 7 mln Euro ze środków europejskich. Skierowany był on zarówno do osób bezrobotnych (zwiększanie kwalifikacji, integracja zawodowa, promocja przedsiębiorczości – zachęcanie do otwierania działalności gospodarczej), jak i do administracji lokalnej i liderów organizacji pozarządowych.

Na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw przeznaczone było łącznie we wszystkich edycjach Phare SSG ponad 43 mln Euro, w tym ze środków europejskich – 10 mln Euro. Największym zainteresowaniem przedsiębiorców cieszył się fundusz dotacji inwestycyjnych, dofinansowywane były także usługi doradcze dla przedsiębiorstw, udział w targach itp.

3.2. Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – PAOW.

Głównym celem programu było wniesienie wkładu finansowego, inwestycyjnego oraz wiedzy i umiejętności w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy obszarów wiejskich poprzez:

- zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- wsparcie procesu decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego,
- zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy UE.

Alokacja środków PAOW dla województwa warmińsko – mazurskiego wynosiła 10 046 000 Euro. Zawarto łącznie 616 umów na ogólną wartość dofinansowania 9 884 692 Euro. Podstawowym kierunkiem wykorzystania środków była infrastruktura wiejska, na którą przeznaczono jedną trzecią środków zagranicznych. Za te pieniądze wybudowano i zmodernizowano ok. 35 km dróg, wybudowano 2 oczyszczalnie ścieków i stację uzdatniania wody, wybudowano 86,5 km sieci wodociągowej i 77 km sieci kanalizacyjnej.

Na inwestycje w dziedzinie edukacji przeznaczone było 3 mln Euro dotacji PAOW. W wyniku realizacji 218 projektów wyposażono 57 obiektów edukacyjnych, wyremontowano 102 szkoły, wybudowano 5 sal gimnastycznych.

W ramach pozostałych komponentów PAOW udzielono 853 mikropożyczek oraz 151 jednorazowych dotacji, a z programów szkoleniowych skorzystało ok. 10 tys. beneficjentów.

3.3. Fundusze strukturalne

Środki z funduszy strukturalnych spływają do województwa warmińsko-mazurskiego poprzez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, jak i z

poszczególnych programów sektorowych, których projekty zlokalizowane są na terenie Warmii i Mazur.

Jak wynika z raportu sporządzonego we wrześniu 2005 r. przez Instytucję Zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwa Gospodarki i Pracy) beneficjenci z województwa warmińsko-mazurskiego podpisali (przed opracowaniem raportu) 278 umów z programów sektorowych, na łączną kwotę dofinansowania z UE 322,1 mln PLN. Największym zainteresowaniem cieszył się SPO Rozwój Zasobów Ludzkich (91 umów), SPO Rolnictwo – 88 umów i SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw – 49 umów. Łączna kwota dofinansowania z funduszy strukturalnych poprzez programy sektorowe dla beneficjentów z województwa warmińsko-mazurskiego to ponad 322 mln PLN.

Jak wynika z cytowanego raportu, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość udzielonego wsparcia wspólnotowego (łącznie ze ZPORR) przekraczała w województwie warmińsko-mazurskim średni poziom dla kraju o prawie 50% (3 lokata w kraju, za województwem pomorskim i zachodniopomorskim).

Prace nad oceną oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwój regionów nie zostały zakończone, w związku z czym nie jest możliwe udzielenie szczegółowych informacji nt. skonsolidowanych rezultatów wdrażania EFS w województwie.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (ZPORR).

Do głównych celów ZPORR należy zaliczyć: tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów, przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów, sprzyjanie długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu, sprzyjanie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej.

Alokacja środków z funduszy strukturalnych dla województwa warmińsko-mazurskiego w ramach ZPORR 2004-2006 wynosi 182 mln Euro (tj. ok. 728 ml zł)², co stanowi 6,59% puli krajowej. Kwota środków, przypadająca na 1 mieszkańca regionu, jest o ponad 73% wyższa od średniej krajowej (najwięcej w kraju).

W związku z faktem, iż Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013 dysponować będzie jedynie środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (bez środków Europejskiego Funduszu Społecznego) skoncentrowano się tylko na analizie wykorzystania EFRR w ramach ZPORR (priorytet 1 i priorytet 3). Na priorytet 1 - „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionu” alokowano na początku realizacji programu 98 mln Euro, a na priorytet 3 – „Rozwój lokalny” - 55,5 mln Euro.

Do marca 2006 r. ramach priorytetu 1 Zarząd Województwa wybrał do realizacji 42 projekty o łącznej wartości dofinansowania z EFRR 293,2 mln PLN (wg kursu 3,9262). Najwięcej, bo 14 projektów 184,5 mln PLN, 93% alokacji) dotyczyło modernizacji i rozbudowy regionalnego układu transportowego, po 13 projektów wybrano z infrastruktury drogowej i infrastruktury ochrony środowiska. Łącznie wnioski wybrane do realizacji z priorytetu 1 wyczerpują 76% alokacji na lata 2004-2006.

W ramach priorytetu 3 – Rozwój Lokalny – wybrano do realizacji 85 wniosków (poza mikroprzedsiębiorstwami) najwięcej, bo 59 z nich na kwotę dofinansowania 84 mln PLN dotyczyło obszarów wiejskich.

² przyjęto kurs 1 € = 4 zł

W ramach działania 3.4. – Mikroprzedsiębiorstwa - do marca 2006 r. złożono 517 wniosków o dofinansowanie. Zawarto 164 umowy na łączną kwotę dofinansowania 12,3 mln PLN (79% alokacji). Wśród wniosków dominowały projekty z zakresu usług zdrowotnych, turystyki, przemysłu.

Zarysowało się istotne zróżnicowanie terytorialne – w latach 2004-2005 najwięcej środków z ZPORR zaabsorbował podregion olsztyński - 218 mln PLN, podregion elbląski - 128 mln PLN, a podregion ełcki – 87,6 mln PLN. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w podregionie olsztyńskim przypadło 356 PLN, w ełckim – 308 PLN, a w elbląskim – 240 PLN.

3.4. Program Sąsiedztwa Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INTERREG III A / TACIS CBC 2004 - 2006).

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego uzyskane przez województwo warmińsko – mazurskiego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A / TACIS CBC 2004 – 2006 wynoszą 4,8 mln Euro, co stanowi 14 % alokacji krajowej. Najwięcej, bo prawie 1,6 mln Euro uzyskały projekty złożone w ramach działania 1.4 – rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej oraz modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym. Projektem o najwyższej wartości (dofinansowanie EFRR- 982,0 tys. Euro) jest projekt p.t. „Polepszenie warunków turystyki kulturowej poprzez adaptację budynku na placówki kultury i sztuki”, złożony przez miasto i gminę Gołdap. Z tego samego działania zatwierdzono też projekty m. Elbląg „Przebudowa obiektu dziedzictwa kulturowego – Centrum Współpracy Transgranicznej w Elblągu” (240,5 tys. Euro z EFRR) oraz „Mazurski szlak rowerowy wokół jeziora Niegocin” (368,3 tys. Euro, złożony przez Giżycko). Ponad milion Euro dofinansowania europejskiego przeznaczono na działania na granicy państwowej (16% alokacji krajowej), w tym na infrastrukturę w porcie w Elblągu. Z projektów dotyczących ochrony środowiska najpoważniejszym projektem jest projekt gminy Banie Mazurskie „Ochrona środowiska zlewni rzeki Węgorapy poprzez rozwiązywanie problemów gospodarki wodno-ściekowej” (983,5 tys. Euro).

3.5. Krajowa pomoc dla województwa warmińsko – mazurskiego.

W wyniku reformy administracji publicznej (*Ustawa z dnia 12 maja 2000 r o wspieraniu rozwoju regionalnego, Dz. U nr 48 poz. 550 z późn. zmianami*) nastąpiła zmiana sposobu zarządzania, administrowania i organizacji przepływu środków publicznych, której zadaniem było usprawnienie finansowania najtrudniejszych zadań inwestycyjnych o charakterze regionalnym, pochłaniających najwięcej środków finansowych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym narzędziem dofinansowania zadań służących rozwojowi regionalnemu stały się środki finansowe w ramach kontraktów wojewódzkich.

W ramach kontraktów wojewódzkich, zawartych pomiędzy Radą Ministrów a Samorządem Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2001 – 2003, na rok 2004 oraz na rok 2005 zrealizowanych zostało w regionie 184 zadań o łącznej wartości 384 125,19 tys. zł. Wkład budżetu państwa stanowił około 50 %, pozostałe środki pochodziły z budżetu jednostek samorządu terytorialnego (gminy, miasta, powiaty) oraz środków innych podmiotów.

W wyniku realizacji Kontraktu Wojewódzkiego w latach 2001-2004 uzyskano m.in. następujące efekty:

- przebudowano i zmodernizowano ok. 180 km dróg , 46 skrzyżowań, 5 obiektów mostowych
- zbudowano 1 oczyszczalnię ścieków i ok. 85 km kanalizacji sanitarnej
- zbudowano lub zmodernizowano obiekty infrastruktury społecznej, rekreacyjno-sportowej i zdrowia
- utworzono Regionalny Fundusz Pożyczkowy.

ROZDZIAŁ 4

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

4.1. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020

Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 jest kolejnym etapem realizacji *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020* i w pełni uwzględnia cele i priorytety, określone w tym dokumencie.

Celem głównym strategii jest

***Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna
Warmii i Mazur z regionami Europy.***

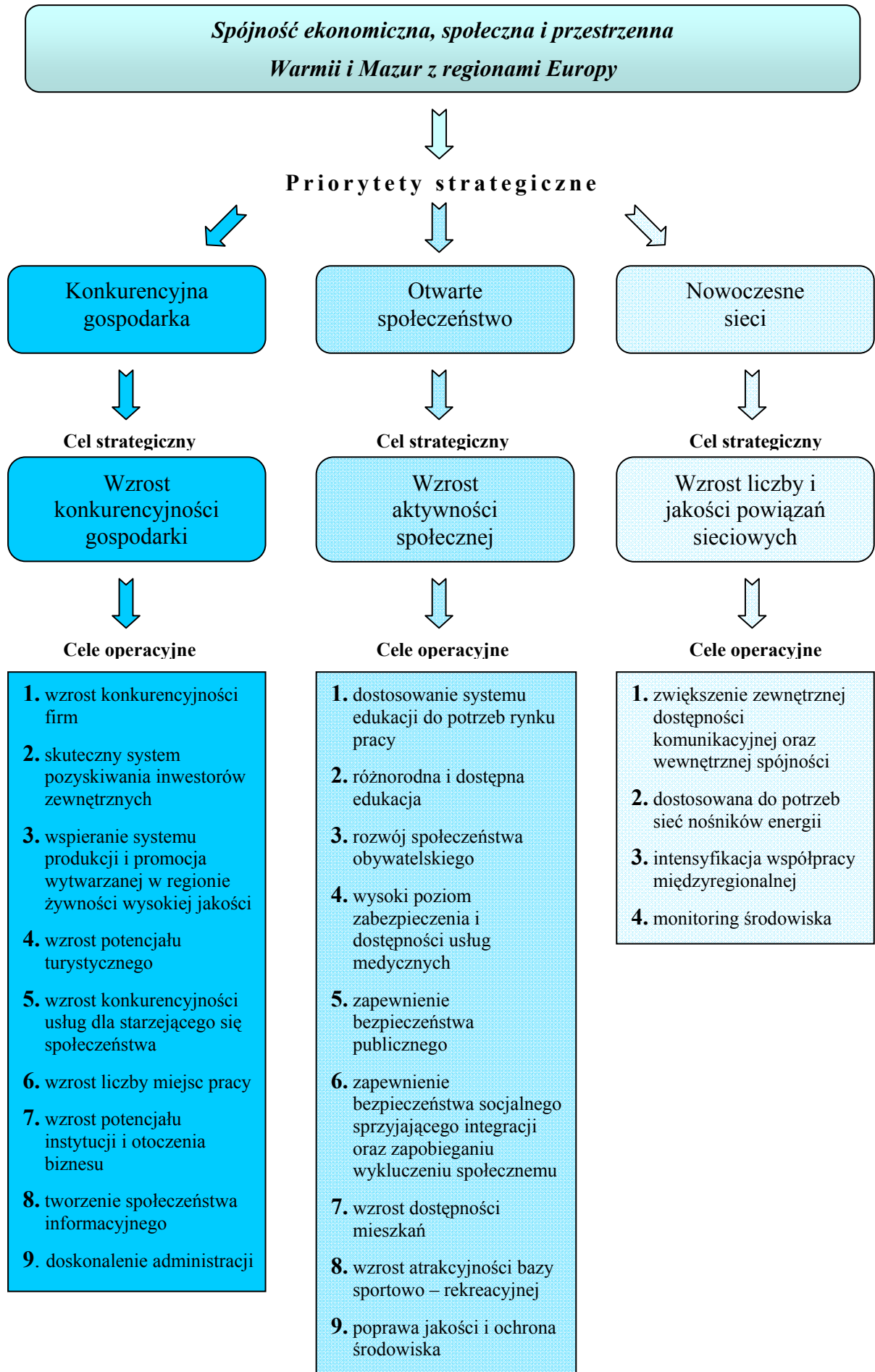
Spójność ekonomiczna to wzrost gospodarczy, umożliwiający województwu warmińsko-mazurskiemu zmniejszenie dystansu rozwojowego w stosunku do innych regionów kraju i Europy.

Spójność społeczna – to tworzenie nowych miejsc pracy i poprawa szeroko rozumianych warunków życia ludności.

Spójność przestrzenna oznacza włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych, a także poprawę powiązań komunikacyjnych wewnątrz regionu.

Osiągnięcie powyższego celu strategicznego wymaga podejmowania działań nie tylko w wymiarze zewnętrznym, ale także w wymiarze wewnątrzregionalnym. W wymiarze zewnętrznym jest to zarówno cała problematyka infrastruktury transportowej, jak i uwzględnienie działań podejmowanych w europejskiej przestrzeni bałtyckiej. W wymiarze wewnątrzregionalnym duże znaczenie przypisywane jest wzmocnieniu roli miast jako ośrodków rozwoju lokalnego i ponadlokalnego, w tym centrów subregionalnych – Elbląga i Ełku. Szczególnego uwzględnienia wymaga wzmocnienie funkcji metropolitalnej Olsztyna oraz jego znaczenia w stosunku do innych stolic województwa.

Strategia rozwoju przewiduje, że w horyzoncie jej obowiązywania (do 2020 roku) działania podejmowane będą w trzech obszarach priorytetowych: *Konkurencyjna Gospodarka; Otwarte Społeczeństwo; Nowoczesne Sieci*. Logikę *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020* obrazuje poniższy diagram:

4.2. Strategia RPO

Jako priorytetowe dla realizacji celów strategii uznano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 elementy wzmacniające przede wszystkim potencjał rozwojowy województwa warmińsko-mazurskiego oraz jego konkurencyjność, prowadzące do zmian w strukturze gospodarki, tj. wzrostu udziału sektora usług rynkowych i przemysłu a także zwiększające udział województwa w nowoczesnych sieciach (komunikacyjnych, teleinformatycznych, infrastrukturalnych, środowiska przyrodniczego).

Z takiego podejścia wynika, że celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 jest

Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych

Wskaźniki dla celu głównego RPO Warmia i Mazury 2007-2013:

Cele programu	Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym (2006)	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym (2013)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych	Wpływ realizacji programu na zmianę PKB (%)*	0	2,6	na zakończenie realizacji programu	HERMIN / ewaluacja
	Zmiana poziomu PKB na mieszkańca w regionie według parytetu siły nabywczej w stosunku do średniej UE - 27	0	Będzie monitorowane jako wskaźnik kontekstowy	rocznie	GUS / EUROSTAT
	Wpływ realizacji programu na liczbę netto utworzonych miejsc pracy (szt.)**	0	4 300	na zakończenie realizacji programu	HERMIN / ewaluacja
	Wpływ realizacji programu na liczbę brutto utworzonych miejsc pracy (szt.) w tym:	0	5 634	w połowie i na zakończenie realizacji programu	Beneficjent /IZ/IP/IPII/ ewaluacja
	kobiety	0	2 817		
mężczyźni	0	2 817			

* Wpływ realizacji programu na zmianę PKB - oznacza zmianę w poziomie PKB liczonego w cenach rynkowych stałych (w %) - różnica pomiędzy scenariuszami "z RPO" i "bez RPO". Oszacowane na podstawie modelu HERMIN wartości docelowe pokazują skumulowany wpływ RPO w 2013.

Oszacowania modelu HERMIN bazują na założeniu określonego rozkładu płatności w RPO, według którego największe płatności są realizowane w roku 2013, natomiast w latach 2014 - 2015 następuje ich znaczący spadek."

** Tworzone miejsca pracy (netto) - oznaczają liczbę dodatkowo pracujących ogółem w efekcie wdrożenia RPO - różnica pomiędzy scenariuszami "z RPO" i "bez RPO". Oszacowane na podstawie modelu HERMIN wartości docelowe pokazują stan na koniec 2013 roku - nie są to wielkości skumulowane.

Ambicją regionu jest osiągnięcie w 2013 r. poziomu PKB na głowę mieszkańca w wysokości 32 000 PLN (źródło danych: model ekonometryczny HERMIN).

Cel główny RPO Warmia i Mazury będzie osiągnięty poprzez spójną i konsekwentną realizację następujących celów szczegółowych:

Cel 1. Wzrost konkurencyjności firm, produktów i usług.

Jest to cel o charakterze horyzontalnym, odnoszący się do firm ze wszystkich sektorów gospodarki. Istotnym elementem osiągnięcia tego celu jest wzmocnienie firm istniejących i pomoc dla nowotworzonych, wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu, sfery B+R, aktywny marketing regionu, produktu i marki.

Szczególną wagę przywiązuje się do wzrostu potencjału turystycznego województwa warmińsko-mazurskiego, szerokiej akcji promocji województwa i jego oferty turystycznej, a także szerszego wykorzystania i adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego. Ze względu na fakt, iż turystyka jest jedną z głównych dziedzin zrównoważonego rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego i dysponuje znacznymi możliwościami rozwoju, została potraktowana w Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia i Mazury w sposób szczególny, stanowiąc osobną oś priorytetową.

Dodatkowym efektem wzrostu konkurencyjności firm, produktów i usług będzie powstawanie nowych miejsc pracy, co jest szczególnie istotne w warunkach województwa warmińsko-mazurskiego, dotkniętego wysokim bezrobociem.

Cel 2. Wyższa konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia

Województwo warmińsko-mazurskie dzięki swoim walorom przyrodniczym i krajobrazowym ma szansę stać się atrakcyjnym terenem osiedlania się, zwłaszcza dla ludzi wolnych zawodów lub osób w wieku poprodukcyjnym. Uwarunkowane jest to m.in. zapewnieniem im i ich rodzinom nieskrępowanego dostępu do odpowiedniej jakości usług edukacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych.

Ważnym elementem konkurencyjności regionu w sferze społecznej jest rozwój szkolnictwa wyższego, przyciągającego swoim poziomem nauczania, nowoczesnym wyposażeniem kadry naukowej i studentów z kraju i zagranicy.

Z drugiej strony rozwój usług edukacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych jest konieczny dla mieszkańców regionu, którzy wiążą z nim przyszłość swoją i swoich dzieci, którzy chcą tu żyć i pracować.

Znaczniejszą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym Warmii i Mazur powinny odgrywać miasta – przede wszystkim wzmocniana będzie rola Olsztyna jako stolicy

województwa i miejsca rozwoju funkcji metropolitalnych, a także Elbląga i Ełku – dwóch ośrodków wzrostu o znaczeniu subregionalnym.

Wpływ na rolę miast jako skupisk ludności, firm i usług ma także jakość rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych (humanizacja blokowisk, rewitalizacja starówek) oraz sposób zagospodarowania terenów miejskich, w tym terenów powojсковych i przemysłowych.

Cel 3. Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko-mazurskiego

Jak wynika z analizy SWOT, jednym z podstawowych problemów województwa warmińsko-mazurskiego jest bardzo słaba dostępność komunikacyjna w wymiarze powiązań międzyregionalnych oraz niedorozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej wewnątrz regionu.

W tym kontekście szczególnie istotne dla Warmii i Mazur jest uzyskanie bezpośredniego dostępu do głównych korytarzy transportowych, które w praktyce omijają województwo, przebiegając jedynie przez północną część (korytarz IA – Ryga – Kaliningrad – Gdańsk) oraz zachodni kraniec województwa (korytarz VI, w którym przebiega autostrada A1, droga nr 7 Gdańsk- Olsztynek- Nidzica- Warszawa – Chyżne oraz magistralna linia kolejowa Gdynia – Iława – Warszawa – Zebrzydowice). Zwiększenie dostępności komunikacyjnej województwa warmińsko-mazurskiego będzie służyło także przyspieszeniu zmian w strukturze gospodarki województwa, poprzez wzrost liczby podmiotów gospodarczych w przemyśle, budownictwie i usługach rynkowych.

W ramach działań, zmierzających do realizacji niniejszego celu, przewidziane są także przedsięwzięcia służące rozwojowi lokalnemu, dotyczące powiązań komunikacyjnych obszarów rozwojowych oraz lokalnej infrastruktury przesyłu energii.

Województwo warmińsko-mazurskie z racji posiadanych walorów przyrodniczych o znaczeniu europejskim jest znaczącym elementem sieci przyrodniczych międzynarodowych (*Natura 2000, Corinne, Zielony Pierścień Bałtyku*) oraz krajowych (*Zielone Płuca Polski*). Działania związane z zachowaniem i polepszeniem stanu środowiska przyrodniczego województwa warmińsko-mazurskiego wpłyną na wzrost udziału regionu w sieciach przyrodniczych i umocnienie jego przewagi konkurencyjnej w tym zakresie.

Istotną kwestią, wynikającą z diagnozy oraz potrzeb nowoczesnej gospodarki, jest konieczność zwiększenia udziału województwa warmińsko-mazurskiego w sieciach teleinformatycznych oraz zwiększenia dostępności do sieci, a także rozwój e-usług. Uwarunkowania przestrzenne województwa stanowią o atrakcyjności regionu dla firm o swobodnej lokalizacji. Postęp w wykorzystywaniu Internetu dla wykonywania pracy i prowadzenia działalności gospodarczej sprzyja ruchom migracyjnym z wielkich aglomeracji i przenoszeniu się na wieś i do mniejszych ośrodków miejskich. Województwo warmińsko-mazurskie zamierza wykorzystać te tendencje dla swojego rozwoju społeczno-gospodarczego.

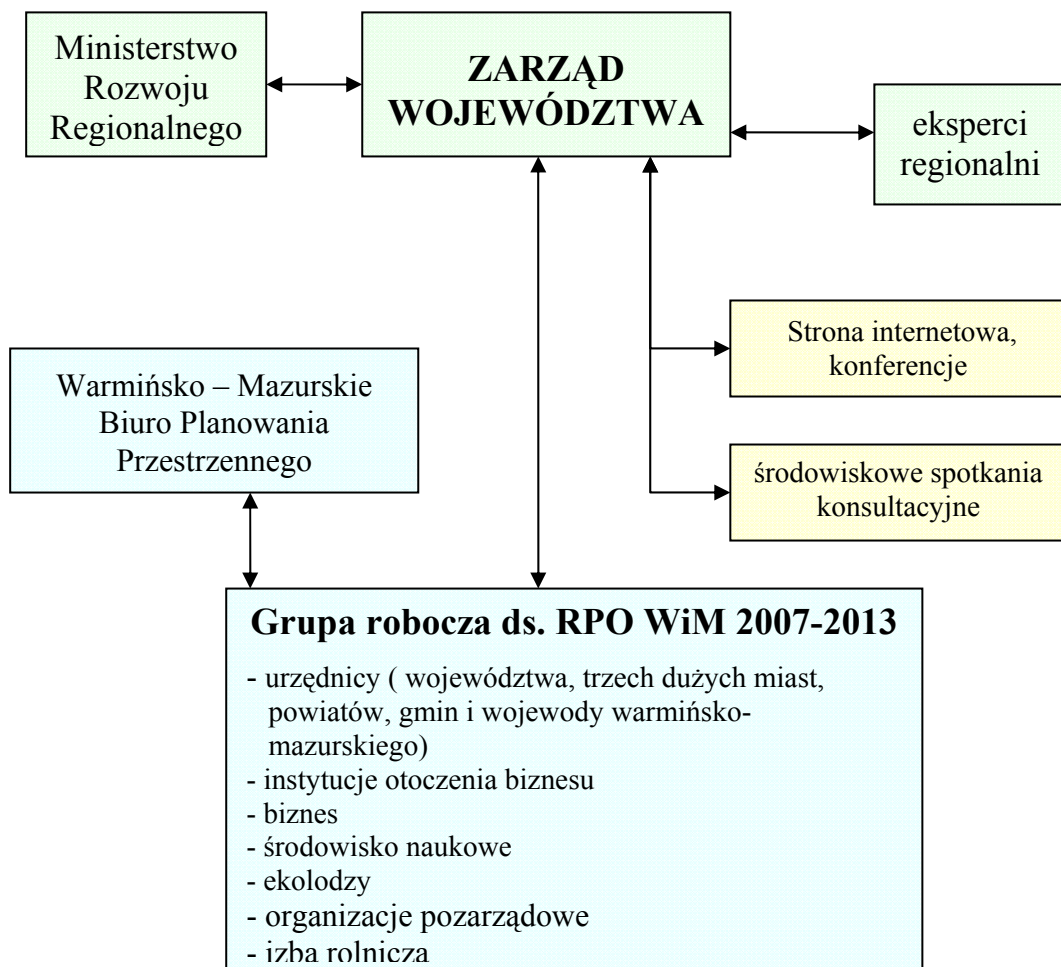
Cele szczegółowe traktowane są horyzontalnie i zawierają w sobie wszelkie działania zmierzające do uzyskania przez województwo warmińsko-mazurskie wyższego poziomu konkurencyjności w stosunku do innych regionów kraju i Europy. Są one w stosunku do siebie komplementarne, a ich osiągnięcie poprzez efekt synergii znacząco wpłynie na realizację celu głównego zarówno *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007–2013*, jak i *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020*.

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 osiągane będą poprzez koncentrację przedmiotową wsparcia na realizacji konkretnych przedsięwzięć, odnoszących się do następujących osi priorytetowych:

1. Przedsiębiorczość
2. Turystyka
3. Infrastruktura społeczna
4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast.
5. Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna
6. Środowisko przyrodnicze
7. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
8. Pomoc techniczna

Wybór celów i priorytetów programu nastąpił w partnerstwie zorganizowanym do zaprogramowania rozwoju województwa na lata 2007-2013.

Schemat partnerstwa

Udział partnerów zostanie uwzględniony i będzie respektowany także na wszystkich etapach realizacji RPO WiM 2007-2013 stosownie do art.11 Rozporządzenia nr 1083/2006 oraz prawa krajowego. Stosowana zasada partnerstwa odnosić się będzie do współpracy z właściwymi organami administracji rządowej i władzami lokalnymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi, podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerami zajmującymi się zagadnieniami środowiska przyrodniczego oraz partnerami odpowiedzialnymi za wspieranie równości mężczyzn i kobiet. Instytucja zarządzająca RPO WiM 2007-2013 zapewni, że partnerstwo opierać się będzie na poszanowaniu uprawnień instytucjonalnych, prawnych i finansowych zainteresowanych instytucji. Partnerzy społeczni, w tym organizacje pozarządowe, mogą być beneficjentami pomocy określonej w ramach niniejszego programu. Na etapie wdrażania RPO WiM 2007-2013 wymienieni powyżej partnerzy odegrają istotną rolę w Komitecie Monitorującym programu. Podczas powoływania członków Komitetu dążyć się będzie do zapewnienia sprawiedliwego udziału przedstawicieli poszczególnych grup, którzy jednocześnie będą w stanie utrzymać najwyższą efektywność pracy. Na etapie monitorowania zasada partnerstwa realizowana będzie poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji na temat wyników wdrażania programu oraz dyskusję nad rezultatami jego ewaluacji.

Logika Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007 – 2013 przedstawia się następująco :

Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych

Cele szczegółowe RPO

Wzrost konkurencyjności firm, produktów i usług

Wyższa konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia

Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko-mazurskiego

Osie priorytetowe (cele operacyjne)

1. Przedsiębiorczość

Wzrost potencjału gospodarczego i konkurencyjności przedsiębiorstw Warmii i Mazur

Cel

2. Turystyka

Wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu poprzez zwiększenie atrakcyjności oferty turystycznej regionu

Cel

3. Infrastruktura społeczna

Szeroka dostępność do usług społecznych dobrej jakości czynnikiem wzrostu konkurencyjności regionu

Cel

4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast

Wzmocnienie miast o wysokim potencjale rozwojowym jako atrakcyjnych centrów przedsiębiorczości usług i zamieszkiwania

Cel

5. Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna

Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej spójności transportowej regionu

Cel

6. Środowisko przyrodnicze

Wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji

Cel

7. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Zwiększenie dostępu do sieci i wykorzystania technik informatycznych w gospodarce, sektorze publicznym i sferze społecznej

Cel

Logika celów Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 wskazuje, że środki przeznaczone na realizację poszczególnych działań przyczyniać się będą do wzrostu konkurencyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego oraz poprawy jego połączeń sieciowych. Przede wszystkim bezpośredni wpływ na rozwój gospodarki regionu poprzez podniesienie konkurencyjności firm, produktów i usług będą miały środki finansowe przeznaczone na wsparcie inwestycyjne i doradcze istniejących i nowo powstających firm (w tym małych i średnich przedsiębiorstw), a także upowszechnianie i wdrażanie nowych technologii, innowacji i osiągnięć sektora B + R. Potencjał wzrostowy województwa tkwi w technologiach środowiskowych, przetwórstwa rolno-spożywczego (rozwijane w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej) i szeroko rozumianych technologiach budowlanych. Wzmocnieniu konkurencyjności posłuży także stworzenie i umocnienie powiązań kooperacyjnych w poszczególnych branżach oraz pomiędzy biznesem a nauką.

Szczególną rolę przypisuje się w województwie warmińsko-mazurskim szeroko pojętej turystyce, rozumianej jako dziedzina gospodarki, przynosząca dochody i stanowiąca miejsca pracy. Z tego względu zaproponowano odrębną oś priorytetową, w ramach której wspierane mają być przedsięwzięcia inwestycyjne związane bezpośrednio z rozbudową bazy noclegowej i gastronomicznej, rozwojem funkcji uzdrowiskowej i rekreacyjnej w województwie ale też pośrednio wpływające na atrakcyjność turystyczną regionu i zwiększenie liczby turystów i osób wypoczywających w regionie. Szczególnie istotne są przedsięwzięcia, rozszerzające i wzbogacające ofertę turystyczną na miesiące poza tradycyjnym sezonem wypoczynkowym.

Warmia i Mazury dysponują wieloma walorami, które mogą uczynić z regionu atrakcyjne miejsce do lokalizacji nowoczesnych firm, podejmowania pracy indywidualnej świadczonej poza siedzibą firmy (tele – praca), wreszcie po prostu życia poza pędem wielkich aglomeracji. Każda taka decyzja skutkuje wzrostem popytu wewnętrznego i wyższymi kwotami podatków lokalnych. Muszą być jednak zabezpieczone pewne warunki w dziedzinie usług społecznych, które takie decyzje uzasadnią i ułatwią. Z tego względu utworzone zostały dwie osie priorytetowe „Infrastruktura społeczna” oraz „Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast”, które odnoszą się do usług zdrowotnych i edukacyjnych wyższego rzędu oraz wzmocnienia i ożywienia gospodarczego miast. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną mają zapewnić gospodarce kadre z odpowiednimi umiejętnościami, po pierwsze kadre średniego szczebla przede wszystkim dla sektora usług (turystyka) po drugie kadre wyższego szczebla, poszukiwaną na rynku pracy.

Trzecim obszarem wsparcia są podstawowe układy sieciowe – infrastruktura transportowa regionalna i lokalna, ochrona środowiska, infrastruktura informatyczna. Infrastruktura transportowa jest podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego województwa i zwiększenia jego spójności z pozostałymi obszarami kraju i z zagranicą, a także tworzenia wewnątrzregionalnych sieci powiązań transportowych. Zwiększenie dostępności transportowej skutkować będzie rozwojem firm produkcyjnych i usługowych, a także nasilonymi decyzjami przyjazdowymi ze strony turystów, co wpłynie na wzrost liczby miejsc pracy w regionie. Bezpośrednio przełożenie na nowe miejsca pracy ma zwiększenie dostępności transportowej terenów koncentracji firm, usług i turystyki³. Na realizację celu zwiększenia konkurencyjności regionu będzie miała istotny wpływ realizacja projektu związanego z lotniskiem regionalnym.

³ *Koncentrację przemysłu i turystyki w województwie prezentują mapy stanowiące załączniki do RPO WiM 2007-2013 nr: 12.3.; 12.4.*

Nakłady przeznaczone na wsparcie projektów związanych z infrastrukturą informatyczną są niezbędne dla budowy podstaw społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy. Pogłębienie różnic w wykorzystywaniu technik informatycznych w gospodarce i życiu społecznym może umocnić niekorzystne zjawiska peryferyjności Warmii i Mazur, wykluczenia społecznego i depopulacji. Budowanie społeczeństwa informacyjnego na Warmii i Mazurach w latach 2007-2013 będzie się odbywać poprzez komplementarnie podejmowane działania Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej i RPO.

Środowisko przyrodnicze jest jednym z podstawowych walorów województwa warmińsko-mazurskiego. Stąd realizacja inwestycji związanych z jego ochroną jest niezbędna dla zachowania i wzmocnienia atrakcyjności Warmii i Mazur dla turystyki, funkcji uzdrowiskowej, lokalizacji firm, dla których czystość środowiska jest niezbędna z punktu widzenia stosowanych technologii. Województwo warmińsko-mazurskie musi zmierzyć się ze sprzecznością pomiędzy rozwojem gospodarczym a celami bezpośredniej ochrony zasobów przyrody. W Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia i Mazury na lata 2007-2013 przewiduje się wspieranie inwestycji zapobiegających degradacji wód i powierzchni ziemi, nie odnosząc się do działań przyrodniczych. Pierwszorzędne znaczenie ma w tym zakresie ochrona jednego z największych potencjałów rozwojowych wschodniej części województwa – Wielkich Jezior Mazurskich. Zasada minimalizacji szkód dla środowiska jest naczelną zasadą lokalizacji wszelkiej działalności w regionie.

Pragnąc wywołać zmiany w gospodarce województwo przetestuje nowe podejście do kreowania rozwoju i nowe pomysły. Wyrazem tego jest pilotażowe wdrożenie w ramach RPO zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego, przygotowanego przez społeczności lokalne subregionu elbląskiego na płaszczyźnie porozumienia, tj. „*Programu rozwoju turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*”. U podstaw jego opracowania leży idea wykorzystania do rozwoju turystyki zasobu endogenicznego zachodniej części województwa, ponad 80 km żeglownej drogi wodnej, światowej klasy zabytku sztuki hydrotechnicznej – Kanału Elbląskiego. Wspólny cel rozwojowy partnerów osiągnięty będzie w wyniku realizacji w ramach poszczególnych osi priorytetowych RPO Warmia i Mazury projektów, zlokalizowanych w strefie oddziaływania Kanału. Na dofinansowanie ich realizacji zabezpiecza się w budżecie RPO środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 59,5 mln €. Związek Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego, główny partner negocjacyjny samorządu województwa, reprezentujący partnerów lokalnych, zapewni koordynację wdrożenia i przestrzeganie uzgodnionego harmonogramu realizacji projektów. Dla realizacji pełnego partnerstwa pożądane jest zaangażowanie administracji rządowej, przede wszystkim z uwagi na fakt, że tor wodny i urządzenia hydrotechniczne Kanału są własnością Skarbu Państwa. W tym kontekście oraz ze względu na wysokie koszty inwestycje w tym zakresie powinny być prowadzone i finansowane w ramach programów operacyjnych krajowych. Ponadto województwo zamierza uaktywnić potencjał tkwiący w złożach wód geotermalnych poprzez realizację projektów pilotażowych w zakresie energii geotermalnej oraz całorocznej rekreacji i balneologii.

Wyznaczając osie priorytetowe programu kierowano się wagą poszczególnych zagadnień dla rozwoju gospodarki Warmii i Mazur, wzrostu jej konkurencyjności i - w konsekwencji – zmniejszeniu stopy bezrobocia w regionie. Znalazło to odbicie w preliminowaniu wielkości środków kierowanych na konkretne zagadnienia. Największe środki finansowe pokierowane będą na przedsiębiorczość i infrastrukturę transportową, a stosunkowo niewielkie – na sprawy infrastruktury społecznej. Taki sposób wspierania projektów pozwoli na osiągnięcie poprawy konkurencyjności województwa warmińsko-

mazurskiego, przyczyniając się także do poprawy i unowocześnienia struktury gospodarki, wzrostu liczby miejsc pracy i zwiększenia zamożności społeczeństwa.

Przedsięwzięcia rozwojowe w ramach RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013 lokowane będą w województwie proporcjonalnie do liczby ludności na obszarach o niskim oraz wysokim i przeciętnym potencjale rozwojowym – max. 20% środków na obszary o niskim potencjale rozwojowym i min. 80 % - na obszary o wysokim i przeciętnym potencjale rozwojowym⁴. Oznacza to terytorialną koncentrację wsparcia finansowego.

W sferze operacyjnej część środków zostanie wyłączona z trybu konkursowego i będzie przeznaczona na realizację inwestycji o kluczowym znaczeniu dla rozwoju gospodarczo-społecznego województwa oraz na realizację zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego p.t. „*Program Rozwoju Turystyki w obszarze Kanalu Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*”. Środki na realizację Programu przewidziane zostały w ramach następujących osi priorytetowych: Turystyka, Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast, Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna oraz Środowisko przyrodnicze.

Kwestie przekrojowe

Tereny miejskie zajmujące ok.3% powierzchni województwa zamieszkuje ok.60% ludności a tereny wiejskie stanowią ok.97% powierzchni województwa zamieszkałej przez ok.40% mieszkańców. Przedsięwzięcia rozwojowe będą realizowane w ramach RPO zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich, a odpowiednio dobrane kryteria dostępu zapewnią równe szanse projektom „miejskim” jak i „wiejskim”. W finansowaniu rozwoju na obszarach wiejskich nie będzie zaangażowana tylko jedna oś priorytetowa RPO – Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast. Pozostałe osie, poprzez lokowanie projektów na obszarach wiejskich przyczyniać się będą do wyrównywania ich szans rozwojowych i zmian strukturalnych. Przykładowo będą to projekty w zakresie infrastruktury transportowej, gospodarki wodno-ściekowej, dotacji inwestycyjnych dla przedsiębiorstw, turystyki oraz infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Na poziomie realizacji uczestnictwo obszarów wiejskich w RPO monitorowane będzie za pomocą wskaźników oraz rejestracji kodu obszarowego projektów.

Otwarty i połączony w sieciach region oznacza także region spoglądający na zewnątrz, zdolny do absorpcji i wykorzystania wiedzy z zewnątrz. Znaczne możliwości na tym polu stworzył Warmii i Mazurom PO Rozwój Polski Wschodniej a także programy współpracy terytorialnej (Celu 3). Jednocześnie województwo rozważy w przyszłości uczestnictwo w nowych inicjatywach w zakresie współpracy i wymiany najlepszych praktyk, między innymi takich jak „Regiony dla zmian gospodarczych”, które dostarczyć mogą nowych możliwości uczenia się.

Województwo warmińsko-mazurskie jest wielokulturowe i wielonarodowościowe. Stąd zasada równych szans wpisana została do wizji jego rozwoju, określonej w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego.

⁴ Delimitację województwa warmińsko – mazurskiego w aspekcie potencjału rozwojowego zawiera rycina nr.6 : Potencjał rozwojowy gmin województwa warmińsko-mazurskiego (wg danych za 2004 r.)

„Warmia i Mazury regionem, w którym warto żyć...:

- ...niezależnie od wieku,**
- ...niezależnie od wykształcenia,**
- ...niezależnie od stanu posiadania,**
- ...niezależnie od pochodzenia,**
- ...niezależnie od miejsca zamieszkania,**
- ...niezależnie od płci.”**

Wizja ta pozostaje w zgodzie z art.16 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 a zasada równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji znajduje odzwierciedlenie w działaniach województwa zarówno w sferze programowo-wdrożeniowej jak i instytucjonalnej. Dobór przedstawicieli do grupy programującej RPO, uczestników procesu konsultacyjnego, procesu wdrożenia jest w tym kontekście nieskrępowany a jedynymi kryteriami ograniczającymi są kryteria merytoryczne. Na tej samej zasadzie dokonywany jest dobór pracowników instytucji, które będą zajmowały się wdrażaniem RPO. Ok. 15% populacji województwa stanowią osoby niepełnosprawne a zatem wymagane będzie, aby projekty realizowane w ramach RPO zawierały rozwiązania techniczne, ułatwiające dostęp dla tej grupy ludności. Zasada równości szans, rozumiana również jako równe traktowanie każdego typu beneficjentów będzie realizowana zarówno na poziomie programowania jak i na etapie realizacji Programu.

Realizacja RPO odbywać się będzie zgodnie z wyrażoną w art.17 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 zasadą zrównoważonego rozwoju - poprzez rozwój społeczno-gospodarczy, który uwzględnia konieczność zachowania równowagi środowiskowej; zasady rozumianej jako zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom. Niniejszy program będzie uwzględniał zapisy unijnych dyrektyw dotyczących ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Na poziomie programowania RPO zgodnie z Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska przeprowadzona została „Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia Mazury na lata 2007-2013”. Na etapie realizacji Programu w procesie oceny projektów będą brane pod uwagę środowiskowe kryteria wyboru projektów. Odpowiednie uwzględnienie wymiaru środowiskowego i jego monitoringu na wszystkich poziomach realizacji RPO będzie gwarantowany również przez umiejscowienie w strukturze Instytucji Zarządzającej koordynatora ds. środowiska. Dodatkowo, funkcjonujący w strukturze Instytucji Zarządzającej koordynator ds. środowiska, będzie odpowiedzialny za utrzymywanie bieżących kontaktów z przedstawicielami organów środowiskowych oraz organizacji ekologicznych.

RPO zawiera pewien pakiet działań wspomagających rozwiązywanie wyzwań związanych ze zmianami klimatu a mianowicie planowane są do realizacji projekty wykorzystujące potencjał odnawialnych źródeł energii (osie priorytetowe: *Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast, Środowisko przyrodnicze*), projekty ograniczające emisję dwutlenku węgla z transportu, (os priorytetowa: *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna*), projekty podnoszące efektywność energetyczną budynków wielorodzinnych, wybudowanych w przestarzałych technologiach przemysłowych (os priorytetowa: *Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast*).

Efektywność energetyczna będzie uwzględniana jako zasada horyzontalna przy wyborze projektów, co oznacza odpowiednio dobrane kryterium wyboru projektów, promujące rozwiązania energooszczędne.

Zaprogramowane działania RPO w ww. zakresie w pełni odpowiadają podstawowemu celowi „Polskiej polityki energetycznej do roku 2025”, który zawsze powinien być rozpatrywany i realizowany łącznie jako układ zrównoważony i zorientowany na maksymalizację sumy korzyści, tj. bezpieczeństwa energetycznego i niezawodności zaopatrzenia w energię, wzrostu konkurencyjności gospodarki, uzyskanego m.in. dzięki poprawie jej efektywności energetycznej i ochrony środowiska przed negatywnym oddziaływaniem energetyki (m.in. poprzez wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii).

Projekty współfinansowane w ramach programu operacyjnego będą w pełni zgodne z postanowieniami dyrektyw oceny oddziaływania na środowisko, siedliskowej i ptasiej. W fazie wyboru projektów zostaną zastosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania nakreślone przez powyżej wymienione dyrektywy. Współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na potencjalne obszary Natura 2000 (tzn. te obszary, które w opinii Komisji Europejskiej powinny zostać wyznaczone 1 maja 2004 roku, ale nie zostały wyznaczone przez Polskę), nie będzie dozwolone.

Instytucja Zarządzająca zapewni, że każde wsparcie stanowiące pomoc publiczną udzielane w ramach Programu, będzie zgodne z przepisami dotyczącymi zasad udzielania tej pomocy, obowiązującymi w momencie udzielania wsparcia.

Równocześnie projekty generujące dochód będą zgodne z zasadami określonymi w art. 55 Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006.

Instytucja Zarządzająca zapewni, że umowy i przyznane koncesje, związane z projektami finansowanymi ze środków Funduszy Strukturalnych są zgodne z Dyrektywą 2004/17WE, 2004/18/WE, Rozporządzeniem (WE) Nr 1564/2005 lub odpowiednimi zapisami Traktatu.

Nie przewiduje się w ramach RPO Warmia i Mazury 2007-2013 stosowania zasady elastyczności (cross-financing) czyli finansowania, bez uszczerbku dla zapisów o jednofunduszowości programów operacyjnych, w wysokości 10% finansowania wspólnotowego każdej osi priorytetowej, działań objętych zakresem pomocy innego funduszu.

W celu wyeliminowania ewentualnego nakładania się interwencji poszczególnych programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, EFRROW i EFR, Instytucja Zarządzająca będzie stosować się do zapisów „Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej” – dokumentu akceptowanego przez Komitet Koordynacyjny NSRO. Ww. dokument szczegółowo określa kryteria rozgraniczające (demarkację), które opierają się głównie na: zasięgu terytorialnym działań, wartości projektów, rodzaju beneficjenta itd. Dokument ten jest efektem uzgodnień wszystkich instytucji zaangażowanych w programowanie rozwoju na lata 2007-2013.

Dla zapewnienia przestrzegania demarkacji między RPO a pozostałymi programami operacyjnymi na etapie ich realizacji, zapewnione zostaną następujące narzędzia koordynacji:

1. Komitet Koordynacyjny NSRO (w którym uczestniczyć będą również przedstawiciele IZ PROW oraz IZ Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich);
2. Komitety Monitorujące RPO oraz Podkomitety Monitorujące PO KL;
3. Cross-checking projektów,
4. Oświadczenia beneficjentów.

Komitet Koordynujący NSRO powoła grupę roboczą, złożoną z przedstawicieli wszystkich instytucji zarządzających programami finansowanych ze środków EFRR, EFS, EFRROW i EFR. Zadaniem powyższej grupy roboczej będzie opracowanie propozycji mechanizmów kontroli krzyżowej dla inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych programów (np. odpowiednie pytania we wnioskach o dofinansowanie, kontrole na próbie projektów, wspólny dostęp do baz danych). Celem ww. działań będzie unikanie podwójnego finansowania projektów i zagwarantowanie przestrzegania ustalonej linii demarkacyjnej.

Ponadto, koncentracja instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO, komponentu regionalnego PO KL, EWT oraz niektórych działań PROW w urzędzie marszałkowskim, sprzyjać będzie zapobieganiu podwójnemu finansowaniu oraz optymalizacji wdrażania wszystkich programów.

4.3. Podstawowe zasady

Realizacja strategii rozwojowej województwa opierać się będzie o zasady i wartości, wynikające z przyjętego systemu uregulowań prawnych: wspólnotowych i krajowych oraz systemu przyjętego przez Polskę w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie Narodowa Strategia Spójności, tj.:

Dodatkowość – środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) nie zastępują krajowych środków publicznych. Stanowią jedynie ich uzupełnienie i wiążąc środki własne, wspierane w miarę możliwości przez środki budżetu państwa a także środki prywatne, zwiększą realnie możliwość realizacji zadań w zakresie rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego.

Komplementarność i spójność – działania podejmowane przez województwo warmińsko-mazurskie na poziomie regionalnym, współfinansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WiM 2007-2013 są spójne z priorytetami wyznaczonymi przez Wspólnotę Europejską. Spójność interwencji EFRR z działaniami, priorytetami i politykami Wspólnoty wynika ze Strategicznych Wytocznych Wspólnoty, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, RPO WiM 2007-2013 oraz pozostałych programów operacyjnych.

Koncentracja – dla osiągnięcia celów RPO WiM 2007-2013 wydatkowanie środków finansowych koncentrowane będzie na wybranych dziedzinach, a w odniesieniu do przestrzeni na określonych obszarach. Ograniczenie dziedzin wsparcia oznacza wyodrębnienie tych, które mają podstawowe znaczenie dla spójności społeczno-gospodarczej UE, tj. gwarantują zachowanie wysokiego wzrostu oraz zatrudnienia.

Koordynacja – Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zapewni koordynację realizacji celów strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w kontekście wdrażanej na poziomie regionalnym pomocy z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (RPO WiM 2007-2013), Europejskiego Funduszu Społecznego (PO Kapitał

Ludzki) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (komponent regionalny Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013).

Ocena – ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz poprawę wdrażania programu operacyjnego. Określone w programie operacyjnym sposoby rozwiązywania problemów strukturalnych regionu uwzględniać powinny zasadę zrównoważonego rozwoju oraz inne właściwe regulacje wspólnotowe w zakresie oddziaływania na środowisko i strategicznej oceny środowiskowej.

Partnerstwo – przy opracowaniu, wdrażaniu, monitoringu i ocenie RPO WiM 2007-2013 Zarząd Województwa współpracuje partnersko z właściwymi organami administracji samorządowej, rządowej i innymi władzami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz innymi właściwymi podmiotami. Partnerstwo jest realizowane z poszanowaniem uprawnień instytucjonalnych, prawnych i finansowych wskazanych partnerów.

Poprawa rządzenia – promowanie i stosowanie zasad dobrego rządzenia w relacjach pomiędzy władzą publiczną a mieszkańcami regionu i tworzonymi przez nich organizacjami poprzez poprawę jakości kadr administracji samorządowej oraz dialogu i partnerstwa pomiędzy zainteresowanymi instytucjami.

Programowanie – cele Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego realizowane są w ramach systemu wieloletniego programowania, zorganizowanego w kilku etapach obejmujących określenie priorytetów, finansowanie oraz system zarządzania i kontroli. Programowanie ma charakter kompleksowy i komplementarny, co powoduje konieczność koordynacji osiągania celów polityki spójności Unii Europejskiej na szczeblu wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Zasada ta nakłada obowiązek podejmowania decyzji w oparciu o Strategię Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, Strategiczne Wytyczne Wspólnoty oraz inne obowiązujące w latach 2007-2020 dokumenty strategiczne.

Równość szans – realizacja RPO WiM 2007-2020 przebiegać będzie z poszanowaniem bardzo mocno osadzonej już w wizji rozwoju województwa zasady równości szans, co oznacza zapewnienie wsparcia równości mężczyźni i kobiet oraz uwzględnienie problematyki równości szans na poszczególnych etapach wdrażania EFRR. Przestrzeganie zasady wiąże się z zapobieganiem wszelkim przejawom dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub przynależność etniczną, wyznanie lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Spółczesność obywatelskie – stworzenie przestrzeni dla aktywności obywatelskiej, w której mogą funkcjonować instytucje, organizacje, grupy społeczne i jednostki, które mają poczucie współzależności i dobrowolnie współdziałają na rzecz realizacji wspólnych interesów, ponoszenia jakości życia na Warmii i Mazurach oraz społeczeństwa jako całości.

Subsydiarność – w celu zapewnienia odpowiedniej efektywności polityki spójności UE samorząd województwa warmińsko-mazurskiego podejmuje wyzwanie decentralizacji i dekoncentracji wykonywania zadań związanych z programowaniem i zarządzaniem funduszami strukturalnymi. Zgodnie z zasadą pomocniczości poszczególne szczeble władzy w dziedzinach, które nie podlegają ich wyłącznej właściwości, podejmują działania wówczas,

kiedy cele zamierzonego działania nie będą mogły zostać zrealizowane w sposób wystarczający przez organy niższego szczebla.

Trwały i zrównoważony rozwój – podstawową zasadą stosowaną przy realizacji celów RPO WiM jest trwały i zrównoważony rozwój - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

4.4. Spójność RPO WiM 2007-2013 z innymi dokumentami strategicznymi

Komplementarność i synergia działań w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia.

Dla zapewnienia maksymalnej efektywności wykorzystania środków w ramach polityki spójności UE, wspólnej polityki rolnej oraz wspólnej polityki rybołówstwa, zapewnione zostanie komplementarne wsparcie w ramach wszystkich instrumentów ww. polityk.

Wzajemna komplementarność wszystkich programów operacyjnych w ramach NSRO została zaprojektowana w ten sposób, że programy krajowe (PO Infrastruktura i Środowisko, PO Innowacyjna Gospodarka i PO Kapitał Ludzki – komponent centralny) wspierają przedsięwzięcia o zasięgu i znaczeniu ponadregionalnym, krajowym lub międzynarodowym, natomiast działania w ramach RPO i regionalnego komponentu PO KL będą miały zasięg regionalny, subregionalny i lokalny. Dodatkowo, na obszarach przygranicznych, będą realizowane działania transgraniczne w ramach programów europejskiej współpracy terytorialnej (EWT).

Wszystkie ww. działania są projektowane w sposób spójny i synergiczny, tak aby zmaksymalizować efekty wydatkowania środków Wspólnoty. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 są komplementarne do:

- działań w ramach PO Innowacyjna Gospodarka – w szczególności w zakresie: inwestycji w innowacje, badań i rozwoju nowoczesnych technologii, przedsiębiorczości, społeczeństwa informacyjnego;
- działań w ramach PO Infrastruktura i Środowisko – w szczególności w zakresie: transportu, środowiska, energetyki, infrastruktury społecznej;
- działań w ramach PO Rozwój Polski Wschodniej – w szczególności w zakresie: infrastruktury drogowej, instytucji otoczenia biznesu, szkolnictwa wyższego oraz infrastruktury społeczeństwa informacyjnego;
- działań transgranicznych i międzynarodowych w ramach programów EWT.

Przedsięwzięcia realizowane ze środków EFRR i Funduszu Spójności przyczyniać się będą do sprawnej i efektywnej realizacji celów PO Kapitał Ludzki, finansowanego z EFS. Różnorodne wsparcie w zakresie zasobów ludzkich w ramach PO Kapitał Ludzki, w połączeniu z efektami inwestycji infrastrukturalnych, umożliwią szybsze osiągnięcie celów spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej.

Komplementarność z działaniami finansowanymi z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich i Europejskiego Funduszu Rybackiego.

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 będzie, w synergiczny sposób z programami współfinansowanymi z EFRROW i EFR, wspierał wspólne obszary interwencji skierowane na rozwój obszarów wiejskich i zależnych od rybactwa, takie jak np.:

- rozwój infrastruktury ochrony środowiska,
- rozwój infrastruktury społecznej,
- wspieranie przedsiębiorczości.

Spójność celów RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013 z celami NSRO, Strategią Lizbońską i Krajowym Programem Reform.

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 –2013 są kierunkowo zgodne z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia 2007-2013 wspierającymi wzrost gospodarczy i zatrudnienie, a ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów NSRO. Jednocześnie, przy zachowaniu strategicznego podejścia do programowania rozwoju regionalnego uwzględniającego wyzwania odnowionej Strategii Lizbońskiej, cele RPO Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 oraz wielkość środków finansowych na wydatki w kategoriach lizbońskich stanowią odpowiedź na Strategiczne Wytyczne Wspólnoty oraz założenia Krajowego Programu Reform na lata 2005 – 2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej, którego głównym celem jest *Utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, sprzyjającego tworzeniu nowych miejsc pracy z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.*

Osie priorytetowe RPO WiM na lata 2007-2013 w odniesieniu do priorytetów Krajowego Programu Reform na lata 2005-2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej:

RPO WiM na lata 2007-2013 – osie priorytetowe	Krajowy Program Reform na lata 2005-2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej - priorytety
Oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorczość Oś priorytetowa 2 – Turystyka	Priorytet 2 – Rozwój przedsiębiorczości
Oś priorytetowa 1 – Przedsiębiorczość Oś priorytetowa 7 – Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego Oś priorytetowa 6 - Środowisko przyrodnicze	Priorytet 3 – Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw
Oś priorytetowa 5 - Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna Oś priorytetowa 6 - Środowisko przyrodnicze	Priorytet 4 – Rozwój i modernizacja infrastruktury oraz zapewnienie konkurencji w sektorach sieciowych

Mimo nieco innego układu celów NSRO i RPO osie priorytetowe, zawarte w Regionalnym Programie Operacyjnym, przypisać można do celów szczegółowych NSRO – *Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług; Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski oraz Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Realizacja celu głównego i celów szczegółowych Regionalnego Programu Operacyjnego przyczynić się powinna nie tylko do poprawy sytuacji województwa warmińsko-mazurskiego i jego lokaty na mapie gospodarczej Polski, ale także do wzmocnienia pozycji naszego kraju w całej Unii Europejskiej.

Wzmocnienie przedsiębiorstw i ich konkurencyjności, a przede wszystkim oddziaływanie na rozwój szeroko pojętej turystyki jako branży o silnym potencjale innowacyjnym pozwoli na stopniowe niwelowanie luki rozwojowej, dzielącej województwo warmińsko-mazurskie od innych regionów w kraju i UE. Osie priorytetowe RPO „Przedsiębiorczość” i „Turystyka” w pełni odpowiadają celowi NSRO – *Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.* Do realizacji tego celu przyczyni się także realizacja działań wynikających z osi priorytetowej RPO „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”, która w programie wojewódzkim przypisana jest do celu „Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko-mazurskiego”.

Związane z tym celem dwie pozostałe osie priorytetowe RPO – „Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna” oraz „Środowisko przyrodnicze” wpisują się w skali kraju w realizację celu NSRO *Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.* Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa warmińsko-mazurskiego jest aktualnie podstawowym warunkiem jego dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Cel NSRO *Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej* – jest w swej istocie tożsamy z celem, określonym w Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia i Mazury jako „Wyższa konkurencyjność województwa jako miejsca inwestowania, pracy i życia”. Odnosi się on do zagadnień usług edukacyjnych na wszystkich szczeblach, ponadpodstawowych usług ochrony zdrowia oraz problemów, związanych ze wzmocnieniem roli Olsztyna jako centrum obszaru metropolitalnego oraz innych miast o wysokim potencjale rozwojowym

Relacja celów szczegółowych RPO Warmia i Mazury do celów szczegółowych Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie oraz priorytetów określonych w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty przedstawiają się następująco:

SWW	NSRO	RPO Warmia i Mazury
Uczynienie z Europy i jej regionów miejsca bardziej atrakcyjnego dla inwestowania i pracy	Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej	
	Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa	
Większa liczba miejsc pracy	Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej	
Rozwój wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu gospodarczego	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług	Cel - Wzrost konkurencyjności firm produktów i usług Osie priorytetowe: „Przedsiębiorczość”, „Turystyka” Cel – Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko-mazurskiego Oś priorytetowa „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”
Wymiar terytorialny polityki spójności	Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski	Cel – Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko-mazurskiego Osie priorytetowe „Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna”, „Środowisko przyrodnicze”
	Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	Cel – Wyższa konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia Osie priorytetowe „Infrastruktura społeczna”, „Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast”
	Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich	

ROZDZIAŁ 5

OSIE PRIORYTETOWE I DZIAŁANIA PROGRAMU

5.1. Przedsiębiorczość.

Cel: *Wzrost potencjału gospodarczego i konkurencyjności przedsiębiorstw Warmii i Mazur.*

Uzasadnienie wyboru osi

Wybór osi priorytetowej *Przedsiębiorczość* wynika z konieczności wzmocnienia gospodarki województwa oraz zapewnienia miejsc pracy zarówno dla osób dotkniętych bezrobociem, jak i młodzieży wchodzącej na rynek pracy. Uwarunkowania wewnętrzne województwa warmińsko-mazurskiego oraz tendencje krajowe i europejskie wskazują, że kluczową rolę w tym zakresie powinny pełnić przedsiębiorstwa sektora prywatnego, w tym MŚP.

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się niższym od średniej krajowej poziomem przedsiębiorczości. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych ogółem na 10 tys. mieszkańców w województwie ukształtował się trwale na poziomie nieco ponad 80 % średniej krajowej. Wykazuje on znaczne i powiększające się zróżnicowanie terytorialne, wpływające na tworzenie się z jednej strony obszarów o podwyższonej konkurencyjności i prężności gospodarczej, a z drugiej – obszarów biedy i wykluczenia.

Tempo przyrostu liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie warmińsko-mazurskim ogółem jest niższe od średniej krajowej. Żaden z podregionów ani żadne z miast na prawach powiatu nie osiąga przeciętnej krajowej. W porównaniu z krajem maleje aktywność gospodarza osób fizycznych (liczba zakładów na 10 tys. mieszkańców zmniejsza się w stosunku do średniej krajowej). W usługach nierynkowych notuje się wzrost szybszy od przeciętnej, co utrwała zbyt duży udział sektora publicznego w gospodarce regionu.

Jednym z czynników słabego rozwoju przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim jest niewystarczający potencjał instytucji otoczenia biznesu, nierównomierne rozmieszczenie tych instytucji w regionie, brak spójnych systemów informacji gospodarczej i doradztwa. Podejmowane w tym zakresie inicjatywy charakteryzują się dużym stopniem rozproszenia i autonomizacji, a instytucje wspierające biznes same wymagają wzmocnienia.

Przedsiębiorstwa województwa warmińsko-mazurskiego w większości są słabe kapitałowo, technologicznie i kadrowo. Barię ich rozwoju jest brak własnych środków na inwestycje i ograniczony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, co skutkuje niskim poziomem inwestycji. Szczególnie odczuwalne jest to w zakresie inwestycji w nowoczesne technologie, bez których nie jest możliwy szybki postęp w rozwoju gospodarczym. Wartość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach regionu należy do najniższych w kraju. Zwłaszcza dominujące w gospodarce mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzują się ogólnie niskim stopniem innowacyjności i nowoczesności. W zbyt niskim stopniu chłoną one innowacje i wyniki prac badawczych, a z drugiej strony oferta sektora badawczo-rozwojowego jest uboga i mało konkurencyjna.

Zbyt niski jest udział firm przemysłowych i usług rynkowych, zbyt wysoki natomiast – podmiotów handlowych i świadczących usługi nierynkowe. Unowocześnienie zarówno struktury gospodarki, jak i poszczególnych przedsiębiorstw stanowi jedną z głównych przesłanek wzrostu konkurencyjności województwa warmińsko-mazurskiego.

Opis działań oraz typy projektów:

W sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego, kiedy konieczne jest szybkie zwiększenie konkurencyjności regionu, wsparcie przewidziane w ramach osi priorytetowej *Przedsiębiorczość* nasilone będzie na obszarach o podwyższonym potencjale rozwojowym oraz w dziedzinach o wyższych możliwościach konkurencyjnych - przemyśle i usługach rynkowych. Wśród podmiotów przemysłowych szczególną wagę będą mieć firmy, stosujące nowoczesne techniki i technologie. Wyłączone zostaną ze wsparcia podmioty, których działalność może szkodzić środowisku. W zakresie usług rynkowych wspierane będą przede wszystkim usługi sanatoryjne, odnowy biologicznej, rehabilitacji, usługi zdrowotne i socjalne dla ludzi starszych. Preferowane będą także przedsięwzięcia w zakresie usług logistycznych, rachunkowych i finansowych. Dla turystyki – ze względu na jej znaczenie dla gospodarki Warmii i Mazur- przewidziana jest osobna oś priorytetowa.

Osiągnięcie celu osi priorytetowej, jakim jest *Wzrost potencjału gospodarczego i konkurencyjności przedsiębiorstw Warmii i Mazur*, wymaga podejmowania wielu działań w różnych dziedzinach. Będzie to nie tylko bezpośrednie wsparcie inwestorów i instytucji otoczenia biznesu, ale także oddziaływanie na dziedziny umożliwiające lub ułatwiające prowadzenie biznesu. Ważnym elementem tej osi priorytetowej są też przedsięwzięcia przełamujące niekorzystne stereotypy postrzegania Warmii i Mazur jako regionu peryferyjnego i zacofanego, a także promujące marki i produkty regionalne.

Podstawowe działania w tym obszarze stanowią przedsięwzięcia skierowane na „*Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*”. Dotyczyć one będą ułatwienia istniejącym a także nowoutworzonym podmiotom gospodarczym dostępu do kapitału poprzez systemy dotacji inwestycyjnych przeznaczonych na rozwój a nie bieżące utrzymanie ich działalności. Obejmą one realizację nowych inwestycji oraz tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją. Przykładowo: budowę nowego lub rozbudowę istniejącego zakładu produkcyjnego, zakup nowych urządzeń, wspieranie wykorzystania przez przedsiębiorców narzędzi gospodarki elektronicznej. Warunkiem uzyskania dotacji inwestycyjnych będzie utworzenie w wyniku realizacji projektu nowych miejsc pracy lub utrzymanie dzięki jego realizacji już istniejących. Wyniki analiz dotyczących problematyki wdrażania innowacji wskazują, że największy potencjał w tej dziedzinie wykazują duże firmy. Stąd wsparcie na nowe inwestycje wyjątkowo otrzymają duże przedsiębiorstwa, jeśli w ich wyniku pojawi się dotychczas nie stosowana w regionie metoda produkcji (nowa technologia) lub dostarczania towarów i usług, a w sektorze usług innowacja organizacyjna (innowacja na poziomie regionalnym). Województwo oczekuje, że dzięki otrzymanemu wsparciu duże firmy staną się ośrodkami napływu innowacji zarówno produktowych jak i technologicznych. Całkowita kwota wsparcia dużych przedsiębiorstw nie przekroczy 10% wszystkich środków finansowych przeznaczonych w RPO na bezpośrednie wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw. Jednocześnie wsparcie inwestycyjne dla tego typu podmiotów (dużych przedsiębiorstw) udzielane będzie w wyjątkowych sytuacjach z uwzględnieniem następujących warunków: wielkość inwestycji nie powinna przekroczyć 2 mln euro (zgodnie z linią demarkacyjną), efektem muszą być wyżej wspomniane znaczące korzyści i wyraźne oddziaływanie na gospodarkę regionalną, konieczność zachowania maksymalnego progu

wsparcia dużych przedsiębiorstw (zgodnie z mapą pomocy regionalnej). Rozszerzony zakres pomocy będą mogły uzyskać istniejące mikroprzedsiębiorstwa z terenów miejskich i wiejskich. O środki finansowe w ramach RPO będą mogły ubiegać się małe i średnie przedsiębiorstwa zarówno te działające w sektorach tradycyjnych jak i te korzystające z innowacji i nowych technologii. W ramach bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego priorytetowo zostaną potraktowane projekty obejmujące inwestycje B+R w przedsiębiorstwach. Wszystkie projekty wspierane w ramach RPO będą oceniane pod kątem ich proekologiczności. Na specjalne wsparcie będą mogły liczyć projekty małych i średnich przedsiębiorstw, o charakterze pilotażowym, promującym rozwiązania zupełnie nowatorskie, eksperymentalne związane z uzyskaniem nowych standardów Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska lub dostosowaniem do bardziej restrykcyjnych norm krajowych oraz zapewnieniem oszczędności energii. Obejmą one np. wsparcie inwestycyjne służące współfinansowaniu przedsięwzięć podnoszących efektywność przedsiębiorstw, inwestycje w zakresie ograniczenia energo-, wodo- i materiałochłonności, inwestycje w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi, w zakresie gospodarki wodno - ściekowej, ochrony powietrza. Jednakże pomocy nie mogą otrzymać w ramach RPO firmy, dla których minęły okresy dostosowawcze w zakresie wdrożenia i zgodności z unijnymi dyrektywami.

O konkurencyjności przedsiębiorstwa stanowi w dużej mierze jego nowoczesność i innowacyjność. Mając zatem na względzie poprawę tej konkurencyjności przewiduje się wykorzystanie możliwości RPO do realizacji elementów Regionalnej Strategii Innowacyjności, tj. budowania potencjału innowacyjnego w województwie i promocji współpracy. Otworzy to nowe możliwości rozwoju dla tych, którzy chcą być konkurencyjni. Źródłem takich możliwości jest sprawnie działająca sfera naukowo-badawcza współpracująca z gospodarką regionu. Zdefiniowane zaplecze naukowo-badawcze i udokumentowane doświadczenia w sferze wdrożeń uzasadniają wybór trzech sektorów jako kluczowych, tzn. produkcję artykułów żywnościowych i napojów, ochronę środowiska i szeroko rozumiane usługi budowlane. Finansowe wsparcie sfery B+R w dwóch pierwszych dziedzinach nastąpi w Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej. Natomiast inwestycje w przedsiębiorstwa z tych sektorów będą finansowane z PO Rozwój Obszarów Wiejskich.

Region przeznaczy środki finansowe na inwestycje w infrastrukturę badawczo-rozwojową w ośrodkach naukowych w obszarze badań na potrzeby usług budowlanych, na realizację projektów związanych z tworzeniem sieci powiązań sektora B+R z biznesem, powstawaniem parków technologicznych, przemysłowych⁵, stref przedsiębiorczości⁶, inkubatorów przedsiębiorczości (za wyjątkiem projektów znajdujących się w planie inwestycyjnym Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej), wspólnych przedsięwzięć przemysłowo-naukowych, tj. badań przemysłowych i przedkonkurencyjnych zakończonych wdrażaniem wyników prac w przedsiębiorstwach. Wspierane będzie regionalny system informacji o innowacjach. Dla wzmocnienia pozycji firm z najbardziej innowacyjnych i konkurencyjnych branż z województwa warmińsko-mazurskiego przewiduje się pomoc dla rozwoju powiązań kooperacyjnych między nimi, tworzenia klastrów w szczególności w sektorach: usług (turystyka), przetwórstwa przemysłowego (galanteria skórzana, produkcja mebli, okien i drzwi), produkcji artykułów żywnościowych i napojów (mleczarstwo, produkcja piwa). Będzie to wsparcie dla przedsiębiorstw kooperujących na wspólne inwestycje oraz działania marketingowe np. wsparcie zarządzania regionalnym klastrzem.

⁵ Park przemysłowy – wg ogólnie obowiązującej definicji

⁶ Strefa przedsiębiorczości : wyodrębniony zespół nieruchomości , na którym jednostka samorządu terytorialnego stwarza możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcom poprzez przygotowanie obszarów produkcyjnych oraz strefy nowoczesnych usług i produkcji – kompleksowe przygotowanie terenu pod inwestycje

Opiniowaniem przedsięwzięć innowacyjnych zajmuje się w województwie warmińsko-mazurskim Regionalny Komitet Sterujący ds. RSI, który nadal będzie uczestniczył w przygotowywaniu i opiniowaniu projektów podnoszących poziom innowacji w regionie. Przyznawane będą preferencje przedsięwzięciom włączającym wyniki projektów finansowanych w ramach VII Programu Ramowego do działań RPO.

Ważnym czynnikiem rozwojowym jest dostępność przedsiębiorców do odpowiedniej jakości usług specjalistycznych w zakresie doradztwa, informacji i finansowania. Z tego względu przewidziane jest działanie „*Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu*” wzmacniające instytucje otoczenia biznesu, oferujące, usługi tego rodzaju, przy czym priorytet przyznaje się tym, które mają charakter ośrodków „usług wspólnych” (one-stop-shops) – finanse, księgowość, zarządzanie zasobami ludzkimi itd...lub posiadają bardzo jasno sprecyzowany profil działalności. Powinny one utworzyć w województwie warmińsko-mazurskim spójny system informacyjny i doradczy dla przedsiębiorstw. Instytucje (istniejące i nowopowstające, wypełniające luki, przede wszystkim we wschodniej części województwa) wchodzące do systemu będą mogły uzyskać wsparcie na inwestycje w wyposażenie i infrastrukturę. Rozwiną one systemowe instrumenty finansowania przedsiębiorstw, poprzez dokapitalizowanie istniejących funduszy poręczeniowych i/lub gwarancyjnych oraz pożyczkowych. oraz w miarę zidentyfikowania potrzeb mogą wdrożyć pilotażowe, innowacyjne instrumenty finansowania MŚP. Przy udziale środków Programu zintensyfikuje swoje działania system obsługi inwestora na poziomie regionalnym.

Jednym ze sposobów osiągnięcia pozycji na rynku jest odpowiednia promocja i marketing. Doceniając wagę tych zagadnień w obszarze niniejszej osi priorytetowej przewidziano w ramach działania „*Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych*” pomoc finansową dla realizacji projektów kreujących i promujących produkty regionalne i rozpoznawalne marki, związane z województwem warmińsko-mazurskim, a także dla zadań związanych z marketingiem regionalnym. Projekty o charakterze promocyjnym będą wymagały rozwiniętego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
02	Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych
03	Transfer technologii i udoskonalenie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (<i>parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.</i>)
05	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw
06	Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (<i>wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowanie / użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw</i>)
07	Inwestowanie w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (<i>innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.</i>)
08	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa
09	Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP

Grupy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- instytucje otoczenia biznesu,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Innowacyjna Gospodarka (w szczególności oś priorytetowa nr 1 – *Badania i rozwój nowoczesnych technologii* w zakresie prac B+R realizowanych przez przedsiębiorców; kryterium demarkacji: wartość projektu, oś priorytetowa nr 2 – *Infrastruktura sfery B+R* w zakresie rozwoju infrastruktury w ośrodkach o wysokim potencjale badawczym, w tym działających na bazie konsorcjów naukowo-przemysłowych; kryterium demarkacji: wartość projektu, oś priorytetowa nr 3 – *Kapitał dla innowacji* w zakresie wsparcia funduszy kapitału podwyższonego ryzyka; kryterium demarkacji: charakter projektu i jego zasięg, oś priorytetowa nr 4 – *Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia* w zakresie projektów inwestycyjnych przedsiębiorców związanych z wprowadzeniem innowacji; kryterium demarkacji: wartość projektu, charakter projektu (poziom innowacyjności), oś priorytetowa nr 5 – *Dyfuzja innowacji* w zakresie wsparcia powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz wsparcia proinnowacyjnych IOB świadczących usługi o znaczeniu ponadregionalnym; kryterium demarkacji: charakter i zasięg geograficzny projektu);
- PO Rozwój Polski Wschodniej (w zakresie inwestycji wpisanych na listę indykatywną w ramach osi priorytetowej nr 1 - *Nowoczesna gospodarka*);
- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 4 – *Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska* w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska; kryterium demarkacji: typ beneficjenta).
- PO Kapitał Ludzki (w szczególności oś priorytetowa nr 2 – *Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących* w zakresie poprawy jakości usług świadczonych przez instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta, oś priorytetowa nr 6 – *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* w zakresie wspierania oraz promocji przedsiębiorczości; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta, oś priorytetowa nr 8 – *Regionalne kadry gospodarki* w zakresie wsparcia współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw oraz transferu wiedzy; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta);

Wspólna Polityka Rolna:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w szczególności oś priorytetowa nr 1: *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego* w zakresie działania *Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej* oraz *Działania informacyjne i promocyjne*; inwestycje w przedsiębiorstwach polegające na modernizacji lub budowie zakładów przetwórstwa produktów rolnych oraz infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi, promocja wysokojakościowych produktów rolnych; kryterium demarkacji: wartość projektu, typ beneficjenta, charakter działalności gospodarczej, oś priorytetowa nr 3: *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* w zakresie działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*, *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* oraz *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*; podejmowanie lub rozwijanie przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem w celu tworzenia pozarolniczych źródeł dochodów i promocji zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich, inwestycje w istniejących i nowopowstających mikroprzedsiębiorstwach w gminach wiejskich; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu, typ beneficjenta, charakter działalności gospodarczej, oś priorytetowa nr 4: *Leader* w zakresie działania *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu);

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

- PO Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 – 2013 (w szczególności oś priorytetowa nr 2: *Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i rynek rybny* w zakresie inwestycji przedsiębiorstw z sektora rybołówstwa, hodowli i przetwórstwa ryb; kryterium demarkacji: charakter projektu);

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi	szt.	0	26	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca i Pośrednicząca
Produkt	Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla przedsiębiorstw	szt.	0	901	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca i Pośrednicząca
	W zależności od wielkości przedsiębiorstwa:					
	- Mikro		0	411		
	- Małe		0	287		
	- Średnie		0	172		
	- Duże		0	31		

	W tym: - w przedsiębiorstwach innowacyjnych - liczba MŚP, które otrzymały wsparcie na promocję produktów i procesów przyjaznych środowisku, - liczba projektów BRT w MŚP		0 0 0	172 259 7		
Produkt	Wartość pożyczek i gwarancji udzielonych przedsiębiorstwom	tys. zł	0	110 000*	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca i Pośrednicząca
Produkt	Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla przedsiębiorstw przez pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności	szt.	0	143	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca i Pośrednicząca
Rezultat	Liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie B+R – etaty badawcze	szt.	0	6	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto): - z tego: dla kobiet, - z tego dla mężczyzn	szt.	0 0 0	4350 2175 2175	rocznie	Beneficjent /IZ/IP/IPII/ ewaluacja
Rezultat	Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu**	mln euro	0	426	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca i Pośrednicząca

* zakłada się, że wartość wskaźnika zostanie osiągnięta w roku 2015

**całkowita wartość inwestycji zrealizowanych w przedsiębiorstwach dzięki wsparciu RPO

5.2. Turystyka.

Cel: *Wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu poprzez zwiększenie atrakcyjności oferty turystycznej regionu.*

Uzasadnienie wyboru osi

Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe województwa warmińsko – mazurskiego stanowią o jego wysokiej atrakcyjności turystycznej i budują przewagę konkurencyjną regionu. Potencjał ten nie jest jednak dostatecznie wykorzystany ze względu na niską jakość infrastruktury turystycznej i zbyt słabą ofertę dla turystyki poza sezonem letnim. Pierwszą przeszkodę stanowi jednak słaba dostępność komunikacyjna województwa. Ciągłe niedostatecznie rozwinięta jest baza noclegowa, obiekty sportowo-rekreacyjne, obiekty wypoczynku specjalistycznego oraz usługi okołoturystyczne. Podobnie niska jest jakość zaplecza obiektów turystycznych, w szczególności bazy gastronomicznej. Nadal nie jest w wystarczającym stopniu przełamany stereotyp postrzegania Warmii i Mazur jako miejsca wyłącznie wypoczynku letniego, zwłaszcza związanego z wodą.

Jedną z nadal zbyt słabo wykorzystywanych na Warmii i Mazurach form turystyki jest turystyka biznesowa (kongresowa, konferencyjna i szkoleniowa a także wystawiennictwo i targi). Dodatkowym atutem dla promowania tego typu rozwiązań jest stosunkowa bliskość metropolii Warszawy i Gdańska (z lotniskami międzynarodowymi) oraz Kaliningradu i państw nadbałtyckich. Turystyka kongresowa, konferencyjna i targowa wymaga specjalistycznej, dobrze wyposażonej bazy, stwarza jednak możliwości wykorzystania jej przez cały rok.

Województwo warmińsko-mazurskie dysponuje znacznymi możliwościami rozwoju turystyki aktywnej i specjalistycznej. Budowa bazy dla takiej turystyki (n.p. miejsca podpatrywania ptaków i zwierząt, ścieżki rowerowe, zagospodarowane szlaki turystyczne, survival i inne) pozwoli na przyciągnięcie większej liczby turystów poza krótkim sezonem letnim, bez przekraczania chłonności turystycznej terenu i nadmiernej antropopresji.

Region ma także dobre warunki do rozwoju turystyki zimowej, zarówno zjazdowej, jak przede wszystkim biegów narciarskich, wyścigów i rajdów psich zaprzęgów, żeglarstwa lodowego. Są to dziedziny o ogromnych możliwościach, które jednak – mimo pewnego postępu – nadal są prawie zupełnie nie wykorzystywane.

Silną stroną województwa warmińsko – mazurskiego jest duża różnorodność kulturowa i narodowościowa oraz wysokiej jakości dziedzictwo kulturowe. Walory te mogą być wykorzystywane jako dodatkowy element atrakcyjności turystycznej województwa.

Dziedzictwo kulturowe regionu jest bardzo zróżnicowane, co wynika z burzliwej historii tych ziem, zmieniającej się ich przynależności państwowej, różnorodności etnicznej. Dbłość o nie świadczy o otwartości społeczeństwa Warmii i Mazur, a jednocześnie o akceptacji historii tych ziem. Dysponujemy zabytkami architektury gotyckiej (zamki i świątynie) i barokowej, osiemnasto- i dziewiętnastowiecznymi dworami, secesyjnymi kamienicami, ale też i ciekawymi zabytkami techniki, jak wiadukty w Stańczykach, Kanał

Ostródzko-Elbląski, Kanał Mazurski. Renowacja, utrzymanie, wprowadzenie nowych funkcji w takich obiektach przyczyni się do uatrakcyjnienia regionu dla odwiedzających.

Znajdujące się na Warmii i Mazurach miejsca wydarzeń historycznych (pole bitwy pod Grunwaldem, Szlak Napoleoński, Kwatera Hitlera w Gierłozie, bunkry w Mamerkach i inne) powinny być odpowiednio zagospodarowane, wzbogacając ofertę turystyczną regionu. Oferta ta powinna także być poszerzona o przedsięwzięcia związane z kulturą współczesną. Z tego względu konieczne jest wsparcie inwestycji, dotyczących infrastruktury kultury.

Atrakcyjność oferty turystycznej to nie tylko baza noclegowa, ale także urządzenia paraturystyczne i towarzyszące. Jest to pole do znacznej aktywności gospodarczej, zwłaszcza na obszarach związanych z żeglarstwem oraz na terenach zgrupowań domków rekreacyjnych, pensjonatów i gospodarstw agroturystycznych.

W regionie występują nie wykorzystywane możliwości rozwoju funkcji uzdrowiskowej, co wymaga (obok spełnienia warunków prawnych) odpowiedniej infrastruktury, związanej z tą funkcją.

Przedsięwzięcia związane z rozwojem bazy turystycznej muszą być ściśle skorelowane z promocją i informacją turystyczną na różnych poziomach – od lokalnego po regionalny, w kraju i za granicami. Wzrastająca konkurencja między ofertami turystycznymi w kraju i za granicą powoduje konieczność rozwoju i promocji lokalnych i regionalnych produktów turystycznych, wykorzystujących systemowo różnorodne walory atrakcyjności turystycznej.

Opis działań oraz typy projektów:

Działania zgrupowane wokół osi priorytetowej *Turystyka* będą skierowane przede wszystkim na wzrost potencjału turystycznego Warmii i Mazur i promocję województwa oraz jego oferty turystycznej. Podstawowym warunkiem, jaki muszą spełniać wszystkie formy działalności turystycznej i towarzyszącej turystyce, jest stosowanie rozwiązań uwzględniających wymagania ochrony środowiska. Turystyka na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego ma być przyjazna i gościom, i środowisku przyrodniczemu. Nadrzędną kwestią jest przyciągnięcie do regionu większej liczby turystów i odwiedzających. Konieczne jest więc wydłużenie sezonu turystycznego poprzez rozwój bazy usług całorocznych oraz lepsze zagospodarowanie już istniejących zasobów. W wyniku realizacji działań, wspieranych w ramach tej osi priorytetowej, powstanie nowa baza noclegowa oraz nowe formy usług, wykorzystujące naturalny potencjał regionu, taki jak wody geotermalne i surowce lecznicze. Rozwinie się także baza całorocznych usług sportowo – rekreacyjnych, pozwalająca na rozluźnienie korelacji pomiędzy liczbą turystów a warunkami pogodowymi. Szlaki i atrakcje turystyczne zostaną odpowiednio oznakowane. Znaczące wsparcie skierowane zostanie na działania promujące walory i ofertę turystyczną województwa. Projekty turystyczne, które będą wspierane w ramach tej osi priorytetowej, będą musiały wykazać się wyraźnym wpływem gospodarczym. Priorytet przyznaje się tym projektom, które będą przyciągać przede wszystkim turystów spoza regionu i będą zgodne ze „*Strategią rozwoju turystyki w województwie warmińsko-mazurskim*”.

Działanie „*Wzrost potencjału turystycznego*” realizować będzie projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji bazy noclegowej wszystkich typów, aczkolwiek preferowane będą projekty, w wyniku których powstaną w województwie hotele o wysokim, co najmniej czterogwiazdkowym standardzie, oferujące nie tylko noclegi ale także

możliwości organizowania w nich przez cały rok konferencji, szkoleń i warsztatów oraz baza noclegowa w miejscowościach o statusie uzdrowiska. Wsparcie finansowe otrzymają także przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie bazy gastronomicznej, obejmujące prace modernizacyjne, rozbudowę i budowę obiektów a także ich wyposażenie. Takie elementy turystyki biznesowej jak infrastruktura kongresowa, targowa i wystawiennicza otrzymają wsparcie finansowe w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

W szerszym stopniu wykorzystywane będą możliwości rozwoju funkcji uzdrowiskowej w województwie warmińsko-mazurskim, poprzez realizację projektów związanych z budową, rozbudową i modernizacją publicznie dostępnej podstawowej infrastruktury w tym zakresie. Pomoc finansową otrzymają typy przedsięwzięć polegające m.in. na urządzeniu terenów zielonych, wyposażonych w urządzenia umożliwiające pełnienie funkcji rekreacyjnych, sportowych i leczniczych (w szczególności parki zdrojowe, ścieżki zdrowia, parki kinezyterapeutyczne, skwery), tworzeniu urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego (pikalnie uzdrowiskowe, tężnie, inhalatoria na otwartej przestrzeni, parki, urządzenie odcinków plaży, uzdrowiskowe baseny kąpielowe, trasy leczenia spacerowego do terenoterapii) i parkingów. Preferencje otrzymają projekty realizowane w miejscowościach, posiadających status uzdrowiska. Pozostałe projekty będą mogły ubiegać się o wsparcie finansowe, jeśli stanowią element koncepcji utworzenia uzdrowiska, opracowanej w aspektach: przestrzennym, społecznym i gospodarczym.

Na wzrost zainteresowania Warmią i Mazurami wpłynie także realizacja innych przedsięwzięć służących poprawie stanu i rozwojowi publicznej infrastruktury turystycznej, umożliwiającej rozwój usług turystycznych i okołoturystycznych. Obejmować one będą m. in. zagospodarowanie i oznakowanie szlaków i atrakcji turystycznych (ścieżki rowerowe i trasy kajakowe, punkty i wieże widokowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą, stacje wodne (wraz z obiektami małej architektury itp.) a także pomosty służące turystyce wodnej, parkingi) jak również zagospodarowanie nieczynnych linii kolejowych na potrzeby turystyki, Ponadto środki finansowe przeznaczane będą na zagospodarowanie brzegów jezior (np. ciągi piesze i rowerowe wraz z ich oświetleniem, mola, promenady) i urządzenie plaż oraz parkingi.

Dopełnieniem oferty turystycznej województwa powinny stać się możliwości spędzania czasu „na niepogodę” i poza sezonem letnim. Stąd region przeznaczy środki finansowe na inwestycje w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną - wielofunkcyjną, oferującą w jednym kompleksie różne możliwości wypoczynku (np. parki wodne), rekreacyjno-balneologiczną (np. termy) oraz małą infrastrukturę turystyczną dla rekreacji i sportów zimowych.

W znacznie większym stopniu będzie wykorzystywane dla celów turystycznych bogactwo zarówno dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego, jak i możliwości, jakie niesie kultura współczesna. Pozwoli to na zróżnicowanie i poprawę jakości oferty turystycznej i kulturalnej województwa. Wspierane będą projekty dotyczące renowacji, odbudowy i adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego o potencjale turystycznym, unowocześnienia form ich wykorzystywania, zabezpieczenia przed zagrożeniami, zagospodarowania terenów otaczających. Obiekty dziedzictwa kulturowego o znaczeniu krajowym i międzynarodowym otrzymają dofinansowanie na poziomie krajowym a zatem są wyłączone z zakresu wsparcia RPO. Ofertę turystyczną Warmii i Mazur wzmocni także pomoc inwestycyjna skierowana na infrastrukturę (łącznie z wyposażeniem) instytucji kultury o charakterze ponadlokalnym, których działalność opiera się o wykorzystanie miejsc wydarzeń i tradycji historycznych regionu lub możliwości kultury

współczesnej, Projekty wspierające kulturę powinny mieć powiązanie z rozwojem gospodarczym i być spójne z Narodową Strategią Rozwoju Kultury.

Osobnym działaniem jest „Promocja województwa i jego oferty turystycznej”. Projekty z tego zakresu dotyczyć będą: rozwoju regionalnego systemu rezerwacji i informacji turystycznej, krajowej i zagranicznej promocji regionu i środowisk lokalnych (tworzenie strategii i planów promocji, przeprowadzanie badań i analiz marketingowych, przeprowadzanie kampanii reklamowych), tworzenia i popularyzacji produktów turystycznych, opracowania i produkcji pamiątek i emblematów regionalnych i lokalnych , a także upowszechniania tradycji kulinarnych wielokulturowego społeczeństwa Warmii i Mazur oraz walorów środowiska przyrodniczego jako elementu promocji województwa. Ponadto dziedzictwo przyrodnicze regionu promowane będzie w ramach środków krajowych poprzez działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie.

W ramach osi priorytetowej *Turystyka* realizowane będą poszczególne przedsięwzięcia, wchodzące w skład zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego p.t *Program Rozwoju Turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*. Swoim zakresem odpowiadają zakresowi wsparcia przewidzianemu w osi Turystyka. Dotyczą zagospodarowania nabrzeży jezior, stworzenia bazy rekreacyjno-biwakowej, ścieżek rowerowych, urządzenia plaż, renowacji obiektów dziedzictwa kulturowego, budowy stacji wodnej wyposażonej w sprzęt pływający, stworzenia uzdrowiska.

Przy wyborze projektów preferowane będą inwestycje promujące rozwiązania energooszczędne.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
08	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa
24	Ścieżki rowerowe
57	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego
59	Rozwój infrastruktury kultury

Grupy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- administracja rządowa,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Innowacyjna Gospodarka (w szczególności oś priorytetowa nr 6 – *Polska gospodarka na rynku międzynarodowym* w zakresie budowy produktów turystycznych; kryterium demarkacji: wartość projektu, zasięg projektu, lista projektów kluczowych);
- PO Rozwój Polski Wschodniej (w zakresie inwestycji wpisanych na listę indykatywną w ramach osi priorytetowej nr 3 - *Wojewódzkie ośrodki wzrostu* oraz w zakresie kompleksowych projektów realizowanych w ramach osi priorytetowej nr 5 - *Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne*);
- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 11 – *Kultura i dziedzictwo kulturowe* w zakresie rozbudowy i modernizacji oraz ochrony infrastruktury dziedzictwa kulturowego; kryterium demarkacji: wartość projektu).

Wspólna Polityka Rolna:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w szczególności oś priorytetowa nr 1: *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego* w zakresie działania *Działania informacyjne i promocyjne*; promocja wysokojakościowych produktów rolnych; kryterium demarkacji: wartość projektu, typ beneficjenta, charakter działalności gospodarczej, oś priorytetowa nr 3: *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* w zakresie działania *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz Odnowa i rozwój wsi*; inwestycje dotyczące publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych, obiektów dziedzictwa kulturowego oraz obiektów służących promocji obszarów wiejskich; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu, wartość projektu, zakres pomocy, typ beneficjenta, oś priorytetowa nr 4: *Leader* w zakresie działania *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu).

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

- PO Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 – 2013 (w szczególności oś priorytetowa nr 2: *Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i rynek rybny* w zakresie infrastruktury związanej z turystyką oraz usługami na rzecz małych społeczności rybackich oraz działań związanych z ekoturystyką i wędkarstwem sportowym; kryterium demarkacji: rodzaj projektu, sektor działalności beneficjenta).

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów z zakresu turystyki	szt.	0	74	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba nowopowstałych / zmodernizowanych obiektów turystycznych (hotelarsko – gastronomicznych)	szt.	0	13	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba nowopowstałych / zmodernizowanych obiektów kultury	szt.	0	8	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto): - z tego: dla kobiet, - z tego dla mężczyzn	szt.	0 0 0	1 038 519 519	rocznie	Beneficjent /IZ/IP/IPII/ ewaluacja

5.3. Infrastruktura społeczna.

Cel: *Szeroka dostępność do usług społecznych dobrej jakości czynnikiem wzrostu konkurencyjności regionu.*

Uzasadnienie wyboru osi

Wybór osi priorytetowej, dotyczącej infrastruktury społecznej, spowodowany jest z jednej strony docenieniem jej roli jako czynnika rozwoju nowoczesnej gospodarki, a z drugiej – niewystarczającą na Warmii i Mazurach dostępnością usług społecznych dobrej jakości (podobnie jak w innych dziedzinach, tak i w infrastrukturze społecznej sytuacja w województwie warmińsko-mazurskim sytuuje je na końcowych miejscach wśród 16 regionów, a odsetek uczniów i studentów w poszczególnych grupach wieku jest generalnie niższy od średniej krajowej).

Jedną z przesłanek podejmowania – zwłaszcza przez inwestorów zagranicznych - decyzji o lokalizacji inwestycji jest dostępność do usług społecznych o wysokiej jakości. Brany pod uwagę jest poziom edukacji, wyższe uczelnie, opieka zdrowotna. Są to także czynniki uwzględniane przy decyzjach o zamieszkaniu na obszarze naszego województwa i podejmowaniu pracy w nowoczesnych formach organizacji (np. tele – praca).

Nowo powstającym i już istniejącym firmom trzeba zapewnić siłę roboczą o odpowiednich kwalifikacjach. Przy dużej stopie bezrobocia w województwie warmińsko-

mazurskim zaczyna się obserwować niedobór ludzi o kwalifikacjach zawodowych, znających nowe techniki i technologie, umiejących posługiwać się nowoczesnymi narzędziami pracy. Wykształcenie takich pracowników wymaga wzmocnienia szkolnictwa zawodowego, przede wszystkim rozbudowy i modernizacji miejsc praktycznej nauki zawodu i laboratoriów, a także rozwoju kształcenia zawodowego w systemie pozaszkolnym.

Obok edukacji istotną kwestią w województwie warmińsko-mazurskim jest zapewnienie właściwego poziomu i dostępności do usług zdrowotnych. Wysoka jakość świadczeń zdrowotnych wspomaga utrzymanie dobrego poziomu zdrowia pracowników, wydłużenie życia zawodowego oraz zwiększenie wydajności pracy, a po zakończeniu pracy zawodowej poprawia jakość życia. Ma to także znaczenie w kontekście turystyki jako ważnej dziedziny gospodarki Warmii i Mazur, bowiem na decyzje dotyczące wyboru Warmii i Mazur jako miejsca wypoczynku i uprawiania turystyki wpływa także dostępność usług medycznych.

Opis działań oraz typy projektów:

Cel osi priorytetowej *Infrastruktura społeczna* osiągnięty będzie w wyniku realizacji dwóch podstawowych działań, dotyczących infrastruktury edukacyjnej oraz zabezpieczenia i dostępności opieki medycznej i opiekuńczej.

Działanie „Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną” skoncentruje się na dwóch podstawowych kwestiach, tj. stworzeniu warunków dla kształcenia kadr w zawodach dla gospodarki, poprawie jakości kształcenia na wszystkich poziomach i stworzenie możliwości uzyskania przez mieszkańców wyższej jakości kwalifikacji. Działanie skierowane jest do podmiotów publicznych i prywatnych, w których zakresie działalności są zadania edukacyjne.

W ramach działania realizowane będą projekty skierowane na budowę nowych oraz modernizację i rozbudowę istniejących placówek i obiektów świadczących usługi z zakresu edukacji zawodowej (szkolnictwo zawodowe na wszystkich poziomach oraz centra kształcenia praktycznego). W świetle zamierzanych przez województwo zmian w strukturze gospodarki, polegających na wzroście udziału sektora usług rynkowych, priorytetowo potraktowane będą inwestycje w szkołach o profilach gastronomicznym i hotelarskim, które kształcą kadrę średniego szczebla do pracy w sektorze turystyki. Przewiduje się także dofinansowanie projektów unowocześniających placówki i obiekty poprzez wyposażenie w sprzęt i pomoce naukowe.

Uczelnie wyższe Warmii i Mazur uzyskają wsparcie dla projektów polegających na inwestycjach w infrastrukturę dydaktyczną (budynki i wyposażenie). Preferowane będą projekty szkół wyższych w zakresie kierunków kształcenia, poszukiwanych na rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego. Wyłączone ze wsparcia zostaną przedsięwzięcia, znajdujące się na liście indykatywnej inwestycji do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz projekty znajdujące się w planie inwestycyjnym Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

Nie będą finansowane projekty jednostek edukacyjnych, oferujących dyplomy w dziedzinach o niewielkim znaczeniu lub bez znaczenia dla modernizacji i rozwoju gospodarczego regionu

W ramach działania szkoły wszystkich typów będą mogły uzyskać pomoc dotyczącą wyposażenia w sprzęt i pomoce naukowe optymalizujące procesy kształcenia.

Zaplanowane w ramach RPO działania w obszarze edukacji wynikają ze „Strategii Rozwoju Edukacji w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2015 r.” i są zgodne ze „Strategią Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013”.

Problemem wymagającym w województwie warmińsko-mazurskim rozwiązania jest konieczność restrukturyzacji sieci szpitali i wprowadzenie nowych funkcji – opieki paliatywnej, opieki długoterminowej. Leczenie chorób, jakie niesie ze sobą rozwój cywilizacyjny – np. uzależnień, nowotworowych, chorób układu krążenia, układu kostno-stawowego i mięśniowego i cukrzycy stanowi wyzwanie dla warmińsko-mazurskich jednostek ochrony zdrowia. Sprostanie temu wyzwaniu uwarunkowane jest posiadaniem nowoczesnego sprzętu diagnostycznego, zabiegowego, oraz nowoczesnej infrastruktury ochrony zdrowia.

Zatem działanie zatytułowane „Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności medycznej i opiekuńczej” zmierza do doposażenia placówek medycznych o zasięgu ponadlokalnym w sprzęt i aparaturę medyczną. Finansowane będą także projekty polegające na rozbudowie i modernizacji obiektów ochrony zdrowia o zasięgu regionalnym, (np. bloki operacyjne i centralna sterylizatornia). Istotne wsparcie otrzymają projekty, w wyniku których poprawie ulegnie w województwie opieka paliatywna, długoterminowa (rozbudowa i modernizacja infrastruktury tych jednostek wraz z wyposażeniem). Tworzona lub modernizowana będzie także infrastruktura ośrodków uzależnień dla dzieci i młodzieży lub osób dorosłych (budynki wraz z wyposażeniem) oraz kompleksowa infrastruktura służąca wsparciu osób niepełnosprawnych, łącząca funkcje diagnostyczne, rehabilitacyjne, terapeutyczne, noclegowe (budynki wraz z basenami rehabilitacyjnymi i salami rehabilitacji sportowej, ich wyposażenie, specjalistyczna aparatura i urządzenia).

Projekty wdrażane w sektorze opieki zdrowotnej w ramach RPO powinny być zgodne ze Strategią Rozwoju Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007-2013 a beneficjenci z sektora opieki zdrowotnej, którzy otrzymają środki na konkretne inwestycje muszą działać w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Przy wyborze projektów preferowane będą inwestycje promujące rozwiązania energooszczędne.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
75	Infrastruktura systemu oświaty
76	Infrastruktura ochrony zdrowia
79	Pozostała infrastruktura społeczna

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe,
- administracja rządowa.

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Rozwój Polski Wschodniej (w zakresie inwestycji wpisanych na listę indykatywną w ramach osi priorytetowej nr 1 - *Nowoczesna gospodarka*);
- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności osi priorytetowa nr 12 – *Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia* w zakresie inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia i implementacji nowoczesnych technologii medycznych oraz systemów ratownictwa medycznego; kryterium demarkacji: typ beneficjenta, osi priorytetowa nr 13 – *Infrastruktura szkolnictwa wyższego* w zakresie projektów infrastrukturalnych uczelni wyższych oraz projektów z zakresu nowoczesnych technologii i systemów informatycznych uczelni wyższych; kryterium demarkacji: typ beneficjenta);
- PO Kapitał Ludzki (w szczególności osi priorytetowa nr 2 - *Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących* w zakresie doksztalcania osób dorosłych oraz projektów zmierzających do poprawy stanu zdrowia osób pracujących poprzez opracowywanie programów profilaktycznych oraz programów wspierających powrót do pracy, a także sprzyjające podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności personelu medycznego oraz jakości w jednostkach służby zdrowia; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta osi priorytetowa nr 3 – *Wysoka jakość systemu oświaty* w zakresie systemu i modelu kształcenia przez całe życie; kryterium demarkacji: charakter projektu, osi priorytetowa nr 4 – *Szkolnictwo wyższe i nauka* w zakresie wsparcia funkcjonowania szkół wyższych; kryterium demarkacji: charakter projektu, osi priorytetowa nr 6 – *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* w zakresie wsparcia projektów związanych ze zwiększeniem poziomu zatrudnienia wśród osób młodych, zmniejszaniem bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz zwiększeniem poziomu zatrudnienia wśród osób starszych; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta, osi priorytetowa nr 7 - *Promocja integracji społecznej* w zakresie integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; kryterium demarkacji: charakter projektu, osi priorytetowa nr 9 – *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach* w zakresie kształcenia ustawicznego; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta).

Wspólna Polityka Rolna:

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich nie przewiduje się wsparcia działań w zakresie infrastruktury edukacyjnej oraz w zakresie ochrony zdrowia.

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

W ramach Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 - 2013* nie przewidziano działań komplementarnych w tym obszarze wsparcia.

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów z zakresu edukacji	szt.	0	16	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba projektów z zakresu ochrony zdrowia	szt.	0	14	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba specjalistycznego sprzętu medycznego dostępnego w regionalnych i ponadlokalnych placówkach opieki zdrowotnej	szt.	0	156	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba wspartych jednostek edukacyjnych; w tym: - szkół wyższych, - szkół kształcących na poziomie średnim (tj. licea, technika, szkoły zawodowe, szkoły policealne), - innych (nie sklasyfikowanych powyżej)	szt.	0 0 0 0	16 3 8 5	rocznie	Instytucja Zarządzająca
Rezultat	Liczba studentów korzystających z efektów projektów	osoby	0	3 300	rocznie	beneficjent
Rezultat	Potencjalna liczba badań medycznych przeprowadzonych sprzętem zakupionym/zmodernizowanym w wyniku realizacji projektu	szt.	0	380 000	rocznie	beneficjent

5.4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast.

Cel: *Wzmocnienie miast o wysokim potencjale rozwojowym jako atrakcyjnych centrów przedsiębiorczości, usług i zamieszkiwania.*

Uzasadnienie wyboru osi

Wybór osi priorytetowej, dotyczącej wzmocnienia roli miast podyktowany jest narastającymi problemami wewnętrznymi w tych ośrodkach, które utrudniają ich rozwój i pełnienie funkcji ponadlokalnych centrów przedsiębiorczości i obsługi ludności.

Charakterystyczną cechą miast województwa warmińsko-mazurskiego jest znaczny udział zasobów mieszkaniowych w najstarszych grupach wieku, które wymagają modernizacji i wprowadzenia współczesnych funkcji. Wiele z nich objętych jest już ochroną konserwatorską.

Miasta stanowią żywy organizm, podlegający stałym przemianom. Niektóre obszary tracą swoje funkcje (np. tereny i budynki użytkowane kiedyś przez wojsko czy upadłe obecnie zakłady przemysłowe), powstają nowe dzielnice mieszkaniowe ze specyficznymi problemami, inne natomiast ulegają degradacji ze względów technicznych i ekonomicznych. Degradacja techniczna dotyczy przede wszystkim dzielnic bloków mieszkaniowych, powstałych w latach 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku. Budowane w przestarzałych technologiach wielkiej płyty budynki wymagają pilnej ingerencji.

W dużych skupiskach ludności, a takimi są te dzielnice, powstają także problemy i napięcia społeczne. Tworzą się tu, zwłaszcza wśród młodzieży, grupy zagrożone wykluczeniem środowiskowym. Powstanie infrastruktury kulturalnej, sportowej, informatycznej, terapeutyczno-poradniczej i opiekuńczej na osiedlach zapoczątkuje proces zmiany tych niekorzystnych postaw młodzieży.

Inne problemy występują na obszarach miejskich, zabudowanych kamienicami, niejednokrotnie podlegającymi ochronie konserwatorskiej. Są one własnością prywatną lub należą do wspólnot mieszkaniowych. Problemem tutaj jest pogarszający się stan techniczny budynków – dachów, instalacji wewnętrznych, elewacji – przy znacznym niedoborze środków finansowych na te cele. W centrach miast gromadzą się instytucje i podmioty gospodarcze, banki, usługi wyższego rzędu, istotne jest zatem właściwe zagospodarowanie terenów – chodników, oświetlenia, terenów zielonych.

W warunkach miast województwa warmińsko-mazurskiego problem stanowią tereny pozostałe po zlikwidowanych jednostkach wojskowych oraz poprzemysłowe. Są one atrakcyjnie położone i zabudowane, powinny więc być wykorzystane na cele produkcyjne, usługowe, kulturalne.

Realizacja działań w miastach wpłynie bezpośrednio na wzrost potencjału gospodarczego, atrakcyjność inwestycyjną, przedsiębiorczość oraz poprawi jakość życia w regionie.

Opis działań oraz typy projektów:

Działania zgrupowane wokół osi priorytetowej *Wzmocnienie miast o wysokim potencjale rozwojowym jako atrakcyjnych centrów przedsiębiorczości, usług i zamieszkiwania* skierowane będą na wyeliminowanie przyczyn i skutków degradacji obszarów oraz na ich ożywienie – aktywizację zarówno w aspekcie gospodarczym jak i społecznym. Polegać będą na kompleksowych działaniach technicznych, społecznych i ekonomicznych mających na celu przywrócenie dawnej świetności oraz zapewnienie rozwoju obszarów miejskich. Obejmować będą trzy grupy zagadnień: humanizację blokowisk, rewitalizację miast, restrukturyzację i adaptację terenów powojennych i poprzemysłowych. Poszczególne rodzaje terenów, na których prowadzone będą działania w ramach niniejszej osi priorytetowej, wyznaczone zostaną przez programy rewitalizacji miejskiej.

W obszarze działania „*Humanizacja blokowisk*” wspierane będą projekty związane z modernizacją i remontami wspólnych części budynków wielorodzinnych, zrealizowanych w przestarzałych technologiach przemysłowych z wielkiej płyty. Przewiduje się realizację przedsięwzięć podnoszących efektywność energetyczną tych budynków (termomodernizacje), przedsięwzięć polegających na wymianie ich wewnętrznych instalacji technicznych, w tym systemów grzewczych (np. wprowadzania energii ze źródeł odnawialnych), a także zmianach w bryłach architektonicznych obiektów oraz odnowy głównej struktury budynków.

Obok działań związanych z samą zabudową konieczne jest wzmocnienie funkcji społecznych na osiedlach, zwłaszcza skierowanych do młodzieży. W zasobach spółdzielni mieszkaniowych znajdują się pomieszczenia i budynki, które utraciły swoje dotychczasowe funkcje, a mogą być zmodernizowane lub zaadaptowane na cele kulturalne, sportowe, opiekuńcze, terapeutyczne – poradnicze, informatyczne. Pomoc będzie udzielana tylko na projekty modernizacyjno-adaptacyjne. Szersze wprowadzenie usług społecznych na osiedlach powiązane będzie z powstaniem nowych miejsc pracy.

Obszary wybrane do wsparcia w zakresie inwestycji w tkankę mieszkaniową powinny spełniać kryteria wymienione w Art. 47 Rozporządzenia nr 1828/2006/133, i opisane w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa, . wybrane przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM 2007-2013 Wydatki związane z budownictwem muszą być zgodnie z zasadami kwalifikowalności przedstawionymi w Art. 7(2) Rozporządzenia 1080/2006 i 47(1) Rozporządzenia 1828/2006.

Dzięki działaniu „*Rewitalizacja miast*” wdrożone zostaną procesy, które przywrócą obszarom możliwość sprawnego działania poprzez zmianę struktury terenów, przywrócenie i umieszczenie nowych funkcji, a przede wszystkim aktywizację tej przestrzeni i ich jakościowej zmianie. Wsparcie otrzymają projekty generujące wartość dodaną dla gospodarki, powiązane z powstawaniem miejsc pracy. Rewitalizacja (w szczególności centrów miast i zabytkowych dzielnic) realizowana będzie w jej trzech wymiarach: przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Oznacza to wspieranie wszystkich jej elementów: zagospodarowanie pustych przestrzeni, poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i pieszego oraz estetyki przestrzeni publicznych, tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości, nadanie obiektom zdegradowanym funkcji kulturalnych i edukacyjnych, renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, przebudowa lub remonty publicznej infrastruktury dla rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą oraz tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Działanie to będzie realizowane w miastach o wysokim i przeciętnym potencjale

rozwojowym, zlokalizowanych w uznanych i potencjalnych rejonach turystycznych w województwie⁷.

W ramach trzeciego działania „*Restrukturyzacja terenów powojсковych i przemysłowych*” wspierane będą projekty zwiększające atrakcyjność gospodarczą i inwestycyjną tych terenów, dotyczące ich zagospodarowania i wprowadzenia nowych funkcji gospodarczych i społecznych. Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego otrzymają projekty związane z przygotowaniem terenów pod realizację nowych inwestycji gospodarczych łącznie z wyburzaniem starych obiektów, rekultywacją terenów i budową lokalnej infrastruktury technicznej. Ponadto pomoc obejmie przygotowanie istniejących obiektów na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej i/lub społecznej poprzez modernizację i adaptację zabudowy oraz budowę nowych obiektów, niezbędnych dla kompleksowości przedsięwzięcia. Działanie obejmie swoim zasięgiem tereny przemysłowe w całym województwie oraz tereny powojсковe, które nie pozostają w zasobach Agencji Mienia Wojskowego ani żadnej innej instytucji zarządzającej terenami wojskowymi.

Wydatki na projekty, zgłaszane do dofinansowania z osi priorytetowej *Wzmocnienie miast o wysokim potencjale rozwojowym jako atrakcyjnych centrów przedsiębiorczości, usług i zamieszkiwania* powinny być zaplanowane w ramach lokalnych programów rewitalizacji obszarów miejskich, opracowanych przez odpowiednie jednostki samorządowe, obejmujących co najmniej okres planowania 2007-2013 (projekty znajdujące się w wyznaczonym wg kryteriów obszarze rewitalizacji). Istotne jest, by programy te zawierały kompleksowe rozwiązania w sferze przestrzennej, społecznej i gospodarczej oraz były wynikiem szerokich konsultacji i konsensusu społecznego. Ich jakość poddana będzie ocenie przez Instytucję Zarządzającą w procesie wyboru projektów.

W ramach niniejszej osi priorytetowej realizowane będą poszczególne projekty, wchodzące w skład zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego p.t *Program Rozwoju Turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*.

Przy wyborze projektów preferowane będą inwestycje promujące rozwiązania energooszczędne.

Województwo zastrzega sobie możliwość powzięcia decyzji co do wykorzystania w przeszłości korzyści oferowanych przez Inicjatywę Wspólnotową JESSICA.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich
78	Infrastruktura mieszkalnictwa

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe ,

⁷ Lista miast powstanie w oparciu o mapę potencjału rozwojowego gmin województwa warmińsko-mazurskiego (ryc. nr 6 w RPO WiM 2007-2013) i analizę rozmieszczenia funkcji turystycznej w województwie warmińsko-mazurskim (Załącznik 11.4. Mapa koncentracji turystyki do RPO WiM 2007-2013)

- przedsiębiorcy,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
- szkoły wyższe
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- administracja rządowa

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 2 – *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi* w zakresie rekultywacji terenów zdegradowanych; kryterium demarkacji: wartość projektu, zasięg projektu),
- PO Kapitał Ludzki (w szczególności oś priorytetowa nr 7 - *Promocja integracji społecznej* w zakresie integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; kryterium demarkacji: charakter projektu).

Wspólna Polityka Rolna:

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich nie przewidziano działań komplementarnych w tym obszarze wsparcia.

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

W ramach Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 - 2013* nie przewidziano działań komplementarnych w tym obszarze wsparcia.

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów zapewniających zrównoważony rozwój oraz poprawiających atrakcyjność miast	szt.	0	84	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba projektów promujących przedsiębiorczość i zastosowanie nowych technologii	szt.	0	13	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba budynków poddanych rewitalizacji	szt.	0	100	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba projektów oferujących usługi promujące równość szans i zapobiegających wykluczeniu społecznemu przedstawicieli mniejszości narodowych i ludzi młodych	szt.	0	42	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto): - z tego: dla kobiet, - z tego: dla mężczyzn	szt.	0 0 0	246 123 123	rocznie	Beneficjent /IZ/IP/IPII/ ewaluacja

5.5. Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna.

Cel: **Poprawa zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności transportowej regionu.**

Uzasadnienie wyboru osi

Działania podejmowane w ramach osi *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna* posłużą przełamaniu podstawowej bariery rozwojowej województwa warmińsko-mazurskiego, jaką jest jedna z najsłabszych w Europie dostępność komunikacyjna. Wynika ona głównie ze złego stanu technicznego istniejącej infrastruktury transportu drogowego, a także szynowego i lotniczego wykazującej, z powodu długoletnich zaniedbań inwestycyjnych, duże braki jakościowe. Stanowi to znaczącą przeszkodę w swobodnym przesyłaniu towarów i przemieszczaniu się osób, czego skutkiem jest ograniczenie działalności gospodarczej i atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów, obniżenie jakości życia mieszkańców oraz ograniczenie ruchu turystycznego w regionie. Wg Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową (*Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005*) dostępność transportowa województwa warmińsko-mazurskiego jako czynnik atrakcyjności inwestycyjnej plasuje je na 13 miejscu wśród 16 województw, w klasie D. Ponadto niedostateczny stan techniczny infrastruktury drogowej województwa warmińsko-mazurskiego prowadzi do spadku bezpieczeństwa ruchu, a w rezultacie do podnoszenia kosztów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych transportu drogowego w regionie.

Dostępność województwa jest jednym z podstawowych warunków lokalizacji nowych podmiotów gospodarczych oraz konkurencyjności już istniejących, a także wykorzystywania potencjału turystycznego regionu i możliwości współpracy międzynarodowej. Zgodnie z diagnozą stanu istniejącego podstawowe znaczenie w tym zakresie mają drogi krajowe nr 16 i nr 7, a także północny szlak komunikacyjny wzdłuż granicy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Istotną sprawą z punktu widzenia warunków do rozwoju gospodarczego jest także bezpośrednia dostępność komunikacyjna terenów lokalizacji inwestycji, obszarów przemysłowych oraz obszarów stanowiących kompleksy turystyczne i wypoczynkowe oraz szybki i bezkolizyjny transport pomiędzy nimi.

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami naturalnymi dla rozwoju sieci transportu lądowego (ukształtowanie terenu, duży udział lasów i wód powierzchniowych, złe warunki geologiczne), co powoduje znacznie wyższe koszty inwestycji. W tej sytuacji region dąży do rozwoju komunikacji lotniczej jako najnowocześniejszego w dobie globalizacji sposobu na przełamanie bariery zewnętrznej dostępności i zmniejszenie niekorzystnych efektów peryferyjnego położenia województwa. Jest to w pełni zgodne z zapisami *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*.

Drugą szansą poprawy dostępności komunikacyjnej wewnątrz województwa jest rozwój komunikacji kolejowej w oparciu o zrestrukturyzowaną i zmodernizowaną sieć. Szersze wykorzystanie komunikacji kolejowej jest także pożądane z punktu widzenia ochrony środowiska.

Warunki naturalne województwa warmińsko-mazurskiego (ok. 3 tys. jezior, liczne kanały i ciek wodne) stwarzają możliwości ich wykorzystania dla celów żeglugi pasażerskiej i przewozu towarów.

Jednym z elementów dostępności transportowej jest także sprawna i nowoczesna sieć przesyłowa energetyki, co warunkuje niezawodność dostaw energii elektrycznej o odpowiednim napięciu.

Opis działań oraz typy projektów:

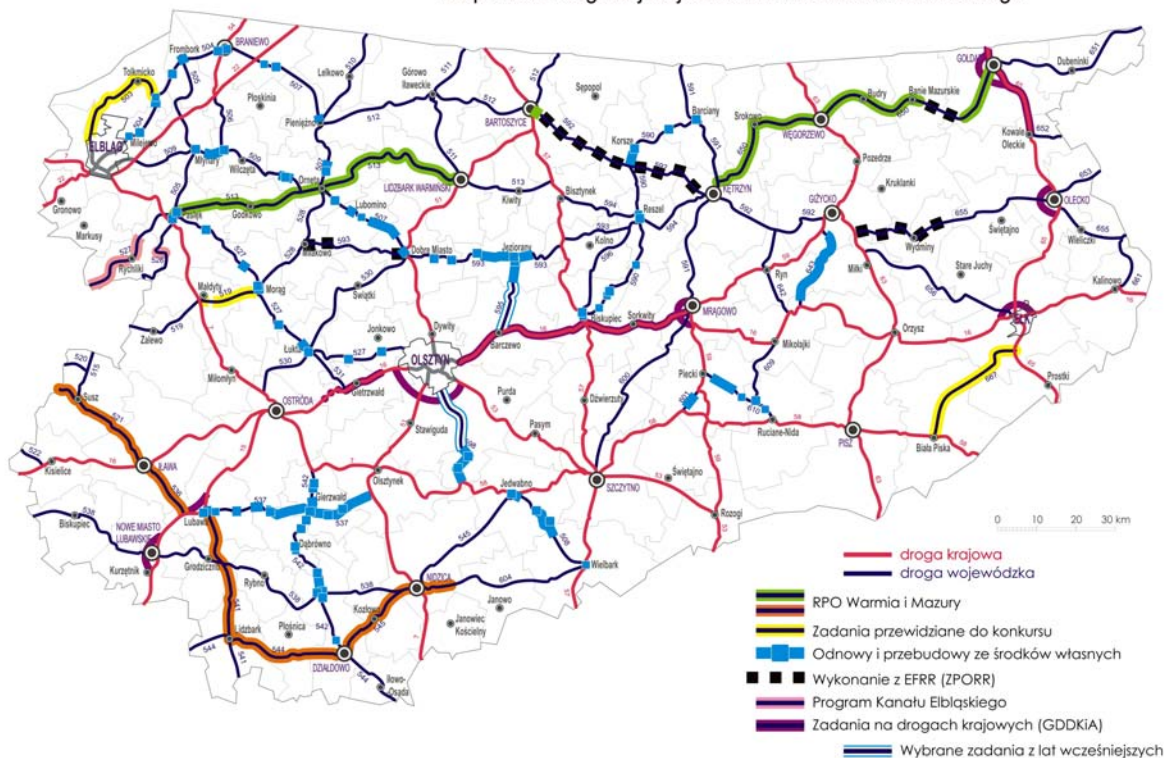
Działania, podejmowane w ramach osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna* zgrupowane będą w dwóch podstawowych obszarach.

Pierwsze działanie „*Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej warunkującej rozwój regionalny*” dotyczy poprawy konkurencyjności województwa i jego dostępności komunikacyjnej w wymiarze regionalnym i powiązań ponadregionalnych.

Infrastruktura transportowa warunkująca rozwój społeczno-gospodarczy województwa, to, obok dróg krajowych, także drogi wojewódzkie i powiatowe. Mają one charakter dróg regionalnych. Stąd w ramach RPO zapewnione zostało pierwszeństwo ich finansowania poprzez rozkład całej przewidzianej na inwestycje drogowe alokacji finansowej w proporcji max do 25% dla dróg lokalnych. Wsparcie w ramach niniejszej osi priorytetowej uzyskują projekty dotyczące tych dróg, o ile ich realizacja umożliwiać będzie kompleksowe rozwiązywanie problemów komunikacyjnych, a także tworzenie sieci i powiązań układów, obsługujących gospodarkę (w tym turystykę) oraz zapewniających obsługę transportową granicy województwa warmińsko-mazurskiego z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Realizowane będą przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące usprawnienia ważnych dla województwa połączeń drogowych wiążących regionalny system transportowy z siecią dróg krajowych i z transeuropejską siecią transportową przebiegającą na obrzeżach województwa warmińsko-mazurskiego. Planowane w tym kontekście inwestycje prezentuje mapa poniżej.

Mapa sieci drogowej województwa warmińsko-mazurskiego

Z ubiegania się o dofinansowanie w ramach niniejszej osi priorytetowej będą wyłączone projekty drogowe, kwalifikujące się do *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013*. Na zakres inwestycji składać się będą poszerzenia i wzmocnienia nawierzchni do nacisków max. 115 kN/oś, modernizacje obiektów inżynierskich i skrzyżowań, budowy obejść miejscowości, wyłączające przejazd przez tereny zabudowane, przebudowa łuków poziomych i pionowych oraz budowa elementów poprawiających bezpieczeństwo ruchu drogowego. Wdrożenie projektów drogowych nie może pogorszyć drożności korytarzy ekologicznych, co oznacza dbałość o ścieżki i przejścia dla zwierząt pod/nad ciągami transportowymi.

Ponadto wsparcie uzyskają działania prowadzące do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego w obrębie głównych szlaków komunikacyjnych w regionie w aspekcie ich ochrony przed zagrożeniami i skutkami katastrof poprzez wyposażenie instytucji działających w tych obszarach w niezbędny sprzęt. Równocześnie w województwie realizowany będzie komplementarnie *Wojewódzki Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego GAMBIT WARMIŃSKO-MAZURSKI (II Program Operacyjny na lata 2007-2009)*, w całości finansowany ze środków krajowych.

W warunkach województwa warmińsko-mazurskiego duże znaczenie ma transport kolejowy jako mniej uciążliwy dla środowiska przyrodniczego. Konieczne jest więc przełamanie tendencji ograniczania przewozów kolejowych poprzez promowanie mniej kosztownych i skracających czas podróży rozwiązań; finansowane będą zatem projekty dotyczące zakupów nowego taboru pasażerskiego, przede wszystkim tzw. szynobusów, które mogą być wykorzystywane także dla powiązań przewozów z lotniskiem regionalnym. Projekty dotyczące zakupu taboru powinny być zgodne ze Strategią dla transportu kolejowego do roku 2009. W obliczu ciągłego wzrostu znaczenia transportu lotniczego powstanie w Szymanach portu lotniczego z prawdziwego zdarzenia jest jednym z podstawowych warunków przełamania peryferyzacji transportowej województwa warmińsko-mazurskiego i rozwoju gospodarczego regionu. Z tego względu przedsięwzięcia związane z lotniskiem regionalnym w Szymanach uzyskują dofinansowanie ze środków niniejszej osi priorytetowej. Inwestycje związane z wyżej wymienionym lotniskiem będą jedynymi inwestycjami w infrastrukturę lotniczą, które uzyskają wsparcie w ramach Programu. W celu zapewnienia szybkiego i bezpiecznego transportu pasażerów z lotniska do stolicy województwa przeprowadzona zostanie inwestycja polegająca na modernizacji linii kolejowej relacji Olsztyn-Szczytno-Szymany (roboty na torowisku, naprawa odwodnienia i obiektów inżynierskich, przejazdów kolejowych, budynek dworcowy w Szymanach, itp.)

Ważne znaczenie dla gospodarki i turystyki mają także wewnętrzne szlaki żeglowne wodne oraz obsługujące je małe porty. Pierwsze wymagają przede wszystkim utrzymania drożności ich torów wodnych, a drugie modernizacji infrastruktury portowej obejmującej nabrzeża i znajdujące się w granicach portu ogólnodostępne obiekty, urządzenia i instalacje. Projekty tego rodzaju będą mogły ubiegać się o wsparcie w ramach działania „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej warunkującej rozwój regionalny”.

Drugim działaniem, realizującym cel osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna* jest „*Infrastruktura transportowa służąca rozwojowi lokalnemu*”. W szczególności dotyczy to przedsięwzięć związanych z budową, rozbudową i modernizacją dróg publicznych stanowiących dostęp do terenów przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego pod inwestycje lub umożliwiających bezpośredni dostęp do obszarów stanowiących kompleksy turystyczne i usługowe. Jako drogi służące rozwojowi lokalnemu traktowane są także drogi publiczne na obszarach przemysłowych.

Praktycznie wszystkie planowane przedsięwzięcia w obszarze dróg będą wzmacniać powiązanie między obszarami wiejskimi a lokalnymi biegunami wzrostu – małymi i średnimi miastami. Wynika to ze specyfiki województwa polegającej na równomiernym rozmieszczeniu ośrodków miejskich w sieci dróg wojewódzkich i krajowych.

Szczególną formą infrastruktury transportowej są sieci przesyłu energii. W województwie warmińsko-mazurskim na wielu obszarach lokalna infrastruktura przesyłu i dystrybucji energii (średnie napięcie) wymaga rozbudowy i modernizacji, niezbędnej dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego firm i mieszkańców. Preferencje otrzymają projekty zapewniające dostęp do energii elektrycznej terenom inwestycyjnym. Ponadto, na poziomie projektu podczas przeprowadzania studiów wykonalności w dziedzinie wsparcia tradycyjnych źródeł energii powinna być wykazana niewydolność rynku. Jednocześnie zostanie też zagwarantowane, że projekty te nie są niezgodne z liberalizacją rynku.

Wszelkie działania powinny realizowane być z uwzględnieniem ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko oraz człowieka.

W ramach niniejszej osi priorytetowej realizowane będą poszczególne projekty, wchodzące w skład zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego p.t. *Program Rozwoju Turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*. Są to przedsięwzięcia polegające na inwestycjach w zdecydowanej większości w drogi wojewódzkie, powiatowe, poprawiające dostępność komunikacyjną obszaru, leżącego w strefie oddziaływania Kanału.

Przy wyborze projektów preferowane będą inwestycje promujące rozwiązania energooszczędne.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
16	Kolej
18	Tabor kolejowy
23	Drogi regionalne i lokalne
29	Porty lotnicze
30	Porty
31	Śródlądowe drogi wodne (regionalne i lokalne)
33	Energia elektryczna

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- administracja rządowa,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
- przedsiębiorcy
- organizacje pozarządowe

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Rozwój Polski Wschodniej (w zakresie inwestycji wpisanych na listę indykatywną w ramach osi priorytetowej nr 4 – *Infrastruktura transportowa*);
- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 6 – *Drogowa i lotnicza sieć TEN-T* w zakresie budowy i przebudowy dróg krajowych znajdujących się w sieci TEN-T (w tym odcinków w miastach na prawach powiatu) oraz rozbudowy infrastruktury portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T; kryterium demarkacji: kategoria drogi, kategoria portu lotniczego, oś priorytetowa nr 7 – *Transport przyjazny środowisku* w zakresie budowy i modernizacji linii kolejowych o znaczeniu międzyregionalnym oraz zakupu taboru dla połączeń międzyregionalnych; kryterium demarkacji: charakter projektu (kategoria linii kolejowej), wartość projektu, oś priorytetowa nr 8 – *Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe* w zakresie budowy i przebudowy dróg krajowych znajdujących się poza siecią TEN-T; kryterium demarkacji: kategoria drogi, oś priorytetowa nr 10 – *Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii* w zakresie wsparcia rozwoju systemów przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej; kryterium demarkacji: charakter projektu).

Wspólna Polityka Rolna:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w szczególności oś priorytetowa nr 1: *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego w zakresie działania Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa*; wytyczanie i urządzanie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz dojazdów do zabudowań gospodarczych; kryterium demarkacji: kategoria drogi, wydzielenie w ramach projektów scaleniovych, oś priorytetowa nr 3: *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* w zakresie działania *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*; rozwój infrastruktury technicznej na terenach przeznaczonych pod inwestycje; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu).

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

- PO Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 – 2013 (w szczególności oś priorytetowa nr 3: *Działania służące wspólnemu interesowi* w zakresie inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych, a także budowy i przebudowy dróg na terenach portów rybackich; kryterium demarkacji: charakter drogi; ze wsparcia nie będą mogły skorzystać porty objęte wsparciem PO „Ryby”.

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów z zakresu transportu ¹	szt.	0	123	rocznie	System monitoringu
Produkt	Długość nowych dróg w tym: - wojewódzkich, - powiatowych, - gminnych, - gminnych i powiatowych na terenach wiejskich ²	km	0 0 0 0	18 5 4 9 6	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca, beneficjent
Produkt	Długość zrekonstruowanych dróg w tym: - wojewódzkich, - powiatowych, - gminnych, - gminnych i powiatowych na terenach wiejskich ²	km	0 0 0 0	588 332 200 56 107	rocznie	System monitoringu, Instytucja Zarządzająca, beneficjent
Produkt	Długość nowych linii kolejowych	km	0	3	rocznie	beneficjent
Produkt	Długość zrekonstruowanych linii kolejowych	km	0	54	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba zakupionego taboru kolejowego	szt.	0	4	rocznie	beneficjent
Produkt	Pojemność zakupionego taboru kolejowego (miejsca)	szt.	0	720	rocznie	beneficjent
Produkt	Długość nowej/zmodernizowanej sieci elektroenergetycznej	km	0	88	rocznie	beneficjent
Rezultat	Oszczędność czasu w euro na nowych i zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych	euro	0	63 800 000	co 2 lata	Instytucja Zarządzająca, beneficjent, ewaluacja

Rezultat	Oszczędność czasu w euro na nowych i zrekonstruowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich i towarowych	euro	0	569 385	co 2 lata	Institucja Zarządzająca, beneficjent, ewaluacja
Rezultat	Ruch lotniczy (ilość pasażerów odprawionych)	osoby	0	30 000	rocznie	beneficjent

1 - wskaźnik odnosi się do wszystkich projektów, które realizują założenia tej osi priorytetowej

2 - definicją obszarów wiejskich dla potrzeb wskaźników/celów jest definicja stosowana przez polski Główny Urząd Statystyczny, to znaczy wszystkie lokalizacje poza tymi, które zostały określone administracyjnie jako obszary miejskie

5.6. Środowisko przyrodnicze.

Cel: *Wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji*

Uzasadnienie wyboru osi

Środowisko przyrodnicze regionu charakteryzuje się walorami unikatowymi w skali europejskiej, stanowiąc istotne ogniwo Zielonych Płuc Polski i Zielonych Płuc Europy. Poprawa (tam, gdzie jest to wymagane) lub utrzymanie dobrego stanu tego środowiska oraz przeciwdziałanie niepożądanym jego zmianom stanowi jedną z zasadniczych przesłanek podejmowania wszelkiego rodzaju działalności na przeważających obszarach województwa warmińsko-mazurskiego (rozwój zrównoważony).

Czystość i bogactwo środowiska przyrodniczego Warmii i Mazur należą do najmocniejszych stron regionu i są jednym z głównych potencjałów. Zasoby surowców rolnych i leśnych stanowią podstawę do rozwoju przemysłu drzewnego i meblarskiego, a przede wszystkim produkcji żywności o najwyższych walorach zdrowotnych i smakowych. Jest to także atut dla lokalizacji przemysłów wysokiej technologii, wymagających czystości środowiska.

Walory przyrodnicze regionu są podstawą rozwoju turystyki, w tym aktywnej i specjalnej (hobbystycznej). Umożliwiają one także szersze wprowadzenie nowych funkcji - uzdrowiskowej (zidentyfikowano 8 miejscowości, które mają warunki do rozwoju funkcji sanatoryjnej), odnowy biologicznej, specjalistycznych usług rehabilitacyjnych, a także opiekuńczych dla ludzi starszych.

Łatwy dostęp do niezanieczyszczonego środowiska przyrodniczego jest istotnym elementem warunków i poziomu życia mieszkańców. Z jednej strony może on pośrednio zmniejszać odpływ ludności poza województwo, z drugiej zaś – stanowić zachętę do osiedlania się w województwie warmińsko-mazurskim.

Wody powierzchniowe są głównym atutem regionu i ich czystość warunkuje rozwój turystyki wodnej i wypoczynku przyrodniczego. W południowej części województwa

warmińsko-mazurskiego znajdują się ogromne zbiorniki wód podziemnych (w większości pozbawione izolacji od zanieczyszczeń z powierzchni ziemi), stanowiące m.in. potencjalne źródło zaopatrzenia w wodę dla aglomeracji warszawskiej. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych jest sprawą dotyczącą nie tylko województwa warmińsko-mazurskiego, lecz także regionów sąsiednich, ze względu na przebiegające przez nasz region wododziały.

Kolejnym, bardzo wrażliwym obszarem jest ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi. W tym zakresie konieczne jest zastosowanie najnowocześniejszych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz znaczny wzrost świadomości społeczeństwa.

Na przeważającym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego nie notuje się w zasadzie dużego zagrożenia powodziowego. Najwrażliwszy pod tym względem jest teren Żuław Wiślanych, położonych depresyjnie w ujściu Wisły. Zakres i częstotliwość występujących tu powodzi i powodowanych przez nie zniszczeń gospodarczych i przyrodniczych stanowi problem o zasięgu ponadlokalnym. Na rzece Łynie, Drwęcy i innych rzekach powodzie mają charakter lokalny.

Województwo warmińsko-mazurskie nie dysponuje znaczącymi własnymi źródłami energii elektrycznej dużej mocy, zasilane jest sieciami przesyłowymi ze źródeł zewnętrznych. Z jednej strony nie notuje się z tego względu zanieczyszczeń powietrza, z drugiej zaś - energia jest droższa niż w innych regionach kraju. Wyższe są także koszty uzyskiwania energii cieplnej (daleki transport węgla), a procesy spalania są jednym z głównych źródeł zanieczyszczania powietrza w regionie. W tej sytuacji istotnym elementem zwiększenia konkurencyjności województwa, obniżenia kosztów gospodarowania i poprawy jakości powietrza jest wzrost znaczenia lokalnych źródeł energii odnawialnej.

Opis działań oraz typy projektów:

Działania zgrupowane wokół tej osi skoncentrują się przede wszystkim na dziedzinach środowiska przyrodniczego Warmii i Mazur najbardziej zagrożonych degradacją lub tam, gdzie jest wymagane usunięcie zagrożeń. Są to czystość wód i ziemi, powietrza w aspekcie energii odnawialnej, ochrona przeciwpowodziowa i usuwanie skutków zanieczyszczeń.

W działaniu „*Poprawa i zapobieganie degradacji środowiska poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska*” będą to przedsięwzięcia związane przede wszystkim z ochroną wód powierzchniowych i podziemnych. Główną formą będzie budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej, kanalizacji deszczowej i oczyszczalni ścieków zarówno w miastach, jak i na wsi. Przewiduje się także inwestycje w zakresie sieci i urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych na istniejących i nowo tworzonych obszarach koncentracji szeroko pojmowanej działalności gospodarczej, w tym przede wszystkim turystyki. W ramach gospodarki wodno-ściekowej wsparciu podlegać będą inwestycje na obszarze aglomeracji do 15000 RLM⁸, zgodnie z zapisami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, z wyłączeniem obszarów wspieranych w ramach PROW (projekty indywidualne). Preferencje otrzymają tu przedsięwzięcia stanowiące element uzbrojenia terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną. Ponadto dopuszcza się realizację projektów grupowych, tzn. takich, które realizowane są dla kilku aglomeracji, z których każda jest mniejsza niż 15 000 RLM. Priorytetowo traktowane będzie dokończenie

⁸ RLM – równoważna liczba mieszkańców

realizacji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej Masterplanu dla Wielkich Jezior Mazurskich (komplementarne projekty także wdrażające Masterplan znajdą miejsce na realizację w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko). Pomoc finansowa przeznaczona będzie także na zagospodarowanie pod względem sanitarnym szlaków wodnych poprzez organizację punktów odbioru odpadów stałych i płynnych i zmodernizowanie lub wybudowanie przystani żeglarskich – rozpoznawalnych w ich regionalnym charakterze. Stanowi to najistotniejszy warunek utrzymania czystości akwenów, będących podstawowym walorem Warmii i Mazur.

Tworzone i rozbudowywane będą także systemy lokalnego monitoringu środowiskowego (wdrażanie nowych narzędzi i metod obserwacji środowiska, przygotowanie nowych lub modernizacja istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku).

Przedsięwzięcia związane z ochroną powierzchni ziemi dotyczyć będą szerokiego spektrum przedsięwzięć w dziedzinie gospodarki odpadami, przewidzianych w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Oznacza to m.in. przeprowadzenie likwidacji lub rekultywacji składowisk (w tym dzikich) odpadów, wdrażanie segregacji, selekcji i wtórnego wykorzystania odpadów (recykling) poprzez budowę punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, składowisk jako elementów zakładu zagospodarowania odpadów, instalacji umożliwiających przygotowanie odpadów do procesów odzysku, instalacji do ich odzysku, instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii, instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie. Priorytet otrzymają projekty obejmujące budowę zakładów zagospodarowania odpadów, wynikające z przywołanego powyżej Planu w obszarze Wielkich Jezior Mazurskich, obsługujące do 150 tys. mieszkańców. Uporządkowania wymaga także problem odpadów niebezpiecznych, a zatem przeprowadzona zostanie budowa składowisk na azbest oraz pomoc otrzymają projekty selekcji i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

Drugą grupę działań stanowią inwestycje związane z „*Ochroną środowiska przed zanieczyszczeniami i zniszczeniami*”. Na ochronę przed zanieczyszczeniami powietrza będzie miała wpływ realizacja projektów dotyczących odnawialnych źródeł energii (inwestycje w infrastrukturę wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii odnawialnej, budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii). Szacuje się podwojenie jej udziału w bilansie energetycznym regionu. Biorąc pod uwagę warunki przyrodniczo-klimatyczne w województwie wsparcie finansowe w latach 2007-2013 otrzyma tylko budowa urządzeń i instalacji w dziedzinie energii słonecznej i biomasy oraz energetyki geotermalnej.

Ochronę przed zniszczeniami środowiska zapewnią inwestycje w zakresie ochrony przeciwpowodziowej. Priorytetem będą projekty, które mają na celu zwolnienie szybkości odpływu wód opadowych oraz zwiększenie retencyjności zlewni (na przykład odtworzenie zdolności retencyjnej naturalnych terenów zalewowych i podmokłych; ponowne połączenie rzek z ich naturalnymi terenami zalewowymi; zaprzestanie melioracji, przywrócenie naturalnego koryta rzecznoego, w tym cofnięcie regulacji koryta rzecznoego czy rozbiórka wałów przeciwpowodziowych i innych urządzeń przeciwpowodziowych, które stanowią przeszkodę dla swobodnego przepływu wód powodziowych; rozwój suchych polderów przeciwpowodziowych, itp.). Planowane działania obejmą również rehabilitację istniejących urządzeń przeciwpowodziowych, jeśli to konieczne. Budowa nowych środków

infrastrukturalnych służących ochronie przeciwpowodziowej będzie mogła być wspierana tylko w przypadkach, gdy pomimo realizacji wyżej wymienionych działań będzie istniało ryzyko powodziowe oraz pod warunkiem spełnienia wymagań dyrektyw unijnych, w szczególności Artykułu 4(7) Ramowej Dyrektywy Wodnej. Ponadto, w sytuacjach, gdy zagrożenie przeciwpowodziowe istnieje i będzie musiało być zarządzane, wsparcie uzyska przygotowanie i utrzymanie w stanie gotowości operacyjnej regionalnych i lokalnych planów postępowania w sytuacjach zagrożenia przeciwpowodziowego.

Przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, powinny opierać się na zintegrowanej strategii zarządzania obejmującej cały obszar zlewni, np. powinny być zgodne z Programem Małej Retencji dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2006-2015, *przy założeniu, że jest on zgodny z wyżej wspomnianą hierarchią przeciwpowodziową oraz dyrektywami UE*. Planowane do realizacji w ramach RPO WiM zadania, nie mogą mieć charakteru ponadregionalnego.

Wszystkie działania przeciwpowodziowe będą zgodne z zasadami określonymi w Ramowej Dyrektywie Wodnej.

Realizowane będą również projekty związane z wyposażeniem jednostek ratownictwa w specjalistyczny sprzęt (z zachowaniem linii demarkacyjnej w stosunku do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko).

W ramach niniejszej osi priorytetowej realizowane będą poszczególne projekty, wchodzące w skład zintegrowanego projektu rozwoju lokalnego p.t *Program Rozwoju Turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego*. Dotyczyć będą budowy systemu oczyszczania ścieków.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
40	Energia odnawialna: słoneczna
41	Energia odnawialna: biomasa
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi
45	Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną
46	Oczyszczanie ścieków
53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi)
54	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- administracja rządowa,
- organizacje pozarządowe,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 1 – *Gospodarka wodno – ściekowa* w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach uwzględnionych w KPOŚK; kryterium demarkacji: lokalizacja projektu, wartość projektu, oś priorytetowa nr 2 – *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi* w zakresie instalacji i systemów obsługujących min. 150 tys. mieszkańców spójnych z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami; kryterium demarkacji: charakter projektu (liczba obsługiwanych mieszkańców), lokalizacja projektu, wartość projektu, oś priorytetowa nr 3 – *Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska* w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i utrzymania rzek; kryterium demarkacji: rodzaj projektu, wartość projektu, oś priorytetowa nr 9 – *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna* w zakresie wytwarzania, wykorzystywania i przesyłu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; kryterium demarkacji: wartość projektu).

Wspólna Polityka Rolna:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w szczególności oś priorytetowa nr 1: *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego* w zakresie działania *Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa, Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*; gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi, modernizacja zakładów przetwórstwa produktów rolnych oraz infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi, między innymi w celu poprawy warunków ochrony środowiska; kryterium demarkacji: wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj projektu, oś priorytetowa nr 3: *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* w zakresie działania *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*; gospodarka wodno-ściekowa, wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, tworzenie systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych; kryterium demarkacji: wartość projektu, lokalizacja projektu, typ beneficjenta).

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

- PO Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 – 2013 (w szczególności oś priorytetowa nr 2: *Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i rynek rybny* w zakresie działań związanych ze zwiększeniem retencji; kryterium demarkacji: sektor działalności beneficjenta).

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami	szt.	0	4	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba projektów z zakresu prewencji zagrożeń	szt.	0	13	rocznie	System monitoringu
Produkt	Liczba projektów z zakresu energii odnawialnej	szt.	0	30	rocznie	System monitoringu
Produkt	Dodatkowa moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych	MW	0	15	rocznie	beneficjent
Produkt	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	km	0	197	rocznie	beneficjent
Produkt	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	km	0	600	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba osób przyłączonych do sieci wodociągowej w wyniku realizacji projektu	tys. osób	0	19	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej w wyniku realizacji projektu	tys. osób	0	35	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów w wyniku realizacji projektów	tys. osób	0	210	rocznie	beneficjent
Rezultat	Odpady wytworzone poddane odzyskowi ¹	%	0	30	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów	tys. osób	0	9	rocznie	beneficjent
Rezultat	Ilość energii wytworzonej z odnawialnych źródeł energii w wyniku realizacji projektów	MWh/rok	0	30 000	rocznie	beneficjent

1. Odsetek odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi w zakładach zagospodarowania odpadów wspartych w ramach Programu

5.7. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego.

Cel: *Zwiększenie dostępu do sieci i wykorzystania technik informatycznych w gospodarce, sektorze publicznym i sferze społecznej*

Uzasadnienie wyboru osi

Region Warmii i Mazur w rozwoju infrastruktury informatycznej odbiega od poziomu krajowego i zdecydowanie od poziomu Unii Europejskiej. W dobie kolejnego przełomu w rozwoju cywilizacyjnym ku społeczeństwom wiedzy warunkiem niezbędnym do udziału w tym rozwoju lub tylko do korzystania z jego rezultatów jest posiadanie dobrze rozbudowanej infrastruktury informatycznej. Ponadto tradycyjne technologie również „usprawniają się” coraz szerzej korzystając z technik cyfrowych i mikroprocesorowych.

Drugim aspektem konieczności posiadania infrastruktury informatycznej jest potrzeba sprawnego zarządzania regionem i jego administracyjnymi jednostkami organizacyjnymi (powiaty, gminy) oraz społecznie ważnymi działaniami takimi jak oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, monitoringi różnego rodzaju (ekologia, bezpieczeństwo, pożarnictwo, itp.).

Trzecim aspektem konieczności posiadania infrastruktury informatycznej jest dostęp obywateli województwa do dóbr zawartych w globalnych systemach przesyłu informacji przeznaczonych dla szerokiego odbioru (internet, telewizja cyfrowa, kanały płatnych usług wyspecjalizowanych, banki, zdalne nauczanie, reklama i promocja, itp.) oraz wzajemna szybka i tania komunikacja użytkowników (telefonii internetowej).

Dla województwa warmińsko-mazurskiego, w którym konieczność zachowania reżimów środowiska przyrodniczego jest sprawą nadrzędną, niezwykle istotne jest powstawanie i rozwój firm z zakresu gospodarki opartej na wiedzy. Istotnym elementem ich działania są usługi i produkty cyfrowe do których wytworzenia i sprzedaży niezbędna jest sprawna i szybka infrastruktura szerokopasmowego przesyłu danych. Obok powstawania firm technologicznych, dla których infrastruktura informatyczna jest celem, a nie środkiem działania (operatorzy i prowajderzy sieci) niezbędna jest promocja rozwoju firm w sferze przemysłu treści cyfrowych (*content industry*), tworzących i rozwijających różnego rodzaju produkty i usługi cyfrowe.

W kontekście rozwoju regionu szczególnie istotne jest wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu w stosunku do innych regionów Polski oraz wewnątrz województwa pomiędzy dużymi jednostkami osadniczymi, a obszarami wiejskimi i małymi miastami.

Tworzenie programów informatyzacji, rozwój sieci i technik informatycznych jest jednym z podstawowych warunków funkcjonowania nowoczesnej gospodarki i sfery społecznej wspierając przedsiębiorczość, zwiększając atrakcyjność inwestycyjną oraz atrakcyjność zamieszkania poprzez poprawę jakości życia, dostępu do dobrej edukacji, oferty atrakcyjnych miejsc pracy i obsługi administracyjnej.

Opis działań oraz typy projektów:

W ramach tej osi priorytetowej realizowane będą działania i projekty związane z upowszechnianiem nowoczesnych technik informacyjnych wśród mieszkańców Warmii i Mazur i szerszym wykorzystaniem możliwości technologii informatycznych i komunikacyjnych dla rozwoju przedsiębiorczości. Dotyczyć one będą infrastruktury informatycznej (sprzętu i oprogramowania), czyli sieci szerokopasmowej z węzłami regionalnymi i lokalnymi, uzbrojonej w urządzenia odbioru, przetwarzania i przesyłu informacji (komputery sieciowe, serwery - łącznie z niezbędnym oprogramowaniem) wraz z łączami krajowymi i światowymi. W ramach niniejszej osi realizowane będą także zadania dotyczące budowy nowych lub modernizacji istniejących innych adekwatnych narzędzi dostępu, jak np. połączeń bezprzewodowych. Wspierane będą także projekty softwarowe – platformy zarządzania samą siecią informatyczną oraz systemy obsługi użytkowników sieci.

Bardzo ważnym elementem, oraz kryterium oceny, wszystkich projektów musi być zapewnienie realizacji działań (w harmonogramie i budżecie) związanych z pozyskiwaniem niezbędnych dla sukcesu projektu danych i ich przełożenie na formę cyfrową.

Oś priorytetowa *Spoleczeństwo informacyjne* wdrażana będzie na obszarze całego województwa warmińsko-mazurskiego, przy czym preferencyjnie będą traktowane projekty, realizowane na terenach wiejskich i w małych miastach. Zgłaszane projekty muszą wykazywać charakter regionalny lub lokalny – nie uzyskają funduszy projekty infrastrukturalne wykraczające poza województwo warmińsko-mazurskie a także merytorycznie pokrywające się z projektem w zakresie społeczeństwa informacyjnego w Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej.

Rozwój społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy wymaga także odpowiedniej promocji, ułatwienia i upowszechnienia dostępu do usług teleinformatycznych. Zatem wsparcie będą mogły uzyskać projekty, skierowane na rozwój i promocję e-usług publicznych (np. e-administracji, e-zdrowia itd.); ułatwienie dostępu do technik teleinformatycznych dla przedsiębiorców, tworzenie i wzmocnienie sieci publicznych punktów zapewniających dostęp do Internetu oraz innych działań zwalczających problem wykluczenia cyfrowego. Na wsparcie mogą także liczyć projekty z zakresu rozwoju i tworzenia tematycznych modułów informacyjnych oraz zapewnienia interoperacyjności systemów wymiany informacji oraz e-obiegu dokumentów.

Specyficznym obszarem wsparcia w ramach niniejszej osi priorytetowej będzie także kształcenie kadr dla informatyki, między innymi poprzez budowę odpowiedniej bazy dydaktyczno-laboratoryjnej w szkołach ponadgimnazjalnych, centrach i instytucjach szkoleniowych oraz uczelniach wyższych województwa warmińsko-mazurskiego.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
10	Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.)
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie

Grupy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- przedsiębiorcy,
- instytucje otoczenia biznesu,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- administracja rządowa,
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych .

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

Polityka Spójności:

- PO Innowacyjna Gospodarka (w szczególności oś priorytetowa nr 2 – *Infrastruktura sfery B+R* w zakresie wyposażenia instytucji sektora B+R w nowoczesny sprzęt i systemy informatyczne; kryterium demarkacji: wartość projektu, oś priorytetowa nr 7 – *Budowa i rozwój społeczeństwa informacyjnego* w zakresie świadczenia i budowy systemu e-usług; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta);
- PO Rozwój Polski Wschodniej (w zakresie działania pod nazwą „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej” realizowanego w ramach osi priorytetowej nr 2 - *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*);
- PO Infrastruktura i Środowisko (w szczególności oś priorytetowa nr 13 – *Infrastruktura szkolnictwa wyższego* w zakresie projektów infrastrukturalnych uczelni wyższych oraz projektów z zakresu nowoczesnych technologii i systemów informatycznych uczelni wyższych; kryterium demarkacji: typ beneficjenta).
- PO Kapitał Ludzki (w szczególności oś priorytetowa nr 4 – *Szkolnictwo wyższe i nauka* w zakresie wsparcia funkcjonowania szkół wyższych; kryterium demarkacji: charakter projektu, oś priorytetowa 5 – *Dobre rządzenie* w zakresie e-usług i systemów zarządzania; kryterium demarkacji: typ beneficjenta, oś priorytetowa nr 9 – *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach* w zakresie kształcenia ustawicznego; kryterium demarkacji: charakter projektu, typ beneficjenta).

Wspólna Polityka Rolna:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w szczególności oś priorytetowa nr 4: *Leader* w zakresie działania *Wdrożenie lokalnych strategii rozwoju*; zakup oprogramowania,

urządzeń i sprzętu komputerowego i ich udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej; kryterium demarkacji: obszar realizacji projektu).

Wspólna Polityka Rybołówstwa:

W ramach Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007 - 2013* nie przewidziano działań komplementarnych w tym obszarze wsparcia.

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego w tym:	szt.	0	147	rocznie	System monitoringu
	z zakresu infrastruktury telekomunikacyjnej		0	3		
	z zakresu usług		0	144		
Produkt	Liczba nowych / zmodernizowanych PIAP	szt.	0	400	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba osób, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu w tym:	tys. osób	0	300	rocznie	beneficjent
	z terenów wiejskich		0	70		
Rezultat	Liczba połączeń do szerokopasmowego Internetu w tym:	tyś. szt.	0	96,65	rocznie	beneficjent
	gospodarstwa domowe w tym z terenów wiejskich		0	90		
	MŚP		0	20		
	szkoły ¹		0	6,4		
Rezultat	Liczba korzystających z usług oferowanych w sieci	tyś. osób	0	2 519	rocznie	Beneficjent

1 - bez szkół wyższych i dla dorosłych

5.8. Pomoc techniczna.

Cel: *Zapewnienie zdolności administracyjnej instytucjom uczestniczącym we wdrażaniu RPO Warmia i Mazury 2007-2013 oraz zapewnienie prawidłowego przygotowania projektów w celu poprawy ich realizacji, a także wsparcie potencjalnych beneficjentów programu*

Uzasadnienie wyboru osi

Skuteczne wykorzystanie funduszy strukturalnych zależy w dużej mierze od zdolności administracyjnych instytucji uczestniczących we wdrażaniu programów operacyjnych. W okresie programowym 2007-2013 instytucjom zaangażowanym we wdrażanie funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym powierzono więcej obowiązków niż w okresie programowym 2004-2006 (tj. oprócz wdrażania RPO 2007-2013 na poziomie województwa odbywać się będzie także zarządzanie nim).

Ponadto skala środków pochodzących z funduszy strukturalnych, możliwych do pozyskania w regionie Warmii i Mazur w latach 2007-2013, jest o wiele większa niż alokacja w okresie 2004-2006.

W związku z powyższym sprawna absorpcja przyznanych województwu środków z UE będzie wymagać nakładów finansowych, które zapewnią efektywne zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, kontrolę, audyt i ocenę RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013, a także archiwizację dokumentacji. Obsługa przez województwo tak rozbudowanego systemu wymaga zaangażowania w ten proces wysoko wykwalifikowanych pracowników, których stanowiska pracy trzeba wyposażyć w odpowiedni sprzęt i narzędzia oraz, dla których stworzony powinien być odpowiedni system kształcenia i doskonalenia zawodowego. Przewiduje się około pięciokrotne zwiększenie zatrudnienia w instytucjach związanych z obsługą programu proporcjonalnie do wzrostu alokacji RPO w porównaniu z alokacją regionalnego komponentu ZPORR poprzedniego okresu programowania. Planuje się również stworzenie dla wszystkich pracowników zaangażowanych w realizację programu jednolitego systemu wynagrodzeń, systemu nagród w celu oceny efektywności pracy poszczególnych osób wraz z odpowiednimi narzędziami motywacji pozapłacowej (możliwości awansu, podnoszenia kwalifikacji poprzez szkolenia, kursy, staże, itp.) w celu zapewnienia stabilności zatrudnienia w tych jednostkach.

Ponadto do zadań instytucji zaangażowanych w realizację RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013 będzie należało upowszechnianie i promocja programu oraz zapewnienie sprawnego przepływu i wymiany informacji pomiędzy uczestnikami procesu jego realizacji w celu podniesienia świadomości społeczeństwa o możliwościach wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w regionie oraz kreowanie ich pozytywnego wizerunku wśród potencjalnych beneficjentów. Działania informacyjne i promocyjne będą skierowane także na poprawę funkcjonowania procedur zamówień publicznych w regionie poprzez poszerzanie wiedzy w tym zakresie wśród beneficjentów programu oraz instytucji zaangażowanych w realizację programu.

Ważne jest także zapewnienie ciągłości programowania rozwoju regionalnego z udziałem funduszy strukturalnych, w związku z tym do zadań Instytucji Zarządzającej (Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego) będzie należało również przygotowanie kolejnych dokumentów programowych na następną perspektywę finansową, co jest procesem

skomplikowanym i długotrwałym, tym samym wymagającym odpowiedniego wsparcia finansowego na jego przeprowadzenie.

Konieczna jest także kontynuacja i połączenie działań finansowanych z EFRR w ramach perspektywy finansowej 2004-2006 oraz 2007-2013, w związku z czym przewiduje się również finansowanie działań związanych z zamknięciem ZPORR.

W okresie programowym 2004-2006 występowały w warmińsko-mazurskim problemy z wykreowaniem i przygotowaniem niektórych projektów, przede wszystkim w zakresie społeczeństwa informacyjnego. Mając na uwadze cele Strategii Lizbońskiej i potrzebę likwidacji bariery rozwojowej, jaką jest niedostatek infrastruktury i wiedzy o nowoczesnych technikach komunikowania się ważnym jest wsparcie w ramach *Pomocy technicznej* przygotowania tego typu przedsięwzięć. Druga grupa projektów wymagających wsparcia w ich przygotowaniu do procesu oceny to projekty kluczowe z punktu widzenia realizacji strategii rozwoju województwa warmińsko – mazurskiego, które będą realizowane w trybie bezkonkursowym. W związku z tym Instytucja Zarządzająca programem stawia sobie za cel zapewnienie prawidłowego przygotowania projektów, które będą mogły być realizowane w ramach RPO (w szczególności w wyżej wymienionym zakresie), w celu poprawienia ich wdrażania.

Zaplanowany budżet z Pomocy technicznej RPO zagwarantuje również wywiązanie się Instytucji Zarządzającej programem z konieczności dokonywania ewaluacji programu oraz poszczególnych jego działań, zapewni wykonanie wszystkich wymaganych działań z zakresu informacji i promocji, jak również z zakresu monitoringu poprzez zagwarantowanie pełnego uczestnictwa w jednym informatycznym systemie monitorowania.

Opis działań i typy projektów

Działania zgrupowane wokół osi priorytetowej *Pomoc techniczna* skierowane będą na wsparcie procesu zarządzania i wdrażania RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013, zapewnienie ciągłości programowania na kolejny okres programowania w Unii Europejskiej oraz zamknięcia pomocy w ramach ZPORR, poprzez realizację takich typów projektów jak: zatrudnienie personelu obsługującego realizację programu i projektów oraz zajmujących się programowaniem przyszłej perspektywy finansowej, jak również podnoszenie kwalifikacji tych osób poprzez szkolenia krajowe i zagraniczne, seminaria, wizyty studyjne, studia, kursy językowe, staże, itp. oraz stworzenie im odpowiednich warunków pracy poprzez wynajem, remont pomieszczeń biurowych, zakup bądź leasing sprzętu, wyposażenia, materiałów biurowych i środków transportu. W ramach niniejszej osi priorytetowej realizowane będą zadania, których celem będzie wsparcie administracji odpowiedzialnej za zarządzanie i realizację Programu tj.: Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej I i II stopnia RPO WiM 2007-2013. W ramach osi priorytetowej nr 8 kwalifikowana będzie całkowita organizacja administracyjna związana z realizacją Programu. Ważnym elementem wsparcia procesu realizacji RPO Warmia i Mazury 2007-2013 oraz procesu programowania na okres po roku 2013 jest także finansowanie w ramach *Pomocy technicznej* projektów dotyczących procesów oceny i selekcji projektów (w tym finansowanie kosztów udziału ekspertów w tym procesie), procesów kontroli, audytu, monitoringu, sprawozdawczości, ewaluacji i oceny programu oraz jego poszczególnych działań i projektów, jak również analiz, badań i ewaluacji niezbędnych do przygotowywania dokumentów programowych na nową perspektywę finansową.

W ramach osi priorytetowej *Pomoc techniczna* realizowane będą także działania dotyczące wsparcia procesu przygotowania i wdrażania projektów, tj. finansowanie kosztów opracowywania dokumentacji związanej z przygotowaniem projektów (np. studium wykonalności, analiza kosztów i korzyści, ocena oddziaływania na środowisko).

Pomoc techniczna RPO Warmia i Mazury 2007-2013 przewiduje także działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym. W ramach tych działań będzie można realizować projekty dotyczące przygotowania i publikacji materiałów informacyjnych i promocyjnych, przygotowania i organizacji kampanii medialnych, konferencji, seminariów, spotkań i akcji informacyjno-promocyjnych o RPO Warmia i Mazury 2007-2013 oraz o kolejnym okresie programowym. Niezmiernie istotne są także działania związane z organizacją i przeprowadzaniem szkoleń i warsztatów dla beneficjentów RPO 2007-2013 oraz przyszłych beneficjentów kolejnego okresu programowego. Przewiduje się również tworzenie, wyposażanie i utrzymanie punktów informacyjnych, tworzenie i administrowanie stronami internetowymi na temat RPO 2007-2013 oraz przyszłego okresu programowania. W ramach działań informacyjnych i promocyjnych finansować będzie można także projekty dotyczące badania opinii publicznej, monitoringu mediów, badań ewaluacyjnych działań informacyjnych i promocyjnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

Nr	KATEGORIE INTERWENCJI
85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola
86	Ocena, badania / ekspertyzy, informacja i komunikacja

Grupy beneficjentów:

- Instytucja Zarządzająca RPO,
- Instytucje Pośredniczące RPO,
- jednostka programująca na kolejny okres programowania,
- beneficjenci.

Komplementarność i linia demarkacyjna z innymi Programami Operacyjnymi na lata 2007 – 2013 w ramach Polityki Spójności, a także w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Wspólnej Polityki Rybackiej (Europejski Fundusz Rybacki).

Działania realizujące cel osi priorytetowej są komplementarne z:

- PO Pomoc Techniczna (w szczególności oś priorytetowa nr 1: *Sprawna realizacja NSRO*, w szczególności oś priorytetowa nr 2: *Komunikacja i promocja*).

Nie będą mogły być dofinansowane w ramach osi priorytetowej pn. Pomoc techniczna projekty kwalifikujące się do PO Kapitał Ludzki i PO Pomoc Techniczna.

Wskaźniki monitoringu realizacji

Poziom wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w roku bazowym 2006	Wartość w roku docelowym 2013	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt	Liczba utworzonych miejsc pracy finansowanych ze środków programu (wyłącznie umowy o pracę)	szt.	0	6190	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba ocen, ekspertyz, analiz, studiów, opracowań i koncepcji wykonanych przez ewaluatorów zewnętrznych	szt.	0	25	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba zakupionych zestawów komputerowych (laptopy, serwery, komputery) ¹	szt.	0	300	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów, treningów, wizyt studyjnych	szt.	0	150	rocznie	beneficjent
Produkt	Liczba zorganizowanych konferencji, spotkań, seminariów	szt.	0	20	rocznie	beneficjent
Rezultat	Liczba przeszkolonych osób	osoba	0	4 500	rocznie	beneficjent
Rezultat	Odsetek złożonych projektów poprawnych pod względem formalnym	%	0	87	rocznie	Institucja Zarządzająca, Institucje Pośredniczące
Rezultat	Odsetek respondentów wyrażających pozytywne opinie nt. interwencji strukturalnych	%	66	80	w połowie i na zakończenie realizacji programu	ewaluacja

¹ bez drukarek i faksów (zaliczone do sprzętu biurowego)

ROZDZIAŁ 6

PLAN FINANSOWY

Zgodnie z algorytmem przyjętym w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007 – 2013 z dnia 29 listopada 2006 r. wartość środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, z uwzględnieniem dodatkowych środków z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego, przeznaczona na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 wynosi **1 070 550 290 euro**.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 lit. a) Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. (z późn. zm.) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260, wkład EFRR we współfinansowanie RPO Warmia i Mazury został obliczony w odniesieniu do publicznych wydatków kwalifikowalnych.

Na realizację RPO Warmia i Mazury zaangażowane zostanie łącznie **1 599 308 281 euro**. Na kwotę tę składa się **1 070 550 290 euro** środków EFRR, **199 904 750 euro** środków publicznych wkładu krajowego oraz **328 853 241 euro** innych środków finansowych, w tym prywatnych.

Współfinansowanie projektów z „innych źródeł” planowane jest w ramach sześciu osi priorytetowych Programu (nie dotyczy osi nr 3 pn. Infrastruktura społeczna oraz osi nr 8 pn. Pomoc techniczna). Możliwości współfinansowania projektów środkami nie publicznymi, w tym prywatnymi zostały oszacowane m.in. na podstawie doświadczeń z lat ubiegłych (PHARE, ZPORR), które wykazały znacznie większe zapotrzebowanie sektora prywatnego na środki finansowe niż przewidziana alokacja na województwo warmińsko – mazurskie. Z powodu niewystarczających środków finansowych nie udało się – zakontraktować wszystkich projektów, które pozytywnie przeszły ocenę formalną i merytoryczną. Warunkiem otrzymania dofinansowania z EFRR w ramach RPO WiM będzie – na etapie składania projektu zapewnienie przez wnioskodawcę wymaganego wkładu własnego wraz ze wskazaniem źródeł pochodzenia środków.

Z kwoty 1 070 550 290 euro, 414 692 496 euro zaangażowane zostanie na realizację celów Strategii Lizbońskiej, co stanowi 38,74% środków wspólnotowych w ramach RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013.

Zgodnie z art. 37 ust. 1 lit. d) i e) Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. (z późn. zm.) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260, w planie finansowym RPO Warmia i Mazury na lata 2007 - 2013 zaprezentowane zostały następujące tabele finansowe:

1. Tabela przedstawiająca kwotę całkowitych środków finansowych przewidzianych na wkład EFRR w podziale rocznym.
2. Tabela określająca, dla całego okresu programowania i dla każdej osi priorytetowej, kwotę całkowitych środków finansowych stanowiących wkład Wspólnoty i wkład krajowy (w podziale na publiczny i prywatny) oraz wskaźnik wkładu EFRR w finansowanie poszczególnych osi priorytetowych. Dla celów informacyjnych wskazano również wkład EBI i innych istniejących instrumentów finansowych.
3. Indykatorywny podział środków na kategorie interwencji, zgodnie z Załącznikiem IIb projektu Rozporządzenia KE ustanawiającego zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006.

Tabela finansowa dla RPO Warmia i Mazury w podziale na lata (w €).

Lata	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Fundusz Spójności	Ogółem
	1	2	3=1+2
2007	145 309 518	-	145 309 518
2008	148 712 216	-	148 712 216
2009	152 092 508	-	152 092 508
2010	150 108 418	-	150 108 418
2011	155 359 272	-	155 359 272
2012	157 569 046	-	157 569 046
2013	161 399 312	-	161 399 312
2007-2013	1 070 550 290	-	1 070 550 290

Szacunkowa tabela finansowa dla RPO Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 w podziale na osie priorytetowe oraz źródła finansowania (w euro).

Oś priorytetowa	Wkład wspólnotowy	Udział % osi priorytetowych we wkładzie UE	Wkład krajowy			Ogółem	Wskaźnik wkładu funduszy UE (w %)	Dla celów informacyjnych	
			Ogółem	Krajowy wkład publiczny	Wkład prywatny			Pożyczki EBI	Inne finansowanie
	1	X	2=3+4	3	4	5=1+2	6=1/5	7	8
Oś priorytetowa 1 Przedsiębiorczość	228 316 657	21,33%	34 114 706	34 114 706	-	262 431 363	87,00%	-	138 527 861
Oś priorytetowa 2 Turystyka	134 750 465	12,59%	23 779 510	23 779 510	-	158 529 975	85,00%	-	68 365 968
Oś priorytetowa 3 Infrastruktura społeczna	62 192 522	5,81%	10 975 151	10 975 151	-	73 167 673	85,00%	-	0
Oś priorytetowa 4 Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast	82 923 363	7,74%	14 633 535	14 633 535	-	97 556 898	85,00%	-	19 023 595
Oś priorytetowa 5 Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna	367 424 294	34,32%	81 849 272	81 849 272	-	449 273 566	81,78%	-	49 188 825
Oś priorytetowa 6 Środowisko przyrodnicze	93 288 784	8,71%	22 165 660	22 165 660	-	115 454 444	80,80%	-	18 504 563
Oś priorytetowa 7 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	70 192 522	6,56%	12 386 916	12 386 916	-	82 579 438	85,00%	-	35 242 429
Oś priorytetowa 8 Pomoc techniczna	31 461 683	2,94%	0	0	-	31 461 683	100,00%	-	0
Ogółem	1 070 550 290	100%	199 904 750	199 904 750	-	1 270 455 040	84,27%	-	328 853 241

Indykacyjny podział, według kategorii, zaprogramowanego wykorzystania wkładu EFRR w RPO Warmia i Mazury na lata 2007 - 2013 (w €).

Kwestie priorytetowe		
Kod	Temat priorytetowy	Kwota
Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość		
02	Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych	3 337 326
03	Transfer technologii i udoskonalenie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.)	10 050 000
05	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	35 000 000
06	Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowania/użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw)	6 068 361
07	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedzina badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie wyższe, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa, itp.)	60 097 172
08	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa	112 004 999
09	Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP	29 617 225
Spółeczeństwo informacyjne		
10	Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)	23 279 682
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja, itp.)	20 956 775
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci, itp.)	20 005 261
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne wykorzystanie	5 950 804
Transport		
16	Kolej	31 021 648
18	Tabor kolejowy	5 385 099
23	Drogi regionalne/lokalne	284 209 857
24	Ścieżki rowerowe	4 532 657
29	Porty lotnicze	37 000 000
30	Porty	4 574 365
31	Śródlądowe drogi wodne (regionalne i lokalne)	2 008 763
Energia		
33	Energia elektryczna	3 224 562
40	Energia odnawialna: słoneczna	3 609 626
41	Energia odnawialna: biomasa	11 219 252
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	900 000
Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom		
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	12 740 000
45	Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną	1 289 013

46	Oczyszczanie ścieków	50 778 556
53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi)	6 277 649
54	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	6 474 688
Turystyka		
57	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	74 487 978
Kultura		
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	7 751 501
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej	20 119 903
Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich		
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich	60 637 709
Inwestycje w infrastrukturę społeczną		
75	Infrastruktura systemu oświaty	23 277 511
76	Infrastruktura ochrony zdrowia	35 096 261
78	Infrastruktura mieszkalnictwa	22 285 654
79	Pozostała infrastruktura społeczna	3 818 750
Pomoc techniczna		
85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola	27 419 168
86	Ocena i badania/ekspertyzy, informacja i komunikacja	4 042 515
Ogółem		1 070 550 290

Kody klasyfikacji według kryterium finansowania (w €)

Terytorium		
Kod	Forma finansowania	Kwota
01	Pomoc bezzwrotna	1 040 550 290
02	Pomoc (<i>pożyczka, dotacja na spłatę oprocentowania, gwarancje</i>)	28 000 000
03	Kapitał podwyższonego ryzyka (<i>nabycie udziałów, fundusze kapitału podwyższonego ryzyka</i>)	2 000 000
04	Inne formy finansowania	0
Ogółem		1 070 550 290

Kody klasyfikacji według kryterium obszaru (w €)

Terytorium		
Kod	Typ obszaru	Kwota
01	Obszar miejski	498 431 980
02	Obszar górski	0
03	Wyspy	0
04	Obszar o niskiej i bardzo niskiej gęstości zaludnienia	0
05	Obszary wiejskie (<i>poza obszarami góorskimi, wyspami lub o niskiej lub bardzo niskiej gęstości zaludnienia</i>)	475 024 891
06	Dawne granice zewnętrzne UE (po 30.04.2004 r.)	0
07	Region peryferyjny	0
08	Obszar współpracy transgranicznej	0
09	Obszar współpracy transnarodowej	0
10	Obszar współpracy międzyregionalnej	0
00	Nie dotyczy	97 093 419
Ogółem		1 070 550 290

Indykacyjny podział środków EFRR według kategorii interwencji realizujących cele Strategii Lizbońskiej w RPO Warmia i Mazury na lata 2007 - 2013 (w €).

Nr kategorii interwencji	Osie priorytetowe Nazwa kategorii interwencji	Wydatki "lizbońskie" (w euro)	Udział wydatków lizbońskich (w %)
Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość		256 175 083	23,93%
02	Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych	3 337 326	0,31%
03	Transfer technologii i udoskonalenie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (<i>parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.</i>)	10 050 000	0,94%
05	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	35 000 000	3,27%
06	Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (<i>wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowania/użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw</i>)	6 068 361	0,56%
07	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (<i>innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie wyższe, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa, itp.</i>)	60 097 172	5,61%
08	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa	112 004 999	10,47%
09	Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP	29 617 225	2,77%
Społeczeństwo informacyjne		70 192 522	6,56%
10	Infrastruktura telekomunikacyjna (<i>w tym sieci szerokopasmowe</i>)	23 279 682	2,17%
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (<i>e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja, itp.</i>)	20 956 775	1,96%
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (<i>e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci, itp.</i>)	20 005 261	1,87%
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne wykorzystanie	5 950 804	0,56%
Transport		72 596 013	6,78%
16	Kolej	31 021 648	2,90%
29	Porty lotnicze	37 000 000	3,46%
30	Porty	4 574 365	0,42%
Energia		15 728 878	1,47%
40	Energia odnawialna: słoneczna	3 609 626	0,34%
41	Energia odnawialna: biomasa	11 219 252	1,05%
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	900 000	0,08%
Łączny wkład EFRR wg kategorii interwencji określonych w zał. IV do rozporządzenia 1083/2006		414 692 496	38,74%
Całkowity wkład EFRR do RPO WiM		1 070 550 290	

ROZDZIAŁ 7

SYSTEM ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA PROGRAMU

System wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 przygotowany został w oparciu o:

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. (z późn. zm.) ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999;
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (zaakceptowane przez Komisję Europejską w dniu 7 maja 2007 r.)
- Ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (DZ. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.)

Za przygotowanie i wdrożenie RPO WiM 2007 – 2013 odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca, tj. Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

PRZEPISY WYKONAWCZE

7.1. Kompetencje instytucji zaangażowanych w zarządzanie regionalnego programu operacyjnego

7.1.1. Koordynacja

7.1.1.1. Koordynacja na poziomie NSRO - Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego prowadzi nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem systemu realizacji NSRO, a także odpowiada za prowadzenie badań ewaluacyjnych na poziomie NSRO, w tym badań horyzontalnych oraz badań uzupełniających i badań *ad hoc*, wynikających z monitorowania realizacji NSRO.

7.1.1.2. Koordynacja 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – Instytucja Koordynująca Regionalne Programy Operacyjne

Funkcję Instytucji Koordynującej RPO (IK RPO) pełnić będzie **Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego** obsługiwany w przedmiotowym zakresie przez Departament Koordynacji Programów Regionalnych (DPR) w ramach MRR.

Instytucja Koordynująca RPO odpowiedzialna jest w szczególności za:

- weryfikację regionalnych programów operacyjnych pod względem ich zgodności z NSRO,
- negocjowanie regionalnych programów operacyjnych z KE we współpracy z instytucjami zarządzającymi RPO,
- zapewnienie spójności stosowanych wytycznych;
- monitorowanie efektów wdrażania RPO w regionach (analizy porównawcze).

Wzajemne relacje oraz szczegółowy zakres obowiązków i podział zadań między Instytucją Koordynującą RPO a Instytucją Zarządzającą RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego zostaną określone w porozumieniu zawartym między tymi instytucjami.

7.1.2. Zarządzanie Regionalnym Programem Operacyjnym

7.1.2.1. Instytucja Zarządzająca RPO

Funkcję Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Warmia i Mazury na lata 2007 - 2013 zgodnie z art. 25 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.) pełni **Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego**. Instytucja Zarządzająca, stosownie do art. 60 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, jest odpowiedzialna za zarządzanie regionalnym programem operacyjnym i jego realizację zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami, a w szczególności za:

- zapewnienie, że operacje są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do regionalnego programu operacyjnego oraz że spełniają one mające zastosowanie zasady wspólnotowe i krajowe przez cały okres ich realizacji;
- weryfikację, że współfinansowane towary i usługi są dostarczone oraz że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów na operacje zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnienie istnienia informatycznego systemu rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdej operacji w ramach regionalnego programu operacyjnego oraz zapewnienie, że dane na temat realizacji, niezbędne do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny są gromadzone;
- zapewnienie utrzymywania przez beneficjentów i inne podmioty uczestniczące w realizacji operacji odrębnego systemu księgowego albo odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją, bez uszczerbku dla krajowych zasad księgowych;
- zapewnienie, że ocena regionalnego programu operacyjnego, o której mowa w art. 48 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 jest prowadzona zgodnie z art. 47 ww. rozporządzenia;

- ustanowienie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów, wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są przechowywane zgodnie z wymogami art. 90 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- zapewnienie otrzymywania przez instytucję certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w odniesieniu do wydatków na potrzeby poświadczania;
- kierowanie pracą komitetu monitorującego i dostarczanie mu dokumentacji wymaganej w celu umożliwienia monitorowania jakościowego realizacji programu operacyjnego w świetle jego szczegółowych celów;
- opracowanie i przedkładanie Komisji rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji, po ich uprzednim zatwierdzeniu przez komitet monitorujący;
- zapewnianie przestrzegania wymogów w zakresie informacji i promocji ustanowionych w art. 69 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- dostarczanie Komisji Europejskiej informacji umożliwiających jej dokonanie oceny dużych projektów.

Instytucja Zarządzająca – zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego wykonuje swoje zadania przy pomocy wyodrębnionych komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Większość obowiązków Instytucji Zarządzającej wykonywanych będzie w Departamencie Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego, w ramach którego wyodrębniono Biura odpowiedzialne m.in. za wdrażanie osi priorytetowych RPO. Ponadto pewne zadania Instytucji Zarządzającej realizowane będą przez wydzielone komórki w Departamencie Polityki Regionalnej, Departamencie Organizacyjnym, Departamencie Finansów i Skarbu, Departamencie Prawnym, Biurze Zamówień Publicznych i Udzielania Zezwoleń oraz Biurze Audytu Wewnętrznego.

7.1.2.2. Instytucje Pośredniczące

Instytucja Zarządzająca RPO WiM zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz uchwały z dnia 19 marca 2007r Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego nr 14/99/07/III. powierzyła Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie na mocy Porozumienia pełnienie funkcji Instytucji Pośredniczącej dla Osi Priorytetowej VI pn. Środowisko Przyrodnicze.

Do głównych zadań Instytucji Pośredniczącej należy:

- 1) udzielanie potencjalnym beneficjentom wszelkich informacji pozwalających na właściwe przygotowanie projektów;
- 2) identyfikacja projektów mogących uzyskać dofinansowanie z EFRR, spełniających warunki określone w RPO WiM i jego Uszczegółowieniu;
- 3) monitorowanie przygotowania wniosków o dofinansowanie dla projektów, uwzględnionych w wykazie indywidualnych projektów kluczowych do RPO WiM lub zgłoszonych do dofinansowania w ramach procedury konkursowej;
- 4) przyjmowanie, ocena złożonych projektów pod względem ich wykonalności technicznej, ekonomicznej i finansowej oraz przygotowania do realizacji, tj. prowadzenie oceny formalnej, merytorycznej oraz gotowości do realizacji, w tym powołanie i prowadzenie grupy roboczej ds. oceny wniosków oraz zatwierdzenia listy rankingowej wniosków o dofinansowanie;

- 5) zatwierdzanie projektów do dofinansowania na podstawie przeprowadzonego postępowania, dotyczy to zarówno projektów zgłaszanych w ramach Indykatoryjnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych do RPO WiM, jak i w ramach organizowanych konkursów;
- 6) zawieranie umów z beneficjentami;
- 7) przyjmowanie, weryfikacja i zatwierdzanie złożonych przez beneficjentów wniosków o płatność oraz przygotowywanie zbiorczych wniosków o płatność i przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej;
- 8) dokonywanie refundacji poniesionych wydatków na rachunki poszczególnych beneficjentów;
- 9) odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom;
- 10) nadzór i kontrola nad realizacją umów o dofinansowanie projektów, w tym przeprowadzanie kontroli terenowych;
- 11) weryfikacja współfinansowanych towarów i usług oraz tego, że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały faktycznie poniesione i są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- 12) prowadzenie monitoringu realizowanych projektów, w tym monitorowanie wskaźników do 5 lat po zakończeniu realizacji projektów;
- 13) przygotowywanie okresowych informacji, analiz i raportów dla Instytucji Zarządzającej;
- 14) prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych w ramach wdrażanej osi priorytetowej;
- 15) udostępnianie wszelkich informacji i dokumentów upoważnionym organom, w tym Instytucji Zarządzającej, Instytucji Audytowej, Instytucji Certyfikującej, Najwyższej Izbie Kontroli, organom Komisji Europejskiej oraz osobom upoważnionym przez Instytucję Zarządzającą do przeprowadzenia kontroli realizacji zadań Instytucji.

W ramach RPO Warmia i Mazury przewiduje się także – zgodnie z uchwałą z dnia 26 marca 2007 r. Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego delegowanie części zadań związanych z wdrażaniem Osi Priorytetowej Przedsiębiorczość do Instytucji Pośredniczącej II Stopnia wyłonionej w trybie określonym w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych .

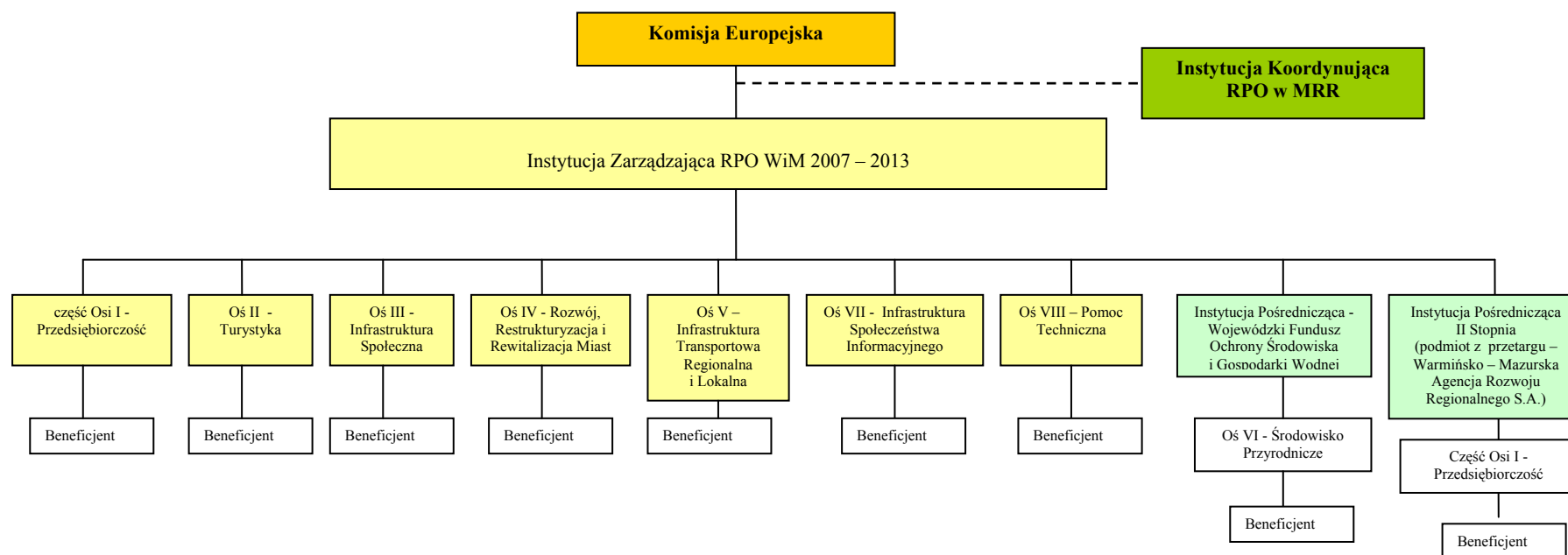
Do Instytucji Pośredniczącej II Stopnia powierzone zostaną zadania związane z udzielaniem dotacji inwestycyjnych mikro, małym, średnim oraz dużym przedsiębiorstwom, a w szczególności:

1. prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych;
2. dokonywanie, w oparciu o określone kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, wyboru projektów inwestycyjnych;
3. zawieranie umów z beneficjentami o dofinansowanie projektu;
4. kontrola realizacji dofinansowanych projektów;
5. dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów;
6. odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom.

Szczegółowy zakres zadań i odpowiedzialności zostanie określony w Umowie między Instytucją Zarządzającą a Instytucją Pośredniczącą II stopnia.

Schemat instytucjonalny RPO Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 zaprezentowany został poniżej:

Schemat instytucjonalny RPO Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013

7.1.2.3. Instytucja Certyfikująca

Zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego certyfikuje Komisji Europejskiej prawidłowość poniesienia wydatków w ramach programów operacyjnych. Instytucja Certyfikująca, to komórka organizacyjna utworzona zarządzeniem ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, odpowiedzialna za certyfikację wydatków ponoszonych w ramach EFRR, EFS i FS. IC w zakresie realizowanych zadań jest komórką niezależną od komórek wykonujących funkcje instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi, wchodzących w skład odrębnych pionów podległych innym Członkom Kierownictwa Ministerstwa. Członek Kierownictwa MRR nadzorujący Instytucję Certyfikującą podlega bezpośrednio Ministrowi Rozwoju Regionalnego i podejmuje w sposób niezależny decyzje w zakresie dokonywania oraz wstrzymywania procesu poświadczania deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność do Komisji Europejskiej. Obsługę Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie zadań Instytucji Certyfikującej zapewnia Departament Instytucji Certyfikującej. Instytucja Certyfikująca odpowiada w szczególności za:

- opracowanie i przedłożenie Komisji Europejskiej poświadczonych deklaracji wydatków i wniosków o płatność;
- poświadczanie, że deklaracja wydatków jest dokładna, wynika z wiarygodnych systemów księgowych i jest oparta na weryfikowalnej dokumentacji uzupełniającej;
- poświadczanie, że zadeklarowane wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnianie, do celów poświadczania wydatków, że otrzymała od Instytucji Zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, wyników kontroli/audytów wykorzystania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz krajowego współfinansowania, prowadzonych przez uprawnione instytucje;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych do Komisji Europejskiej;
- prowadzenie ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu dla operacji oraz przesyłanie do Komisji Europejskiej rocznej deklaracji w tym zakresie;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, informacji o wykrytych nieprawidłowościach w programie operacyjnym;
- analizowanie, do celów poświadczania wydatków, procedur Instytucji Zarządzających;
- przeprowadzanie kontroli w Instytucjach Zarządzających lub w instytucjach do których IZ delegowała swoje zadania oraz w szczególnych przypadkach przeprowadzanie czynności kontrolnych u beneficjentów;
- monitorowanie zasady n+3/n+2 na podstawie danych otrzymywanych od Instytucji Zarządzającej.

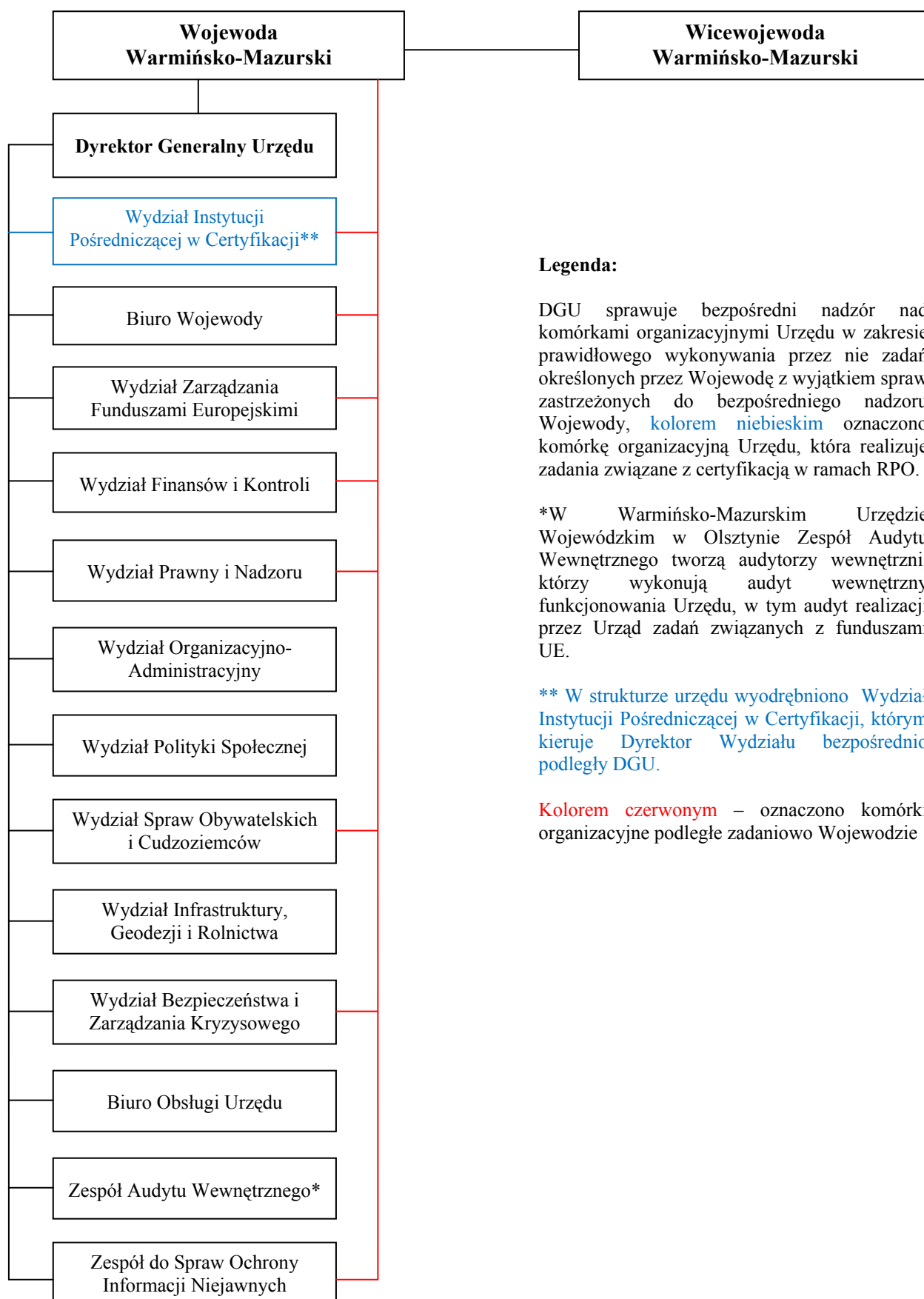
Zgodnie z art. 35 ust. 9 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zadania ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, wynikające z art. 35 ust. 2 pkt 7 ww. ustawy, mogą zostać przekazane Wojewodzie, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnym porozumieniu. Instytucja Certyfikująca w MRR deleguje Wojewodom część swoich zadań w

zakresie certyfikacji, przy zachowaniu odpowiedzialności za delegowane zadania zgodnie z art. 59 ust. 2 *rozporządzenia nr 1083/2006*. Powierzenie Wojewodom wykonywania części zadań Instytucji Certyfikującej następuje, zgodnie z art. 12 *rozporządzenia nr 1828/2006* oraz art. 35 ust. 9 *ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, poprzez zawarcie przez Ministra Rozwoju Regionalnego porozumień z poszczególnymi Wojewodami. Wojewodowie, do których delegowane są zadania Instytucji Certyfikującej, pełnią funkcję Instytucji Pośredniczących w Certyfikacji. Komórki organizacyjne w urzędach wojewódzkich, które obsługują Wojewodę w zakresie delegowanych zadań, są funkcjonalnie niezależne od komórek, które wykonują zadania delegowane przez Instytucję Zarządzającą.

Instytucja Certyfikująca deleguje Wojewodzie jako Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji w szczególności następujące zadania:

- weryfikację pod względem formalnym i rachunkowym otrzymywanego od Instytucji Zarządzającej poświadczenia wydatków oraz wniosku o płatność dla Regionalnego Programu Operacyjnego;
- poświadczanie przed IC, że deklaracja wydatków jest dokładna, wynika z wiarygodnych systemów księgowych i jest oparta na weryfikowalnej dokumentacji uzupełniającej;
- poświadczanie przed IC, że zadeklarowane wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnianie, do celów poświadczania wydatków, że otrzymała od Instytucji Zarządzającej RPO odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, wyników kontroli/audytów wykorzystania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz krajowego współfinansowania, prowadzonych przez uprawnione instytucje;
- przeprowadzanie kontroli w Instytucji Zarządzającej RPO lub w instytucjach do których IZ delegowała swoje zadania oraz w szczególnych przypadkach przeprowadzanie czynności kontrolnych u beneficjentów;
- analizowanie, do celów poświadczania wydatków, procedur Instytucji Zarządzającej RPO;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach w ramach RPO;
- analizowanie elektronicznej ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu dla danego projektu, prowadzonej przez Instytucję Zarządzającą lub instytucje, do których IZ delegowała swoje zadania.

Schemat organizacyjny Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji zaprezentowany został poniżej :

Legenda:

DGU sprawuje bezpośredni nadzór nad komórkami organizacyjnymi Urzędu w zakresie prawidłowego wykonywania przez nie zadań określonych przez Wojewodę z wyjątkiem spraw zastrzeżonych do bezpośredniego nadzoru Wojewody, kolorem niebieskim oznaczono komórkę organizacyjną Urzędu, która realizuje zadania związane z certyfikacją w ramach RPO.

*W Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie Zespół Audytu Wewnętrznego tworzą audytorzy wewnętrzni, którzy wykonują audyt wewnętrzny funkcjonowania Urzędu, w tym audyt realizacji przez Urząd zadań związanych z funduszami UE.

** W strukturze urzędu wyodrębniono Wydział Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji, którym kieruje Dyrektor Wydziału bezpośrednio podległy DGU.

Kolorem czerwonym – oznaczono komórki organizacyjne podległe zadaniowo Wojewodzie

7.1.2.4. Instytucja Audytowa

Określone w rozporządzeniu Rady nr 1083/2006 zadania Instytucji Audytowej wykonuje Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, którego funkcję pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2004 r., nr 8, poz. 65 ze zmianami).

Instytucja Audytowa jest niezależna od Instytucji Zarządzającej RPO, Instytucji Pośredniej (WFOŚiGW), Instytucji Pośredniczącej II stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) oraz Instytucji Certyfikującej.

Zadania Instytucji Audytowej wykonywane są za pośrednictwem jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej podległych Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, tj. wyodrębnionej komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów (obecnie Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE) oraz 16 urzędów kontroli skarbowej umiejscowionych na poziomie województwa. W przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 jest to – Urząd Kontroli Skarbowej w Olsztynie (Referat Kontroli Środków Unii Europejskiej).

Instytucja Audytowa odpowiedzialna jest za ogół prac związanych z wydaniem zapewnienia, że system zarządzania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 spełnia wymogi rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, w tym za przygotowanie przed złożeniem pierwszego wniosku o płatność okresową, lub nie później niż w terminie 12 miesięcy od zatwierdzenia Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013, sprawozdania zawierającego wyniki oceny utworzenia systemów i opinii na temat zgodności systemu zarządzania i kontroli RPO WiM z art. 58-62 rozporządzenia. Prace w ramach audytu zgodności przeprowadzane są przez Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej oraz *Urząd Kontroli Skarbowej w Olsztynie*, opinię podpisuje Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

Czynności audytowe wykonywane przez Instytucję Audytową uwzględniają uznane w skali międzynarodowej standardy audytu. Do głównych zadań IA należy w szczególności:

1. zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013,
2. zapewnienie prowadzenia audytów operacji na podstawie stosownej próby w celu weryfikacji zadeklarowanych wydatków,
3. przedstawianie KE, w terminie dziewięciu miesięcy od zatwierdzenia Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013, strategii audytu obejmującej podmioty, które będą przeprowadzać audyty, o których mowa w p. 1. i 2., metodologię, która zostanie zastosowana, metody doboru próbek danych dla potrzeb audytu operacji oraz indykatywny rozplanowanie audytów w celu zapewnienia przeprowadzenia audytu głównych podmiotów oraz równomiernego rozkładu audytów w całym okresie programowania,
4. do dnia 31 grudnia każdego roku w latach 2008–2015:
 - a) przedłożenie KE rocznego sprawozdania audytowego, przedstawiającego wyniki audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich 12 miesięcy, zakończonym dnia 30 czerwca danego roku, zgodnie ze strategią audytu dla Regionalnego Programu

Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 oraz informującego o wszelkich brakach wykrytych w systemie zarządzania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013. Pierwsze sprawozdanie, które należy złożyć do dnia 31 grudnia 2008 r., obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 30 czerwca 2008 r. Informacje dotyczące audytów przeprowadzonych po dniu 1 lipca 2015 r. zostają włączone do końcowego sprawozdania audytowego, stanowiącego uzupełnienie deklaracji zamknięcia, o której mowa w p. 5,

- b) wydawanie opinii, na podstawie kontroli i audytów przeprowadzonych na jej odpowiedzialność, w kwestii tego, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje skutecznie, tak aby dawać racjonalne zapewnienie, że deklaracje wydatków przedstawione KE są prawidłowe, oraz aby dawać tym samym racjonalne zapewnienie, że transakcje będące ich podstawą są zgodne z prawem i prawidłowe,
- c) przedkładanie, częściowego zamknięcia Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013, deklaracji częściowego zamknięcia zawierającej ocenę zgodności z prawem i prawidłowości danych wydatków,
- d) przedłożenie KE, nie później niż dnia 31 marca 2017 r., deklaracji zamknięcia, zawierającej ocenę zasadności wniosku o wypłatę salda końcowego oraz zgodności z prawem i prawidłowości transakcji będących podstawą wydatków objętych końcową deklaracją wydatków, do której dołącza się końcowe sprawozdanie audytowe.

W ramach wyżej opisanych prac Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej nadzoruje, koordynuje i zapewnia odpowiednią jakość pracy urzędu kontroli skarbowej. Ponadto, Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE odpowiedzialny jest za koordynację wszystkich prac.

Urzędy kontroli skarbowej współpracują z Departamentem Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej w szczególności poprzez:

- opiniowanie projektów dokumentów utworzonych w Departamencie Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej,
- udział w warsztatach,
- wykonywanie testów mechanizmów kontrolnych,
- opracowanie raportów dla jednostek objętych badaniem.

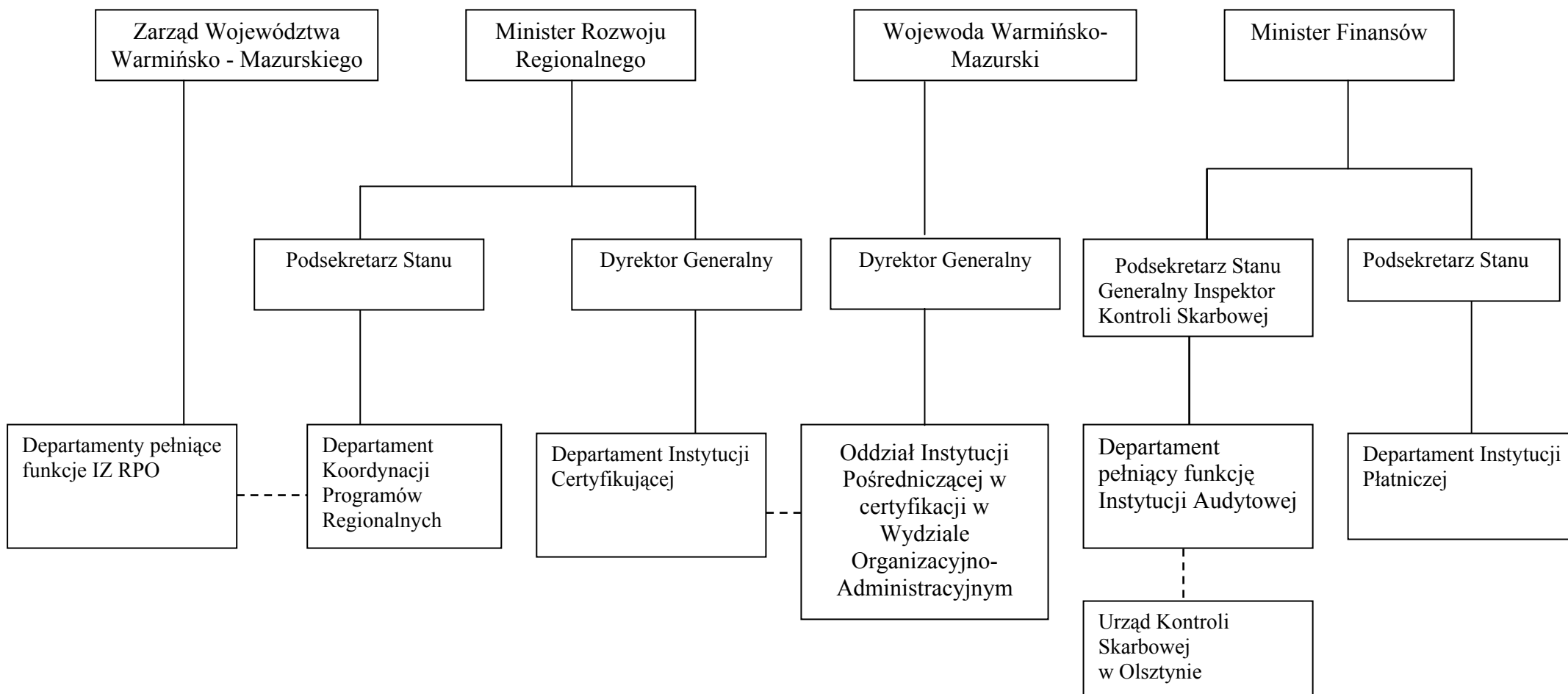
Celem zapewnienia jakości prac wykonywanych przez urzędy kontroli skarbowej, Departament ten zapewnia stosowanie odpowiednich mechanizmów kontroli. Polegają one w szczególności na:

- wprowadzeniu systemu zarządzania dokumentacją (w tym określenie kryteriów jej sporządzania, weryfikacji i akceptacji, standaryzacja oraz informatyzacja dokumentacji),
- nadzorze nad wykonywaniem prac (przypisanie pracownikom odpowiedzialności za wykonanie zadania i weryfikacja jego wykonania), przeprowadzaniu corocznie kontroli mających na celu sprawdzenie jakości wykonanych prac (w ramach tzw. *re-performance audits* oraz audytów mających na celu weryfikację poprawności stosowania przez urzędy kontroli skarbowej metodologii).

7.1.2.5. Instytucja właściwa dla otrzymywania płatności pochodzących z Komisji Europejskiej

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności dokonywanych przez KE jest Ministerstwo Finansów. Zgodnie z regulaminem pracy Ministerstwa Finansów obsługą rachunków bankowych, na które będą dokonywane płatności ze środków wspólnotowych zajmuje się obecnie Departament Instytucji Płatniczej.

Schemat organizacyjny wskazujący rozmieszczenie Instytucji Zarządzającej RPO WiM , Instytucji Koordynującej RPO, Instytucji Certyfikującej i Instytucji Audytowej oraz instytucji odpowiedzialnej za otrzymywanie płatności z KE, zaprezentowany został poniżej:

7.1.2.6. Instytucja lub instytucje odpowiedzialne za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów

Instytucją odpowiedzialną za dokonywanie płatności na rzecz beneficjenta jest Instytucja Zarządzająca Instytucja Pośrednicząca (WFOŚiGW)/Instytucja Pośrednicząca II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) zgodnie z przyjętym systemem realizacji RPO WiM.

7.1.2.7 Przepływy finansowe w RPO WiM

Przepływy finansowe między KE a krajem członkowskim

Komisja Europejska przekazuje środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na finansowanie programu w formie płatności zaliczkowych, płatności okresowych i płatności salda końcowego. Powyższe środki wpływają na wyodrębniony rachunek bankowy, prowadzony w euro i zarządzany przez Ministra Finansów.

Finansowanie programu⁹

Na potrzeby finansowania programu w ramach budżetu państwa wyodrębniono budżet środków europejskich, z którego przekazywane są środki odpowiadające wkładowi UE. Współfinansowanie krajowe z budżetu państwa przekazywane jest przez właściwego dysponenta części budżetowej w formie dotacji celowej.

Środki odpowiadające wkładowi UE są przekazywane do beneficjentów za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego (Płatnik), który wypłaca je na podstawie zleceń wypłaty środków wystawianych przez instytucję podpisującą umowę o dofinansowanie (IZ/IP/IPII) z beneficjentem.

Środki w ramach współfinansowania krajowego z budżetu państwa są wypłacane beneficjentom przez IZ/IP/IPII.

Wypłata na rzecz beneficjenta zarówno w części środków UE, jak i współfinansowania z budżetu państwa może mieć formę płatności zaliczkowych bądź zwrotu poniesionych przez beneficjenta wydatków.

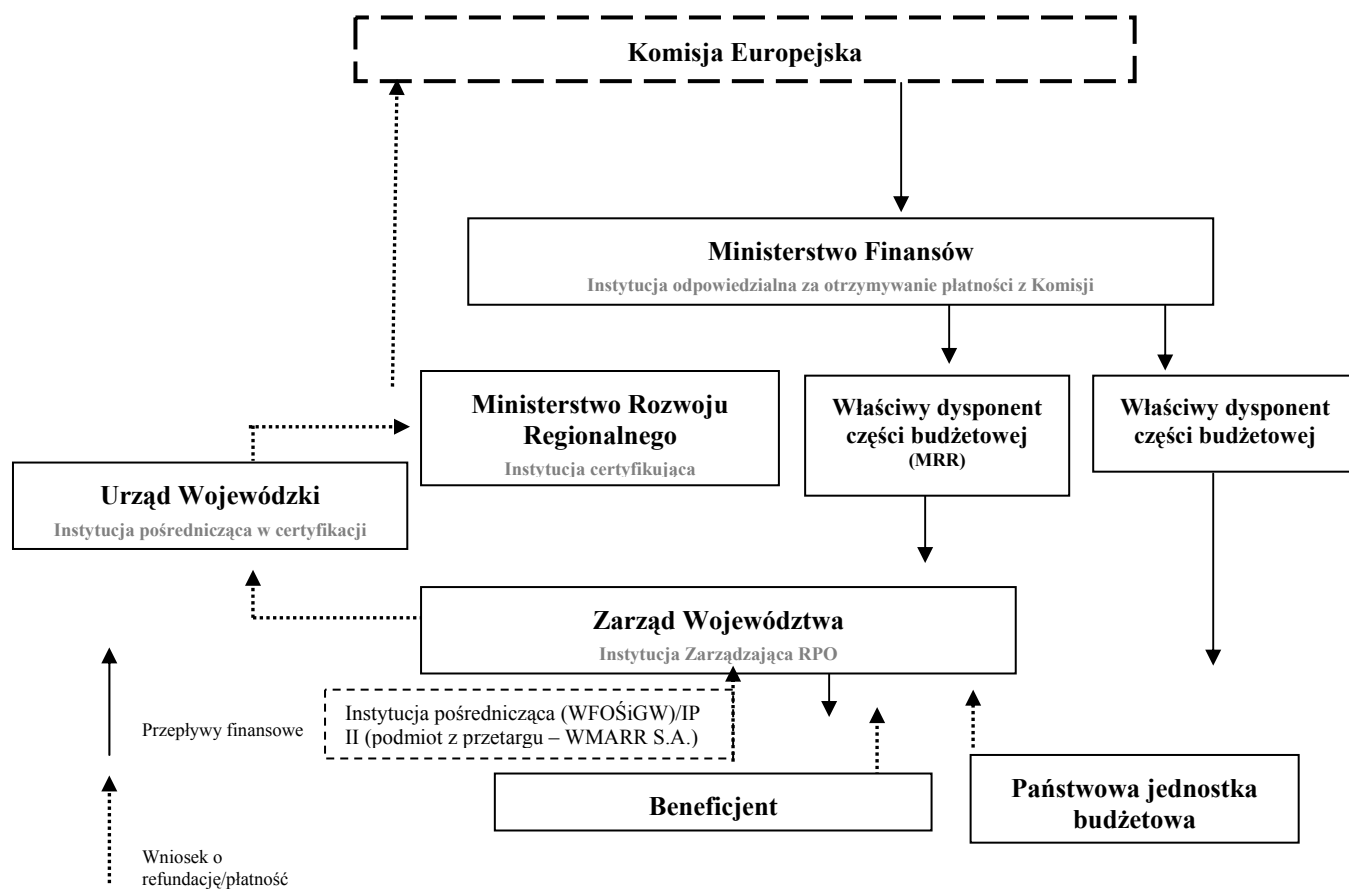
Środki na rzecz beneficjentów są przekazywane na podstawie umowy o dofinansowanie¹⁰ oraz wniosku beneficjenta o płatność, z uwzględnieniem wcześniejszych wypłat.

Wydatki beneficjenta wykazane w składanym przez niego wniosku o płatność, są ujmowane przez IZ/IP/IPII w deklaracjach wydatków składanych do IPOC, a następnie do IC, celem certyfikacji wydatków do KE.

⁹ Nie dotyczy pomocy technicznej. Projekty pomocy technicznej finansowane są ze środków właściwego dysponenta części budżetowej lub w przypadku instytucji niebędących dysponentem ze środków dotacji celowej.

¹⁰ W przypadku projektów własnych Instytucji Zarządzającej środki będą przekazywane na podstawie uchwały Zarządu Województwa oraz/lub zatwierdzonego wniosku o płatność.

Schemat przepływów finansowych przedstawia się następująco:

7.1.2.8 Procedury dotyczące uzyskanych odsetek

W ramach programu operacyjnego odsetki narosłe od środków otrzymanych przez poszczególne instytucje biorące udział w finansowaniu RPO WiM przeznaczone będą na realizację danej osi priorytetowej/działania Programu i będą wykazywane w sprawozdaniu z realizacji osi priorytetowej/działania.

Dla obsługi środków otrzymywanych z UE w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 zostanie utrzymany podobny system rachunków bankowych jak dla perspektywy 2004-2006, czyli rachunki I poziomu – funduszowe i rachunki II poziomu – programowe.

Wszystkie rachunki bankowe, zarówno funduszowe, jak i programowe będą oprocentowane, a odsetki będą dopisywane do stanów na rachunkach. Niezwłocznie po naliczeniu odsetek Instytucja przyjmująca środki z KE będzie przekazywała odpowiednie kwoty na rachunek dochodów budżetu państwa i będą one wykorzystane na współfinansowanie krajowe.

Odsetki narosłe od środków przekazanych beneficjentowi w formie zaliczek na realizację projektu pomniejszają kwotę kolejnych wypłat na rzecz beneficjenta. Instytucja Zarządzająca programem będzie monitorowała wysokość odsetek zapłaconych przez beneficjentów na skutek dokonanych korekt finansowych, w tym wysokość odsetek karnych i umownych. Instytucja Zarządzająca może zlecić realizację zadań związanych z monitorowaniem odsetek narosłych w ramach danej osi priorytetowej właściwej Instytucji Pośredniczącej (WFOŚiGW)/Pośredniczącej II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.).

7.1.2.9. Informacja i promocja.

Zgodnie z zapisami art. 2 pkt 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 określającym zasady wdrażania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Polska przygotowuje Strategię Komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce na lata 2007-2013 dla wszystkich funduszy i programów. Wspólna Strategia ma na celu zapewnienie skutecznej koordynacji działań prowadzonych przez poszczególne instytucje, dzięki której wzrośnie skuteczność i efektywność działań informacyjnych i promocyjnych.

Strategia komunikacji jest przygotowywana przez Instytucję Koordynującą NSRO (umiejscowioną w strukturze ministerstwa właściwego ds. rozwoju regionalnego) we współpracy z Instytucjami Zarządzającymi. Uwzględnia ona zasady przyjęte w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie informacji i promocji.

Strategia komunikacji określa podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych na potrzeby wszystkich programów operacyjnych i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, a w szczególności cele i ideę przewodnią, określenie grup docelowych, wskazanie instytucji zaangażowanych w działania informacyjne i promocyjne, a także wymagane minimum podejmowanych działań.

Instytucja Zarządzająca opracuje dla programu operacyjnego Plan komunikacji zawierający cele działań, charakterystykę grup docelowych, opis planowanych działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych, opis podziału zadań i stopnia

odpowiedzialności w zakresie działań promocyjno-informacyjnych i szkoleniowych pomiędzy IZ i poszczególne IP (WFOŚiGW) i IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.), opis działań IZ, IP (WFOŚiGW), IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) i innych partnerów zaangażowanych w proces informowania i promocji w obrębie programu operacyjnego, z uwzględnieniem podmiotów, o których mowa w art. 5 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, ramowy harmonogram, indykatywny budżet, sposób ewaluacji działań oraz zasady sprawozdawczości ze stopnia realizacji działań promocyjno-informacyjnych i szkoleniowych. Plan komunikacji PO podlega konsultacji z IK NSRO w zakresie ich zgodności ze Strategią komunikacji, a następnie akceptacji Komitetu Monitorującego dany program.

Instytucja Zarządzająca będzie przygotowywać również roczny plan działań o charakterze wykonawczym.

Celem głównym prowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych będzie zapewnienie wyczerpującej i łatwej w odbiorze informacji na temat zasad oraz możliwości korzystania z funduszy strukturalnych w ramach RPO Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 oraz ukształtowanie pozytywnego wizerunku programu wśród potencjalnych beneficjentów oraz wszystkich mieszkańców regionu.

Cel główny zrealizowany zostanie poprzez następujące cele pośrednie:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji na temat możliwości uzyskania pomocy w ramach programu;
- promowanie korzyści płynących ze środków Unii Europejskiej (dobre praktyki), a tym samym roli Unii Europejskiej w zakresie wspierania rozwoju regionu.

Wszystkie działania informacyjno-promocyjne skierowane będą do następujących grup odbiorców:

- beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów RPO Warmia i Mazury 2007 – 2013,
- opinii publicznej,
- mediów.

Działania informacyjne i promocyjne realizowane będą m.in. poprzez następujące instrumenty:

- punkty informacyjne;
- szkolenia, seminaria, konferencje dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów oraz pracowników instytucji zaangażowanych w realizację programu;
- strony internetowe, na których zawarte będą wszystkie potrzebne beneficjentom informacje dot. wnioskowania o środki unijne w ramach RPO oraz aktualności ze stanu wdrażania programu w województwie;
- kampania informacyjna w mediach (artykuły sponsorowane w prasie, audycje radiowe, informacje w telewizji i internecie, itp.);
- regionalny biuletyn informacyjno-promocyjny;
- materiały informacyjno – promocyjne (w tym publikacje) typu: plakaty, ulotki, gadżety z logo programu, itp.;
- akcje promocyjne dla beneficjentów RPO oraz opinii publicznej propagujące dobre praktyki, informujące o wpływie funduszy strukturalnych na rozwój regionu Warmii i Mazur (np. wystawy, stoiska na targach, piknikach, festynach, itp.);

- kontakty z beneficjentami RPO w celu promowania dobrych praktyk (zbieranie informacji nt. stanu zaawansowania prac nad projektami);
- hasło promocyjne – w celu ułatwienia komunikacji na potrzeby promocji opracowano hasło promocyjne: „*Warmia i Mazury regionem zjednoczonej Europy*”; hasło (w miarę możliwości) używane będzie na wszystkich materiałach promocyjnych i informacyjnych przygotowywanych na potrzeby realizacji Planu komunikacji programu;
- monitoring mediów, przeprowadzanie badań opinii publicznej, ewaluacja działań informacyjnych i promocyjnych.

Jednym z najbardziej dostępnych i najszybszych sposobów uzyskania informacji będzie strona internetowa poświęcona RPO, na której znajdą się wszelkie możliwe dokumenty, wytyczne, poradniki, itp. związane z pozyskiwaniem środków unijnych. Pracownicy Biura Promocji i Informacji będą na bieżąco uaktualniać i uzupełniać zamieszczane informacje, a także dbać o ich zgodność z przepisami krajowymi i UE. Ponadto serwis zawierać będzie w szczególności: aktualne informacje o terminach naborów wniosków wraz z danymi teleadresowymi instytucji prowadzącej nabór (lub ewentualnie przekierowanie na stronę IP (WFOŚiGW) i IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.)), listy projektów zatwierdzonych do dofinansowania, dane beneficjentów korzystających z pomocy, bieżące dane dotyczące wysokości dostępnych środków i stanu realizacji RPO w regionie, obowiązki beneficjentów co do informacji i promocji swoich projektów, sprawozdania okresowe z realizacji programu, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania, a także dane teleadresowe i linki do innych instytucji udzielających bezpłatnie informacji i porad oraz linki do portalu internetowego poświęconego NSRO i funduszom europejskim. IP (WFOŚiGW) i IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.), przy koordynacji IZ, będą prowadzić we własnym zakresie strony internetowe, poświęcone tym obszarom programu, które będą leżeć w zakresie ich kompetencji. Strony te także będą zawierać linki do strony głównej IZ oraz poświęconej NSRO.

Stosownie do zapisów Wytycznych w zakresie informacji i promocji z dnia 14 sierpnia 2007 r., serwisy poszczególnych programów mają zawierać elementy wynikające ze spójnego systemu identyfikacji wizualnej NSRO.

Stosownie do zapisów w projekcie wytycznych w zakresie informacji i promocji z dnia 10 maja 2007 r. MRR planuje, iż serwisy poszczególnych programów będą zawierać elementy wynikające ze spójnego systemu identyfikacji wizualnej NSRO.

IZ zapewni publikację materiałów informacyjnych i promocyjnych dotyczących RPO, w szczególności: programu wraz z uszczegółowieniem, wytycznych dot. kwalifikowalności wydatków, sprawozdań z realizacji programu w województwie, wytycznych dot. obowiązków promocyjnych beneficjentów i innych dokumentów, poradników itp. (typu przygotowanie wniosku „krok po kroku”) w zależności od potrzeb, a także różnego rodzaju materiałów promocyjnych (np. foldery, ulotki, plakaty, itp.). IP (WFOŚiGW) i IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) opublikują materiały bezpośrednio skierowane do beneficjentów, takie jak: wzory wniosków, poradniki, podręczniki i inne dokumenty niezbędne i pomocne przy aplikowaniu o środki unijne. Przy realizacji działalności wydawniczej, wszystkie instytucje zobowiązane będą do stosowania spójnego systemu identyfikacji wizualnej NSRO. IZ oraz IP (WFOŚiGW) i IP II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) zapewnią dystrybucję materiałów wśród beneficjentów, w szczególności poprzez zagwarantowanie ich dostępności w punktach informacyjnych.

Planowane działania informacyjno-promocyjne, ze względu na swoją różnorodność będą docierać do szerokiej grupy mieszkańców regionu z przekazem o możliwościach wsparcia w ramach programu, o korzyściach dla regionu jakie niesie za sobą absorpcja środków i roli KE w tym procesie, aż do przedstawienia mierzalnych efektów (dobrych praktyk). Osiągnięciu tego celu służyły będą wszystkie podejmowane w okresie wdrażania i realizacji programu, wymienione we wcześniejszych punktach, działania.

W celu właściwej realizacji zadań związanych z informacją i promocją RPO, Instytucja Zarządzająca zapewni w budżecie niezbędne środki w ramach tzw. Pomocy technicznej RPO.

Nie rzadziej niż co dwa lata Instytucja Koordynująca NSRO we współpracy z Instytucją Zarządzającą RPO WiM będzie przeprowadzać badanie efektywności i skuteczności działań informacyjnych i promocyjnych wynikających ze Strategii komunikacji. Wyniki te będą służyć przede wszystkim ewaluacji Strategii komunikacji i Planów komunikacji. Ponadto Instytucja Koordynująca NSRO we współpracy z Instytucją Zarządzającą RPO WiM systematycznie monitoruje opinię społeczną w zakresie stopnia poinformowania o możliwości wykorzystania funduszy europejskich oraz efektach ich wdrażania.

7.1.2.10. Beneficjenci

Pod pojęciem Beneficjenta należy rozumieć Beneficjenta zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 1083/2006 oraz z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.);

7.2. Ocena

Ocena ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności pomocy udzielanej w ramach polityki spójności oraz strategii i realizacji RPO Warmia Mazury w odniesieniu do problemów strukturalnych zidentyfikowanych na poziomie regionalnym. Ocena powinna brać pod uwagę zasadę zrównoważonego rozwoju oraz odpowiednie regulacje wspólnotowe dotyczące wpływu na środowisko, jak również ocenę oddziaływania Programu na środowisko.

Ewaluacje RPO Warmia i Mazury 2007-2013 będą miały charakter:

- ewaluacji strategicznych, które dotyczyć będą oceny realizowanego programu oraz osi priorytetowych w odniesieniu do celów społeczno- gospodarczych (m.in. wpływ na: osiąganie celów Strategii Lizbońskiej, podniesienie innowacyjności, modernizację struktury gospodarczej, rynek pracy, rozwój społeczeństwa wiedzy, poziom zróżnicowań wewnątrzregionalnych, kluczowe obszary problemowe) oraz kwestii i polityk horyzontalnych (m.in. zrównoważony rozwój i przeciwdziałanie dyskryminacji),
- ewaluacji operacyjnych, których celem będzie wspieranie procesu monitorowania programu operacyjnego dla potrzeb oceny stopnia realizacji celów RPO WiM przez pryzmat rzeczowego i finansowego postępu realizowanych przedsięwzięć

Oceny prowadzone są przed, w trakcie i po zakończeniu okresu programowania.

Za prowadzenie oceny RPO odpowiada jednostka ewaluacyjna powołana w strukturze Instytucji Zarządzającej. Jej zadania obejmują głównie:

- zapewnienie środków finansowych, w ramach pomocy technicznej, na prowadzenie ewaluacji (skala tych środków umożliwi skuteczną i efektywną realizację wszystkich zadań w tym zakresie),
- pozyskiwanie i gromadzenie odpowiednich danych z systemu monitoringu,
- opracowanie *Planu ewaluacji RPO* oraz koordynacja procesu realizacji celów *Planu*,
- zapewnienie przeprowadzenia ewaluacji ex ante programu operacyjnego (w przypadku RPO ewaluacja ex ante przeprowadzona została przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego we współpracy z Instytucją Zarządzającą RPO),
- zapewnienie przeprowadzania ewaluacji operacyjnych związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku, gdy wyniki monitoringu wykazują znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- zapewnienie przeprowadzania ewaluacji strategicznych, w szczególności tych, które wskazane są w *Planie ewaluacji NSRO* jako obligatoryjne dla wszystkich programów operacyjnych,
- przekazywanie wyników ewaluacji właściwemu dla danego programu komitetowi monitorującemu oraz Krajowej Jednostce Oceny, a także Komisji Europejskiej na jej życzenie,
- upublicznianie wyników przeprowadzonych ewaluacji,
- współpraca z Krajową Jednostką Oceny w zakresie przeprowadzenia do dnia 30 czerwca 2011 roku ewaluacji stopnia realizacji programu operacyjnego, której wyniki posłużą do dokonania alokacji krajowej rezerwy wykonania.
- współpracę z Krajową Jednostką Oceny oraz Komisją Europejską przy ocenach związanych z monitorowaniem realizacji RPO WiM oraz ocenach strategicznych wykonywanych z ich inicjatywy,
- współpracę z Krajową Jednostką Oceny oraz Komisją Europejską przy ewaluacji ex – post,
- przestrzeganie wytycznych Krajowej Jednostki Oceny oraz stosowanych w Unii Europejskiej ogólnie przyjętych standardów ewaluacji funduszy strukturalnych,
- monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji sformułowanych w wyniku przeprowadzonych ewaluacji.

W przypadku 16 Regionalnych Programów Operacyjnych dodatkowym uczestnikiem systemu ewaluacji jest Instytucja Koordynująca RPO i powołana w jej ramach Jednostka Ewaluacyjna, której głównym zadaniem jest prowadzenie ewaluacji RPO w ujęciu przekrojowym w obszarach dotyczących kwestii horyzontalnych. Instytucja Zarządzająca RPO jest zobowiązana do ścisłej współpracy z Instytucją Koordynującą RPO w szczególności w zakresie opracowania *Planu ewaluacji kwestii horyzontalnych w ramach 16 RPO* i realizacji celów tego *Planu*.

Instytucja Zarządzająca RPO Warmia i Mazury zobowiązana jest w szczególności do przeprowadzenia ewaluacji bieżących w następujących przypadkach:

- w przypadku gdy monitorowanie ujawniło znaczące odchylenia od założonych pierwotnie celów (identyfikacja przyczyn odchylenia oraz sformułowanie rekomendacji pozwalających rozwiązać zdiagnozowane w trakcie ewaluacji problemy - w tym rekomendacje dotyczące zmian w programie operacyjnym).

- w przypadku gdy składane są wnioski o dokonanie przeglądu programu operacyjnego lub jego części - w sytuacji gdy zmiany w programie związane z ww. przeglądem dotyczą: realokacji finansowych, celów programu operacyjnego oraz osi priorytetowych lub istotnych elementów systemu wdrażania.

W celu zachowania obiektywności wyników i niezależności pracy ewaluatora, oceny powinny być wykonywane głównie przez podmioty zewnętrzne niezależne od Instytucji Certyfikującej oraz Instytucji Audytowej. Jednostka Ewaluacyjna RPO może dodatkowo przeprowadzać ewaluacje we własnym zakresie pod warunkiem zagwarantowania niezależności procesu ewaluacji i obiektywności wyników. W przypadku ewaluacji zewnętrznych, wybór podmiotów przeprowadzających ewaluację (ewaluatorów zewnętrznych) powinien odbywać się w procedurze zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie zamówień publicznych.

Instytucja Zarządzająca RPO przygotowuje *Plan ewaluacji RPO*, a Instytucja Koordynująca RPO przygotowuje *Plan ewaluacji kwestii horyzontalnych w ramach 16 RPO*, których celem jest wskazanie sposobu organizacji procesu ewaluacji na danym poziomie wdrażania oraz głównych kierunków ewaluacji podejmowanych przez Instytucję Zarządzającą RPO oraz Instytucję Koordynującą RPO w okresie 2007-2013.

Krajowa Jednostka Oceny sporządza *Plan ewaluacji NSRO*, w którym wskazane zostaną ogólne kierunki ewaluacji, w tym obszary tematyczne planowane do objęcia ewaluacją w ramach NSRO w całym okresie programowania.

Plan ewaluacji RPO oraz *Plan ewaluacji kwestii horyzontalnych w ramach 16 RPO* powinny być spójne z *Planem ewaluacji NSRO*.

Plan ewaluacji RPO oraz *Plan ewaluacji kwestii horyzontalnych w ramach 16 RPO* powinny zawierać następujące elementy:

- opis programu operacyjnego (w przypadku *Planu ewaluacji kwestii horyzontalnych w ramach 16 RPO* - ogólna charakterystyka 16 RPO),
- opis sposobu organizacji procesu ewaluacji, w tym w szczególności: wskazanie instytucji zaangażowanych wraz z zakresem ich kompetencji i zadań, liczbę pracowników zaangażowanych bezpośrednio w proces ewaluacji w tych instytucjach (pracownicy Jednostek Ewaluacyjnych), wielkość budżetu przeznaczanego na działania ewaluacyjne,
- wstępną listę badań ewaluacyjnych planowanych do przeprowadzenia w całym okresie programowania wraz z terminem ich realizacji lub wstępną listę obszarów tematycznych planowanych do objęcia ewaluacją w całym okresie programowania,
- opis innych działań związanych z ewaluacją, w szczególności dotyczących budowy potencjału ewaluacyjnego, w tym budowy struktur, rozpowszechniania wiedzy i informacji na temat ewaluacji, współpracy ze środowiskami eksperckimi.

Plany ewaluacji przesyłane są przez Instytucję Zarządzającą RPO oraz Instytucję Koordynującą RPO do akceptacji Krajowej Jednostki Oceny w zakresie spójności z *Planem ewaluacji NSRO*.

Plan ewaluacji RPO zostanie opracowany w terminie nie dłuższym niż miesiąc po przyjęciu RPO Warmia i Mazury przez Komisję Europejską.

Do 31 grudnia każdego roku Instytucja Zarządzająca RPO oraz Instytucja Koordynująca RPO zobowiązane są przekazać do Krajowej Jednostki Oceny *Okresowe plany ewaluacji*, zawierające listę ewaluacji planowanych do przeprowadzenia w roku następnym, a do końca marca każdego roku roczną informację dotyczące działań w zakresie ewaluacji realizowanych w roku poprzednim w oparciu o *Okresowe plany ewaluacji*, tj. zrealizowanych badań ewaluacyjnych, wdrożonych rekomendacji, działań podjętych w zakresie budowy potencjału ewaluacyjnego, rozpowszechniania wiedzy i informacji na temat ewaluacji, współpracy ze środowiskami eksperckimi.

W proces ewaluacji RPO Warmia i Mazury zaangażowany jest Komitet Monitorujący RPO, do którego zadań należy zapoznanie się z *Planem ewaluacji RPO*, monitorowanie procesu ewaluacji RPO, rekomendowanie obszarów, które powinny zostać poddane ewaluacji w ramach RPO, zapoznawanie się z wynikami ewaluacji.

7.3. Kontrola

Za kontrolę RPO Warmia i Mazury odpowiada Zarząd Województwa jako Instytucja Zarządzająca. Podstawową funkcją kontrolną Instytucji Zarządzającej jest weryfikacja wydatków, polegająca zgodnie z art. 60 lit. b) rozporządzenia Rady nr 1083/2006, na sprawdzeniu dostarczenia towarów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktu poniesienia wydatków oraz ich zgodności z zasadami wspólnotowymi i krajowymi. Weryfikacje na miejscu poszczególnych projektów mogą być dokonywane na podstawie badania próby.

W przypadku delegowania przez Instytucję Zarządzającą części funkcji związanych z wdrażaniem RPO Warmia i Mazury do Instytucji Pośredniczącej (WFOŚiGW) oraz Instytucji Pośredniczącej II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.), w tym również zadania z zakresu weryfikacji wydatków, Instytucja Zarządzająca przeprowadza kontrolę systemową Instytucji Pośredniczącej lub Instytucji Pośredniczącej II Stopnia, w celu zapewnienia, że delegowane funkcje wynikające z art. 60 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 są realizowane w odpowiedni sposób.

7.4. Monitorowanie

Monitorowanie RPO Warmia i Mazury służy zapewnieniu odpowiedniej jakości realizacji Programu oraz mierzeniu postępów rzeczowych i finansowych realizacji poszczególnych Osi Priorytetowych. Monitorowanie prowadzone jest przez Instytucję Zarządzającą, Instytucje Pośredniczące oraz Warmińsko-Mazurski Komitet Monitorujący.

Monitoring finansowy służy prawidłowemu zarządzaniu finansowemu RPO Warmia i Mazury, monitoring rzeczowy pozwoli śledzić postępy w realizacji celów RPO Warmia i Mazury.

Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko – Mazurskiego zostanie powołany w ciągu trzech miesięcy od daty przekazania Polsce decyzji o zatwierdzeniu programu przez Komisję Europejską. Instytucja Zarządzająca przy powoływaniu Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego zapewni przestrzeganie zasady partnerstwa zgodnie z art. 11 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. W skład Komitetu Monitorującego wejdą przedstawiciele ze strony rządowej, samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych, w tym przedstawiciele organizacji pracowników, organizacji pracodawców,

organizacji pozarządowych i środowiska akademicko-naukowego, samorządów zawodowych i izb gospodarczych, a w charakterze obserwatora między innymi przedstawiciel wskazany przez instytucję zarządzającą PROW. Instytucja Zarządzająca ma również na uwadze dążenie do zrównoważonego udziału w/w stron oraz jak najwyższej efektywności i jakości ich pracy.

Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko - Mazurskiego upewnia się co do skuteczności i jakości realizacji regionalnego programu operacyjnego zgodnie z następującymi przepisami:

- analizuje i zatwierdza kryteria wyboru projektów w ramach regionalnego programu operacyjnego w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego i zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- dokonuje okresowego przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów programu operacyjnego na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą;
- analizuje wyniki wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej osi priorytetowej oraz oceny, o której mowa w art. 48 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- analizuje i zatwierdza roczne i końcowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 67 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- jest informowany o treści rocznego sprawozdania audytowego lub jego części odnoszącej się do regionalnego programu operacyjnego i o wszelkich istotnych uwagach, jakie Komisja może przedstawić po przeanalizowaniu tego sprawozdania lub odnoszących się do tej części sprawozdania;
- może występować do instytucji zarządzającej z wnioskiem o przeprowadzenie wszelkiego rodzaju przeglądów lub analizy programu operacyjnego mogących prawdopodobnie przyczynić się do osiągnięcia celów funduszy, o których mowa w art. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, lub do usprawnienia jego zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego;
- analizuje i zatwierdza wszelkie wnioski o zmianę treści decyzji Komisji w sprawie wkładu funduszy.

7.5. Krajowy System Informatyczny na okres 2007 – 2013 (SIMIK)

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego obsługiwany przez Departament Koordynacji i Zarządzania Podstawami Wsparcia Wspólnoty w MRR prowadzi nadzór nad przygotowaniem nowego systemu informatycznego i określa standardy w zakresie gromadzenia danych przez wszystkich uczestników systemu realizacji NSRO. Minister właściwy do spraw finansów publicznych obsługiwany przez Departament Rozwoju Systemów Informatycznych w MF, odpowiada za budowę i rozwój systemu informatycznego na podstawie standardów w zakresie gromadzenia danych określonych przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego.

Poszczególne moduły Krajowego Systemu Informatycznego będą gotowe do użytku od lipca 2007 r. Pełną zdolność operacyjną w zakresie wszystkich komponentów System osiągnie pod koniec 2007 r.

Zgodnie z artykułem 58 d) oraz artykułem 60 c) rozporządzenia 1083/2006 system zarządzania i kontroli powinien posiadać wiarygodne, skomputeryzowane systemy rachunkowości i księgowości, monitorowania i sprawozdawczości finansowej mające na celu zapewnienie rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdej operacji w ramach programu operacyjnego oraz zapewnienie gromadzenia danych na temat realizacji każdej operacji niezbędnych do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny.

Dla celów zarządzania i sprawozdawczości, w Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczącej (WFOŚiGW), Instytucji Pośredniczącej II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.) oraz Instytucji Certyfikującej będą wykorzystywane dwa podstawowe systemy informatyczne tj.:

- system finansowo-księgowy spełniający wymogi ustawy o rachunkowości,
- Krajowy System Informatyczny monitoringu i sprawozdawczości oraz opcjonalnie lokalny system monitoringu i sprawozdawczości na poziomie instytucji odpowiedzialnej za wdrażanie programu operacyjnego.

Krajowy System Informatyczny jest zgodny i kompatybilny z systemem sprawozdawczości i monitorowania ustanowionym dla programu operacyjnego.

Dostęp do danych gromadzonych w Krajowym Systemie Informatycznym będą miały wszystkie podmioty uczestniczące w procesie wdrażania, tj. Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca (WFOŚiGW) Instytucja Pośrednicząca II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.), Instytucja Certyfikująca oraz Instytucja Audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania zadań.

Krajowy i lokalne systemy monitoringu i sprawozdawczości.

Krajowy System Informatyczny (system scentralizowany) udostępniony dla potrzeb monitoringu i sprawozdawczości będzie gromadził na poziomie kraju dane niezbędne dla systemu zarządzania i kontroli ustanowionego dla programu operacyjnego.

Charakterystyka Krajowego Systemu Informatycznego

Zgodnie z przyjętymi założeniami Krajowy System Informatyczny będzie przede wszystkim systemem rejestracyjnym, tzn. będzie gromadził dane, wprowadzane do centralnej bazy danych po wystąpieniu zdarzeń. W szczególności system będzie umożliwiał gromadzenie informacji w następującym zakresie:

- ewidencja danych dotyczących programów operacyjnych,
- obsługa cyklu życia projektu, w tym:
 - ewidencjonowanie wniosków aplikacyjnych spełniających wymogi formalne,
 - ewidencjonowanie dużych projektów w zakresie określonym przez Rozporządzenie KE (WE) nr 1828/2006,
 - ewidencjonowanie umów o dofinansowanie,
 - ewidencjonowanie wniosków o płatność,
 - ewidencjonowanie danych dotyczących kontroli poszczególnych projektów,
 - ewidencja wskaźników postępu rzeczowego, w tym prowadzenie jednolitego słownika wskaźników,
- ewidencja danych dotyczących nieprawidłowości,
- prowadzenie rejestru kwot odzyskanych (w tym rejestru dłużników)

Ponadto Krajowy System Informatyczny będzie umożliwiał tworzenie określonych raportów, w szczególności:

- zestawień wydatków z poziomu instytucji pośredniczącej oraz zestawień wydatków i wniosków o płatność przygotowywanych na wyższych poziomach,
- prognozy wydatków.

System będzie obejmował i dostarczał dane określone w Załączniku III rozporządzenia implementacyjnego 1828/2006.

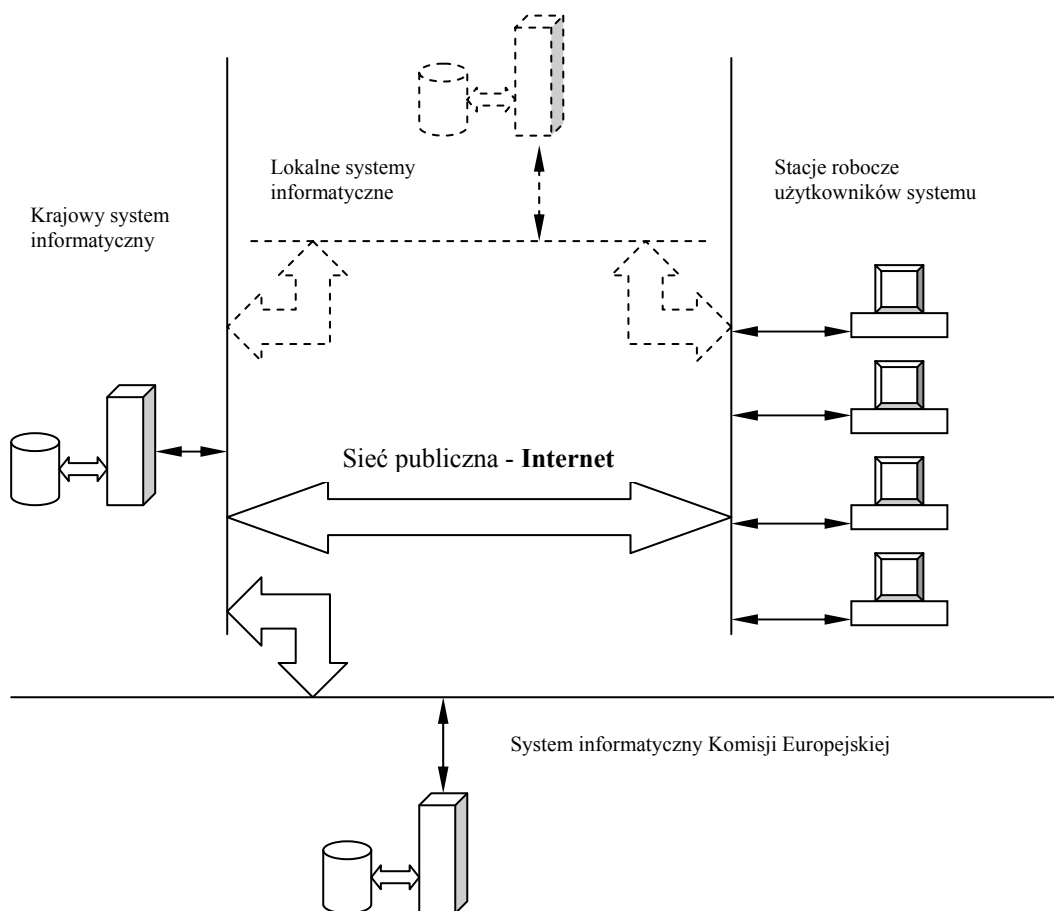
Architektura Krajowego Systemu Informatycznego.

Krajowy System Informatyczny zbudowany jest w oparciu o technologię webową, tzn. dostęp do danych gromadzonych w centralnej bazie danych realizowany jest za pośrednictwem przeglądarki internetowej uruchamianej na komputerze z dostępem do publicznej sieci Internet.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007 – 2013 wdrożony zostanie krajowy system informatyczny wspierający realizację NSRO, finansowany ze środków osi priorytetowej 2 Wsparcie informatyczne realizacji NSRO w ramach PO PT 2007-2013.

Jednocześnie dopuszcza się możliwość budowy odrębnego systemu informatycznego na potrzeby zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007 – 2013. System będzie w pełni kompatybilny z krajowym systemem informatycznym, a zakres gromadzonych i przetwarzanych w nim danych będzie zgodny z zakresem danych określonym w załączniku III do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.”

Schemat architektury Krajowego Systemu Informatycznego został przedstawiony poniżej.

7.6. Opis procedur przewidzianych dla zapewnienia niezawodności komputerowych systemów raportowania księgowego, monitoringu i finansowego.

Polityka bezpieczeństwa Krajowego Systemu Informatycznego realizowana jest na wielu płaszczyznach.

Wykorzystanie bezpiecznego protokołu https wraz z odpowiednią architekturą dostępowych urządzeń sieciowych w siedzibie Wykonawcy systemu minimalizuje ryzyko włamania oraz dostępu, a co za tym idzie i modyfikacji danych w systemie przez osoby nieupoważnione. Ponadto uniemożliwia zmianę danych w trakcie transmisji danych na serwer.

Rozbudowana funkcjonalność nadawania uprawnień dla użytkowników (trójwymiarowy model uprawnień: funkcja systemu, poziom wdrażania, region) powoduje, że mają oni dostęp tylko do tych danych, które są niezbędne do realizowania zadań.

Odpowiednia polityka wykonywania kopii bezpieczeństwa gwarantuje, że w przypadku poważnej awarii systemu, której skutkiem jest zniszczenie bazy danych, możliwość odtworzenia danych gromadzonych w systemie maksymalnie na jeden dzień przed wystąpieniem awarii.

7.7. Informacje dotyczące wewnętrznego obiegu informacji pomiędzy „podmiotem centralnym (MS Liaison)” oraz podmiotami zgłaszającymi zapotrzebowanie na dostęp/modyfikację praw dostępu do SFC2007

Elektroniczna wymiana danych z Komisją Europejską zgodnie z art. 39 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.

Zasady dostępu do systemu elektronicznej wymiany danych z Komisją Europejską (SFC 2007) zostały uregulowane w *Procedurze przyznawania dostępu użytkownikom do systemu elektronicznej wymiany danych z Komisją Europejską SFC2007* opracowanej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Zgodnie z niniejszą procedurą funkcja MS Liaison dla Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, wynikająca z obowiązku nałożonego przepisami z art. 41 *Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006*, zgodnie z którymi Państwa Członkowskie występują o prawa dostępu do systemu SFC2007 w sposób scentralizowany, została przypisana jednostce organizacyjnej w ramach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Zgodnie z zasadami ustanowionymi przez Komisję, funkcje MS Liaison oraz MS Liaison Deputy pełni dwóch wyznaczonych i zatwierdzonych przez służby Komisji pracowników ww. jednostki organizacyjnej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa dostępu do systemu SFC2007 ww. *Procedura* określa zasady na jakich użytkownicy ubiegają się o dostęp. Zgodnie z przyjętym na poziomie krajowym założeniem i strukturą *Node Hierarchy* dostęp do systemu uzyskują (jako tzw. *Key Users*) wyłącznie pracownicy następujących instytucji:

- Instytucji koordynującej na poziomie krajowym (status *Member State Authority*)

- Instytucji Zarządzającej programem (status *Member State Managing Authority*)
- Instytucji Certyfikującej (status *Certifying Authority*)
- Instytucji Audytowej (status *Audit Authority*).

Procedura określa także zasady weryfikacji zgłoszonego kandydata na użytkownika przez MS Liaison i adekwatności wnioskowanego zakresu uprawnień (*Permissions, Role*), a także zasady informowania o wszelkich zmianach dotyczących *Key Users*.

7.8. Procedura wyboru projektów w ramach RPO WiM 2007 – 2013

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 65 lit. b rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006), oraz od zatwierdzenia projektu do dofinansowania przez IZ lub Instytucję Pośredniczącą (WFOŚiGW) oraz Instytucję Pośredniczącą II Stopnia (podmiot z przetargu – WMARR S.A.). Te formalne, merytoryczne i strategiczne kryteria (z włączeniem przygotowania odpowiedniej dokumentacji i gotowości do wdrożenia) będą jednakowe dla wszystkich potencjalnych beneficjentów wszystkich projektów dotyczących danej kategorii operacji RPO WiM.

W ramach programu stosowane będą następujące tryby wyboru projektów: konkursowy, pozakonkursowy (indywidualnych projektów kluczowych i pomocy technicznej). W zależności od charakteru danej osi priorytetowej zapewniona zostanie odpowiednia równowaga pomiędzy różnymi trybami wyboru projektów. Zastosowanie danego trybu wyboru projektów winno służyć polepszaniu osiągania strategicznych celów poszczególnych osi priorytetowych RPO WiM. Szczegóły, co do zakresu zastosowania danego trybu w danej osi priorytetowej oraz instytucji uczestniczących w procedurze wyboru będą określone w „Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”. Tryb wyboru projektów będzie zgodny z odpowiednimi wytycznymi MRR w danym zakresie

ROZDZIAŁ 8

EWALUACJA PROGRAMU

8.1. Sposób realizacji oceny ex- ante

Ocena ex- ante Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007 – 2013 przeprowadzona została zgodnie z art. 48 ust. 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku (z późn. zm.) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

Ocena ex- ante zlecona została niezależnemu Wykonawcy (firma WYG International sp. z o.o.) wybranemu do jej przeprowadzenia dla wszystkich 16 regionalnych programów operacyjnych przez Jednostkę Koordynującą, czyli Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Zleceniodawca)

8.2. Cel badań

Zgodnie z Art. 48 Rozporządzenia 1083/2006 ocena ex- ante ma na celu „*optymalizację alokacji zasobów budżetowych w ramach programów operacyjnych i poprawę jakości programowania.. Służy identyfikacji i ocenie dysproporcji, luk i potencjału rozwojowego, zakładanych celów, ujętych ilościowo wartości docelowych, w razie potrzeby spójności strategii proponowanej dla regionu, wspólnotowej wartości dodanej, zakresu, w jakim uwzględniono priorytety Wspólnoty, wniosków z poprzedniego procesu programowania oraz jakości procedur wdrażania, monitorowania, oceny i zarządzania finansowego*”.

Zgodnie z powyższym zakładanym celem przeprowadzenia oceny ex- ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007 – 2013 była poprawa i wzmocnienie jakości Programu, w następujących kategoriach:

- trafność programu
- skuteczność programu
- efektywność programu
- użyteczność i trwałość w dłuższej perspektywie czasowej programu

8.3. Przedmiot i zakres oceny ex- ante

Przedmiotem oceny ex- ante był projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007 – 2013, wersja z dn. 19 czerwca 2006 r oraz zaktualizowany dokument Programu z dn. 8 września 2006 r.

Zakres oceny RPO obejmował głównie:

- weryfikację analizy społeczno-ekonomicznej oraz jej jakości w świetle zidentyfikowanych potrzeb rozwoju regionu (zadanie badawcze 1),

- ocenę uzasadnienia ekonomicznego oraz spójności wewnętrznej części projekcyjnej RPO (zadanie badawcze 2),
- ocenę spójności zewnętrznej części RPO z politykami wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi (zadanie badawcze 3),
- ocenę oczekiwanego rezultatu i oddziaływania (zadanie badawcze 4),
- ocenę proponowanego systemu wdrażania programu operacyjnego (zadanie badawcze 5)

Założenia RPO, w tym zwłaszcza diagnozę, cele, priorytety i działania oceniano przede wszystkim w świetle takich dokumentów strategicznych, jak:

- Strategiczne Wytyczne Wspólnoty - w odniesieniu do poziomu Unii Europejskiej,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, Strategia Rozwoju Kraju, programy i polityki ochrony środowiska w skali kraju - w odniesieniu do poziomu krajowego, Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2020 - do poziomu regionalnego

8.4. Proces przygotowywania i konsultacji oceny ex- ante

- w dniu 7 sierpnia 2006 roku Wykonawca rozpoczął prace nad oceną ex- ante projektu Programu ,
- w sierpniu 2006 roku Wykonawca przedstawił *Raport metodologiczny oceny szacunkowej 16 – stu regionalnych programów operacyjnych oraz Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007 – 2013*,
- w październiku 2006 r odbyło się spotkanie przedstawicieli Wykonawcy i Województwa, w trakcie którego omówiono roboczą wersję *Raportu ewaluacyjnego* (zadania 1 i 2),
- w dniu 16 listopada 2006 r. odbyło się kolejne spotkanie, na którym zaprezentowana została pełna wersja *Raportu ewaluacyjnego* i uwagi przedstawicieli Województw,
- 14 grudnia przekazana została Instytucji Zarządzającej końcowa wersja *Raportu ewaluacyjnego*, która zgodnie z zapowiedzią Ministerstwa uzupełniona zostanie w terminie do 15 marca br. jeszcze o trzy elementy:
 - a) ocenę trafności alokacji finansowych z punktu widzenia sformułowanych celów programu
 - b) ocenę wskaźników realizacji (z punktu widzenia ich trafności oraz spójności)
 - c) odniesienie do wyników prognoz oddziaływania makroekonomicznego oraz prognoz oddziaływania na środowisko do wyników ewaluacji ex - ante

8.5. Kluczowe wnioski i rekomendacje dla Programu wynikające z oceny ex- ante Programu (wersja Programu z dn. 19 czerwca 2006 r)

Diagnoza programu operacyjnego - zadanie 1

- najważniejsze wnioski :
 - trafność doboru obszarów diagnostycznych i cała część diagnostyczna użyteczna

- wyniki analizy SWOT odzwierciedlają silne i słabe strony regionu oraz na ogół poprawnie identyfikują jego szanse i zagrożenia
- poziom spójność elementów składowych diagnozy pozytywny
- rekomendacje:
 - uzupełnienie części diagnostycznej o dodatkowe elementy prognostyczne,
 - dokonanie ekstrapolacyjnego rozpoznania następstw dotychczasowych trendów rozwoju województwa,
 - opisanie dynamiki przywoływanego danych, zestawienie ich z sytuacją w innych regionach, określenie ich konsekwencji dla procesów rozwoju regionu,
 - zapewnienie pełnej logicznej i merytorycznej korelacji pomiędzy częścią diagnostyczną a jej syntezą wyrażoną analizą SWOT,
 - weryfikacja zasadności przypisywania danych zjawisk i procesów do określonego wymiaru analizy SWOT

Część projekcyjna programu operacyjnego – zadanie 2

- najważniejsze wnioski :
 - część projekcyjna uznano za ogólnie poprawną,
 - diagnoza spójna z projektowanymi celami i osiami priorytetowymi rozwoju, w kontekście zidentyfikowanych uwarunkowań rozwoju regionu,
 - opis projektowanych interwencji potencjalnie skuteczny i efektywny
- rekomendacje:
 - przejrzyste i precyzyjne opisanie działań, narzędzi ich realizacji, jak również przygotowanie wskaźników ich monitorowania, opisanie typów projektów realizowanych w ramach działań,
 - rozszerzenie kategorii beneficjentów: w osi priorytetowej I – przedsiębiorczość o organizacje społeczne,
 - zweryfikowanie oraz nadanie nazwy każdej z zaprojektowanej kategorii interwencji,
 - przygotowanie indykatywnego planu finansowego oraz dodatkowych tabel finansowych zgodnie z wzorem właściwego rozporządzenia,
 - przygotowanie indykatywnego wykazu dużych projektów (*major projects*) oraz wykazu projektów kluczowych,
 - przygotowanie indykatywnego rozbiecia środków pomiędzy kategorie interwencji oraz skorygowanie ewentualnych rozbieżności w zakresie procentowego podziału alokacji występujących pomiędzy formalnymi wytycznymi a zapisami *RPO WiM*.

Spójność zewnętrzna programu – zadanie 3

- najważniejsze wnioski:
 - wysoka spójności zewnętrznej *RPO WiM* z nadrzędnymi dokumentami programowymi (*Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty, Strategią Lizbońską, Narodowych Strategicznymi Ramami Odniesienia*) oraz podstawowymi krajowymi politykami i

programami ochrony środowiska, jak i z *PO Rozwój Polski Wschodniej* oraz *Strategią Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego*

▪ rekomendacje:

- nie przedstawiono .

Ocena oczekiwanych rezultatów i oddziaływania – zadanie 4

▪ najważniejsze wnioski:

- proponowane wskaźniki realizacji osi priorytetowych uznane zostały za prawidłowe i merytorycznie uzasadnione,
- niepełny zakres wskaźników ,
- brak podanych w Programie wartości bazowych i docelowych dla wszystkich wskaźników

▪ rekomendacje:

- nie przedstawiono, niemniej z przeprowadzonej oceny wynika, iż należy doprecyzować i odpowiednio zmodyfikować listę wskaźników wraz z podaniem wartości bazowej i docelowej.

System wdrażania programu operacyjnego – zadanie 5

▪ najważniejsze wnioski:

- opis systemu wdrażania jest dość ogólny i opiera się głównie na rozporządzeniach unijnych, NSRO i dostępnych w chwili przygotowywania analizowanej wersji programu operacyjnego wytycznych MRR;

▪ rekomendacje:

- uszczegółowienie struktury zarządzania, poprzez pokazanie sposobu funkcjonowania całego systemu, wypunktowania kompetencji poszczególnych instytucji, sposobu ich funkcjonowania, wzajemnej współpracy na rzecz efektywnego i skutecznego wdrażania RPO,
- wprowadzić do opisu Instytucję Certyfikującą, urząd wojewódzki jako Instytucję Pośredniczącą w certyfikacji i Jednostkę Ewaluacyjną w ramach IZ. Należy również zweryfikować opisy instytucji w kontekście luk w kompetencjach,
- dopisać opisy Instytucji Certyfikującej i urzędów wojewódzkich, składu Komitetu Monitorującego, jednostki ewaluacyjnej, opisy elementów promocji programu, bardziej precyzyjne opisy systemu finansowego, oraz kompetencję instytucji zarządzającej w zakresie ogólnych procedur wymiany danych elektronicznych dotyczących płatności, monitoringu i oceny,
- podkreślenie, iż Komitet Monitorujący Program będzie koordynował realizację celów strategii rozwoju danego województwa, z celami i mechanizmami realizacji na poziomie regionalnym różnych programów operacyjnych celu 1 i celu 3 polityki spójności i wspólnej polityki rolnej,
- opisać ogólne zasady systemu wyboru projektów (jako element rekomenduje się opisanie ogólnych narzędzi i instrumentów wymiany doświadczeń i tworzenia sieci na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym w kontekście tworzenia wspólnotowej wartości dodanej przez system wdrażania.

8.6. Rekomendacje ewaluatorów uwzględnione w ostatecznej wersji Programu

Poniżej zaprezentowane zostały najważniejsze kierunki zmian , uwzględnione w ostatecznej wersji Programu:

- zaktualizowano dane statystyczne w części diagnostycznej,
- zweryfikowano i uporządkowano analizę SWOT,
- dodano tabelę, prezentującą dane statystyczne województwa na tle kraju i średniej Unii Europejskiej .
- opisano bardziej szczegółowo osie priorytetowe, typy projektów,
- dopracowano grupy potencjalnych beneficjentów,
- uporządkowano i rozszerzono listę wskaźników monitoringu dla poszczególnych osi priorytetowych wraz z podaniem wartości bazowych i docelowych,
- przygotowano tabele finansowe zgodnie z „*Procedurami przygotowania Programów Operacyjnych na lata 2007 – 2013 ... (wersja z dn. 14 września 2006 r)* ”, opracowanymi przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
- przygotowano Plan Inwestycyjny Programu, zawierający wykaz dużych projektów (*major projects*) oraz projektów kluczowych,
- rozszerzono zapisy dotyczące systemu zarządzania i wdrażania Programu .

ROZDZIAŁ 9

OCENA ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO

9.1. Podstawy prawne.

Podstawą prawną do wykonania *Prognozy oddziaływania na środowisko* Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007 – 2013” jest Ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 z 2001, poz. 627 z póź. zm.), w której zawarte zostały wymagania dotyczące postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Należy zaznaczyć, iż przedmiotem oceny był projekt Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007 – 2013”, przyjęty przez Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w dniu 20 czerwca 2006 r, który w wersji zasadniczej nie uległ zmianie.

9.2. Przebieg postępowania.

W dniu 22 lutego 2006 roku Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego skierował do Wojewody Warmińsko – Mazurskiego i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie wniosek w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”*. Przyjęto, iż *Prognoza winna* :

- zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
- określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”*;
- określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”*, w szczególności dotyczące obszarów chronionych;
- określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotne z punktu widzenia *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”*, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko (w tym na zdrowie ludzi) oraz zabytki, w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe;
- przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, zmniejszanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”* ;
- przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny

prowadzącej do wyboru, w tym także wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy lub odnieść się do zmniejszonego zakresu prognozy wraz z uzasadnieniem;

- zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- zawierać informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji projektowanego *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”* oraz częstotliwości jej przeprowadzania;
- zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Ponadto uznano, iż szczegółowość prognozy należy dostosować do szczegółowości informacji zawartych w projekcie *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”*.

Od 22 maja 2006 roku projekt *Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia – Mazury 2007-2013”* został upubliczniony na stronie internetowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego www.warmia.mazury.pl, (również w swoich kolejnych wersjach) oraz poinformowano o możliwości przesyłania uwag.

Komisja Europejska przed pierwszym spotkaniem negocjacyjnym, które miało miejsce 31.05.2007 r zgłosiła uwagi do prognozy oddziaływania na środowisko Programu, które dotyczyły przede wszystkim zgodności z Dyrektywą SEA¹¹. W związku z tym przygotowany został „*Aneks do Prognozy Oddziaływania na Środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013*”. W dokumencie, zgodnie z zaleceniami KE odniesiono się do:

- wpływu projektu (dużego) pn. „Regionalny Port Lotniczy Olsztyn – Mazury na środowisko przyrodnicze
- sposobu monitorowania (pod kątem wpływu na środowisko) realizacji programu
- oceny zgodności celów określonych w RPO WiM na lata 2007 – 2013 z celami przyjętymi na szczeblu międzynarodowym i krajowym
- skumulowanych i synergii efektów w powiązaniu z innymi programami operacyjnymi.

9.3. Procedura konsultacyjna.

W dniu 14 września 2006 roku w regionalnej prasie („Gazeta Olsztyńska”, „Dziennik Elbląski”) ukazało się obwieszczenie zawiadamiające o:

- zamieszczeniu projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 wraz z Prognozą oddziaływania na Środowisko* w „Publicznym dostępnym wykazie danych o środowisku i jego ochronie”, znajdującym się Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego przy ul. E. Plater 1 w Olsztynie w pokoju nr 27, oraz na stronie internetowej Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego: www.warmia.mazury.pl i w Biuletynie Informacji Publicznej: www.bipwm24.pl

¹¹ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko

- możliwości składania uwag i wniosków w okresie 21 dni, tj. w dniach od 14 IX 2006r. do 4 X 2006 r.

W trakcie upublicznienia *RPO* wraz z *Prognozą* złożone zostały uwagi od jednej instytucji.

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 14 września 2006 r. przekazał projekt *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 wraz z Prognozą Oddziaływania na Środowisko* Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Olsztynie do zaopiniowania. Przesłali oni swoje opinie, w których nie wnieśli uwag do prognozy (Wojewoda) lub zgodzili się z jej tezami (Inspektor Sanitarny)

9.4. Krótkie streszczenie *Prognozy*.

Zasadniczym celem przeprowadzenia oceny było:

- określenie wpływu realizacji Programu na środowisko przyrodnicze oraz warunki równoważenia rozwoju,
- ocena zgodności zapisów Programu z aktualnymi wymaganiami określonymi w dokumentach krajowych i Wspólnoty Europejskiej.

Przygotowanie *Prognozy* zostało powierzone niezależnemu Wykonawcy (zwanemu dalej „Autorem”).

W *Prognozie* scharakteryzowano istniejący stan środowiska oraz jego przypuszczalne zmiany na skutek realizacji Programu. Stwierdzono, że Warmińsko-Mazurskie wyróżnia się w skali kraju i Europy różnorodnością i bogactwem środowiska przyrodniczego oraz wysokimi walorami krajobrazowymi. Jakość poszczególnych elementów środowiska na ogół w mniejszym lub większym stopniu ulega poprawie. Dotyczy to powietrza atmosferycznego, zdrowotności lasów, środowiska wodnego. Następują jednak zmiany krajobrazów, głównie w związku z urbanizacją terenów nadjeziornych. W przewadze są to zmiany obniżające walory krajobrazowe i przyrodnicze.

W prognozie zidentyfikowano problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 (RPO)*. Dotyczą one wrażliwości środowiska wodnego na działalność człowieka na większości obszarów województwa takich jak: zlewnie jezior, tereny wododziałowe, obszary wód podziemnych bez izolacji, Żuławy. Opisano gospodarkę ściekową, ochronę powierzchni ziemi, odnawialne źródła energii oraz przyrodnicze obszary chronione. Oceniono, że atrakcyjność i różnorodna przydatność funkcjonalna środowiska regionu, w połączeniu ze znacznym popytem na zasoby przyrodnicze, jest źródłem konfliktów.

Prognoza zawiera także informacje o celach ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu krajowym i międzynarodowym istotnych z punktu widzenia *RPO* oraz o sposobach uwzględnienia ich w projektowanym dokumencie. Podaje informacje zawarte w *Konstytucji Rzeczypospolitej* i *II Polityce Ekologicznej Państwa*, a dotyczące zasady zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwa ekologicznego oraz stwierdzenie, że ochrona środowiska jest obowiązkiem m.in. władz publicznych.

Jak stwierdzają Autorzy *Prognozy* cel główny *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013* „Wzrost konkurencyjności gospodarki

oraz liczby i jakości powiązań sieciowych” nie odnosi się wprost do ochrony środowiska i zasady zrównoważonego rozwoju. Zwracają przy tym uwagę, iż idea zachowania środowiska przyrodniczego na poziomie wysokich standardów wyrażona jest w *projekcie RPO* poprzez jeden z celów operacyjnych (jedną z osi priorytetowych): „Wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji”. Działania sformułowane w ramach tego celu związane są w większości z poprawą jakości środowiska wodnego, zalesianiem, poprawą jakości powietrza i ochroną powierzchni ziemi. Działania te są realizacją głównie średniookresowych celów II Polityki Ekologicznej Państwa, celów związanych z poprawą stanu środowiska.

W analizowanym projekcie RPO, w ramach wzrostu potencjału turystycznego, zapisano działanie przewidujące rozwój infrastruktury turystycznej na obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych, Autorzy *Prognozy* oceniają to działanie jako mogące pozostawać w sprzeczności z jednym z celów długookresowych II Polityki Ekologicznej Państwa, sformułowanym jako „utrzymanie i ochrona istniejących ekosystemów (w tym naturalnych siedlisk roślin i zwierząt) cennych przyrodniczo, a także o dużym znaczeniu ekologicznym”.

Działania, które mogą otrzymać wsparcie w ramach *RPO* zanalizowane zostały w *Prognozie* pod względem ich wpływu na elementy środowiska przyrodniczego oraz warunki równoważenia rozwoju, a także na zdrowie ludzi. Z przeprowadzonej analizy wynika, że realizacja tych działań znacząco korzystnie powinna wpłynąć głównie na zdrowie ludzi, jakość wód (powierzchniowych i podziemnych), jakość powietrza, zasoby (poprzez recykling), a w ramach równoważenia rozwoju także na długość podróży i ilość podróży zmotoryzowanych, poziom wykorzystania energii odnawialnych, absorpcję dwutlenku węgla. Znacząco korzystny wpływ części działań dotyczy też jakości wizualno-estetycznej krajobrazu, atrakcyjności podróży pieszych i rowerowych i potencjału biotycznego terenów.

Dwa rodzaje działań zidentyfikowano jako oddziałujące znacząco negatywnie na kilka komponentów środowiska i warunków równoważenia rozwoju. Dotyczy to rozwoju infrastruktury turystycznej na obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych i częściowo rozbudowy i modernizacji układu drogowego – chociaż dostrzega się też aspekty pozytywne związane głównie z możliwością skanalizowania wielkotonażowego ruchu samochodowego na drodze nr 16.

Część wspieranych działań na tym stopniu ogólności charakteryzuje się – wg Autorów dużą niepewnością co do ich oddziaływania na środowisko, które to oddziaływanie zależeć będzie od konkretnych lokalizacji i rozwiązań. Dotyczy to głównie części działań związanych ze wzrostem potencjału turystycznego, części działań wspieranych w ramach wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw oraz inwestycji w infrastrukturę wytwarzania i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych. Projekt programu zawiera jednak – wg Autorów – w większości zapisy zabezpieczające przed wspieraniem działań mogących szkodzić środowisku, pozostałe proponuje się osłonić warunkami ochrony środowiska.

Autorzy prognozy ocenili, że realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego będzie miała znaczący wpływ również na zabytki. Uznali, że możliwe oddziaływania pozytywne będą prowadzić do lepszego zagospodarowania i użytkowania obiektów zabytkowych, poprawy ich stanu na skutek realizacji remontów, restauracji i konserwacji poszczególnych obiektów i ich zespołów jak również zamierzeń rewitalizacyjnych w zabytkowych zespołach staromiejskich. Oceniono, że szczególnych efektów można oczekiwać w stosunku do zaniedbywanych w ostatnich okresach zabytków techniki, oraz terenów starych miast historycznych, jak również zespołów powojсковych. Przewiduje się,

że znaczny rozwój techniki cyfrowej powinien dać bardzo ważny i znaczący efekt w postaci zbudowania systemu monitoringu i ochrony zabytków ruchomych.

W związku ze zmniejszaniem się stopnia naturalności krajobrazów (szczególnie nadjeziornych) Autorzy sugerują, aby element ten był wspierany w RPO. Tereny preferowane do zalesień proponują uzupełnić o takie, które są istotne dla zapewnienia warunków dla wędrówek zwierząt.

W celu zmniejszenia uciążliwych oddziaływań drogowych, szczególnie od dróg głównych (takich jak droga krajowa nr 16) Autorzy sugerują wspierać realizację zwartych pasów zieleni przydrożnej (tzw. stref ekologicznych) oraz komunikacji zbiorowej.

Autorzy prognozy ocenili, że realizacja części działań przewidzianych do wsparcia w ramach analizowanego projektu RPO prawdopodobnie będzie miała korzystny wpływ także na jakość środowiska przyrodniczego terenów Obwodu Kaliningradzkiego. Dotyczy to zwłaszcza środowiska wodnego, w tym głównie poprawy jakości wód wpływających na teren Obwodu z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego.

Autorzy prognozy dokonali oceny projektu dużego pn. „Regionalny port lotniczy Olsztyn – Mazury”, przewidzianego do dofinansowania ze środków RPO WiM na lata 2007 – 2013 pod kątem wpływu realizacji i funkcjonowania inwestycji na środowisko przyrodnicze. Zgodnie z oceną Autorów przyległe do terenu lotniska formy ochrony przyrody funkcjonowały w warunkach czynnego lotniska (w latach ubiegłych) i nie miało to znaczącego, negatywnego wpływu na gatunki, dla których został wyznaczony obszar specjalnej ochrony ptaków „ Puszcza Napiwodzko – Ramucka”. Ponadto z analiz prawnych uwarunkowań wynika, że lokalizacja portu nie pozostaje z nimi w kolizji . Należy również dodać, iż lotnisko zlokalizowane jest w znacznej odległości od dużych skupisk ludności i można przypuszczać, że ponowne uruchomienie lotniska nie będzie budzić sprzeciwów ludności.

W przygotowanym do Prognozy aneksie Autorzy zaproponowali system monitorowania znaczących wpływów na środowisko realizacji programu. W tym celu wskazana została propozycja głównych obszarów monitorowania, źródeł pozyskiwania informacji jak również założeń organizacyjnych systemu monitorowania.

Autorzy Prognozy dokonali także oceny zgodności celów określonych w RPO WiM na lata 2007 – 2013 z celami przyjętymi na szczeblu międzynarodowym i krajowym , z której wynika iż „generalnie cele operacyjne Programu , których realizacja może rodzić ewentualne skutki znacząco negatywne dla środowiska opatrzone zostały zapisami zabezpieczającymi przed wspieraniem działań mogących takie szkodliwe skutki wywierać” i zabezpieczenia te wpisują się w konstytucyjny obowiązek ochrony środowiska przez władze publiczne

W Prognozie Autorzy przedstawili także informację o „skumulowanych i synergicznych efektach w powiązaniu z innymi programami operacyjnymi”, przywołując m.in. spodziewane pozytywne efekty komplementarnych działań zaplanowanych do realizacji w ramach RPO WiM i PO IiŚ w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami a także projektów w zakresie energii odnawialnej.

9.5. Wnioski do Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury na lata 2007-2013, wynikające z Prognozy i sposób ich uwzględnienia.

1. Główny cel zawarty w projekcie *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013* „Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych” nie odnosi się wprost do ochrony środowiska i zasady zrównoważonego rozwoju.

Cel ogólny został sformułowany w taki sposób, aby móc odpowiadać na najważniejsze wyzwania regionu. Osiągany będzie poprzez trzy cele szczegółowe, wśród których należy wymienić m.in. cel pn. „Poprawa połączeń sieciowych województwa warmińsko – mazurskiego”. Cel ten będzie osiągany m.in. poprzez realizację działań z zakresu ochrony środowiska, które przewidziane zostały do dofinansowania w ramach osi priorytetowej VI pn. „ Środowisko przyrodnicze”. W ramach tej osi wyznaczono cel pt. „ Wzmocnienie pozycji województwa w europejskich sieciach przyrodniczych poprzez poprawę lub zachowanie dobrego stanu środowiska i zapobieganie jego degradacji” . Dlatego też określony cel główny w ostatecznej wersji Programu nie został zmodyfikowany. Jednakże w Strategii RPO znalazło się bezpośrednie odwołanie do zasady zrównoważonego rozwoju wraz z przedstawieniem sposobu na zapewnienie jej przestrzegania. Należy dodać, iż realizację wielu działań w ramach RPO obwarowano wymogiem przestrzegania ochrony środowiska.

2. Działanie: „rozwój infrastruktury turystycznej w obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych „ – zdaniem Autorów powinno się usunąć, alternatywnie, znacznie zmodyfikować, wyłączając bazę noclegową i usługi gastronomiczno – handlowe oraz opatrując warunkiem zachowania walorów przyrodniczych i krajobrazowych w nie pogorszonej formie.

Wniosek ten został uwzględniony w Programie. Usunięto z RPO możliwość finansowania infrastruktury turystycznej w obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych. Wydaje się, iż Autorzy nie do końca zrozumieli intencje zapisów.

Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe województwa predysponują województwo do rozwoju turystyki, także biznesowej. Potencjał ten nie jest wykorzystywany przede wszystkim z uwagi na niską jakość infrastruktury turystycznej. Dlatego też wśród typów projektów proponowanych do dofinansowania w ramach Programu (oś „Turystyka”) przewidziano m.in. projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji bazy noclegowej wszystkich typów (...). W Programie wprowadzony został zapis, iż „ ... podstawowym warunkiem, jaki muszą spełniać wszystkie formy działalności turystycznej i towarzyszącej turystyce, jest stosowanie rozwiązań uwzględniających wymagania ochrony środowiska. Turystyka na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego ma być przyjazna i gościom, i środowisku przyrodniczemu”. Ponadto kryteria wyboru projektów zapewnią wybór projektów przynoszących korzyści środowiskowe.

3. Autorzy postulowali, aby w działaniu dotyczącym zalesiania gruntów (wymienionym w *osi priorytetowej 6: Środowisko przyrodnicze*) dodać zapis : „istotne w celu zapewnienia warunków dla wędrowek zwierząt”.

Wniosek ten nie został uwzględniony, ponieważ głównym celem, zakładanym w Programie, w przypadku dofinansowania zalesiania gruntów jest naturalna forma ochrony wód a także ochrona gleb zagrożonych erozją. Projekty zalesieniowe – zgodnie z zapisami Programu, nie mogą istotnie zakłócać warunków życia fauny w otwartych przestrzeni i naruszać walorów krajobrazowych. Po II rundzie negocjacyjnej region, na wniosek Komisji Europejskiej, zrezygnował ze wspierania zalesień w ramach RPO w związku z linią demarkacyjną z PROW.

4. W związku z wątpliwościami dotyczącymi możliwego niekorzystnego oddziaływania części inwestycji (takich jak wiatraki) w infrastrukturę wytwarzania i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych Autorzy zasugerowali, aby uwarunkować je zapisem: „przy uwzględnieniu ochrony świata zwierzęcego i krajobrazu”.

W wyniku powyższego w Programie nie przewiduje się finansowania kategorii interwencji nr 39 pn. Energia odnawialna: wiatrowa.

5. W celu zmniejszenia uciążliwych oddziaływań drogowych, szczególnie od dróg głównych (takich jak droga nr 16) Autorzy sugerują wspierać realizację wzdłuż nich tzw. *stref ekologicznych*, tworzonych ze zwartych pasów zieleni (drzew i krzewów odpowiednich gatunków) kilkunastometrowej szerokości. Ograniczy to rozprzestrzenianie zanieczyszczeń, hałasu, a także spowoduje chociaż częściowe ukrycie drogi w krajobrazie.

W Programie, nie jest przewidywane współfinansowanie głównych dróg w województwie (dróg krajowych). Niemniej jednak w przypadku pozostałej kategorii dróg ich realizacja – zgodnie z zapisami Programu - winna uwzględniać „ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko oraz człowieka” . Ponadto postanowiono, że wdrożenie projektów drogowych nie może pogorszyć drożności korytarzy ekologicznych, co oznacza dbałość o ścieżki i przejścia dla zwierząt pod/nad ciągami transportowymi.

6. Autorzy zaproponowali modyfikację wskaźników Programu.

Lista ta została w niewielkim stopniu uzupełniona, zgodnie z listą wskaźników przygotowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

7. Zdaniem Autorów większość działań, których realizacja może otrzymać wsparcie finansowe w ramach *RPOWiM* ma wpływ na elementy środowiska przyrodniczego oraz warunki równoważenia rozwoju, a także na zdrowie ludzi. Będzie to wpływ przeważnie korzystny, zwłaszcza dla zdrowia ludzi.
8. Autorzy zwracają uwagę, iż część proponowanych w ramach Programu działań na tym stopniu ogólności charakteryzuje się dużą dozą niepewności co do ich oddziaływania na środowisko, które to oddziaływanie zależeć będzie od konkretnych lokalizacji i rozwiązań. Dotyczy to głównie działań związanych ze wzrostem potencjału turystycznego, części działań wspieranych w ramach wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw oraz inwestycji w infrastrukturę wytwarzania i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych.

Program zawiera obecnie zapisy zabezpieczające przed wspieraniem działań mogących szkodzić środowisku. Ponadto w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw wspierane będą szczególnie projekty, związane z uzyskaniem nowych standardów Wspólnoty w

zakresie ochrony środowiska, przekroczeniem norm lub dostosowaniem do bardziej restrykcyjnych norm krajowych oraz zapewnieniem oszczędności energii.

9. Autorzy podkreślają także, iż realizacja *Programu* będzie miała wpływ na zabytki. Oddziaływanie pozytywne będą prowadziły głównie do lepszego zagospodarowania i użytkowania obiektów zabytkowych, poprawy ich stanu. Zagrożenia dotyczą głównie zabytków archeologicznych narażonych na niszczenie na skutek realizacji inwestycji, co może być kompensowane przez zapewnienie odpowiedniego planowania ratowniczych prac badawczych, oraz realizację zaplecza muzealno-magazynowego dla przechowywania materiałów z badań.
10. Autorzy wskazują, że monitorowanie znaczących wpływów na środowisko realizacji RPO WiM powinno być integralną częścią oceny okresowej i ex-post Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013

W tekście RPO w części odnoszącej się do oceny programu znajdują się zapisy gwarantujące, że ewaluacja Programu obejmie także kwestie środowiskowe.

11. Autorzy rekomendują prowadzenie monitoringu środowiskowego przez jedną instytucję wskazaną przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, która posiada znaczną wiedzę i doświadczenie z zakresu środowiska przyrodniczego. Instytucja ta powinna współpracować z Instytucją Zarządzającą RPO i instytucjami pośredniczącymi.

Instytucja Zarządzająca uznała za zasadne powołanie w swojej strukturze koordynatora ds. środowiska odpowiedzialnego za uwzględnienie wymiaru środowiskowego i jego monitoringu na wszystkich poziomach realizacji RPO oraz za współpracę z odpowiednimi instytucjami w tym zakresie. Udział organizacji ekologicznych w Komitecie Monitorującym RPO został zapewniony.

Zakłada się, iż każdy projekt przewidziany do realizacji w ramach Programu, winien być zgodny z prawem ochrony środowiska i dyrektywami wspólnotowymi poprzez jego pozytywny wpływ na stan środowiska.

ROZDZIAŁ 10

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Warmia – Mazury 2007 – 2013 zainicjowane zostały przez Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w lutym 2005 roku poprzez przyjęcie ramowego harmonogramu opracowania wstępnego projektu Programu. Pierwszy projekt Programu przyjęty został przez Zarząd Województwa w dniu 9 maja 2006 r.

Konsultacje społeczne prac i samego wstępnego projektu RPO odbywały się w następujących formach :

- 1) na poziomie Grupy Roboczej ds. przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury, powołanej przez Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego,
- 2) upowszechnianie elektronicznej wersji RPO: strona internetowa (+formularz umożliwiający zgłaszanie uwag), dystrybucja płyt CD z dokumentem,
- 3) konferencji regionalnych,
- 4) spotkań środowiskowych,
- 5) audycji radiowych i informowanie społeczeństwa poprzez telewizję regionalną

oraz innych upubliczniających treść dokumentu.

W dniu 7 lutego 2005 roku Marszałek Województwa Warmińsko – Mazurskiego powołał Grupę Roboczą ds. opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013*. W jej skład weszli zatrudnieni w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie dyrektorzy merytorycznych departamentów ,jak również :

- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego w regionie (Miasta Olsztyn, Elbląg i Ełk, Gminy Jedwabno, Starostwa Powiatowego w Kętrzynie),
- środowisk biznesowych (Warmińsko – Mazurski Sejmik Gospodarczy),
- środowiska naukowego (Uniwersytet Warmińsko – Mazurski),
- środowiska organizacji pozarządowych (Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko – Mazurskiego)
- przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
- przedstawiciel Wojewody Warmińsko-Mazurskiego,
- instytucji finansowych (Banku Ochrony Środowiska w Olsztynie),
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej,
- Warmińsko – Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie,

Dobór instytucjonalny a potem skład osobowy grupy pozwolił na zebranie osób będących specjalistami w swoich dziedzinach, jednocześnie będących zainteresowanych i zaangażowanych w rozwój regionu. Większość uczestników Grupy została przeszkolona w zakresie programowania operacyjnego rozwoju regionalnego w ramach akcji 3.3 Specjalnego Programu Przygotowawczego do Funduszy Strukturalnych programu przedakcesyjnego

PHARE. Grupa ta miała charakter przede wszystkim opiniodawczy, aczkolwiek zidentyfikowała osie priorytetowe i działania do Programu.

Grupa spotkała się na przełomie 2005 i 2006 roku 7 razy – na dwudniowych i jednodniowych warsztatach. Celem spotkań było przede wszystkim:

- 1) zapoznanie z metodyką opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego, krajowymi i Wspólnotowymi założeniami do programowania na lata 2007 – 2013 a także oraz przekazywanie bieżących informacji nt. prac nad Programem,
- 2) zidentyfikowanie (Metodą Aktywnego Planowania Strategicznego) zarysu Programu w części celów, osi priorytetowych i planowanych działań w kontekście realizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*,
- 3) konsultacje: diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej województwa, strategii Programu, projektu układu osi priorytetowych, działań, celów, typu projektów, propozycji alokacji na poszczególne osie priorytetowe i kategorie interwencji Programu,
- 4) odniesienie przedstawicieli Grupy do uwag zgłoszonych przez różne podmioty w trakcie procesu konsultacji społecznych.

Dwukrotnie odbyło się nieformalne spotkanie części grupy w sprawie koordynacji programowania rozwoju w regionie z prowadzonym na poziomie krajowym procesem opracowania programów operacyjnych rządu oraz weryfikacji wiedzy uczestników z zakresu *Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 - 2013*.

Na początku stycznia 2006 r. odbyły się dwudniowe warsztaty poświęcone wypracowaniu wariantów instytucjonalnego systemu wdrażania RPO w województwie warmińsko-mazurskim.

Ze wszystkich spotkań Grupy sporządzone zostały stosowne raporty.

W celu pełnego poddania weryfikacji społecznej projektu RPO Warmia i Mazury 2007-2013 sporządzono *Plan konsultacji RPO Warmia Mazury 2007-2013 oraz społecznych konsultacji wyników prognoz oddziaływania na środowisko*. Został on przygotowany z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2005 roku w sprawie trybu i terminów konsultacji, współdziałania i współpracy przy opracowywaniu Narodowego Planu Rozwoju, programów operacyjnych i strategii wykorzystania Funduszu Spójności oraz wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt. „Procedury przygotowania programów operacyjnych na lata 2007-2013 w ramach NSRO Organizacja prac” i zgodnie z jego zapisami konsultacje przeprowadzono w okresie od 10.04.2006r. do 18.05.2006r. Konsultacje społeczne oceny oddziaływania na środowisko ww. Programu przeprowadzono w okresie od 14 IX 2006 r. do 4 X 2006 r.

W konsultacjach brali udział następujący uczestnicy:

- Minister Rozwoju Regionalnego lub przedstawiciel
- przedstawiciele województw ościennych
- jednostki samorządu terytorialnego w województwie na spotkaniach w każdym powiecie (gminy i powiaty)
- środowisko biznesowe
- środowisko naukowe
- środowisko młodzieżowe
- organizacje pozarządowe

- organizacje turystyczne
- środowisko dziennikarskie

W ramach spotkań konsultacyjnych udział wzięło około 350 przedstawicieli powyższych środowisk.

Nieustannie zbierane były informacje oraz uwagi do projektu RPO. Łącznie zgłoszono:

- 1) podczas spotkań konsultacyjnych – 79 uwag
- 2) w formie kwestionariusza konsultacyjnego – 96 uwag
- 3) w formie pisemnej – 76 uwag

Wnioski składane były przede wszystkim przez przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, instytucje rządowe, przedstawicieli środowiska naukowego, biznesu (w tym izby gospodarcze), fundacje, stowarzyszenia, spółki, organizacje pozarządowe, jednostki służby zdrowia, instytucje kultury, spółdzielnie mieszkaniowe, organizacje turystyczne, kościoły i związki wyznaniowe, Departamenty merytoryczne tut. Urzędu, Ministerstwa

Należy zaznaczyć, iż niektóre uwagi ze względu na stopień szczegółowości były grupowane.

Efekty konsultacji – kierunki zmian w programie (w wersji ostatecznej)

W wyniku konsultacji społecznych zgłoszono szereg uwag zarówno o dużym poziomie szczegółowości jak i bardzo ogólnych. Część z nich z uwagi na regulacje krajowe jak też Wspólnoty Europejskiej nie mogła być rozpatrywana ze względów formalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007 – 2013.

Zgłoszone uwagi dotyczyły przede wszystkim :

- 1) podziału alokacji na poszczególne osie priorytetowe,
- 2) ilości osi priorytetowych (zaproponowano ich ograniczenie),
- 3) rozszerzenia typów projektów, przewidzianych do dofinansowania w ramach Programu,
- 4) rozszerzenia katalogu beneficjentów w ramach poszczególnych osi priorytetowych,
- 5) uproszczenia systemu wdrażania Programu (głównie przepływów finansowych),
- 6) procedury wyboru projektów.

Poniżej w formie syntetycznej przedstawiono **najważniejsze zmiany wprowadzone** do Programu na skutek przeprowadzonych konsultacji społecznych:

Oś priorytetowa 1 : Przedsiębiorczość

- zwiększono wartość alokacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na całą oś priorytetową,
- wprowadzono możliwość współfinansowania parków technologicznych ,

Oś priorytetowa 2 : Turystyka

- rozszerzono katalog beneficjentów o „organizacje pozarządowe”,
- umożliwiono wsparcie dla tworzenia markowych produktów turystycznych,
- rozszerzono zapisy dotyczące wsparcia usług okołoturystycznych,
- wprowadzono możliwość dofinansowania projektów dotyczących renowacji, odbudowy i adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego, unowocześnienia form ich wykorzystywania, zabezpieczenia przed zagrożeniami, zagospodarowania terenów otaczających.

Oś priorytetowa 3 : Infrastruktura społeczna.

- rozszerzono zakres wsparcia o projekty obejmujące rozbudowę i modernizację obiektów ochrony zdrowia o zasięgu regionalnym, umożliwiające dostosowanie ich do określonych w obowiązujących przepisach prawa wymagań technicznych i sanitarnych,
- umożliwiono wsparcie szkół wyższych Warmii i Mazur w zakresie realizacji projektów (o wartości do 5 mln €), polegających na inwestycjach w infrastrukturę dydaktyczną (budynki i wyposażenie). (Preferowane będą projekty szkół wyższych w zakresie kierunków kształcenia, poszukiwanych na rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego),
- umożliwiono (współfinansowanie) budowę nowych oraz modernizację i rozbudowę istniejących placówek i obiektów świadczących usługi z zakresu edukacji zawodowej (szkolnictwo zawodowe na wszystkich poziomach oraz centra kształcenia praktycznego). Przewiduje się także unowocześnienie tych placówek i obiektów poprzez wyposażenie w sprzęt i pomoce naukowe.

Oś priorytetowa 5: Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna

- wprowadzono możliwość dofinansowania dróg powiatowych (przy odpowiednich warunkach określonych w Programie)

Oś priorytetowa 6: Środowisko przyrodnicze.

Rozszerzono zakres wsparcia w ramach powyższej osi o :

- wsparcie alternatywnych źródeł energii (budowy urządzeń i instalacji w dziedzinie energii słonecznej i biomasy)
- przedsięwzięcia w dziedzinie gospodarki odpadami,
- projekty z zakresu zagospodarowania pod względem sanitarnym szlaków wodnych poprzez organizację punktów odbioru odpadów stałych i płynnych i zmodernizowanie lub wybudowanie przystani żeglarskich
- wprowadzono możliwość wsparcia inwestycji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej (w tym budowa zbiorników hydrotechnicznych, wałów przeciwpowodziowych, małej retencji wodnej itp.) oraz wyposażenie jednostek ratownictwa w specjalistyczny sprzęt do usuwania skutków zanieczyszczeń chemiczno-ekologicznych

Oś priorytetowa 7: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

- wprowadzono zapis umożliwiający dofinansowanie sieci szerokopasmowych

Ponadto w Programie uwzględniono zapisy umożliwiające realizację Projektu Zintegrowanego Programu Rozwoju Turystyki w Obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego na lata 2007 – 2013 .

Rozszerzono katalog beneficjentów głównie o : organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych, administrację rządową, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną w odpowiednich osiach priorytetowych Programu.

PODSUMOWANIE:

1. Cel główny i cele szczegółowe Programu nie budziły zasadniczych wątpliwości . Układ osi priorytetowych nie budził zastrzeżeń.
2. Uwagi dotyczące ilości osi priorytetowych były dość rozbieżne – niektórzy wnioskowali, aby zwiększyć ich ilość i były także wnioski aby dokonać ich zmniejszenia
3. Duża część propozycji zgłoszonych w trakcie konsultacji dotyczyła szczegółowych zagadnień związanych z realizacją programu (np. procedury wyboru projektów). Wszystkie zgłoszone w tym zakresie propozycje zostaną przeanalizowane i wykorzystane podczas dalszych prac nad Uszczegółowieniem Programu.
4. Konsultacje społeczne Programu należy uznać za udane. Wysoka frekwencja i ilość zgłoszonych uwag przyczyniły się do podniesienia jakości merytorycznej Programu, co z pewnością przełoży się na efektywne, racjonalne i pełne wykorzystanie środków finansowych dostępnych w ramach Programu.

ROZDZIAŁ 11

PRZEGLĄD I RENEGOCJACJE PROGRAMU

11.1. Podstawy prawne i formalne

Zaproponowane zmiany Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 przygotowane zostały w oparciu o:

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.U.UE.L.06.210.25 z późn. zm.),
- Ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (DZ. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.),
- Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego dotyczące dokonywania przeglądu i renegocjacji z Komisją Europejską programów operacyjnych w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 – 2013 z dnia 1 września 2008 r.

oraz na podstawie:

- dokumentu opracowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pn. „Ukierunkowanie środków wspólnotowych w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych” z lipca 2010 r.,
- przeprowadzonych analiz, badań ewaluacyjnych:
 - „Ocena systemu zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Ocena systemu wskaźników Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Analiza zasadności i możliwości przesunięcia alokacji środków z kategorii interwencji 45 do kategorii interwencji 44 w ramach VI osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Badanie ad-hoc przesunięcia alokacji środków pomiędzy poddziałaniami 5.1.5 oraz 5.1.6 w ramach V osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- autoewaluacji i badań wykonanych przez IZ RPO WiM:
 - „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach I osi priorytetowej „Przedsiębiorczość” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach II osi priorytetowej „Turystyka” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach III osi priorytetowej „Infrastruktura społeczna” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,

- „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach IV osi priorytetowej „Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach V osi priorytetowej „Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach VI osi priorytetowej „Środowisko przyrodnicze” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- „Szczegółowa analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach VII osi priorytetowej „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- „Analiza wartości docelowych wskaźników monitoringu określonych w ramach VIII osi priorytetowej „Pomoc techniczna” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
- Analiza pn. „Wskaźniki RPO WiM o potencjalnym wykonaniu większym niż 100% (wg stanu na 31.12.2010 r.)”.

11.2. Zgodność z następującymi dokumentami strategicznymi

a. Strategia Lizbońska / Strategia EU 2020

Zaproponowane zmiany służą realizacji najważniejszych priorytetów Wspólnoty, sformułowanych w odnowionej Strategii Lizbońskiej. Kierując dodatkowo środki pochodzące z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego położono szczególny nacisk przede wszystkim na obszary wnoszące znaczący wkład w realizację priorytetów lizbońskich, ujętych w Krajowym Programie Reform na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej. Jednocześnie, formułując propozycje zmian RPO WiM, uwzględniono aktualne kierunki rozwojowe Unii Europejskiej wynikające z nowej strategii dla wzrostu i zatrudnienia UE do roku 2020 – Strategii EU 2020.

b. Strategia dla regionu Morza Bałtyckiego

Zaproponowane zmiany wpisują się w obszary priorytetowe Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego, przede wszystkim w zakresie wzmocnienia małych i średnich przedsiębiorstw, poprawy dostępności transportowej oraz rozwoju e-usług dla obywateli. Ponadto, w RPO WiM występują następujące priorytety komplementarne z priorytetami Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego:

- Oś priorytetowa nr 1 *Przedsiębiorczość*: Działanie 1.1. *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*, Działanie 1.2. *Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu*,
- Oś priorytetowa nr 2 *Turystyka*: Działanie 2.1 *Wzrost potencjału turystycznego*, Działanie 2.2. *Promocja województwa i jego oferty turystycznej*
- Oś priorytetowa nr 3 *Infrastruktura społeczna*: Działanie 3.2 *Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności medycznej i opiekuńczej*,
- Oś priorytetowa nr 5 *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna*: Działanie 5.1 *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej warunkującej rozwój regionalny*, Działanie 5.2 *Infrastruktura transportowa służąca rozwojowi lokalnemu*,

- Oś priorytetowa nr 6 *Środowisko przyrodnicze: Działanie 6.1 Poprawa i zapobieganie degradacji środowiska poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska oraz Działanie 6.2 Ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami i zniszczeniami*,
 - Oś priorytetowa nr 7 *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego: Działanie 7.2 Promocja i ułatwianie dostępu do usług teleinformatycznych*.
- c. Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego do roku 2020 – proponowane zmiany służą realizacji:
- celu strategicznego „*Wzrost konkurencyjności gospodarki*” oraz realizujących go celów operacyjnych „*Wzrost konkurencyjności firm*” a także „*Wzrost liczby miejsc pracy*” i „*Tworzenie społeczeństwa informacyjnego*”,
 - celu strategicznego „*Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych*” oraz realizującego go celu operacyjnego „*Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności*”.

11.3. Streszczenie – krótki opis wprowadzonych zmian

Na podstawie przeprowadzonej w 2011 r. oceny wykonania RPO WiM na lata 2007 – 2013 w ramach każdego z celów, do Programu wprowadzono następujące zmiany:

1) Zaktualizowano plan finansowy w związku z:

- alokacją dodatkowych środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w łącznej wysokości **34 008 249 EUR**, pochodzących z:
 - krajowej rezerwy wykonania (kwota **24 616 794 EUR**),
 - dostosowania technicznego (łącznie **9 391 455 EUR**).

Środki zostały skierowane na następujące obszary wsparcia:

- inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji – **47,1 %**, tj. **16 008 249 EUR**,
 - usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw (poprzez wsparcie MŚP za pośrednictwem instrumentów inżynierii finansowej) – **14,7 %**, tj. **5 000 000 EUR**,
 - usługi i aplikacje dla obywateli (*e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja, itp.*) – **23,5 %**, tj. **8 000 000 EUR**,
 - drogi regionalne – **14,7%**, tj. **5 000 000 EUR**
- realokacją środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w kwocie **10 000 000 EUR** z osi priorytetowej *Pomoc techniczna* do osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna*.

Obszary, na które alokowano dodatkowe wsparcie, należą do priorytetowych dla dalszego rozwoju obszaru województwa warmińsko - mazurskiego, a jednocześnie cieszyły się znacznym zainteresowaniem wśród beneficjentów, przewyższającym możliwość udzielenia dofinansowania w ramach dotychczasowych środków RPO WiM.

W wyniku alokacji dodatkowych środków z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego udział środków EFRR realizujących cele Strategii Lizbońskiej w stosunku do alokacji na cały Program wzrośnie o 1,48 punktu procentowego, **z poziomu 37,26% do poziomu 38,74%.**

- 2) Zmodyfikowano wskaźniki realizacji Programu w zakresie ich adekwatności, mierzalności, wartości docelowych, z uwzględnieniem alokacji dodatkowych środków wskazanych wyżej. Nie wprowadzono zmian nazw wskaźników ani nowych wskaźników. Proponuje się wykreślenie z listy wskaźników jednego wskaźnika, tj. „Długość przebudowanych, rozbudowanych dróg wodnych”. Podstawą dla dokonania zmian w systemie wskaźników były przeprowadzone analizy, badania ewaluacyjne oraz autoewaluacje i badania wykonane przez IZ RPO WiM.
- 3) Dokonano zmian technicznych i redakcyjnych polegających na:
 - aktualizacji zapisów dotyczących przepływów finansowych w związku ze zmianą ustawy o finansach publicznych, obowiązującą od 1 stycznia 2010 r.,
 - aktualizacji zapisów dotyczących zadań Instytucji Certyfikujących,
 - aktualizacji załącznika nr 12.4. *Mapa koncentracji turystyki* przedstawiającego analizę rozmieszczenia funkcji turystycznej w województwie warmińsko-mazurskim wg granic administracyjnych,
 - aktualizacji mapy sieci drogowej województwa warmińsko – mazurskiego znajdującej się w opisie Osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna* w zakresie planowanych do przebudowy dróg wojewódzkich finansowanych w całości ze środków własnych,
 - aktualizacji tabel finansowych wynikającej z alokacji dodatkowych środków pochodzących z krajowej rezerwy wykonania i dostosowania technicznego oraz w związku z dokonanymi już przesunięciami środków w obrębie poszczególnych osi priorytetowych.

ZAŁĄCZNIKI

12.1. Indykatorywny wykaz dużych projektów.

12.2. Lista wskaźników kontekstowych Programu.

12.3. Mapy koncentracji przemysłu w województwie.

12.4. Mapa koncentracji turystyki w województwie.

12.5. Bibliografia.

12.1 Indykatorywny wykaz dużych projektów

Lp.	Priorytet	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity (mln euro)	Zakładany poziom dofinansowania z EFRR (mln euro)	Źródła finansowania przygotowania przedsięwzięcia	Przewidywany okres realizacji projektu	Miejsce realizacji	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Informacje dodatkowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	V	Regionalny Port Lotniczy Olsztyn - Mazury	74	37 50%	Samorząd województwa	2007-2010	Obszar wiejski	Samorząd Województwa	
Łączna wartość dużych projektów:			74	37					

12.2 Lista wskaźników kontekstowych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007 - 2013

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
	SPOŁECZEŃSTWO					
1.	Wskaźnik zatrudnienia w województwie wg BAEL (przeciętnie rocznie): Wskaźnik zatrudnienia w województwie: miasto wieś Wskaźnik zatrudnienia w województwie wg grup wieku: do 25 lat, 25-55 lat, 55-64 lat. Wskaźnik zatrudnienia w województwie wg płci: kobiety mężczyźni	%	NTS 2	GUS	41,6 42,8 43,7 38,4 17,2 68,9 9,6 34,8 49,3	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 1,2
2.	Pracujący ogółem w województwie (wg faktycznego miejsca pracy) w tym: rok poprzedni=100 w sektorze prywatnym	osoby % osoby	NTS 2	GUS	396 853 102,64 285 007	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 1,2

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
3.	Stopa bezrobocia w województwie wg BAEL (przeciętnie rocznie): w tym kobiety Rejestrowanego (stan na 31 XII) w tym kobiety	%	NTS 2 miasto/wieś	GUS	20,4 22,6 27,2 -	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 1,2
4.	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych	%	NTS 2	GUS	17,8	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 7
5.	Udział szkół wyposażonych w komputery według poziomu kształcenia: szkoły podstawowe i gimnazja, szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, policealne.	%	NTS 2	GUS	61,5 83,7 32,7 21,1	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 7
6.	Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu według poziomu kształcenia: szkoły podstawowe i gimnazja, szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, policealne.	osoby	NTS 2	GUS	25,1 28,1 17,9 84,9	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 7
7.	Wykształcenie ludności w wieku 15 lat i więcej: średnie (łącznie z zasadniczym zawodowym i policealnym) wyższe	w tys. osób	NTS 2	GUS	619 138	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 3
8.	Liczba turystów ¹ w tym: -krajowi - zagraniczni	tys. osób	NTS 2	GUS	758 219 539	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 2
9.	Dochody z turystyki ²	mln zł	NTS 2	GUS	18,2	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 2

Załącznik 12.2. Lista wskaźników kontekstowych

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
10.	Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. mieszkańców w tym turystom zagranicznym	osób/1tys. mieszkańców %	NTS 2	GUS	1410,5 25	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 2
11.	Wypadki drogowe na 100 tys. pojazdów samochodowych i ciągników zarejestrowanych Wypadki drogowe na 100 tys. mieszkańców Ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. pojazdów rok poprzedni=100	liczby bezwzględne	NTS 2	GUS	366 135,5 52,8 110,6	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 5
12.	Saldo migracji (na 1000 mieszkańców): w miastach na wsi zagranicznych	liczby bezwzględne	NTS2	GUS	-2,2 -2,4 1,8 0,6	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 3
13.	Długość dróg: wojewódzkich gminnych powiatowych	km	NTS2	GUS	1914 1993 7123	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 5
GOSPODARKA						
14.	PKB per capita (w cenach bieżących)	zł	NTS 2	GUS	18 778*	Cel główny
15.	PKB per capita mierzony metodą siły nabywczej jako procent średniej UE (UE27 = 100)	%	NTS 2	EUROSTAT	39,4 *	Cel główny
16.	Wartość dodana brutto na 1 pracującego w województwie -rok poprzedni = 100 Wartość dodana brutto na 1 pracującego wg sektorów ekonomicznych:		NTS 2	GUS	60 359* 108,7	Cel główny

Załącznik 12.2. Lista wskaźników kontekstowych

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
	rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo przemysł budownictwo usługi rynkowe usługi nierynkowe	zł			32 305* 57 225* 65 654* 79 534* 54 819*	
17.	Struktura pracujących wg sektorów ekonomicznych: -województwo = 100 rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo przemysł budownictwo usługi rynkowe usługi nierynkowe -rok poprzedni = 100	%	NTS 2	GUS	17 24,5 4,5 30 24 102,65	Kontekst dla wskaźników z Priorytetów 1,2
18.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym: MSP	liczby bezwzględne	NTS2	GUS	770,6 -	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 1
19.	Nakłady inwestycyjne na środki trwałe na 1 mieszkańca (ceny bieżące) w tym bezpośrednie inwestycje zagraniczne w tym udział sektora prywatnego	zł zł %	NTS 2	GUS	2 735 - 70,6	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 1
20.	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (ceny bieżące) w relacji do PKB w tym finansowane przez przedsiębiorstwa	%	NTS2	GUS	0,21* 0,02*	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 1
21.	Udział produkcji wyrobów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej w przemyśle	%	NTS2	GUS	16,6	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 1

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
	ŚRODOWISKO					
22.	Ludność korzystająca z kanalizacji w tym na wsi Ludność korzystająca z kanalizacji w % ludności ogółem w tym na wsi	w tys. osób %	NTS 2	GUS	919,5 130,9 64,4 22,9	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
23.	Ludność korzystająca z wodociągów w tym na wsi Ludność korzystająca z wodociągów w % ludności ogółem w tym na wsi	w tys. osób %	NTS 2	GUS	1255,3 420,4 87,9 73,7	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
24.	Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w % ogólnej liczby ludności: w tym na wsi	%	NTS 2	GUS	69,9 26,8	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
25.	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczone: -na 1 km ² powierzchni -w % ścieków wymagających oczyszczenia	hm ² /km ² %	NTS 2	GUS	0,0021 95,4	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
26.	Udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów (z wyłączeniem komunikacyjnych) wytworzonych	%	NTS 2	GUS	89,5	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
27.	Odpady komunalne wytworzone na 1 mieszkańca	kg	NTS 2	GUS	219,14	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
28.	Energia pochodząca z odnawialnych źródeł (Moc zainstalowana)	MW	NTS 2	Agencja Rynku Energii	15,83	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6

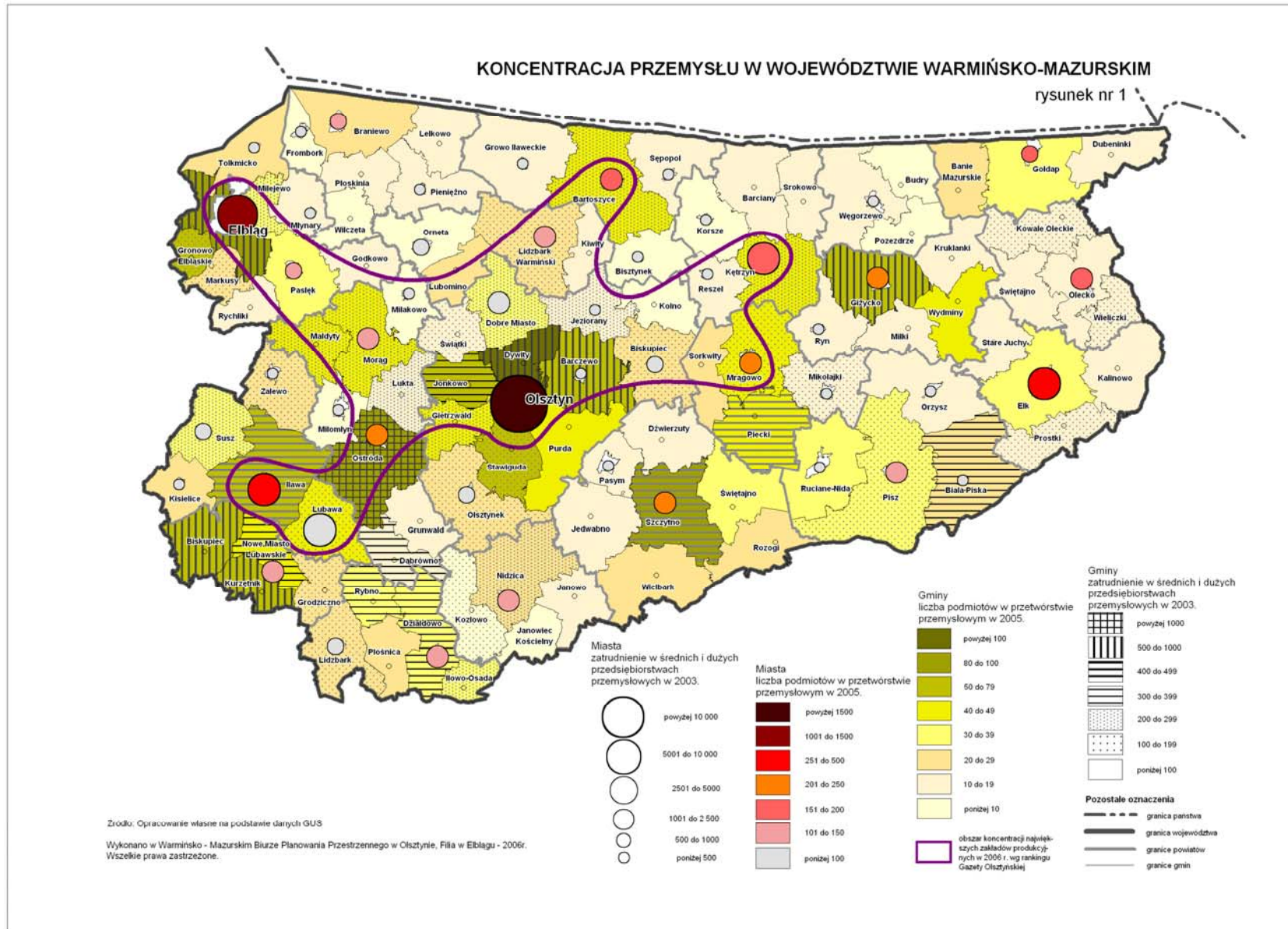
Załącznik 12.2. Lista wskaźników kontekstowych

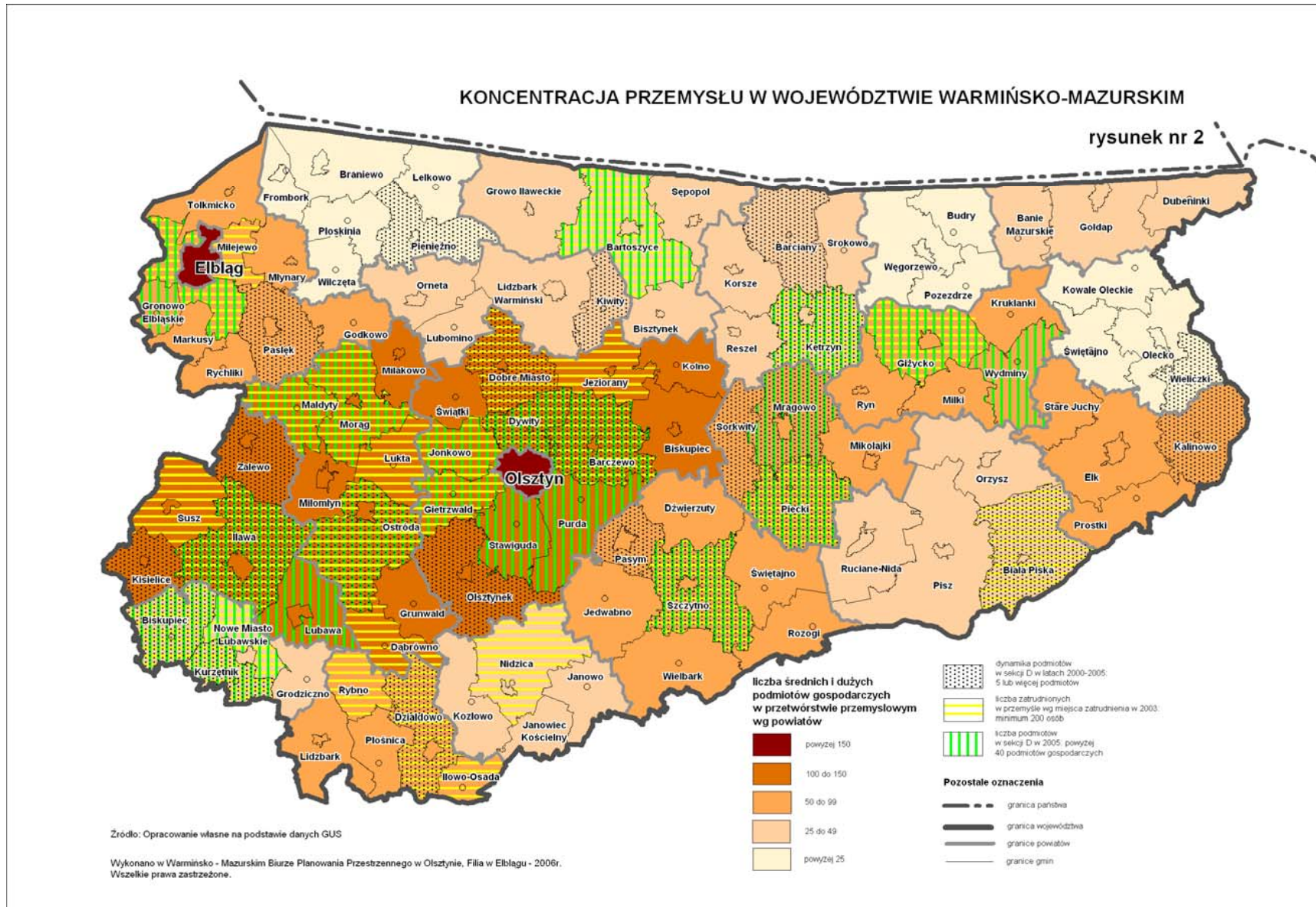
Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NTS)	Źródło	Wartość wskaźnika (rok bazowy 2005)	Kontekst
29.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej województwa	%	NTS 2	GUS	46,2	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6
30.	Emisja dwutlenku węgla w tym z zakładów szczególnie uciążliwych	tys. ton	NTS 2	GUS	1 801,2 1 489,6	Kontekst dla wskaźników z Priorytetu 6

* dane za 2004 rok

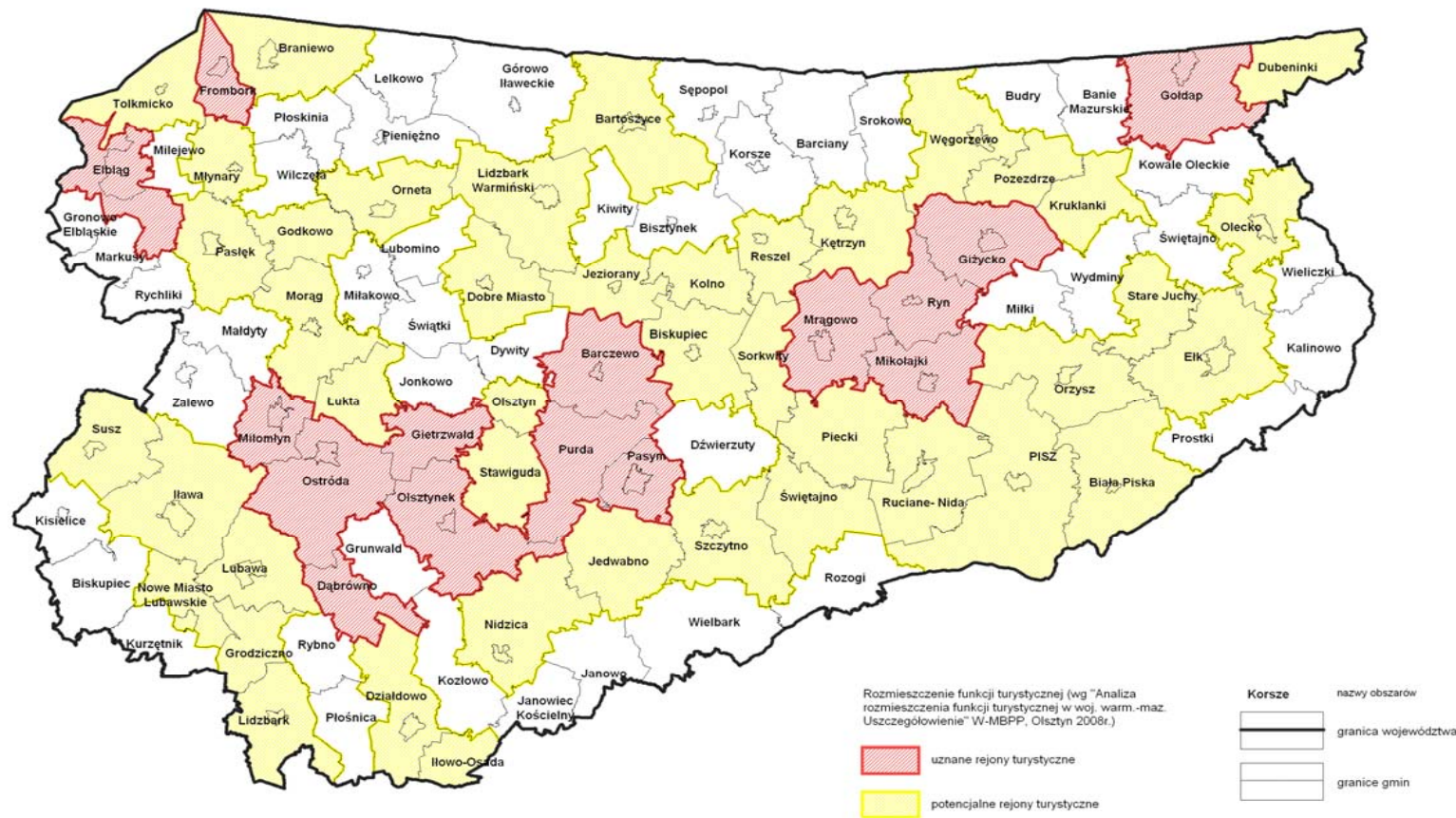
1 - korzystający z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania

2 - wynik finansowy netto przedsiębiorstw z sekcji „Hotele i restauracje”

**ANALIZA ROZMIESZCZENIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ W WOJEWÓDZTWIE
WARMIŃSKO - MAZURSKIM - USZCZEGÓŁOWIENIE**
Uznane i potencjalne rejony turystyczne

Bibliografia

1. *Aktualizacja koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju*; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych; Warszawa, lipiec 2005 - projekt
2. *Analiza możliwości wprowadzenia funkcji uzdrowiskowej w województwie warmińsko-mazurskim (diagnoza)*; Fiedoruk P., Olech S.; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn, wrzesień 2001.
3. *Analiza rozmieszczenia funkcji turystycznej w województwie warmińsko-mazurskim*; Schilling P.; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2007.
4. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005*; Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2005.
5. *Diagnoza stanu gospodarki województwa 1999-20034*. Ogrodzińska J.; Olsztyn, luty 2005.
6. *Diagnoza województwa warmińsko-mazurskiego. „Obszary wiejskie i rolnictwo”*. Żuławski Oddział SITR; Stare Pole, luty 2005.
7. *Ekspertyza – Ochrona i konserwacja wartości przyrodniczych Polski Wschodniej jako podstawa trwałego rozwoju*; Kowalczyk A., Kulczyk S.; Uniwersytet Warszawski, Warszawa, sierpień 2006.
8. *Ekspertyza określająca wartości bazowe i docelowe Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013*; Ośrodek Ewaluacji; Warszawa, lipiec 2006.
9. *ESPN In Progress, Preliminary results in autumn 2003*; 2004r.
10. *Koncentracja przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim, (diagnoza)*; Dekańska M.; Małyško B.; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Elbląg 2006.
11. *Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki Warmii i Mazur*; Dziemianowicz W., Juchniewicz M., Samulowski W., Szmigiel K.; Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Departament Polityki Regionalnej, Warszawa-Olsztyn 2006.
12. *Konkurencyjność Warmii i Mazur – diagnoza problemowa*; Dziemianowicz W., Szlachta J.; Warszawa, sierpień 2005.
13. *Korytarze przyspieszonego rozwoju na ciągach dróg krajowych nr 7, 15, 16, 51, 63, 65. (diagnoza)*; Paczkowska A., Mrozek A., Grządka B., Wróblewska M.; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn, grudzień 2004
14. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*; Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, listopad 2006.
15. *Produkt krajowy brutto według województw i podregionów w 2002 roku*; GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, 2004.
16. *Produkt krajowy brutto – Rachunki regionalne 2003*; GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, 2005.
17. *Produkt krajowy brutto – Rachunki regionalne 2004*; GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, 2006.
18. *Prognoza demograficzna dla województw Polski Wschodniej do 2020 roku*; GUS Warszawa, listopad 2006.

19. *Prognoza oddziaływania makroekonomicznego realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2007-2013. Raport wstępny*; Kaczor T., Socha R.; Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa, listopad 2006.
20. *Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013*; EKO-OPIS, Olsztyn, lipiec – sierpień 2006.
21. *Raport – Ocena szacunkowa projektu Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 województwa warmińsko-mazurskiego*; WYG International, Warszawa, listopad 2006.
22. *Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego*; Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Departament Polityki Regionalnej, Olsztyn 2004.
23. *Regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia na 2005 rok (diagnoza)*; Wojewódzki Urząd Pracy, Olsztyn, luty 2005.
24. *Rocznik demograficzny*; GUS Warszawa 2005.
25. *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*; GUS Warszawa 2006.
26. *Rocznik statystyczny województw*; GUS Warszawa 2002.
27. *Rocznik statystyczny województw*; GUS Warszawa 2003.
28. *Rocznik statystyczny województw*; GUS Warszawa 2004.
29. *Rocznik statystyczny województw*; GUS Warszawa 2005.
30. *Rocznik statystyczny województw*; GUS Warszawa 2006.
31. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2001.
32. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2002.
33. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2003.
34. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2004.
35. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2005.
36. *Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2006.
37. *Sprawozdania okresowe z realizacji Programu ZPORR w województwie warmińsko-mazurskim*; Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, Olsztyn 2006.
38. *Stan zachowania, problemy i potencjały dziedzictwa kulturowego Warmii – Mazur - Powiśla (diagnoza)*; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2005.
39. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Prognoza podstawowych wskaźników społeczno-ekonomicznych dla Polski Wschodniej*. Tomaszewski P., Zembaty M.; MRR, Wrocław, wrzesień 2006.

40. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*; Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Departament Polityki Regionalnej, Olsztyn 2005.
41. *Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Infrastruktura techniczna (diagnoza)*; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2005.
42. *Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Systemy transportowe (diagnoza)*; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2005.
43. *Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Środowisko przyrodnicze (diagnoza)*; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2005.
44. *Trasy rowerowe województwa warmińsko-mazurskiego (diagnoza)*; Antonowicz B., Popkiewicz P., Fiedoruk P., Paczkowska A., Pawlikowska Cz.; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2000.
45. *Województwo Warmińsko-Mazurskie. Plan zagospodarowania przestrzennego (diagnoza)*; Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2002.
46. *Województwo Warmińsko-Mazurskie – Podregiony, Powiaty, Gminy*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2004.
47. *Województwo Warmińsko-Mazurskie – Podregiony, Powiaty, Gminy*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2005.
48. *Województwo Warmińsko-Mazurskie – Podregiony, Powiaty, Gminy*; Urząd Statystyczny w Olsztynie, grudzień 2006.